CLASICII LITERATURII UNIVERSALE

ARISTOFAN

TEATRU

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ

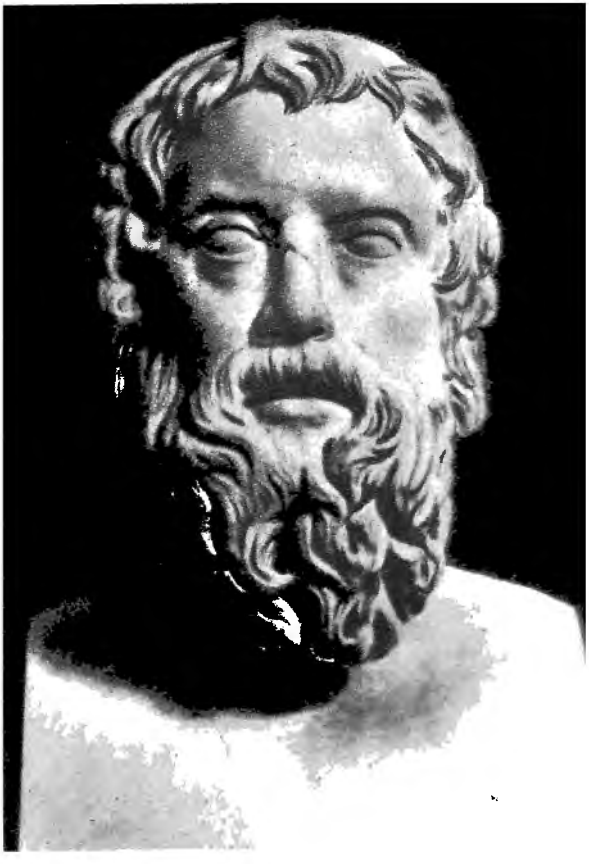

ARISTOFAN

ARISTOFAN

TEATRU

PACEA
PĂSĂRILE
BROAȘTELE
NORII

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ
București — 1956

PĂRINTELE COMEDIEI ANTICE

Comedia lui Aristofan s-a ivit spre sfîrşitul „veacului de aur" al literaturii greceşti antice, într-o vreme cînd cele mai de seamă opere de artă ale geniului elenic apăruseră şi erau cunoscute pretutindeni. Lui Homer şi poeziei lirice din secolele VII-VI li se alăturaseră în secolul al V-lea poeţi de prim rang ca Pindar, Sofocle şi Euripide, apoi pictorul Polygnot, sculptorul Fidias, care contribuise într-o măsură însemnată la înălţarea Partenonului, filozofii Heraclit, Democrit şi Socrate, istoricii Herodot şi Tucidide. Fără îndoială că pe mulţi dintre aceştia Aristofan i-a studiat şi i-a cunoscut bine încă din tinereţe, iar valoarea moştenirii literare pe care i-o lăsa un trecut glorios de cîteva secole a tras greu în balanţa creaţiei sale artistice. Faptul pare de netăgăduit şi e bine să fie ţinut în seamă, deoarece, deşi simplă şi uşoară la prima vedere, poezia sa este de fapt un produs complex şi rafinat, care se sprijină pe o tradiţie îndelungată şi reprezintă sinteza unei întregi epoci istorice.

Comedia are rădăcini adînci în trecutul poporului grec şi este la obîrşie o creaţie populară, deşi ca gen literar s-a format mai tîrziu decît tragedia. Ca şi aceasta, ea a luat naştere la sărbătorile închinate în fiecare an în cinstea zeului Dionysos, ocrotitorul viţei de vie şi simbolul fertilităţii în genere, şi se înfăţişa la început ca un simplu joc popular ritual. Acesta era executat de ţărani şi constituia un element dinamic, improvizat cu uşurinţă, pe cînd ritualul îndeplinit de preoţi era de

obicei static şi rigid. Aşa se şi explică lesne de ce a putut să se dezvolte şi să evolueze cu timpul, iar alături de dans, care era o manifestare esenţială, primară, în societatea primitivă, s-au adăugat mai pe urmă cîntecele licenţioase şi cuvintele de spirit sau de ocară. Înveseliţi de vin şi unşi pe faţă cu drojdie sau purtînd măşti, particîpanţii la aceste jocuri formau procesiuni şi improvizau scene mimice cu caracter hazliu, sau se îndreptau noaptea spre oraş, îmbrăcaţi în costume fantastice şi glumeau pe socoteala celor leneşi, ambiţioşi sau lacomi. Această procesiune veselă purta numele de *comos*, care împreună cu cuvîntul *ode*, „cîntec", a dat naştere termenului *comedie*. În manifestările primitive ale *comos*-ului erau cuprinse în genere elemente de dialog, de ripostă sau de critică, precum şi improvizaţii muzicale de natură colectivă, care s-au conturat şi stilizat cu timpul şi au dat naştere corului. Ca gen literar distinct, comedia s-a constituit şi a fost recunoscută şi sprijinită de statul atenian abia în secolul al V-lea înaintea erei noastre. La dezvoltarea ei au contribuit îndeosebi poeţii sicilieni Epiharm şi Formis, în jurul anului 478, dar aceştia ne sînt cunoscuţi numai indirect şi doar prin cîteva fragmente. Aristotel (383—321) arată dificultăţile prin care a trecut la început comedia ateniană şi spune că primul autor de comedii în adevăratul înţeles al cuvîntului a fost Crates, pe la anul 450: „Transformările prin care a trecut tragedia, ca şi numele celor ce le-au săvîrşit, ne sînt cunoscute; evoluţia comediei, dacă n-a fost luată în seamă de la început, a căzut în uitare. Abia într-un tîrziu s-a gîndit magistratul cetăţii să acorde autorilor de comedii corul de care aveau nevoie; înainte, cei ce dădeau asemenea spectacole o făceau din propriul lor îndemn. După ce comedia şi-a dobîndit oarecum înfăţişarea proprie, au început să se pomenească şi poeţi comici propriu-zişi. Cine a introdus folosinţa măştilor, ori a prologului, cine a fixat numărul actorilor şi toate celelalte amănunte, nu se ştie. Deprinderea de a compune subiecte comice vine însă de la Epiharm şi Formis. Începutul l-a făcut aşadar Sicilia. Dintre atenieni, cel dintîi care, părăsind invectiva iambică, a prins să trateze teme cu caracter general şi să închege subiecte, a fost Cratés."[1]

Între anul 450, cînd a apărut Cratés, şi prima piesă păstrată de la Aristofan, anume *Aharnienii*, reprezentată în anul

[1] Aristotel, *Poetica*, cap.V, p.1449 a-b, în traducerea lui D.M. Pippidi, Bucureşti 1940.

425, numărul autorilor de comedii este destul de însemnat. Între ei s-au distins mai ales Cratinos (500—422) şi Eupolis (446—411) dar de la toţi aceştia nu ni s-au păstrat decît fragmente, aşa încît adevărata cunoaştere a comediei antice ne este mijlocită numai de Aristofan.

Comedia a ajuns la o formă desăvîrşită în urma sprijinului dat de sora ei mai mare, tragedia, iar faptul acesta se desprinde şi din constatarea că poeţii comici cunoşteau bine procedeele artistice ale tragicilor. În privinţa conţinutului, ea n-ar fi ajuns niciodată la invectiva şi exuberanţa lui Aristofan, dacă nu s-ar fi desfăşurat într-un regim de multă libertate politică. Este adevărat că în anul 440 a apărut o lege care oprea atacurile pe scenă împotriva conducătorilor zilei, dar această lege a fost repede înlăturată. În anul 416 s-a ivit o propunere asemănătoare, rămasă însă fără urmări, aşa încît se poate spune că de fapt comedia ateniană n-a cunoscut piedici în dezvoltarea ei aproape nestingherită.

După strălucitele victorii împotriva perşilor din anii 490 şi 480, statul atenian trăieşte o epocă de înflorire şi de avînt. Poezia lui Eschil şi Pindar reflectă foarte bine acest elan însuflet: ea este cutezătoare, optimistă şi încrezătoare în izbînda omului. Creaţia lor deschide „epoca de aur" a literaturii greceşti, care cuprinde îndeosebi mijlocul secolului al V-lea, cînd în fruntea treburilor publice se află partidul radical-democrat şi se prelungeşte apoi, prin Euripide şi Aristofan, pînă la sfîrşitul acestui veac. Prosperitatea economică se datoreşte îndeosebi muncii productive a sclavilor şi ţăranilor. Cei dintîi lucrează în ateliere şi creează acele minunate obiecte de export cu care Atena se mîndreşte, iar cei din urmă produc mijloacele de subsistenţă din agricultură. Vorbind despre libera proprietate a ţăranului care-şi lucrează el însuşi pămîntul, Karl Marx spune următoarele: „Această formă a proprietăţii particulare libere a ţăranilor care-şi lucrează singuri pămîntul constituie, ca formă dominantă normală, baza economică a societăţii în cele mai bune vremuri ale antichităţii clasice"[1]. Producţia de pe ogoare precumpăneşte asupra celei din ateliere, iar contribuţia satului la aprovizionarea oraşului este hotărîtoare. Proprietatea funciară mare nu joacă un rol atît de însemnat ca pînă la

[1] Karl Marx, *Capitalul*, Bucureşti, 1955, vol. III, pt. 2, p. 759.

reforma lui Solon, căci pămîntul se află în bună parte în mîinile agricultorilor mici şi mijlocii, care constituie principalul suport al democraţiei ateniene. Dar ţăranii nu pot lua parte în mod activ la conducerea treburilor publice, din cauză că locuiesc dispersaţi, la depărtări mari şi sînt absorbiţi de muncile lor; de aceea în locurile de răspundere ajung îndeosebi reprezentanţii păturii de negustori şi proprietarii de ateliere din oraş. Aceştia se străduiesc să lărgească schimburile comerciale cu alte cetăţi, întăresc flota spre a menţine hegemonia politică a Atenei în Marea Egee şi îi silesc pe aliaţii mai slabi să plătească anual contribuţii băneşti însemnate. Deoarece modul de producţie antic are o bază îngustă, iar productivitatea muncii este scăzută, stăpînii de ateliere nu-şi pot spori veniturile prin îmbunătăţirea tehnicii şi, neputînd acţiona în intensitate şi în adîncime, caută să găsească o ieşire în expansiune, prin subjugarea altor state[1]. Aşa se explică de ce conducătorii atenieni nu-şi dau osteneală să împiedice dezlănţuirea războiului cu liga peloponesiacă în fruntea căreia se află Sparta. Acest război nimicitor bîntuie cu furie timp de douăzeci şi şapte de ani, între 431—404, şi duce în cele din urmă la îngenuncherea politică a cetăţii ateniene şi la declinul puterii spartane. În timpul războiului, cel mai crunt loviţi sînt ţăranii: satele şi locuinţele lor sînt cotropite de duşmani, grînele sînt prădate sau incendiate, iar ei înşişi se văd siliţi să caute adăpost între zidurile Atenei, unde sălăşluiesc în condiţii neomeneşti, fiind subalimentaţi şi expuşi bolilor. Nemulţumirile îşi găsesc un ecou şi în opera lui Tucidide: „Ajunşi în oraş, numai cîţiva dintre ei căpătară locuinţe şi adăpost pe lîngă prieteni sau rude, iar cei mai mulţi se aşezară în părţile nelocuite ale cetăţii, în incintele sacre ale zeilor şi eroilor... Mulţi se aciuară în turnurile de apărare ale meterezelor, în sfîrşit fiecare cum a putut, căci oraşul nu mai ajungea pentru atîta lume venită în el. Mai tîrziu îşi căutară un sălaş chiar printre zidurile cele lungi şi în multe locuri din portul Pireu."[2] Războiul pricinuieşte ţăranilor ruină şi jertfe fără să le aducă în schimb nădejdi de îmbunătăţirea soartei lor după izbîndă, de aceea ei nu luptă cu tra-

[1] Această tendinţă se vede bine în faptul că unităţile politice devin cu timpul tot mai întinse: măruntelor state-cetăţi din secolul V-IV le urmează în secolele III-II statele mari conduse de urmaşii lui Alexandru cel Mare, iar din secolul al II-lea înainte se ridică treptat gigantica unitate politică a imperiului roman.

[2] Tucidide, *Istoria războiului peloponesiac*, I, 17, 1—3.

gere de inimă, ci doresc liniște spre a se putea întoarce cît mai curînd la muncile lor de pe ogoare.

Aristofan s-a născut în jurul anului 450 înaintea erei noastre în dema Kydathenaion, care aparținea tribului Pandionis din Atena. Se pare că tatăl său Filip a primit în anul 431 un lot de pămînt (*kleros*) în insula Egina și s-a mutat acolo. Poetul a dobîndit de timpuriu o cultură literară temeinică și a simțit farmecul poeziei populare. A fost căsătorit și a avut doi fii, anume Oraros și Filip, care au încercat să continue activitatea poetică desfășurată de tatăl lor, dar n-au lăsat nimic de seamă. A început să scrie foarte devreme și a lăsat patruzeci de comedii, din care nu ni s-au păstrat în întregime decît unsprezece reprezentate între anii 425 și 388: *Aharnienii* (425), *Cavalerii* (424), *Norii* (423), *Viespile* (422), *Pacea* (421), *Păsările* (414), *Lysistrata* (411), *Femeile la sărbătoarea Demetrei* (411), *Broaștele* (405), *Adunarea femeilor* (392) și *Plutos* (388). A murit, probabil, în anul 386.

Opera lui Aristofan oglindește aspectele cele mai caracteristice și mai interesante ale societății ateniene din acel timp: moravurile obștești, activitatea politică, educația, literatura și arta. Cu toate că pare simplă și ușoară, un joc al improvizației și al fanteziei, ea este o poezie doctrinară și de idei, de o măreție puțin obișnuită. Poetul este înzestrat cu o inteligență vie și reușește să se ridice la înălțimea trebuitoare, de unde îi urmărește pe contemporanii săi și îi judecă, pentru că ceea ce inspiră comedia sa și îi dă viață este tendința polemică, iar aceasta nu poate exista fără o cunoaștere adîncă a lumii înconjurătoare. Poezia sa își propune ca scop ultim o îndreptare socială și morală și cuprinde un protest hotărît împotriva abuzurilor și nedreptăților, căutînd să atragă atenția cetățenilor atenieni asupra primejdiilor și neajunsurilor care îi așteaptă de pe urma ușurinței și nepriceperii lor. Ea dă în vileag mai ales lăcomia și corupția conducătorilor civili și militari, pe care poetul îi lovește fără cruțare, deoarece „satira împotriva celor răi n-are în ea nimic odios, ci este un omagiu adus celor buni, pentru cine judecă bine“[1]. Intenția de a satiriza formele negative și înapoiate ale vieții sociale și de a pune în lumină părțile ei pozitive, capabile de dezvoltare, se desprinde și din cuvintele următoare: „În

[1] *Cavalerii*, 1274—1275.

comediile sale el va înfăţişa dreptatea; vă încredinţează că se gîndeşte să vă arate lucruri de folos, spre a putea fi fericiţi, iar nu să vă linguşească, să umble după aplauze plătite sau să vă înşele, şi nici să folosească şiretlicuri sau să vă laude peste măsură, ci să vă înveţe ce este mai bine"[1], deoarece „e anevoios lucru şi cere grozavă pricepere, mai multă decît la poeţii comici, să fii în stare să vindeci o veche boală oploşită în cetate"[2]. Poetul arată că nu urmăreşte greşelile celor mici, ci abuzurile oamenilor bogaţi şi cu trecere: „El n-a înfruntat de pe scenă pe omul mărunt, pe femei ci, înfuriat ca Heracle, loveşte pe cei mai puternici"[3].

Pentru societatea ateniană dintre anii 431—404 nenorocirea cea mai mare dintre toate este războiul cu Sparta. Poetul judecă acest eveniment nefericit, privindu-l prin prisma intereselor ţărănimii şi vede în el doar un prilej de îmbogăţire şi parvenire pentru cîţiva conducători, pentru negustorii de arme şi alimente, sau pentru solii trimişi să trateze cu duşmanii. El îi socoate vinovaţi pe toţi oamenii politici de seamă, începînd cu Pericle: acesta se lasă înşelat de o femeie şi îngăduie izbucnirea războiului; urmaşul său, Cleon, atiţă patimile mulţimii prin linguşiri şi minciuni, sau îi ţine departe pe cetăţenii săraci prin ameninţări şi spaimă; Hyperbolos îndeamnă poporul la acţiuni necugetate şi fură banii publici; Cleofon fuge ca un laş în faţa duşmanului şi-şi părăseşte armele pe cîmpul de luptă; Lamachos este un strateg lăudăros, care vrea război pentru a-şi face o situaţie şi un nume. Dar dintre toţi, cel mai odios apare Cleon, înfăţişat ca un demagog setos de putere, care linguşeşte mulţimea spre a o putea apoi stăpîni mai bine. Poetul îi urmăreşte de aproape şi pe ceilalţi cetăţeni în felul cum activează în instituţiile vremii, în consiliul bătrînilor, în adunarea poporului sau în tribunale şi pretutindeni dă în vileag nepriceperea, uşurinţa cu care se iau hotărîrile sau se pierde timpul în discuţii lungi şi fără rost, nestatornicia şi necinstea. Însuşi poporul, adică cetăţenii care au dreptul de a alege şi de a fi aleşi, apare personificat sub înfăţişarea unui bătrîn urîcios şi cu toane, numit Demos: el e naiv, lacom, interesat, uşuratic şi se lasă înşelat de propriii săi sclavi, care nu-s alţii decît reprezentanţii politici aleşi de el însuşi. Dar cu toate că satirizează

[1] *Aharnienii*, 655—658.
[2] *Viespile*, 650—651.
[3] *Pacea*, 751—752.

unele forme în care se manifestă democraţia epocii, Aristofan nu critică niciodată sistemul acestei democraţii în fondul ei, cum ar fi principiul eligibilităţii în funcţiunile publice, dreptul de control şi de apărare, răspunderea aleşilor faţă de alegători etc.

Comedia *Păsările*, cea mai frumoasă dintre creaţiile sale, reflectă în chip admirabil realităţile neplăcute şi neajunsurile vieţii sociale de atunci. Retrăgîndu-se în lumea utopiei, poetul încearcă să înfăţişeze o cetate fantastică, locuită de zburătoare şi aşezată undeva între cer şi pămînt. Păsările dau dovezi de o vrednicie deosebită şi îi întrec în multe privinţi pe zei şi pe oameni. Conducătorul lor îi îndeamnă pe aceştia din urmă să vină să înveţe de la păsări atîtea lucruri de preţ, cum ar fi, de pildă, cunoaşterea mai temeinică a naturii, mijloacele mai bune de deplasare, iscusinţa de a construi în chip artistic şi durabil, vioiciunea în mişcări, înţelepciunea, curăţenia sau solidaritatea şi cinstea:

Veniţi, muritorilor necunoscuţi, voi, trecători ca frunzele,
Becisnici, făpturi din noroaie, făpturi mai slabe decît umbrele,
Lipsiţi de aripi, cu viaţă de-o zi, nefericiţi ca un vis,
Luaţi-ne-n seamă pe noi, zburătoarele nemuritoare şi veşnice
Din văzduhul senin, cu gînduri măreţe şi tinere pururea
Ascultaţi de la noi adevărul deplin cu privire la cer şi la firea
Păsărilor, ascultaţi cum s-au ivit dumnezeii, genunea, Erebul şi
apele...[1]

Din cuprins se desprinde şubrezenia orînduirii sociale ateniene, parazitismul unor instituţii şi indivizi, decăderea morală a conducătorilor, lăcomia şi pofta de a strînge avere, mergînd uneori pînă la crimă, distribuţia inegală a bogăţiei care îndeamnă la furturi şi altele. Poetul nu este călăuzit de gîndul ambiţios de a da un model de organizare socială, ci caută numai mijloace mai bune şi mai atrăgătoare spre a arăta lipsurile şi neajunsurile societăţii ateniene din vremea sa, satirizînd îndeosebi pe delatori, pe demagogi şi pe leneşi. Firea veselă, vioaie, graţioasă şi lipsită de răutate a păsărilor parcă îl însufleţeşte şi îi comunică ceva din ea însăşi: dialogul este aici mai vioi şi mai captivant ca oriunde, părţile lirice sînt minunate, iar conţinutul exprimă un simţămînt delicat şi adînc de dragoste şi înţelegere pentru natură.

[1] *Păsările*, 769—775.

Spre deosebire de reprezentanții vieții obștești, ieșiți din rîndurile negustorilor sau proprietarilor de ateliere, țăranii înfățișați de Aristofan sînt economi, harnici, întreprinzători, glumeți, își iubesc cîmpul și măslinii, doresc cu însuflețire pacea, spre a scăpa de suferințe și lipsuri și a-și putea munci în liniște ogoarele. După începerea ostilităților, ei sînt mutați între zidurile orașului, unde rabdă de foame, duc lipsă de apă, n-au cu ce se primeni, n-au locuințe și mai ales suferă că nu li se dă putința să muncească. Vorbind după opt ani de la izbucnirea războiului, un personaj din comedia *Cavalerii* îl învinuiește pe Cleon că nu are milă de soarta acestei mulțimi de țărani necăjiți: „Cum poți spune că-i iubești? Îi vezi doar locuind în butoaie, în cuiburi de vulturi și în turnuri, după opt ani de suferințe, și nu te înduri de ei, ci după ce-i închizi aici, îi mai și năpăstuiești?"[1] Unul din ei și-a pierdut singura lui avere, o pereche de boi, și plînge rugîndu-se să se pună capăt luptelor[2]; altul încearcă să înduplece adunarea poporului să facă pace cu Sparta; el înfruntă pe conducătorul militar Lamachos și pe aharnieni, un trib războinic din părțile muntoase și le arată că războiul este opera cîtorva politicieni ambițioși și lacomi, apoi încheie o pace separată pentru sine și familia sa și trăiește în belșug și fericire, elemente care contrastează în chip sugestiv cu lipsurile și mizeria celorlalți cetățeni.

Punctul de vedere al țărănimii, cu moravurile, patriotismul și rîvna ei pentru muncă stăruitoare este exprimat cu vigoare în comedia *Pacea* din anul 421. Aceasta nu este îndreptată împotriva unor persoane, ci apără o idee și mai ales vrea să trezească un simțămînt de încredere și de optimism. Economia de atunci își avea centrul de greutate în producția agricolă, iar temelia libertății cetățenești se sprijinea tocmai pe această țărănime activă și numeroasă, care constituia tăria statului atenian din secolul al V-lea pînă la începutul luptelor cu liga peloponesiacă. Aristofan pledează cu căldură pentru pace; aceasta n-ar fi însemnat în acel moment o știrbire a intereselor sau teritoriului cetății ateniene, ci dimpotrivă, ar fi îngăduit atît atenienilor cît și celor din Peloponeș să se întoarcă la muncile de pe ogoare sau din ateliere și să evite sacrificiile de prisos. Dacă judecăm războiul peloponesiac prin rezultatele sale, vedem că el n-a adus altceva decît pierderi și distrugeri pentru

[1] *Cavalerii*, 792—794.
[2] *Aharnienii*, 1018—1036.

luptătorii din amîndouă taberele, slăbindu-i şi pe unii şi pe alţii şi pregătind terenul pentru ridicarea pe primul plan a statului mecedonean condus de Filip al II-lea şi de Alexandru cel Mare, care au subjugat mai pe urmă întreaga Grecie. În comedia *Pacea*, poetul foloseşte din nou mijloace fantastice, dar tinde cu hotărîre spre un ţel practic precis. Podgoreanul Trigeu are inspiraţia fericită să se înalţe la cer pe aripile unui cărăbuş imens, spre a aduce din nou între oameni pe zeiţa Păcii, închisă într-o peşteră adîncă de către zeul Polemos (Războiul). Ceea ce îl îndeamnă pe erou este dragostea pentru familia şi semenii săi aflaţi în primejdie, căci cetăţile sînt distruse, ogoarele rămîn necultivate şi copiii nu au ce mînca. În clipa cînd dă ochii cu zeiţa, o întîmpină plin de fericire:

O, Pace! Tu ne dai belşug de struguri!
Mi-ar trebui un imn atît de mare,
Şi greu de zece mii de amfore
Să te slăvesc, căci n-am nimic în casă![1]

Zeiţa împarte binecuvîntarea sa nu numai asupra celor de pe ogoare, care pot munci în linişte, ci îi ajută şi pe orăşeni, deschizînd drum liber schimbului de produse şi dînd sprijin pieţelor de alimente. De aceea, îndrăznetul Trigeu o roagă să-şi reverse asupra Atenei darurile ei:

Ne umple piaţa cu belşug de bunuri.
Să vină din Megara usturoi,
Gutui să vină, castraveţi şi rodii,
Să vină şi mantale pentru sclavi!
Să văd beoţienii aducînd
Ciovlici şi raţe, gîşte, porumbei!
Să vină coşuri cu bibani
Din Copais, să ne-adunăm în jurul lor
Să cumpărăm... [2]

El este încredinţat că face un mare bine oamenilor simpli şi se socoteşte vrednic de lauda tuturor, pentru faptul că înfruntă politica războinică a lui Hyperbolos, urmaşul lui Cleon la conducerea treburilor publice din Atena:

---

[1] *Pacea*, 521—524.
[2] *Pacea*, 999—1008.

Sînt vrednic de cinstire! Eu, Trigeu
Din Atmona, am izbăvit poporul
Mărunt, şi pe ţărani, de pacoste.
Hyperbolos e-nfrînt![1]

Reprezentanţii satului, întruchipaţi în mici agricultori ca Diceopolis, Strepsiade sau Trigeu, sînt personajele cele mai vii şi mai dinamice din comedia lui Aristofan. Între ei şi sclavi nu există contradicţii esenţiale ci, dimpotrivă, şi unii şi alţii sînt solidari în atitudinea lor faţă de munca de pe ogoare şi se împotrivesc politicii războinice sprijinite de retori venali, de sicofanţi sau de oameni politici interesaţi. Sclavul poartă de obicei un nume străin, trac sau oriental (Thratta, Carion, Manes, Syra) şi munceşte alături de stăpîn, mîncînd împreună la aceeaşi masă şi din aceleaşi bucate, simple şi frugale, la care se adaugă în vremurile de belşug şi darul zeului Dionysos Bacchos, după cum se vede în tabloul următor:

Mi-am semănat ogorul. Burniţează.
Cum stau, deodată, îmi aud vecinul:
„Ce facem azi vecine Comarchid?
Eu beau, căci zeii fost-au buni! Nevastă,
Pune la foc trei oale cu fasole!
Pune şi grîu! Şi scoate şi smochine!
Din cîmp să-l strige Syra, şi pe Manes,
Căci tot pămîntul e pătruns de apă
Şi nu se poate azi lucra la vie...“[2]

Comedia *Norii* oglindeşte luptele de opinii din acea vreme în domeniul concepţiilor despre lume, al educaţiei şi al moralei. În această comedie poetul satirizează excesele şi formalismul învăţăturii predate de sofişti şi pune în lumină părţile pozitive ale învăţămîntului tradiţional din epoca de înflorire a Atenei de la mijlocul secolului al V-lea. Sofiştii, în frunte cu Protagoras (485—411), Hippias, Prodicos şi Antifon, au unele merite incontestabile: ei duc mai departe încercările primilor filozofi greci de a explica fenomenele naturii cu ajutorul raţiunii, punînd la baza ei materia; ei renunţă la religie şi socotesc că singurul izvor de cunoaştere este senzaţia, omul fiind „mă-

[1] *Pacea*, 921—924.
[2] *Pacea*, 1143—1151

sura tuturor lucrurilor"; ei consideră că societatea şi principiile ei morale sînt într-o continuă schimbare şi că deci trebuie interpretate şi înţelese în raport cu timpul şi cu locul apariţiei şi dezvoltării lor. Prin aceste trăsături, noii „dascăli de înţelepciune" se află de partea democraţiei şi resping tendinţele conservatoare ale nobilimii. Unii dintre ei, de pildă cei grupaţi în jurul lui Gorgias (483—375), ajung la concluzii sceptice, iar alţii, ca Hippodamos şi Critias, înclină spre idealismul filozofic. Influenţa lor se manifestă îndeosebi în rîndurile tineretului din pătura negustorilor şi proprietarilor de ateliere din oraş şi caută să răspundă la nevoile acestora spre a-i ajuta să se pregătească pentru activitatea obştească din adunări şi tribunale, unde totul se dezbate în mod public şi vorbitorii folosesc argumente şi cuvinte frumoase spre a convinge şi a-şi impune punctul lor de vedere. De aceea, sofiştii se străduiesc să dea o mare dezvoltare retoricii, adică artei de a vorbi în chip meşteşugit şi atrăgător spre a-i captiva pe ascultători. Învăţămîntul lor nu se sprijină însă de ajuns pe observaţia şi analiza realităţii, spre a da elevilor o sumă de cunoştiinţe precise şi folositoare care să-i ajute în viaţă, ci alunecă spre formalism şi artificiu. Această tendinţă duce la excese păgubitoare şi îi, îndeamnă pe unii dintre ei să folosească argumentări falsei numite după aceea sofisme, spre a apăra prin mijloace formale abile o cauză nedreaptă, făcînd în aşa fel încît raţionamentul mai slab să biruie asupra celui mai puternic. Aristofan satirizează aspectele negative ale sofisticii şi arată uşurinţa şi inconsistenţa acestor idei, asemuindu-le cu norii; el respinge tot ce i se pare exagerare, neadevăr, primejdie, înfumurare sau simplă pierdere de vreme şi înşelare.

...Norii cei din ceruri,
Mari zeităţi ai celor trîndavi, acele ce hărăzesc
Păreri şi raţionamente şi tot ce e gîndire-adîncă
Şi limbuţia prea dibace, minciuna şi şarlatania
Ce sînt în stare să lovească...[1]

Poetul critică felul de trai al sofiştilor, preocupările lor pentru lucrurile mărunte şi fără semnificaţie, exagerările din discuţiile cu privire la gramatică, obiceiul de a folosi un stil sentenţios, abrupt şi pretenţios şi mai ales faptul că nu dau

[1] *Norii*, 321—325.

destulă însemnătate morală în educație, El găsește că tineretul din școala lor este ținut departe de viață și de natură, fiind hrănit cu scheme fără de conținut și cu vorbe goale: acest învățământ nu dezvoltă sănătatea fizică și sentimentele de cinste cuvință și dreptate ale școlarilor, spre a face din ei bărbați energici și viguroși, care să fie în stare să-și hrănească familia și să-și apere patria în timp de primejdie.

Comedia *Femeile la sărbătoarea Demetrei* din anul 411 cuprinde o satiră îndreptată împotriva poeților tragici Agathon și Euripide: primul este ridiculizat pentru moliciunea moravurilor sale care se răsfrîng și în poezia sa lirică, iar al doilea pentru îndrăzneala cu care înfățișează cruditați sau incesturi.

Discuția cu privire la fenomenul literal al vremii este continuntă și adîncită în comedia *Broaștele* apărută în anul 405. Aici Aristofan reia și apără cu argumente noi teza că arta este un mijloc de îndreptare socială și morală, iar poeții trebuiesc cinstiți tocmai pentru faptul că împrăștie pricepere și învățătură și îi fac pe oameni mai buni în cetățile lor, deoarece:

Copiilor le înfloreşte mintea
Prin dascăli iscusiți; iar cei maturi
Își făuresc virtuțile, prin arte![1]

Ideea aceasta este întărită cu exemple din trecutul îndepărtat al grecilor, din care rezultă că Homer și alți poeți de seamă au fost adevărați educatori ai poporului și au contribuit într-o măsură esențială la dezvoltarea civilizației elenice:

Căci au poeții datorii măreţe
Vă amintiți, cei vechi și mari... Orfeu
Ne-a învățat misterele; oprit-a
Vărsările de sînge; iar Museu
Oracole de leacuri; Hesiod
Munca la cîmp... Ne-a dat Homer cel sfînt
Învățături spre cinste și mărire
Despre curaj, și despre armele
Viteților...[2]

---

[1] *Broaștele*, 1064—1066.
[2] *Broaștele*, 1032—1040.

Piesa *Broaştele* cuprinde două părţi: cea dintîi înfăţişează călătoria lui Dyonisos în infern, iar a doua este comparaţia între Eschil şi Euripide. Acesta din urmă a murit în anul 406. În creaţia sa se oglindesc primele simptome de descompunere a democraţiei ateniene şi fenomenele de criză socială de la sfîrşitul secolului al V-lea, pe cînd Eschil a fost un reprezentant strălucit şi entuziast al epocii de avînt economic şi de întărire a democraţiei de la începutul acestui secol, îndeosebi după victoria de la Maraton împotriva perşilor. În opera lui se vede în mod lămurit intenţia de a dezvolta sentimentele de încredere şi de solidaritate ale cetăţeanului, în timp ce Euripide înfăţişează oameni sceptici, chinuiţi de contradicţii tulburătoare şi de pasiuni vinovate sau copleşiţi de grijile lor mărunte, într-o luptă de afirmare a individului în care rămîne puţin loc pentru interesele mari ale statului şi pentru nevoile obşteşti. Într-o anumită măsură, el este înrudit cu sofiştii, care îi sînt contemporani, şi se formează ca personalitate artistică în mediul orăşenesc al negustorilor şi proprietarilor de ateliere, unde înmulţirea treptată a relaţiilor de schimb şi creşterea circulaţiei monetare duc cu vremea la întărirea individualismului.

Aristofan preţuieşte patosul cetăţenesc al tragediei lui Eschil şi crede că arta lui Euripide nu ajută destul, ba chiar frînează măsurile luate în interes obştesc. Comparaţia lui Eschil şi Euripide sfîrşeşte prin înfrîngerea acestuia din urmă, după ce are loc mai întîi o cîntărire critică a valorilor şi defectelor celor doi poeţi, mai ales în ceea ce priveşte tehnica dramatică, stilul şi părţile muzicale ale tragediilor scrise de ei. Eschil este învinuit, printre altele, de stîngăcie în construirea pieselor, de încetineală în desfăşurarea acţiunii, de înclinare spre grandilocvenţă şi de folosirea unor cuvinte neobişnuite, în schimb este preţuit pentru etica lui superioară şi pentru înălţimea inspiraţiei sale dinamice şi optimiste. Lui Euripide i se recunoaşte mai multă pricepere în problemele formale, ca alcătuirea pieselor şi alegerea cuvintelor, dar i se face o vină gravă pentru lipsa de hotărîre, sau pentru slăbiciunea morală a eroilor săi, pentru structura nu destul de închegată a versurilor şi ideilor şi pentru conţinutul prea puţin decent şi armonios al muzicii sale.

Înfrîngerea Atenei în războiul împotriva Spartei şi greutăţile tot mai mari care se ivesc la începutul secolului al IV-lea adîncesc criza economică şi socială şi lărgesc prăpastia dintre bogaţi şi săraci. Toate acestea surpă treptat încrederea în vechiul sistem economic şi îndeamnă minţile contemporanilor să facă încercări de a ieşi din impas printr-o reorganizare utopică a societăţii pe baza unei depline egalităţi de avere şi de consum într-o alcătuire în care familia apare de prisos şi procrearea speţei este lăsată pe seama amorului liber. Aceste încercări, care constituie un obiect de discuţie şi în *Statul* lui Platon (427—347), sînt ridiculizate de Aristofan în ultimele sale două comedii, anume *Adunarea femeilor* din anul 392 şi *Plutos* (în traducere: *Avuţia*) din 388. Cauza mizeriei este văzută în chip just în distribuţia cu totul inegală a bogăţiei sociale, iar eroina principală din *Adunarea femeilor* protestează în felul următor: „Nu-i bine ca unul să fie bogat, iar altul să trăiască în suferinţă; ca unul să cultive o moşie întinsă, iar altul să n-aibă nici unde să fie înmormîntat; ca unul să fie slujit de o mulţime de sclavi, iar altul să nu fie urmat nici măcar de un însoţitor"[1]. Ea propune comunizarea bunurilor şi a femeii, însă, în concepţia ei, acest comunism utopic se reduce numai la consum şi la plăcerile mesei, fără să ducă la eliberarea sclavului. Cînd este întrebată de bărbatul ei: „Dar cine ne va munci pămîntul?", ea răspunde: „Sclavii. Tu nu vei avea altă grijă, atunci cînd umbra va fi de zece picioare, decît să te duci frumuşel la masă."[2] Poetul îşi dă seama de caracterul contradictoriu şi de îngustimea istorică a utopiilor sociale din vremea sa şi în *Plutos* sugerează o soluţie mai realistă: avuţia să treacă în mîinile celor drepţi, care muncesc. El priveşte cu simpatie la încercările femeii de a se împotrivi împilării bărbatului şi de a cere unele drepturi, adăugînd că ea munceşte cîteodată mai greu şi cu mai multă pricepere decît dînsul; dar contrastul dintre revendicările politice ale femeii şi condiţiile economice ale vremii este atît de izbitor pentru contemporanii poetului, încît produce efecte comice şi ajunge obiect de satiră şi de parodie.

---

1 *Adunarea femeilor*, 591—593.
2 *Adunarea femeilor*, 651—652.

În tot timpul activității sale, Aristofan se străduiește să inoveze mereu, aă aducă elemente proaspete și să găsească forme superioare de exprimare artistică:

Eu vă înfățișez de-a pururi tot alte și-alte născociri
Ce plăsmuiesc cu multă artă și nu se-aseamănă-ntre ele,
Și toate sînt dibace foarte.[1]

El este îndrăzneț în idei și în cuvinte, trece ușor peste piedicile puse de convenienţă și de decență și înfruntă pe cei mai puternici, fără să-i cruțe nici măcar pe zei. Comicul său rezultă din contrastele neașteptate ivite între conținut și formă, între faptă și vorbă, între necesitățile adînci și tragice ale existenței cetății ateniene și aspectele ei exterioare, hidoase și ușoare.

Analiza psihologică nu este totdeauna nuanțată și adîncă, iar caracterizarea personajelor se face de multe ori prin mijloace exterioare, adesea convenționale. Se poate spune că autorul nici nu încearcă să coboare în inima eroilor săi pentru a urmări cu discreție nuanțele și zig-zagurile desfășurării vieții lor sufletești și nici nu urmărește acest lucru, ci îi mînuiește oarecum de la distanță, ca pe niște fantoșe, folosind efectele rezultate din contraste și procedeele de exprimare artistică exagerate. Totul se petrece în exterior, sub ochii privitorilor, și de aceea trăsăturile individuale sînt îngroșate în chip voit, pînă la nerecunoaștere, ajungînd uneori stereotipe: astfel toți demagogii sînt la fel, și toți retorii seamănă între ei. Poetul cumulează asupra unui personaj virtuțile sau lipsurile categoriei sociale din care face parte, așa încît personajele pozitive se înalță pînă la dimensiuni supraomenești, iar cele negative ajung repede grotești. Scopul urmărit nu este acela de a obține o imagine verosimilă, banală și plată, ci tocmai una deformată și neașteptată pentru a produce rîsul și pentru a convinge. Dar arta lui Aristofan este extrem de complexă și nu poate fi cuprinsă într-o formulă simplă: țăranii săi sînt personaje vii și nuanțate, femeia este individualizată prin detalii de viață, de vîrstă, de ocupație, sclavul are la început un rol șters, însă în ultima parte a activității poetului capătă importanță și apare pe același plan cu stăpînul său, pe care îl întrece uneori

[1] *Norii*, 605—607.

în deşteptăciune, amintind de figura sclavului din comedia lui Menandru (343—292), Plaut (255—184) şi Terenţiu (185—159).

Comedia lui Aristofan nu are o structură rigidă şi schematică, totuşi este călăuzită în desfăşurarea ei de un anumit plan, în care deosebitele elemente componente se rînduiesc în chip armonios şi simetric. Astfel în *prolog* se văd de obicei intenţiile personajului, se întrezăresc forţele opuse şi are loc o parte din acţiune. Intrarea pe scenă a corului deschide partea următoare, numită *parodos* „trecerea pe alături". Acţiunea începe să devină mai complexă, mai variată şi mai adîncită, dialogul recitat alternează cu părţile cîntate de cor, conflictul dramatic ia amploare şi se precizează. În comedie, corul este alcătuit fie din bărbaţi, femei, copii sau luptători în costume obişnuite, fie din persoane îmbrăcate în costume fantastice cu înfăţişare de păsări, broaşte, nori etc. Ele sînt în număr de douăzeci şi patru şi intervin în acţiune în chip mai viu decît în tragedie, fie în bloc, fie pe jumătăţi de coruri, alternativ. Apoi elementele de cor şi dialog se contopesc într-o unitate artistică superioară şi ajung la apogeu în partea numită *parabază* — „înaintare". Aici punctul de vedere al autorului este exprimat în versuri anapestice prin mijlocirea corifeului, sentimentele corului îmbracă forme lirice muzicale, rînduite simetric pe strofe şi numite *ode* — „cîntare", iar ideile personajului sînt expuse în tetrametri troheici şi poartă denumirea de *epiremă* — „expunere suplimentară". Răspunsul corului se numeşte *antode* — „cîntare-răspuns", iar riposta personajului *antepiremă* — „adaus de expunere". Urmează partea numită *agon* — „luptă, conflict", în care autorul subliniază importanţa dobîndită de erou şi meritele sale deosebite faţă de popor. Partea finală, numită *exodos* „ieşire", capătă din nou un caracter liric şi festiv: persoanele aflate de faţă formează un cortegiu şi îl însoţesc în triumf pe erou, care părăseşte locul acţiunii.

Conţinutul însufleţit de lirism, de imaginaţie vie şi creatoare, de veselie şi exuberanţă, este înfăţişat într-o formă corespunzătoare, în care dialogul şi părţile recitate, compuse din stihuri iambice, troheice sau anapestice, sînt exprimate simplu şi pregnant în limba de toate zilele a cetăţeanului atenian, iar părţile lirice primesc ca podoabă veşmîntul de sărbătoare purtat în mod obişnuit de artişti de inspiraţie solemnă ca Pindar, Eschil sau Sofocle. Dialogul este firesc şi variat, iar stilul nuanţat

şi precis, cu o deosebită forţă de adaptare şi de exprimare metaforică, fie că imită eleganţa tragediei şi a poeziei lirice sau ţinuta severă a discuţiei filozofice, fie că foloseşte expresii familiare sau dialectale şi coboară în mijlocul negustorilor mărunţi din piaţa de peşte, sau a ţăranilor şi sclavilor de pe ogoare. El apare firesc şi sincer, fiind lipsit de afectare, dar şi de falsă modestie; spune lucrurilor pe nume şi e îndrăzneţ în vorbe, însă păstrează o seriozitate impresionantă, care dezvăluie prin mijloace simple şi glume uşoare o gîndire profundă şi o sensibilitate puţin obişnuită. Un critic antic îl caracterizează în felul următor: „Vechea comedie este singurul gen care cuprinde în sine frumuseţea neprefăcută şi delicată a limbii atice; ea se arată nespus de îndrăzneaţă în cuvinte şi se pricepe îndeosebi la urmărirea greşelilor omeneşti, deşi are foarte multă vigoare şi în alte privinţe, căci este plină de măreţie, de gust şi de farmec"[1]. Poetul este pe deplin conştient de valoarea artei sale şi adresează cetăţii Atena, aflată sub oblăduirea zeiţei Pallas Atena, fiica lui Zeus, cuvinte înflăcărate şi pline de încredere:

Nu-i este iertat poetului comic să vină pe scenă
În faţa mulţimii, slăvindu-şi în stih anapestic făptura!
Dar dacă doriţi să-l cinstiţi, copilă născută din Zeus,
Pe cel mai măreţ şi pe cel mai de seamă poet dintre oameni,
Nu-i altul mai vrednic de cinste la noi ca Aristofan![2]

Tălmăcirile romîneşti din Aristofan sînt puţine şi sporadice, iar o traducere integrală ne lipseşte încă. P. Muşoiu (Bucureşti, *Revista Ideei*, 1916) a tradus *Lysistrata*, în proză, din limba franceză. Ion Biletchi-Albescu a tălmăcit în versuri *Broaştele* (Bucureşti, „Casa Şcoalelor", 1925) şi *Păsările* (Cîmpulung Mold. 1936), iar Ştefan Bezdechi *Nourii* (Bucureşti, „Cultura Naţională", 1924), *Păsările* (Arad, Biblioteca „Semănătorul", 1926) şi *Plutos* (Sibiu, „Cartea Romînească", 1944). Traducerea comediei *Nourii* de Ştefan Bezdechi a fost prelucrată de Demostene Botez şi a apărut în „Biblioteca pentru toţi" (Bucureşti, Editura de Stat pentru Literatură şi Artă, 1955) cu o prefaţă de Acad. Profesor C. I. Balmuş. Ea a fost retipărită în volumul de faţă.

---

[1] Quintilian, *Institutio oratoria*, X, 1,65.
[2] *Pacea*, 733—737.

Tălmăcirea comediilor *Pacea*, *Păsările* şi *Broaştele* a fost făcută de mine după textul original, în versuri adaptate ritmului antic, iar scriitorul Eusebiu Camilar s-a ostenit să transpună versiunea mea în imagini cît mai artistice şi mai apropiate de înţelegerea vremurilor noastre.

H. MIHĂESCU

PACEA

în romîneşte de
EUSEBIU CAMILAR
şi
H. MIHĂEŞCU

PERSOANELE:

DOI SCLAVI AI LUI TRIGEU
TRIGEU
COPILA LUI TRIGEU
HERMES
POLEMOS — Războiul
KYDOIMOS — Vuietul luptelor
CORUL ȚĂRANILOR
HIEROCLES
UN FAUR DE COASE
UN NEGUSTOR DE ARME
DOI COPII

În fund, la dreapta, gospodăria podgoreanului Trigeu. La mijloc, intrarea unei peşteri adînci, astupată cu pietre mari. La stînga, casa lui Zeus. În faţa gospodăriei lui Trigeu, un grajd cu uşa închisă. În faţa grajdului, doi sclavi: unul mestecă repede bălegar într-o copaie; celălalt îl cară treptat în grajd.

PRIMUL SCLAV

Dă-i zor! O turtă pentru cărăbuş!

AL DOILEA SCLAV

Îndoapă-l! O, plesnire-ar, ticălosul,
Să nu mai crape altfel de plăcinte!

PRIMUL SCLAV

Acuma, adă una de măgar!

AL DOILEA SCLAV

Dar cea de mai-nainte n-a mîncat-o?

PRIMUL SCLAV

Ba da! Pe zei! S-a ţepezit la ea,
A prins-o-n gheare, a înfulecat-o!
Frămîntă, nu mai sta! Fă altele!

AL DOILEA SCLAV
(se întoarce cu scîrbă)

Măturători de bălegar! Fiţi buni,
Nu mă lăsaţi, mă-năbuşe putoarea!

PRIMUL SCLAV

Dă-mi alta, dar de tînăr desfrînat!
Să fie însă, bine frămîntată!

AL DOILEA SCLAV
(către spectatori)

Poftim! Prieteni, cine poate spune
Că şterpelesc ceva din aluat?

PRIMUL SCLAV

Dă-mi alta, mai dă-mi una... încă una,
Şi pregăteşte-mi altele...

AL DOILEA SCLAV

Pe-Apollo,
Abia mai suflu de putoarea asta!

PRIMUL SCLAV

Acum mă duc să-i duc toţ bălegarul...

AL DOILEA SCLAV

Te du! Mînca-v-ar corbii pe-amîndoi!
(Către spectatori).
Nu ştiţi, vă rog, cam unde aş găsi,
Un nas fără de găuri? Căci, aflaţi:
Nimic nu e mai greu pe lumea asta,
Decît s-ajungi să-ndopi un cărăbuş!
Un porc, un cîine, nu aleg; apucă
Orice, dar blegul prea e dezmierdat!
De n-o frămînt cu grijă, ca gogoaşa
Ce-o dai unei femei, de n-o frămînt,
De nu-i înmoi dospeala, zile-ntregi,

El nici nu se atinge de mîncare!
Aş vrea să văd: s-a săturat, ori ba?
Să crap puţin portiţa, să mă uit...

(Se uită înăuntru.)

Te mai îndopi şi-acuma? Hei! putoare!
Ai să plesneşti, de-atîta-nfulecat.
Nebunul! Cum înşfacă! Cum s-avîntă,
Ca luptătorul! Uite-l cum apucă!
Parcă-i vîslaş ce-ntinde la odgoane,
Aşa-şi sucește capul, labele!
Dihanie spurcată, nesătulă,
Mă-ntreb: ce zeu ne-a procopsit cu tine?
Cît ştiu, nici Afrodita, nici zeiţa
Drăgălăşeniei...

PRIMUL SCLAV

Dar cine altul?

AL DOILEA SCLAV

Mînia puturosului de Zeus!

PRIMUL SCLAV

De-ar întreba vr-un privitor, vr-un tînăr
Mai îndrăzneţ, ce pacoste e asta
Şi ce rost are, — vr-un ionian
Vecin, i-ar spune-ndată că-ndoparea
Acestui cărăbuş cu bălegar
E-aluzie la Cleon[1]... Dar mă duc,
Că am să-i dau ceva şi de băut...[2]

(Intră în grajd.)

AL DOILEA SCLAV

Mărturisesc, deschis, enigma asta,

---

1 Cleon, demagog atenian, contemporan cu Aristofan (n.t.).
2 Adică se duce să urineze (n.t.).

La ţînci, şi la flăcăi, şi la bărbaţi,
Precum şi cetăţenilor cu vază —
Dar mai cu seamă îngîmfaţilor:
„Stăpînul meu s-a-mbolnăvit ciudat,
Dar nu de-o boală ce-i obişnuită,
Ci, uite, cam aşa: stă zile-ntregi
La cer cu ochii, întrebînd mereu,
Cu glasul aspru: „Ce plan ai tu, Zeus,
Cu mătura? — O să distrugi Elada!"
Dar... psst!... E bine să tăcem acum,
Că-mi pare că-l aud bodogănind...

TRIGEU

(dinlăuntru)

O, Zeus, unde duci acest popor?
Nu vezi că ni se pierd cetăţile?

AL DOILEA SCLAV

Aceasta-i este boala, o, prieteni!
V-am dovedit că e trăsnit la minte, —
Dar ascultaţi acum cum întreba,
La începutul nebuniei lui:
„Cum să ajung mai repede la Zeus?"
Şi-a potrivit o biată scărişoară,
Şi-a îndrăznit să urce către cer,
Dar a căzut şi capul şi l-a spart!
Mai ieri, s-a dus aiurea, şi-a venit
Cu-o namilă, cu-un cărăbuş de Etna!
Apoi, mă îndemna să-l joc în frîu,
Iar el îl mîngîia ca pe un mînz:
„O, Pegas vrednic, zburătoare mîndră,
Hai, ia-mă, să zburăm pînă la Zeus!"
Dar să mă uit puţin, să văd ce face...

Îmi vine rău! Săriți, săriți, vecini!
Stăpînul s-a suit pe cărăbuș,
Și se ridică țanțos către cer...

(Vine Trigeu, călare pe o „mașină" cu înfățișare de cărăbuș enorm, cu aripile întinse...)

(M e l o d r a m ă.)

TRIGEU

Încet, cu grijă, cărăbușule!
Nu te-avînta prea tare! Cruță-te!
Hai, dă din aripi pînă-i asuda
Și întărește-ți mădularele!
Te rog, nu-mi mai sufla duhoarea-n față!
Rămîi mai bine jos, de nu te bizui...

AL DOILEA SCLAV

Stăpîne-atotputernic, ești nebun?

TRIGEU

Taci! taci!

AL DOILEA SCLAV

Te-avînți în aer, fără rost?

TRIGEU

Mă duc să-i scap pe greci de la pîrjol!
Și, precum vezi, acuma, îndrăznesc,
O cale nouă-n lume să-mi croiesc...

AL DOILEA SCLAV

Hai, nu zbura, căci te frămînți zadarnic!

TRIGEU

Fiți liniștiți și nu mai clămpăniți
Deșarte vorbe! Bucurați-vă!
Tu, spune-le celor din jur să tacă,
S-acopere latrini și ulițe,

Cu cărămidă proaspătă şi să-şi
Păzească bine dosul, fiecare...

(Vorbit.)

AL DOILEA SCLAV

Să tac? Dar spune-mi, unde vrei să zbori?

TRIGEU

Nu mi-a rămas decît să zbor la cer,
La Zeus...

AL DOILEA SCLAV

Dar la ce? Ce ai să-i spui?

TRIGEU

Vreau să-l întreb ce gînduri are pentru
Sărmanii greci şi ce ne-a hărăzit...

AL DOILEA SCLAV

Şi de nu vrea...

TRIGEU

Îl dau în judecată,
Şi îl acuz că ne-a vîndut la perşi!

AL DOILEA SCLAV

O, nu! Cît voi trăi şi voi avea...

TRIGEU

Nu vei putea schimba nimic!

AL DOILEA SCLAV

Vai mie...

(Le strigă din casă pe fetiţele lui Trigeu.)

Tăticul vostru zboară către cer,
Fuge pe-ascuns... vă lasă singurele...
Chemaţi-l înapoi, sărmanelor!

(Copilele lui Trigeu ies pe scenă, una din ele începe să strige.)

COPILA

O, tată, tată, se adevereşte
Cuvîntul furişat în casa noastră[1],
Că vei pleca la ciori, purtat de vînt,
Lăsîndu-mă aici cu păsările!
Aşa e? Spune-mi, dacă mă iubeşti!

TRIGEU
(solemn)

Se pare că-i adevărat, copii!
E-adevărat că sînt mîhnit, căci eu,
Dacă mi-aţi cere azi

(pe un ton obişnuit)

un miez de pîine,
Şi m-aţi ruga oricît, spunîndu-mi „tată..."
Nu am în casă nici un ban, nimic!...
Dar dac'ajung şi mă re'ntorc, vă dau
O turtă mare şi un pumn... de brînză[2]...

COPILA

Cum o să baţi un drum atît de lung,
Cînd văd că nici nu ai corabie?

TRIGEU

Pe-un mînz înaripat; nu merg pe apă!

COPILA

Năstruşnic gînd, să-nhami un cărăbuş,
Şi să te urci la zei, tăticule!

---

[1] Parodie din tragedia *Eol* din Euripide (n.t.).

[2] În textul original se află un joc de cuvinte intraductibil, între *condylon*, „pumn, palmă", şi *candylon* „pumn de brînză" (n.t.).

TRIGEU

Doar ne-a-nvăţat Esop[1], cum cărăbuşul,
El singur, a ajuns pînă la zei...

COPILA

O, ce minciună! Gîza puturoasă
Să poată să răzbată pîn' la ei...

TRIGEU

S-a dus să înspăimînte vulturul,
Prăpăd făcînd în ouăle-i din cuib...

COPILA

Dar trebuia să-ncaleci pe Pegàs,
S-ajungi în faţa lor, pieptos şi falnic!

TRIGEU

Aşa, eram silit să mă încarc
Cu hrană, pentru doi; pe cînd acesta
Îşi are hrana, ici, în maţul meu!

COPILA

Şi de cădeţi în adîncimi de mări,
Mai poate el ieşi cu-aripile?

TRIGEU

O, am şi cîrmă pentru navigat:
Căci doar va fi... un „cărăbuş de Naxos"[2]...

COPILA

Afla-vei tu vr un port, purtat din valuri?

TRIGEU

Dar e un port al Cărăbuşului,
Chiar la Pireu...

---

[1] Fabula *Vulturul şi cărăbuşul*, imitată de La Fontaine (n.t.).

[2] Corăbiile din insula Naxos aveau înfăţişare de cărăbuş (n. t.).

COPILA

Să nu te prăbuşeşti,
Să-ţi rupi piciorul; căci Euripide
Ar scrie despre noi o tragedie...

TRIGEU

Voi face cum îmi spui! Vă las cu bine!

(Copilele ies. Către spectatori.)

Eu pentru voi îndur! Să aveţi grijă,
Pământu-mi nu-l udaţi, nu-l murdăriţi
Trei zile! Căci de simte cărăbuşul,
M-aruncă jos şi fuge să se-ndoape...

(Melodrama.)

Deci, hai, Pegàs, porneşte bucuros,
Şi fîlfîie-ţi în vînt urechile
Şi auritul frîu!
Ce faci, Pegàs? De ce-ţi pleci nările
Spre uliţe, cu-atîta lăcomie?
Avîntă-mi-te mai cu bărbăţie,
Desfăşură-ţi aripile în zbor,
De-a dreptul spre-a lui Zeus locuinţă!
Întoarce-ţi nasul de la bălegar,
Precum şi de la hrana cea de rînd...
Ce faci, făptură? Îţi goleşti stomacul
Chiar lîngă lupanarul din Pireu?
O, sînt pierdut! Astupă-l repede,
Şi varsă ţernă multă peste el,
Apoi, deasupra, cimbrişor sădeşte
Şi varsă mirodenii! Dacă mor,
Pricinuiesc sărmanilor chioţi
O pagubă de cinci talanţi[1]; de vină
Va fi atuncea numai dosul tău...

[1] Atenienii căutau prilej să scoată bani de la aliaţii lor, printre care se numărau şi locuitorii din Chios (n.t.).

(Cărăbuşul urcă un timp, apoi coboară.)

(V o r b i t.)

Mi-e teamă! O! nu-mi arde-acum de glume!
Ei, meştere, fii dîrz, căci mă străbat
Fiori pe la buric! De nu iei seama,
Fac... de mîncare pentru cărăbuş!
Dar pare c-am ajuns cam lîngă zei!
Văd casa unde locuieşte Zeus...

(Cărăbuşul se opreşte dinaintea uşii.)

Dar paznic nu-i aici? Deschideţi-mi!

(Bate de cîteva ori la uşă.)

HERMES
(dinlăuntru)

Parcă-mi miroase-a om!
O, Heracles,

(Deschide uşa.)

Dar monstrul ista ce-i?

TRIGEU

Cal-cărăbuş!

HERMES

Cutezător nemernic, făr'obraz,
Spurcatule! Putoare! Spurcăciune!
Tu, spurcăciunea-spurcăciunilor,
De ce-ai venit? Cum te numeşti? Nu-mi spui?

TRIGEU

Sînt spurcatul-spurcaţilor...

HERMES

De unde?

TRIGEU

Din „Spurcăciunea spurcăciunilor"!

HERMES

Dar tatăl tău?

TRIGEU

Spurcat între spurcaţi...

HERMES

Vai ţie! Jur pe glie! Te ucid,
Dacă nu-mi spui o dată cum te cheamă!

TRIGEU

Sînt podgorean din Àtmona. Trigeu...
Şi n-am pîrît, n-am înşelat pe nimeni...

HERMES

Atunci ce vrei?

TRIGEU

Să-ţi dau această carne!

HERMES

(schimbînd tonul)

Cum ai venit, om scump?...

TRIGEU

Mîncăũle,
O, nu mai sînt „putoare"? „spurcăciune"?...
Poftește-mi-l pe Zeus pîn-aici!

HERMES

Dar află: prea departe eşti de zei,
Căci au pornit şi s-au mutat de ieri...

TRIGEU

În care parte de pămînt?

HERMES

Pămînt?

TRIGEU

Ei, unde?

HERMES

Cam departe de aici,
La cel'lalt capăt al văzduhului...

TRIGEU

Pe tine te-au uitat? Te-au părăsit?

HERMES

Stau şi păzesc ce-a mai rămas din lucruri:
Ulcioare, vase şi capacele...

TRIGEU

Dar cum de s-au mutat, aşa deodată?

HERMES

Pe greci s-au mîniat şi l-au lăsat
Doar pe Polemos, ce-i numit Războiul,
Să vă distrugă după placul lui!
Şi ceilalţi zei s-au dus cît mai departe,
Să nu vă vadă războindu-vă,
Să nu v-audă tînguindu-vă...

TRIGEU

Dar pentru ce, o, Hermes? Haide, spune-mi...

HERMES

Dar n-aţi ales războiul chiar voi singuri?
Ei v-au tot dat prilej să puneţi pace!
Cum se vedeau mai tari, laconienii,
Spuneau: „Acum jurăm pe cei doi zei[1],
Că ne-or plăti-o cei din Atica!"
Iar cînd aceştia biruie, cînd sînt

[1] Dioscurii Castor şi Pollux (n.t.).

Nădejdi de pace, în Laconia,
Voi vă grăbiţi să spuneţi: „Pe Atena,
Ne trag pe sfoară, iar, laconienii...
Veni-vor iar, cum vom intra în Pylos!...[1]

TRIGEU

Într-adevăr, grăieşti ca pe la noi...

HERMES

Aşa stînd treaba, greu o să vedeţi
Vreodată Pacea...

TRIGEU

Oare unde-i Pacea?

HERMES

Polemos a închis-o-n peşteră...

TRIGEU

În peşteră? În care?

HERMES

Jos, aici!
A pus deasupra nişte pietre mari,
Să n-o mai puteţi scoate...

TRIGEU

Dar, Heracle,
Polemos, nouă ce ne pregăteşte?

HERMES

O, pot să-ţi spun că a adus, aseară,
O piuă mare, cum n-am mai văzut...

TRIGEU

Dar pentru ce? O piuă? Cu ce rost?

[1] Cucerirea insulei Pylos îi făcuse pe atenieni intransigenţi (n.t.).

HERMES

Să vă piseze-n ea cetăţile...
S-o şterg acum! S-apropie? S-aude
Mişcîndu-se-nlăuntru...

(Iese.)

TRIGEU

Vai de mine!
Am s-o tulesc! Îmi pare că-l aud
Izbind în piua lui de luptător...

(S-ascunde într-un colţ.)

POLEMOS-RĂZBOIUL
(Intră pe scenă, ducînd în mînă o piuă enormă.)

O, muritori, prea multe-aţi îndurat!
O, muritori, dar iar vă vine vremea,
Să vă scrîşniţi în dinţi durerile!

TRIGEU

Ce piuă grea, puternice Apollo,
Ce zdravănă-i! Ce groaznic e războiul!
De ea, deci, ne păzim! De-această fiară
Nemilostivă, rea şi groaznică...

POLEMOS-RĂZBOIUL

Cum te deplîng mereu, o, Prasiai[1]
Nefericit, căci astăzi vei pieri!

(Aruncă praz în piuă.)

TRIGEU
(către spectatori)

Noi încă n-o păţim, atenieni:
Nenorocirea-i pe Laconia!

[1] Prasiai, port în Laconia, aminteşte de cuvîntul grecesc *prasia* „praz". Megara producea îndeosebi usturoi, Sicilia—brînză şi Atica—miere (n.t.).

POLEMOS-RĂZBOIUL
(aruncă în piuă usturoi)

Megara voi pisa-o-ntîi, Megara!
S-o fac tocană!...

TRIGEU

Grele suferinţi
Le mai arunci megarienilor...

POLEMOS-RĂZBOIUL
(aruncă în piuă brînză)

Cumplit pieri-vei, tu, Sicilia!

TRIGEU

Şi-acuma, oare cui îi vine rîndul?

POLEMOS-RĂZBOIUL

Să vărs puţină miere atică!...

(Varsă miere în piuă.)

TRIGEU
(aparte)

Te-aş sfătui să iei o altă miere,
Căci asta costă mult, deci, asta cruţ-o!...

POLEMOS-RĂZBOIUL

Băiete Vuiet!

KYDOIMOS-VUIETUL LUPTELOR

M-ai chemat?

POLEMOS-RĂZBOIUL

Ce-aştepţi?
Că-ţi trag un pumn...

TRIGEU

Dar aspru e...

KYDOIMOS-VUIETUL LUPTELOR

Mă doare.
Aşa de tare! Nu mai da, stăpîne!

TRIGEU

O fi avut în pumn şi usturoi?

POLEMOS-RĂZBOIUL

Hai, adă-mi tot acum un pisălog!...

KYDOIMOS-VUIETUL LUPTELOR

Dar ştii că ne-am mutat, încă de ieri,
Şi n-avem pisălog...

POLEMOS-RĂZBOIUL

Fugi la Atena,
Şi să-mi aduci un pisălog...

KYDOIMOS-VUIETUL LUPTELOR

Pe Zeus!
Dacă nu fug mă frige pe jeratic!...

(Iese.)

TRIGEU

(aparte)

Ce facem noi, sărmanii oameni? Iată,
Ne ameninţă mari nenorociri!
Căci dacă îi aduce pisălogul,
Ne va zdrobi de tot cetăţile!
Pe Dionysos! Rupe-şi-ar grumazul!

POLEMOS-RĂZBOIUL

Ei?

KYDOIMOS-VUIETUL LUPTELOR

(se întoarce)

Ce-i?

POLEMOS-RĂZBOIUL

Nu l-ai adus?

KYDOIMOS-VUIETUL LUPTELOR

Atenienii,

Şi l-au pierdut! Era un negustor
De piei, ce-a tulburat Elada toată[1]...

TRIGEU
(aparte)

O! Mare şi puternică-Athenaia!
Ce bine că pierit-a, înainte
De-a arunca asupră-ne măcelul...

POLEMOS-RĂZBOIUL

Porneşte spre Lacedemonia!

KYDOIMOS-VUIETUL LUPTELOR

Precum ţi-i voia!

POLEMOS-RĂZBOIUL

Vino repede!

(Kydoimos-Vuietul Luptelor iese în fugă.)

TRIGEU
(către spectatori)

Ce suferinţi! S-apropie pieirea!
De-i unu-aici, sfinţit în Samotrace,
E timpul să se roage! O, aş vrea
Kydoimos să-şi rupă gleznele!

KYDOIMOS-VUIETUL LUPTELOR
(se întoarce)

Nefericit ce sînt! Nenorocire!

POLEMOS-RĂZBOIUL

Nu l-ai adus?

KYDOIMOS-VUIETUL LUPTELOR

Lacedemonienii
N-au pisălog...

[1] Cleon, conducătorul partidului proprietarilor de ateliere şi negustorilor, care sprijineau politica de război, a căzut în lupta de la Amphipolis, în anul 422 î. e. n. (n. t.).

POLEMOS-RĂZBOIUL

Cum, ticălosule?

KYDOIMOS-VUIETUL LUPTELOR

L-au dat cu împrumut, în Tracia,
Şi s-a pierdut!

TRIGEU

(aparte)

Ce bine! Dioscuri!
Tărie, muritori! Vom birui!

POLEMOS-RĂZBOIUL

Ia sculele acestea! Hai cu mine!
Mă duc să-mi fac eu singur pisălog!

(Ies amîndoi.)

TRIGEU

(înaintînd)

E vremea să cîntăm şi noi ca Datis,
Ce-n plină zi s-alintă-n fericire:
„Sînt vesel, fericit şi mulţumit!"
Acum, scăpaţi de certuri şi măceluri,
E potrivită clipa, scumpi eleni,
Să scoatem la lumină Pacea dragă,
Să nu mai fim zdrobiţi sub pisălog!
Ţăranilor, neguţătorilor,
Dulgherilor, meşteşugarilor,
Metecilor şi insularilor!

(Mai însufleţit.)

Grăbiţi-vă, voi, toate gloatele;
Cu pîrghii, tîrnăcoape şi odgoane,
Să ne durăm noi singuri fericirea!

(Intră corul, alcătuit din ţărani atenieni şi din cîţiva laconieni, beoţieni, argieni şi megarieni.)

CONDUCĂTORUL CORULUI

Veniţi, fiţi gata pentru libertate!
Săriţi, eleni, acum ori niciodată!
Feriţi-vă de moarte şi ambiţii!
Lamach[1] e-nfrînt! S-a luminat de ziuă!

(Către Trigeu.)

De vrei să te-ajutăm, o, ce doreşti
Arată-ne! Cu pîrghii şi unelte,
Noi astăzi vrem s-o scoatem la lumină,
Pe cea mai mîndră zînă dintre zîne,
Prietena podgoriilor noastre...

TRIGEU

Fiţi liniştiţi! Cu veselia voastră
Aprindeţi iar mînia lui Polemos!

CONDUCĂTORUL CORULUI

Ne bucurăm! Căci vestea ta nu spune:
„Prezenţi să fiţi, cu hrană pe trei zile!..."

TRIGEU

Păziţi-vă de Cerberul de jos[2]!
Strigînd, fierbînd de ură-n faţa lui,
Ne va opri să dăm luminii Pacea...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Nu-i nime-n stare să ne-o ia din mîini!
E-hei! O ocrotim cu braţul nostru!

TRIGEU

O, dragii mei, dacă strigaţi mă pierdeţi!
Războiul sfarmă totul sub călcîie...

---

[1] Lamachos era partizanul războiului (n.t.).
[2] De Cleon, care se afla în infern (n.t.).

CONDUCĂTORUL CORULUI

S-amestece, să calce, să zdrobească,
Noi vrem să fim azi veseli şi voioşi!

TRIGEU

Smintiţilor! O, fraţi! Vă rog, pe zei,
Nu tulburaţi lucrarea prin dezmăţ!

CONDUCĂTORUL CORULUI

Urîm dezmăţul, însă fericirea
Ne-ndeamnă să jucăm, fără să vrem...

TRIGEU

Destul acuma, încetaţi cu jocul!

CONDUCĂTORUL CORULUI

Deci, ne oprim...

TRIGEU

Dar încă tot jucaţi...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Încă un joc, apoi ne liniştim...

TRIGEU

Hai, înc-un salt şi liniştiţi-vă!

CONDUCĂTORUL CORULUI

De vrei să te-ajutăm, noi ne oprim...

TRIGEU

Dar tot nu vă opriţi...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Pe Zeus, nu!
Mai dăm o dată cu piciorul drept...

TRIGEU

Atît, şi nu mă supăraţi mai mult!

CONDUCĂTORUL CORULUI

Dar, oare, stîngul nu ne trebuieşte?
Sînt vesel, fericit, rîd, îmi pierd firea,
Ca niciodat': azi am scăpat de scuturi!

TRIGEU

Dar încă nu e vremea bucuriei:
S-o scoatem mai întîi, pe Ea, şi-apoi...

(Mai însufleţit.)

Veseli să fiţi, să rîdeţi, să cîntaţi,
Căci doar atuncea veţi putea şi voi
Să staţi acasă şi să navigaţi,
Să vă iubiţi atunci, şi să dormiţi,
Şi veţi putea să mergeţi la serbări,
Să ospătaţi ticnit, să vă jucaţi,
Şi veţi putea să vă ieşiţi din minţi,
Strigînd cît vă e voia: u-iu-iu!...

CORUL

Aştept cu drag să văd această zi!
Am suferit destul!
Am cunoscut saltelele
De paie, ca soldat,
În lagărul lui Phormion[1]...
Nu sînt judecător ursuz şi aspru...

TRIGEU

Nici ne'nţelegător, ca în trecut...

CORUL

O, vei vedea că o să fiu mai blînd
Şi mult mai tînăr ca în vremea-aceea,
În ţureşul războiului cumplit!

[1] Phormion, strateg atenian care a obţinut mai multe victorii navale asupra spartanilor (n.t.).

De-atîta vreme ne măcelărim!
Ne strîngem pe la sfaturi, cu obidă,
Cu sulițe și scuturi și pornim...
Deci, spune-ne acuma ce să facem,
Spre-a-ți fi pe plac? Că tu ne ești stăpîn,
Norocul te-a adus în calea noastră...

TRIGEU

Să văd! Cum dăm în lături pietrele?

HERMES

Cutezi, nenorocitule? Ce faci?

TRIGEU

Nu faptă rea ca a lui Cillicon![1]

HERMES

Nefericit ce ești! Te pierzi!

TRIGEU

(fără să se piardă cu firea)

Să mor,
De mi-i sortit; ești zeul sorților!...

HERMES

Te pierzi! Te duci la moarte!

TRIGEU

În ce zi?

HERMES

Numaidecît!

TRIGEU

N-am cumpărat un pic
De brînză sau făină. Cum să mor?...

[1] Cillicon își vînduse patria (insula Samos) oamenilor din Priena. Cînd era întrebat ce a făcut, răspundea: „N-am făcut un rău...“ (n.t.).

HERMES

Da, vei muri...

TRIGEU

Dar cum de pîn-acum
Nu am avut această fericire?

HERMES

Cel ce cutează să aducă Pacea
Zdrobit va fi de Zeus!

TRIGEU

Deci, acum,
Voi fi silit să mor?

HERMES

Să-ţi intre-n cap!

TRIGEU

Dă-mi trei bănuţi, să-mi cumpăr un purcel,
Să mă împac întîi cu cele sfinte!

HERMES

Stăpîn pe fulgere şi trăsnete...

TRIGEU

Te rog, pe zei, o, nu mă da-n vileag!

HERMES

Nu pot!

TRIGEU

Ba da! Uiţi carnea ce ţi-am dat,
Cu dragoste, cînd am sosit aici?

HERMES

Mă va ucide Zeus, de nu-l strig,
Şi nu-i vestesc aceste neplăceri!

TRIGEU

O, Hermes scump, te rog, nici un cuvînt!

(Către cor.)

Dar ce-i cu voi, amici? Aţi înlemnit?
Dacă tăceţi, el va striga, vai vouă!

CORUL

Stăpîne Hermes, stai în liniște!
De ştii că ţi-a priit
Purcelul dăruit,
Nu socoti prea mic
Prinosul meu, cînd am de suferit...

TRIGEU

Auzi cum te alintă, o, stăpîne?

CORUL

Nu fi răzbunător!
Ascultă-ne, şi lasă
Să scoatem Pacea-n lume!
Fii blînd, căci ne iubeşti,
Şi între zei, tu eşti,
Mereu îndurător...
Sprîncenele şi moţul lui Pisandru[1]
Nu-ţi plac, dar noi te vom slăvi
Cu jertfe sfinte şi
Alaiuri strălucite,
Stăpîne, pînă-n veci...

TRIGEU

Fii milostiv, ascultă-le cuvîntul,
Ei te iubesc mai mult ca niciodată!

---

[1] Pisandru, partizan al războiului, nu este iubit de Hermes, zeul comerţului şi meşteşugurilor. El este pomenit şi în *Păsările*, v. 1557 (n.t.).

(Aparte.)

Căci fură şi mai mult ca în trecut...

(Tare.)

Îţi spun un lucru foarte neplăcut:
S-a ticluit răscoală contra voastră...

HERMES

Dacă-mi vei spune cum, te-oi crede, poate...

TRIGEU

De-un timp şi Luna şi isteţul Soare
Se sfătuiesc mereu şi uneltesc,
Barbarilor Elada să o vîndă!

HERMES

O, dar de ce?

TRIGEU

Pe Zeus! Nu-nţelegi?
Noi, grecii, vă cinstim pe voi; străinii
Jertfesc şi Soarelui şi Lunii, precum vezi,
Şi vor să ne înlăture pe noi,
Să ieie singuri toate jertfele...

HERMES

Pricep acuma! Numai de necaz
Ne taie zile, ne ciupesc lumina[1]...

TRIGEU

Aşa e, dragă Hermes; jur pe Zeus!
Ajută-ne să readucem Pacea,
Şi-ţi închinăm Panateneie mîndre,
Şi toate sărbătorile; lui Hermes
Îi dăm Mistere, Dìpole, Adòne!

[1] Aluzie la reforma calendarului atenian. Vezi şi *Norii*, v. 607 şi urm. (n.t.).

Scăpate din măcel, cetăţile
Te-or preamări, o, Hermes, scutul lor!
Şi vei primi prinosuri, iar acum
Îţi dau această cupă de libaţii.

HERMES

Ce bun mă faceţi cupelor de aur...

TRIGEU

Acum, la treabă, fraţi! Uneltele!
Să repezim în lături pietrele!

CONDUCĂTORUL CORULUI

Aşa vom face! Zeu preaînţelept,
Ne dă poveţe, — arată-ţi dibăcia,
Muncim cu drag sub îndrumarea ta!

(Ţăranii din cor încep să ridice pietrele.)

TRIGEU

(către Hermes)

Dă-mi cupa! repede! S-avem curaj
La muncă! Dar întîi să ne rugăm!

HERMES

Deci, libaţiuni în cinstea zeilor!
Sus minţile... şi să luaţi aminte!
Noi ne rugăm, să fie ziua asta,
Izvor de bucurii pentru Elada!
Cel ce apucă azi aceste funii,
Cu inimă, să nu mai poarte scut!

TRIGEU

Pe zei! Nu va purta! Ci va trăi
Lîngă iubită, scormonind tăciunii...

HERMES

Iar cine vrea război, o, Dionysos,
Să nu mai aibă-n veci de veci odihnă...

TRIGEU

Să-şi scoată pururi spinii dintre coaste!

HERMES

Iar cine vrea să fie comandant,
Nevrînd să scoatem Pacea la lumină,
Să o păţească...

TRIGEU

Precum Cleonym[1]!...

HERMES

De vrea război vreun negustor de suliţi,
Sau scuturi, şi rîvneşte la cîştig...

TRIGEU

S-ajungă-n mîini de hoţ, să crape orz!

HERMES

De se vrea unul, comandant, pe-ascuns...
Sau caută să fugă ca un sclav...

TRIGEU

Pe roată fie-ntins şi ars cu biciul!

HERMES

Iar noi, doar binele! *Ié, paiòn*![2]

TRIGEU

Iar... biciurile[3]! Spune doar: ié!

HERMES

Să spun: *ié, ié*! Aşa slăvim

---

[1] Ajuns în luptă, lăudărosul Cleonymos şi-a părăsit scutul şi a fugit (n.t.).

[2] Strigăt de izbîndă şi sărbătoare (n.t.).

[3] Este aici un joc de cuvinte intraductibil: *paiòn* „strigăt de sărbătoare" şi *pàion* „cel care loveşte cu biciul" (n.t.).

TRIGEU

...Pe Hermes, Afrodita, Horele,
Heritele, Dorința...

HERMES

Nu pe Ares...

TRIGEU

O, nu!

HERMES

Și nici pe Enyalios[1]...

TRIGEU

Nu!

După ce îndepărtează pietrele, țăranii leagă cu funii statuia zeiței Pacea, care se află în fundul peșterii, și apoi încep a trage.

HERMES

Vă încordați grumajii! Trageți bine!

CORUL

Hei-rup!

HERMES

Hai, sus!

CORUL

Hei-rup!

HERMES

Mai sus!

CORUL

Hei-rup!

(Melodramă.)

[1] Enyalios, zeu războinic care primește porunci de la Ares (n.t.).

TRIGEU

Cum văd, nu trageţi toţi la fel, uniţi!
Tot vă certaţi, şi tot vă mai umflaţi!
Curînd veţi geme, o, beoţieni![1]...

HERMES

Hai, hai, acum!

TRIGEU

Hai!

(V o r b i t.)

CORUL

(către Hermes şi Trigeu)

Pune-ţi umărul!

TRIGEU

Nu trag de mă spetesc? nu mă-ncovoi?
De funie n-apuc? Şi nu asud?

CONDUCĂTORUL CORULUI

Atunci de ce nu merge bine treaba?

TRIGEU

(ironic, către unul din însoţitori)

Ei, Lámachos, faci rău că ne încurci!
N-avem acum nevoie de momîi!
Iar argienii nu se sinchisesc,
Ci rîd de osteneala celorlalţi,
Din două părţi luînd cîştig şi hrană...

HERMES

Laconienii, însă, trag mereu...

TRIGEU

Să ştii că dintre ei se ostenesc
Lemnarii; căci fierarii îi încurcă...

[1] Beoţienii şi argienii erau interesaţi în continuarea războiului (n.t.).

HERMES

Cei din Megara trag din inimă,
Ca niște căţeluşi se zbat, degeaba...

TRIGEU

I-a prăpădit cu totul foametea...

HERMES

Aşa, nu isprăvim nimic, o, fraţi!
Să ne unim, şi să pornim din nou...

CORUL

Hei, rup!

HERMES

Hai sus!

CORUL

Hei-rup!

HERMES

Hai, hai! Pe Zeus!

CORUL

Se pare c-am urnit-o înc-un pic...

TRIGEU

Dar eu vă spun că e păcat de voi!
Căci unii trag şi alţii îi încurcă!
Voi argieni, o să luaţi bătaie!

HERMES

Hai, hai! Acum!

TRIGEU

Hai, hai! Hei-rup! Acum...

CORUL

O, cît de răi sînt unii dintre noi...

TRIGEU

(către ţăranii atenieni)

Voi mai cu seamă pacea o doriţi!
Deci, trageţi cu mai multă inimă...

CORUL

Dar văd că unii se împotrivesc...

HERMES

Megarieni, vă dăm la corbi, pe toţi!
Zeiţa vă urăşte: n-a uitat
C-aţi urgisit-o şi-aţi gonit-o, primii!
Iar voi, atenieni, nu stăruiţi
Să mergeţi pe făgaşul din trecut!
Voi nu munciţi, ci numai judecaţi!
De vreţi să scoatem Pacea, da-ţi-vă
Mai înapoi, spre apa mărilor![1]

CONDUCĂTORUL CORULUI

Hai, fraţi, să tragem numai noi, ţăranii!

(Ceilalţi se îndepărtează.)

HERMES

Da, scumpii mei, aşa mai bine merge!

CONDUCĂTORUL CORULUI

Va merge, dacă ne-om sili cu toţii...

TRIGEU

Ţăranii trag cu rîvnă, ceilalţi nu!

CORUL

Hai, hai acum, cu toţii! Hai... Acum...

HERMES

Acuma! Iat-o... Se iveşte... Pacea!

---

[1] Mulţumindu-vă numai cu stăpînirea mărilor (n.t.).

CORUL

Să n-o lăsăm, să tragem şi mai tare!

HERMES

Acum, e chiar aproape, lîngă noi!

CORUL

Deci, hai cu toţi, acum,
Hai, hai, hai, hai, acum,
Hai, hai cu toţi...

Statuia zeiţei Pacea iese încet din peşteră. La dreapta şi la stînga ei se ivesc statuile Opòrei şi ale Theòriei, zeiţele semănăturilor, fructelor şi sărbătorilor.

TRIGEU

O, Pace! tu ne dai belşug de struguri!
Mi-ar trebui un imn atît de mare,
Şi greu de zece mii de amfore,
Să te slăvesc, căci n-am nimic în casă!
Bine-aţi venit, Theòria, Opòra!
Ce chip frumos şi blînd! Ce dulce eşti,
Theòria, tu, dulce ca miresmele
Plăcute ale vremilor de pace!

HERMES

Ca sacul soldăţesc miroase, parcă...

TRIGEU

„Urît mi-i mie sacul soldăţesc!"[1]
Urît îmi e soldatul! Rîgîie
Doar ceapă şi oţet! O, tu, Opòra,
Ne-aduci belşug de struguri şi ospeţe;
Şi versuri dulci de fluiere ne-aduci;

[1] Parodia unui vers din tragedia *Telephos* de Euripide (n.t.).

Şi tragedii, şi cînturi de Sofocle;
Şi potîrnichi; şi pe Euripide,
Cu stih mărunt...

HERMES

O superi! Ei nu-i place
Cuvîntul meşter din acest poet...

TRIGEU

...Oiţa care zbiară: iederă;
Strecurători de vin; grumaji de fete
În fugă spre cîmpie; sclave bete;
Ulcioare răsturnate... ce belşuguri
De frumuseţi!

HERMES

O, vezi cetăţile,
Cum stau la sfat, cu drag, întreolaltă,
Cu zîmbetul pe buze, împăcate?...

TRIGEU

Deşi grozav li-s feţele stîlcite,
Şi trupurile numai umflături...

HERMES

Ia-n uită-te la cei din jurul nostru:
Chiar după chip se vede cine-s...

TRIGEU

O!

HERMES

Colo în fund, un negustor de coifuri,
Îşi smulge părul...

TRIGEU

Meşterul de sape,
Nici nu se uită înspre săbier!

HERMES

Numai nu cîntă, meşterul de coase!...

TRIGEU

Şi-şi bate joc de meşterul de suliţi!...

HERMES

Hai, spune-le ţăranilor să plece!

TRIGEU

Măi oameni, m-auziţi? Ţăranii ieie-şi
Uneltele de muncă şi să meargă,
Toţi, fără lăncii, suliţe şi săbii,
Cîntînd, din nou la muncă, pe ogoare!
La noi domneşte-acum străvechea Pace!

CONDUCĂTORUL CORULUI

Zi mare, pentru-aleşi, pentru ţărani!
Azi, pot să-mi mîngîi via, iar smochinii
Cei răsădiţi pe cînd eram copil,
După atîta timp, să-i strîng în braţe...

TRIGEU

Acuma, toţi, să preaslăvim Zeiţa
Ce ne-a scăpat de căşti şi neplăceri!
Grăbind apoi spre casă, să luăm
Puţină sărătură din cetate!...

HERMES

Ce mîndră li-i unirea! Cum stau strînşi
Ca turlele! Şi-s veseli ca un prînz...

TRIGEU

Ce bine-i şade sapei lustruite,
Şi furcii cu trei colţi, lucind în soare,
Şi via mea, cum s-ar simţi cu ele!
Aş vrea să merg cu un hîrleţ, să-mi sap,

Ogorul părăsit de-atîta timp!
Vă amintiţi viaţa de-altădată,
O, dragii nei, cu tot ce ne-a dat Pacea,
V-o amintiţi, cu toate darurile:
Grămezi de fructe puse la uscat,
Smochine, mirt, must dulce, toporaşi, —
Alături de fîntîni creşteau măslinii
Pe care îi dorim atît de mult!
Acum, în schimbul bunătăţilor
Ce ni le dă, veniţi ca să-i dăm slavă,
Să preamărim în veci zeiţa Păcii!

CORUL

Bine-ai venit, iubito! Sîntem veseli,
Şi ne-am gîndit oricînd numai la tine!
Ne îndemna mereu un dor nespus,
La plugurile noastre să ne-ntoarcem!
Căci tu erai nădejdea cea mai mare,
În locuinţa truditorilor
Care muncesc din veac ogoarele,
O, tu, zeiţa noastră mult rîvnită!
Şi numai tu oricînd ne-ai ajutat,
Şi numai stăpînirea ta ne-a dat
Şi simpla şi plăcuta bucurie...
Turtă de orz[1] erai şi mîntuire!...
Te vor primi acuma viile,
Cu zîmbetele lor de veselie,
Te vor primi la fel smochinii tineri,
Şi pomii roditori vor fi iar veseli!...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Dar unde-a stat ascunsă-atîta vreme,
Zeiţa Păcii? Spune-ne, o, Hermes!

[1] Pîinea de orz şi uleiul de măsline erau principala hrană a ţăranului în timp de pace (n.t.).

HERMES

Preaînțelepți țărani! De vreți să știți
Cum au răpit zeița, ascultați!
Tot răul vine de la Phidias[1]!
Știindu-vă răzbunători și cruzi,
Pericle se temea de un surghiun,
Și vrînd să scape, el a aruncat
Scînteia și a rupt-o cu Megara[2];
Din ea[3] s-a ridicat vîrtej năprasnic,
Și de-al lui fum a lăcrămat Elada!
Cînd a fost smult primul butuc din vie,
Și butea s-a lovit de altă bute,
În ziua-aceea Pacea a fugit!

TRIGEU

O, n-am știut nimic de legătura
Ce-a fost între război și Phidias!

CONDUCĂTORUL CORULUI

Și eu acuma aflu! Chipul Păcii
Era frumos, că se-nrudea cu el!

HERMES

Cînd au aflat cetățile supuse
Că voi v-amenințați cu răzbunări,
S-au depărtat, de teamă, cumpărînd,
Cu bani, pe capii din Laconia...
Iar ei, hapsîni, înșelători de oaspeți,
Făr' de rușine izgoniră Pacea!
Ce-au cîștigat nefericind țăranii?

---

[1] Sculptorul Phidias a fost învinuit că ar fi sustras o parte din aurul din care trebuia să facă statuia Atenei. El a fost exilat în anul 438 (n.t.).

[2] În anul 432, Pericle a dat un decret prin care oprea orice comerț cu megarienii (n.t.).

[3] Din scînteie (n.t.).

Căci năvălind corăbierii noştri,
Au smult smochinii unor bieţi ţărani...

TRIGEU

Li s-a căzut, căci şi ai lor mi-au smult,
Smochinul negru pus cu mîna mea!...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Pe zei! Dar dînşii nu mi-au spart cu piatra
Un vas cu grîu de peşte cinci medimni[1]?

HERMES

Iar cînd s-au strîns ţăranii de pe cîmpuri,
Aici, n-au priceput c-au fost vînduţi!
Şi strugurii lipseau; şi vrînd smochine,
S-au îndreptat curînd spre oratori!
Deşi-i ştiau săraci, flămînzi, sleiţi,
Răcneau aceştia spre zeiţa Păcii,
De cîte ori venea, — căci ne iubea...
Pe cei bogaţi şi pe-aliaţii noştri,
Îi acuzau că ţin cu Brasidas[2]!
Pe cei pîrîţi i-aţi sfîşiat, căci Statul,
Înmărmurit de frică, înghiţea
Tot ce-i zvîrleau în gură bîrfitorii!
Străinii se vedeau ameninţaţi,
Şi-i îndopau pe oratori cu bani,
Îmbogăţindu-i; sărăcea Elada,
Şi voi! Şi toate le pricinuia,
Un negustor de piei[3]!

TRIGEU

Destul, o, Hermes,
Nu-i spune numele! E sub pămînt,

[1] Un medimn avea cam 52 de litri (n.t.).
[2] Brasidas — strateg spartan (n.t.).
[3] Cleon — conducător politic atenian, mort la Amphipolis în anul 422 (n.t.).

Şi nu mai e al nostru, ci al tău...
Căci tot ce-mi spui c-a fost: şi şarlatan,
Şi bîrfitor, şi pîrîtor limbut,
Şi zvăpăiat, şi zdreanţă, şi amarnic
Tulburător de ape, toate, toate
Aceste vorbe pline de mustrare
De-acuma îi priveşte pe ai tăi!

(Către Pace.)

Dar tu, stăpîna noastră, de ce taci?

HERMES

O, cum ar mai grăi cu spectatorii,
Cînd a-ndurat atît din cauza lor?...

TRIGEU

Dar să-ţi vorbească numai ţie-ncet...

HERMES

Ce crezi de ei, o, scumpo, tu, femeie,
Ce armele atîta le urăşti?

(Îşi apropie urechea, şi se face că ascultă.)

Te-ascult! Asta e tot? Pricep! Aflaţi
De ce vă dojeneşte ea pe voi!
În urma întîmplărilor din Pylos,
Ea a venit cu coşul plin de planuri,
Iar voi aţi tot respins-o, de trei ori[1].

TRIGEU

Ne-am înşelat! Mă ierte, căci aveam
Atunci, pe cap, un negustor de piei[2]!

---

[1] În adunare (Ecclesia), organul politic atenian care hotăra pacea sau războiul (n.t.).

[2] Erau sub oblăduirea negustorului de piei, Cleon (n.t.).

HERMES

Acum m-a întrebat: cine i-au fost
Pînă acum potrivnici şi prieteni?

TRIGEU

I-a fost prieten, foarte, Cleonym!

HERMES

Cum s-a purtat acest bărbat pe vremea
Războiului?

TRIGEU

O, minunat! Dar numai
Că nu e fiul lui tătîne-su,
Cum spune el! Cînd a intrat în luptă,
A lepădat în grabă armele!

HERMES

Ascultă ce mă-ntreabă-acuma: „Cine
E astăzi cel mai tare-n adunări?"

TRIGEU

La loc de frunte stă acum Hypèrbol[1]!

(Către Pace.)

De ce-ţi întorci privirea de la noi?

HERMES

Se-ntoarce cu dispreţ: e supărată,
Că ne-am ales astfel de călăuză!

TRIGEU

Dar nu-l vom folosi! Cum nu aveam
Conducător, şi eram goi, l-am pus,
Pe dinaintea noastră, ca pe-un şorţ...

---

[1] După moartea lui Cleon, timp de patru ani a stăpînit Hyperbolos, care apoi a fost exilat (n.t.).

HERMES

Dar treburile cum vor merge, oare?

TRIGEU

Vom fi mai luminați!

HERMES

Anume cum?

TRIGEU

E negustor de lămpi! Pînă acum
În beznă bîjbîiam; acum, pe toate,
Le-nvîrtem la lumină de qpaiț!

HERMES

O! Cîte-mi spune să te-ntreb...

TRIGEU

Anume?

HERMES

O! Multe! Mai ales, ce s-a-ntîmplat
De cînd v-a părăsit? Ce-i cu Sofocle?

TRIGEU

E bine. Dar a cam scrîntit-o...

HERMES

Cum?

TRIGEU

Sofocle a ajuns un Simonide[1]...

HERMES

Ca el?

TRIGEU

Bătrîn și slab. „Și-ar naviga

[1] Simonide din Keos—poet liric (556—468 î.e.n.) (n.t.).

Pentru cîştig, chiar şi pe-o rogojină![1]

HERMES

Dar cu Cratinos[2] ce e?

TRIGEU

A murit,
Cînd au intrat laconienii...

HERMES

Cum?

TRIGEU

S-a prăpădit, sărmanul, de necaz,
Văzînd că-i sparg un poloboc cu vin!
Dar cîte n-au mai fost în lipsa ta?
Pe veci rămîi la noi, o, tu, stăpînă!

HERMES

Atunci, ţi-o ia de soaţă pe Opòra,
Zeiţa-mbelşugării; mergi la cîmp;
Iubiţi-vă; şi struguri zămisliţi!

TRIGEU

Aş vrea să te sărut, iubita mea!
Stăpîne Hermes, crezi că-i rău că stau
După atîta timp, lîngă Opòra?

HERMES

O, nu! Dar bea o zeamă de potroace!...
Acuma ia-o pe Theòria
Şi du-o-n Adunare, ca-n trecut!

TRIGEU

O, Adunarea, cu Theòria!
Ce supă grasă, ce cîrnaţi! Fripturi

[1] Parodia unui proverb, cu înţelesul: „Nu s-ar da înapoi de la nici o primejdie" (n.t.).

[2] Poetul Cratinos (500—422 î.e.n.) autor de comedii, este pomenit şi în *Acharnienii*, 848 şi *Cavalerii*, 526-536 (n.t.).

Vei îmbuca, benchetuind trei zile!
Cu sănătate, Hermes! Eu mă duc!...

HERMES

Cu bine, dragul meu, nu mă uita!

TRIGEU

Acasă, cărăbuşe! Să zburăm!

HERMES

El nu-i aici, prietene!

TRIGEU

Dar unde-i?

HERMES

L-a înhămat, să care fulgere[1],
Stăpînul Zeus...

TRIGEU

Cine-l va hrăni?

HERMES

Chiar Ganymed[2] cu ambrozia lui...

TRIGEU

Dar cum voi coborî?

HERMES

Fii liniştit!
Pe-aici, alături de zeiţa Păcii!...

TRIGEU

Hai, fetelor, în grabă să pornim,
Căci mulţi aşteaptă dragostea, cu dor...

---

[1] Parodia unui vers din tragedia „Bellerephon" de Euripide (n.t.).

[2] Ganymede, un tînăr frumos, îndrăgit de către Zeus (n.t.).

Tu, mergi sănătos! Noi uneltele acestea le dăm în păstrare
Temeinică, însoţitorilor noştri, şi ei le-or păzi, căci alături
De scenă, roiesc necinstiţii şi fac răutăţi pe ascuns!
Deci, fiţi cu băgare de seamă, iar noi arătăm spectatorilor
„Scopul cuvintelor noastre şi gîndul în ele cuprins"[1]!
Nu-i este iertat poetului comic să vină pe scenă,
În faţa mulţimii, slăvindu-şi în stih anapestic făptura!
Dar dacă doriţi să-l cinstiţi, copilă născută din Zeus,
Pe cel mai măreţ şi pe cel mai de seamă poet dintre oameni,
Nu-i altul mai vrednic de cinste, la noi, decît Aristofan!
Căci el mai întîi şi-a silit adversarii să nu-i
Ponegrească pe oamenii-n zdrenţe, luptînd cu păduchii!
Pe Hercule cel ce frămîntă-aluat! Pe cei flămînzi,
Pe sclavii fugari, ce mint sau primesc lovituri,
Tot el i-a lăsat mai întîi la o parte, căci ei
Ieşeau totdeauna din casă plîngînd; iar unul din ei,
Un sclav întreba în bătaie de joc pe sclavul lovit:
„Nemernice, pielea ţi-i ciur! Te-a atins cu nădejde
Vreun bici noduros, pe la şold, scrîntindu-ţi spinarea?"
Lăsînd la o parte cuvîntul urît, josnicia şi jocul nevrednic,
Poetul a dat la lumină o artă sublimă, clădind-o
Pe gînduri măreţe, pe cuvinte frumoase şi pe glume cu tîlc...
El n-a criticat de pe scenă pe omul mărunt, pe femei,
Ci, vajnic ca Hèrcule, i-a înfruntat şi pe bogaţi şi pe stăpîni,

---

[1] Acest vers este probabil un citat din alt poet (n. t.).

Mergînd prin miros puternic de piei[1] şi prin gropi cu noroaie!
Întîi, am lovit în năprasnica fiară cu dinte de fier,
Cu ochi sclipitori şi iscoditori ca ai Cynnei[2],
Pe care o sută de linguşitori decăzuţi o lingeau împrejur,
Pe la... cap, iar ea avea un lătrat de torent ce aducea pietre,
Putoare de focă, de dedesubt de măgar şi de dos de cămilă...
Văzînd arătarea aceasta, eu nu m-am temut, ci mereu
Am lovit-o, luptînd pentru voi şi pentru ostroave[3]!
Acum, mi se cade răsplată deplină şi pomenire!
Nicicînd în trecut, izbutind cum doream, nu fugeam în palestre,
Să stric tineretul: luam ce aveam şi mă trăgeam la o parte,
Grăbit, strecurînd un crîmpei de necaz, dar în schimb
Lăsînd veselie mai multă. Eram mulţumit
Că mi-am făcut datoria din plin...
Deci, să vă uniţi, toţi, cu mine-acum!
Şi bătrîni, şi tineri;
Şi pe cheli îi rog, ca şi ei să-mi deie
Sprijin la izbîndă!
Cînd voi birui, să-nchinaţi la mese
Să-nchinaţi la chefuri: „Cinste chelului!"[4]
Şi să-i aruncaţi bunătăţi, şi lui...
Nu ocoliţi bărbatul înzestrat,
Cu cea mai mîndră frunte de poet!

---

[1] Aluzie la Cleon (n.t.).

[2] Cynna era o curtezană (n.t.).

[3] Monstrul descris de Aristofan era fără îndoială demagogul Cleon (n.t.).

[4] Aristofan era chel. Vezi şi *Cavalerii*, 550 (n.t.).

PRIMA JUMĂTATE A CORULUI

O, muză, te rugăm să laşi acuma,
Războaiele, şi vino şi te prinde
Cu noi în joc, şi să ne cînţi cîntări
Plăcute, ca la nunta zeilor!
Să-mi cînţi ospeţele bărbaţilor
Şi veselia fericiţilor!
O, vino, cîntă-mi! Doar cîntările,
Pe-acestea le slăveau în alte vremuri!
Iar dacă vrea să intre-n dansul nostru,
Carcinos[1] şi cu feciorăşii lui,
Nu-l asculta, o, muza mea, de loc,
De mîini să nu te prinzi cu dînşii! Lasă-i,
O, muza mea, pe toţi, şi socoteşte-i
Prepeliţi de casă şi dansatori
Cu gîturi lungi de sac, pitici, rămăşiţi
De băligar de capră, şmecheri de rînd!
Căci doar spunea şi tatăl lor, Carcinos,
De piesa lui, jucată-ntîmplător,
C-a ros-o într-o noapte nevăstuica...

A DOUA JUMĂTATE A CORULUI

Acestea, iată, sînt cîntările
Haritelor de-a pururi despletite,
Pe care doar poetul cel iubit,
Le cîntă, cînd s-aude rîndunica
În cuibu-i ciripind, şi dînd de veste
Că vine primăvara, şi vestind
Că nici Morsimos[2] nu mai are cor,
Şi nici Melanthios[3]! I-am ascultat,
Cîndva, dar amîndoi ţipau grozav,

---

[1], [2], [3] Carcinos, Morsimos şi Melanthios erau poeţi tragici fără talent (n.t.).

În fruntea unui cor de tragedie,
Ţipau, Morsimos şi Melanthios...
Şi amîndoi, doi monştri mîncăcioşi,
Doi uli de pradă amîndoi ei sînt,
Spurcaţi urmăritori ai babelor,
O, subţiori de ţap, gunoi netrebnic,
Din pieţele de peşte împuţite!
O, muză sfîntă, zvîrle-le în faţă
Acum, un scuipat măreţ şi lat,
Aruncă-le, o, muză! Dup-aceea
Să te pogori aicea, să cîntăm,
Cu bucurie mare, glas la glas,
Această aşteptată sărbătoare!

TRIGEU

(însoţit de Opora şi Theoria)

E greu s-ajungi de-a dreptul pîn'la zei!
Eu mi-am stîlcit picioarele de tot...

(Către spectatori.)

Priviţi de sus eraţi atît de mici!
Din cer păreaţi doar nişte nătărăi,
Dar pe pămînt vă văd cu mult mai răi!

UN SCLAV

(ieşind din casa lui Trigeu)

Stăpîne, te-ai întors?

TRIGEU

Aşa cum vezi...

SCLAVUL

Dar ce-ai păţit?

TRIGEU

Mă dor picioarele!
Am mers atît de mult!...

SCLAVUL

Ai mai văzut...

TRIGEU

Ce vrei?

SCLAVUL

Vr-un om zburînd?

TRIGEU

Doar suflete,
Vreo două, trei. Poeţi de ditirambi!

SCLAVUL

Şi, cum...

TRIGEU

Vînau preludii lirice,
Căci unii spun că s-ar afla prin nouri...

SCLAVUL

E drept ce spune lumea, că-n văzduh,
Ajung doar morţii prefăcuţi în stele?

TRIGEU

Drept!...

SCLAVUL

Cine-i stea din cunoscuţii noştri?
Ion din Chios[1]?

TRIGEU

Da! într-un poem
A spus: „A dimineţii stea"... Ajuns
În cer, îi zice „Steaua Dimineţii"...

[1] Ion din Chios, poet liric şi tragic, a trăit la Atena, unde a şi murit. Unul din ditirambii săi începea cu cuvintele „A dimineţii stea..." (n.t.).

SCLAVUL

Dar stelele ce-aleargă prin văzduhuri
Şi cad arzînd înspre pămînt, ce sînt?

TRIGEU

Sînt stele mai bogate; se întorc
Acasă, cu făcliile aprinse,
După-amiază.

(Arătînd spre Opòra.)

Ia-o şi intraţi
În casă; faceţi foc şi pregătiţi
O baie, şi aşterneţi pat de nuntă!
Cînd toate vor fi gata, cheamă-mă!

(Arătînd spre Theòria.)

Mă duc s-o-nfăţişez la Adunare!

SCLAVUL

Dar fetele, de unde sînt?

TRIGEU

Din cer...

SCLAVUL

Un ban n-aş da pe zei! Ce, vînd femei,
În case de plăceri, ca muritorii?...

TRIGEU

Nu! Însă unii zei se procopsesc
Pe urma lor! Dar hai să mergem...

SCLAVUL

(arătînd spre Opòra)

Spune-mi,
Îi dau ceva mîncare?

TRIGEU

Nu! nu-i plac

Nici prăjituri, nici pîine; s-a deprins
La zei, să... sugă numai ambrozie...

SCLAVUL

Să-i dăm ceva să... sugă şi la noi[1]?

(Iese împreună cu Opòra.)

CORUL

Cum văd,
Bătrînul azi e fericit
De tot ce-a săvîrşit!

TRIGEU

Dar ce veţi spune
Cînd voi fi
Şi mire drăgălaş?

CORUL

Bătrîne, toţi te vor rîvni,
Cînd iarăşi tu vei fi,
Un tînăr parfumat...

TRIGEU

Dar cînd mă voi culca la sînul ei!

CORUL

Vei fi ca titirezii lui Carcinos[2]!

TRIGEU

N-am drept să fiu aşa?
Eu m-am suit pe-un cărăbuş,
Şi i-am scăpat pe greci
De griji şi de nevoi!

---

[1] Aluzie obscenă (n.t.)

[2] Aluzie la fiii lui Carcinos, dansatori mici şi cu gîtul lung (n.t.).

Ei stau acum în tihnă pe ogoare,
Pot face dragoste
Și pot dormi...

SCLAVUL

(se întoarce)

Fetița s-a spălat, curat i-i șoldul;
Plăcinta-i gata, gata e susanul,
Lipsești doar tu, încolo totu-i gata...

TRIGEU

Întîi s-o ducem pe Theòria
S-o dăm în seama Adunării...

SCLAVUL

Cine-i?

TRIGEU

Theòria? O, nu-ți aduci aminte,
Cum o-nsoțeau, cîntînd, la Brauron?[1]
Să știi, abia am prins-o...

SCLAVUL

O! stăpîne!
Ce șolduri! Sînt o sărbătoare rară!

TRIGEU

(către spectatori)

Dacă se află-aici vr-un om cinstit,
S-o ia pub pază-i, pentru Adunare!
(Către sclavul care face semne în aer.)
Ce tot arăți?

SCLAVUL

(bolborosind încurcat)

Ce... va! Aș vrea și eu

[1] Brauron, orășel din Attica, unde atenienii organizau, din patru în patru ani, o procesiune zgomotoasă și veselă (n.t.).

Să am un cort, la jocul istmic, la
Strîmtoare, pentru... mădularul meu[1]...

TRIGEU

(către spectatori)

Nu-mi spuneți cine mi-o păzește?

(Către Theòria.)

Vino!

Te duc eu însumi către spectatori...

(Înaintează spre public, cu Theòria.)

SCLAVUL

E unul care face semne...

TRIGEU

Cine-i?

SCLAVUL

Dar cine poate fi? E Ariphrad[2]!
Ne roagă să o ducem lîngă el...

TRIGEU

O, tu! La el? I-ar stoarce toată vlaga!

(Către Theòria.)

Theòria, întîi dezbracă-te!

(Theòria își aruncă hainele. Trigeu o conduce pînă la primele scaune, rezervate membrilor consiliului de stat.)

Bărbaților din sfat, prytani, priviți-o!
Vă fac un bine! O puteți culca,
Dacă vi-i voia, și cu cracii-n sus,
La „scurgere"; bucătăria-i colo...

---

[1] În timpul jocurilor istmice se rețineau din vreme corturi pentru cei care doreau să asiste. Aluzie obscenă (n.t.).

[2] Un atenian desfrînat, (cf. *Cavalerii*, 1281—1287, și *Viespile*, 1280—1283) (n.t.).

SCLAVUL

Frumoasă-i, bat-o vina! O, aici
S-a înnegrit de fum[1]... Aici erau,
Pîn'la război, tingirile-Adunării...

TRIGEU

E-aicea, iar! Deschideţi un concurs,
Şi chiar de mîine-ncepeţi luptele,
Frumos de tot! Puneţi-o-n patru labe,
Pe-o coastă răsturnaţi-o! Aşezaţi-o
Plecată, în genunchi, trîntiţi-o, unşi
Cu untdelemn, şi scormoniţi-o bine,
Cu mîna şi cu...! Iar poimîine,
La alergări, trudiţi, căluţii voştri
Sufla-vor şi vor gîfîi spre ţel[2]...
Iar carele s-or răsturna de-a valma...
Sfîrşiţi de vlagă, vor zăcea pe jos,
La cotituri, alergătorii falnici...
Bărbaţi din sfat, primiţi-o pe Theòria!
Ce bine mi-o primiţi! M-aţi fi respins,
De-aş fi cerut ceva, sau aţi fi spus:
„Ne odihnim, e zi de sărbătoare!"

CORUL

Acest bărbat e pentru noi,
Un cetăţean nepreţuit...

TRIGEU

Mai bine-aţi şti pe la culesul viei...

CORUL

Şi cu această vorbă, dovedeşti,
Că eşti un mare binefăcător!...

---

[1] Aluzie obscenă (n.t.).

[2] Aluzie obscenă la organul femeii (n.t.).

TRIGEU

S-o spuneți asta, cînd veți bea la teascuri!...

CORUL

O, vei fi pus alături de zei...

TRIGEU

Sînt vrednic de cinstire! Eu, Trigeu
Din Àtmona, am izbăvit poporul
Mărunt și pe țărani, de pacoste!
Hyperbolos[1] e-nfrînt!

SCLAVUL

Ei, și acum?

TRIGEU

Zeița noastră s-o cinstim cu... oale!

SCLAVUL

Ca pe un Hermes prăpădit și mic?

TRIGEU

Dar cum ai vrea? Să-i dăm un bou voinic?

SCLAVUL.

Ce *boi*? Să mergem iarăși la *Războ*i[2]?

TRIGEU

Un porc, și gras, și mare...

SCLAVUL

Nu!

TRIGEU

De ce?

---

[1] Hypérbolos era partizanul războiului (n.t.).

[2] Joc de cuvinte: boi la dativ „bou" și „boé" strigăt de luptă (n.t.).

SCLAVUL

Va face Theogènes![1]... porcării...

TRIGEU

Dar poate alte animale...

SCLAVUL

Oi...

TRIGEU

Oi?

SCLAVUL

Da! Pe Zeus!

TRIGEU

Cam ciudat cuvînt!

SCLAVUL

N-are decît! Cînd veţi mai auzi
La Adunare, vorbe de război,
Cuvîntul „cam ciudat" va fi: vai, oi!

TRIGEU

Că bine spui!

SCLAVUL

Aş vrea să fim mai blînzi!
Iubindu-ne, aş vrea să fim ca mieii,
Mai omenoşi cu aliaţii noştri!

TRIGEU

Grăbeşte-te, şi adă-ne un miel!
Eu pregătesc altarul pentru jertfă...

(Ies amîndoi.)

CORUL

Cînd zeii şi norocul sînt cu noi,

[1] Theogènes era un nătărău lăudăros (n.t.).

Ne merg cu bine toate, cum dorim —
Tot lucrul e făcut la vremea lui!

TRIGEU

(se întoarce)

E limpede! Căci iată un altar!...

CORUL

Grăbiţi-vă, căci suflă dinspre zei,
Un vînt hain, duşman războiului!
Se vede că un zeu ne îndrumează
Acuma, către pace şi belşug!...

TRIGEU

Aduc un coş cu orz sfinţit; cunună,
Cuţit şi foc! Lipseşte numai mielul...

CORUL

Grăbiţi-vă! De vine Chairis[1],
Din flaut va cînta, fără sfîrşit,
Deşi vă e nesuferit! Dar voi
Tot îi mai daţi ceva, cînd îl vedeţi
Suflînd din greu şi chinuindu-se...

TRIGEU

(către sclav, care s-a întors cu un miel şi cu un vas cu apă)

Ia coşul şi cu apa sfîntă şi
Înconjură altarul, pe la dreapta!

SCLAVUL

Şi altceva? Că l-am înconjurat!...

TRIGEU

Înmoi cărbunii, şi apoi stropesc...

(Stropeşte urechile mielului.)

Hai, scutură-te!

[1] Chairis, cîntăreţ din flaut, fără talent şi parazit, v. „Păsările", 858 (n.t.).

(Către sclav.)

Tu, întinde-mi orz[1],
Mîinile-ţi spală! Dă-mi să mă clătesc!
Aruncă boabe printre spectatori!

SCLAVUL

Aşa!

TRIGEU

Ai aruncat?

SCLAVUL

O! Sînt ei mulţi,
Şi mă privesc cum boabele arunc,
Dar fiecare-şi are bobul lui[2]...

TRIGEU

Femeile nu-l au...

SCLAVUL

Le dau bărbaţii...
Cum se-nserează...

TRIGEU

Hai să ne rugăm!
Dar unde-s ei: „Cei mulţi şi omenoşi"[3]?

SCLAVUL

Tot lor le-o dau: sînt mulţi şi omenoşi...
(Aruncă apa peste capetele spectatorilor.)

TRIGEU

Îi crezi atît de omenoşi?

---

[1] Spre a-l presăra pe capul victimei (n.t.).

[2] Aluzie obscenă (n.t.).

[3] Formulă rituală rostită înainte de sacrificiu, la care cei de faţă răspundeau: „Cei mulţi şi omenoşi..." (n.t.).

SCLAVUL

Dar oare
Nu sînt, cînd aruncăm pe ei puhoaie,
Şi ei măcar nu se urnesc din loc?...

TRIGEU

Să ne rugăm mai repede!

SCLAVUL

Hai, fie!

(Melodramă.)

TRIGEU

O, Pace preaslăvită, o, zeiţă,
Crăiasă, tu, de-a pururea mărită,
Noi te rugăm, primeşte-ne prinosul,
Stăpînă peste nunţi şi peste coruri!...

SCLAVUL

Primeşte-l, o, zeiţă preacinstită,
Pe Zeus te rugăm! Nu ne-amăgi,
Cum fetele îşi amăgesc iubiţii...
Parcă le văd: acum deschid portiţa,
Se uită... însă-n clipa cînd te-ntorci,
Au dispărut; şi cum porneşti din nou,
Din nou se uită lung în urma ta...
Zeiţă, te rugăm, nu fi ca ele!

TRIGEU

Pe Zeus! Nu! Ci vino lîngă noi,
Aşa ca gospodinele cinstite!
Noi te iubim atît! Şi suferim
De dorul tău, de treisprezece ani!
Opreşte orice frămîntări şi lupte
Şi te-om numi izbăvitoarea noastră!
O, pune capăt bănuielilor

Iscoditoare care ne împing
Pe unii împotriva altora!
Din nou, zeiţo, toarnă în eleni
Un pic din seva prieteniei, şi
În minţi strecoară iarăşi, tu, o, Pace,
Preadulcea sevă a îngăduinţei!
Ne umple piaţa cu belşug de bunuri!
Să vină din Megara usturoi,
Gutui să vină, castraveţi şi rodii,
Să vină şi mantale pentru sclavi!
Să văd beoţienii aducînd
Ciovlici şi raţe, gîşte, porumbei!
Să vină coşuri pline cu bibani
Din Copaïs, să ne-adunăm în jur,
Să cumpărăm mereu, să-i îmbrîncim
Pe Téleas, Glaucétes, Morychos
Precum şi pe-alţi mîncăi; Melanthios
S-ajungă-n piaţă pururi prea tîrziu,
Cînd totul s-a vîndut, şi să ofteze,
Apoi să cînte stihuri din *Medeea*[1]:
„O, eu, pierdut şi prăpădit ce sînt,
Ei mi-au furat-o cînd dormea în sfecle..."
Iar cei din jur să-şi bată joc de el...

(V o r b i t.)

Zeiţă preamărită, dă-ne totul...

(Către sclav.)

Cuţitu-l ia şi mielul spintecă-l,

(Arătînd spre miel.)

Ca bunul bucătar...

SCLAVUL

Dar nu-i oprit?

[1] Este vorba de tragedia *Medeea* de Morsimos (n.t.).

TRIGEU

De ce?

SCLAVUL

Îi place Păcii să ucizi,
Şi să-i stropeşti cu sînge-altarul?

TRIGEU

Du-te,
Jertfeşte-l! Adă coapsele încoace!
Iar ce rămîne, dă choregului![1]...

(Sclavul iese cu mielul.)

CORUL

Mai stai puţin afară, pînă cînd,
Vom potrivi găţejele pe foc,
Şi le-om aduce toate la un loc...

TRIGEU

Nu crezi că ştiu s-adun surcelele,
Ca un profet?

CORUL

Cum ţi-ar putea scăpa
Ceva din cîte ştie-un înţelept?
Cum n-ai gîndi ca el, cînd singur eşti
Cuminte, îndrăzneţ şi-ndemînatic?

TRIGEU

Cît fum mai iese! S-ar înăbuşi
Stilbid![2] Mă duc s-aduc eu singur masa...

---

[1] Choregul era, fie conducătorul corului, fie cetăţeanul care făcea cheltuieli pentru recrutarea şi întreţinerea corului (n.t.).

[2] Un ghicitor care înşela lumea (n.t.).

(Se întoarce.)

CORUL

O, cine nu ar lăuda,
Un om de seama ta?
Noi ştim: ai suferit destul,
Scăpînd cetatea sfîntă, de nevoi!
Vei fi slăvit şi preamărit
De toţi, în veci...

TRIGEU
(către sclav)

Ia coapsele! Pe foc! Mă duc să caut
Şi turtele şi măruntaiele!

SCLAVUL

Aceasta-i treaba mea!

TRIGEU

Dar bine, unde-s?

SCLAVUL

Dar n-am venit? Ce, poate-am zăbovit?

TRIGEU

Atunci, prăjeşte bine carnea! Vine
Un om, gătit, cu lauri şi cununi...

SCLAVUL

Dar oare cine-i

TRIGEU

Pare-un îngîmfat...

SCLAVUL

Vr-un ghicitor?

TRIGEU

Pe Zeus! E Hieròcles,

Tălmăcitoiul cel din Óreos[1]!...

SCLAVUL

O fi avînd ceva de spus?

TRIGEU

Nu cred...

E împotriva păcii între greci!

SCLAVUL

O! Nu! El a venit atras de fum...

TRIGEU

Să nu-l băgăm în seamă...

SCLAVUL

Bine spui!

HIEROCLES

Ce jertfă-i asta? Pentru care zei?

TRIGEU

(către sclav)

Prăjeşte-o singur... Ochii pe rinichi!

HIEROCLES

Nu-mi spuneţi?

TRIGEU

(către sclav)

...Coada frige-o binişor...

SCLAVUL

Ce bine-i! Te slăvim, iubită Pace!

HIEROCLES

Începeţi... şi aştept să-mi daţi şi mie...

---

[1] Oreos, oraş în Eubeea (n.t.).

TRIGEU

Să se mai frigă!

HIEROCLES

Părţile acestea
S-au fript destul!

TRIGEU

Cam mult vrei! Cine eşti?
(Către sclav.)
Taie!

HIEROCLES

Dar masa?

TRIGEU

(către sclav)
Adă să stropim!...

(Sclavul iese.)

HIEROCLES

Tăiaţi deoparte limba...

TRIGEU

N-om uita...
Dar ştii ce faci?

HIEROCLES

Voi şti, dacă mi-i spune...

TRIGEU

Jertfim pentru zeiţa Păcii!...

HIEROCLES

(pe un ton de oracol)
O,
Voi, oameni trişti şi proşti...

TRIGEU

De cap să-ţi fie...

HIEROCLES

N-aţi priceput voinţa zeilor!
Smintiţi! Ce Pace? Cu maimuţele
Cu ochi aprinşi?...

TRIGEU

(izbucnind în rîs)

Ha, ha! Ha, ha!

HIEROCLES

Ce rîzi?

TRIGEU

Mă bucur mult, de ochii lor aprinşi...

HIEROCLES

V-aţi încrezut ca porumbeii-n vulpi
Cu suflete viclene...

TRIGEU

O, nemernic,
De-ar fi plămînii tăi ca porumbeii!

HIEROCLES

Au înşelat pe Bacis nimfele...
Bacis pe muritori... Pe urmă, Bacis...

TRIGEU

Plesnire-ai! Bacis! Bacis! Haide, şterge-o!

HIEROCLES

Aveaţi vr-un semn, de-aţi slobozit voi Pacea?
Căci trebuie...

TRIGEU

(către sclav)

Pe carne, multă sare!

HIEROCLES

Doar zeii nu voiau să ne lăsăm,

De strigătul războinic, pînă ce
Oiţa se va cununa cu lupul...

TRIGEU

Un lup să se cunune cu o oaie?

HIEROCLES

Cît timp gîndacul va puţi şi cît
Scatiul îşi va scoate puii orbi,
Nu trebuie să ne gîndim la Pace!

TRIGEU

Ce trebuia? Să ne luptăm mereu?
La sorţi să tragem lacrimile noastre?
Să fim uniţi, stăpîni în Grecia!

HIEROCLES

Oare a mers vr-odată racul drept?

TRIGEU

Crezi c-o să mai prînzeşti în Prytaneu,
Că vei mai drege stihuri mistice?

HIEROCLES

Poate să fie neted un arici?

TRIGEU

Destul ai înşelat atenienii!

HIEROCLES

Şi ce oracol v-a îngăduit
Să frigeţi şolduri?

TRIGEU

Dar a spus Homer:
„Respingînd, deci, nourii întunecoşi ai războiului,
Căutat-au Pacea s-aleagă, jertfindu-i coapse pe ruguri,

Şi au ospătat, gustînd din măruntaie, vărsînd
Vinul din cupe; şi eu îi eram călăuză..."
Nici unul dintre ei n-a întins o cupă mîndră
profetului!...

HIEROCLES

Aceste vorbe nu le-a spus Sybilla.

TRIGEU

Însă le-a spus Homer cel înţelept:
„Duşman al neamului, al legii, al căminului,
E cel ce a îndrăgit crîncenul război între fraţi!"...

HIEROCLES

Tu ia aminte; nu te lăsa dus...
Hei, iată, uliul...

TRIGEU

(către sclav)

O, acest oracol
E un pericol pentru carnea noastră!
Stropeşte-mi-o cu vin şi adă-mi-o...

HIEROCLES

Vă torn eu singur, dacă vreţi...

TRIGEU

Stropiţi!

HIEROCLES

(către sclav)

Toarnă-mi şi mie... dă-mi din măruntaie...

TRIGEU

Dar fericiţii zei nu vor... Întîi
Să le jertfim, iar tu s-o ştergi de-aici!

(Varsă vin.)

Pe veci rămîi cu noi, slăvită Pace...

HIEROCLES

Dă-mi mie limba!

TRIGEU

Dă-ne-o tu pe-a ta!

SCLAVUL

Acuma, toarnă!

TRIGEU

Torn! Apucă iute...

HIEROCLES

Dar cum, nu-mi daţi nimic?

TRIGEU

Ba da, ţi-om da,
Cînd „oaia se va cununa cu lupul"...

HIEROCLES

Genunchii ţi-i cuprind...

TRIGEU

O, în zadar,
„Poate fi neted un arici ţepos?"

(Trigeu şi sclavul se aşază la masă.)

Poftim cu noi la masă, spectatori!

HIEROCLES

Dar eu?

TRIGEU

Mănîncă cu Sibylla ta...

HIEROCLES

O, cum se poate să mîncaţi voi tot?
E prînz obştesc... şi-mi voi lua cu sila!

TRIGEU

(către sclav)

Dă-i bine, ca să-l saturi...

HIEROCLES

Mă opun!

TRIGEU

Şi eu, căci eşti un mincinos şi-un lacom!

(Către sclav.)

Croieşte-mi-l cu bâtul pe flecar!

SCLAVUL

Şi tu! Să-i scoatem pieile de miel
În care s-a ascuns spre-a ne-nşela...

TRIGEU

Jos pieile, o, prefăcutule!
Nu mă auzi?

(Hierocles fuge.)

Tu, corb din Oreos,
Mai iute zboară la Elymnion[1]!

(Trigeu şi sclavul se întorc.)

CORUL

Sînt fericit, sînt vesel,
Că am scăpat de coif,
De ceapă şi de caş[2]!
Nu-mi plac războaiele!
Ci vreau la foc să stau!
Cu prietenii mei dragi
S-aprind lemnul uscat
Şi buturugile

[1] Elymnion, probabil o insulă la miazăzi de Eubeea (n.t.).

[2] Ceapa, brînza şi pîinea, erau proviziile obişnuite ale soldatului (n.t.).

Strînse din timpul verii;
În tihnă să-mi prăjesc
Năut şi jir, apoi
Pe Thratta[1] s-o dezmierd,
Pe-ascuns, pe cînd nevasta
Întîrzie în baie...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Mi-am semănat ogorul. Burniţează.
Cum stau, deodată, îmi aud vecinul:
„Ce facem azi, vecine Comàrchid?
Eu beau, căci zeii fost-au buni! Nevastă,
Pune la foc trei oale de fasole!
Pune şi grîu! Şi scoate şi smochine!
Din cîmp să-l strige Syra[2], şi pe Manes[3],
Căci tot pămîntul e pătruns de apă
Şi nu se poate azi lucra în vie..."
„Iar eu aduc doi cintezoi şi-un graur,
Şi mai era prin casă nişte brînză,
Şi patru iepuri; de nu i-a ucis,
Ast'noapte, nevăstuica, hei, băiete,
Trei ad'aici, şi unul du-i-l tatei...
Lui Eschinades cere-i crengi de mirt...
Poftiţi-l, careva, pe Charinad,
Ca să ciocnim cu dînsul un ulcior,
Căci zeii ne-au trimis numai belşuguri
Şi numai bunătăţi, pe arături..."

CORUL

Eu, cînd aud cum greieraşii cîntă,
Cu glasurile dulci şi preaplăcute,
Cu dragoste pătrund în viile

---

[1], [2], [3] Thratta, Syra şi Manes erau nume de sclavi (n.t.).

Din Lemnos, ca să văd cu ochii mei
Dacă s-au copt mult aşteptaţii struguri,
Sub hărnicia veşnică a firii...
Mă uit atunci cum cresc smochinele,
Şi cum le văd că-s gata pîrguite,
Le tot înfulec, fără să le mestec,
Cîntînd: „O, voi! O, preafrumoase timpuri!"
Apoi, pisez mărunt un cimbrişor,
Şi-un ceai îmi încălzesc şi-l beau. Şi astfel
În timpul verii zdravăn mă îngraş...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Mai bine-aşa, decît un comandant
Cu moţ, urît de zei, şi cu manta
De purpură, vopsită, zice el,
În Asia, la Sardes! De cumva
Se-mbracă unul în mantaua lui,
Devine galben! Cai-cocoşi[1] cu pinteni,
Din luptă fug în frunte! Li se vede
Doar moţul de la coif... Lăsaţi la vatră,
Ne scriu din nou, ne şterg, şi iar ne scriu!
„Plecarea-i mîine!" Mulţi nu-s pregătiţi,
Căci nu ştiau că pleacă. Se tot uită
La liste, sub statuia Pandion...
Se uită, fug plîngînd... Aşa ne duc
Pe noi, ţăranii... Iar pe cetăţeni,
Aceşti aruncă-scut îi părtinesc, —
Dar va veni o dată răfuiala!...
O, multe-am îndurat!
Ei sînt ca nişte lei acasă,
Iar în război, vicleni ca vulpile...

[1] Fiinţă fantastică (n.t.).

TRIGEU

He-hei, ce lume a venit la nuntă!

(Către sclav.)

Ia cîrpa asta[1], şterge mesele,
Căci doar de asta-i bună! Hai, aşază,
Şi cozonacii, prăjiturile,
Şi iepurii, şi graurii, pe masă...

(Intră un meşter de coase, împreună cu un olar; unul aduce coase, celălalt oale de lut.)

MEŞTERUL DE COASE

Dar unde e Trigeu?

TRIGEU

Aici! Frig grauri...

MEŞTERUL DE COASE

O, scump Trigeu, mult bine ne-ai făcut,
Că ne-ai adus iar Pacea! Pîn'acum
Nu cumpăra nici unul, nici o coasă!
Azi, îmi plătesc cinci drahme de bucată!
Trei drahme ia pe vas, acest olar!
Alege-ţi oale şi alege-ţi coase,
O, scump Trigeu! Dar fără bani! Căci noi
Am tot vîndut şi-am cîştigat destul!
Primeşte-le, Trigeu, ca dar de nuntă!

TRIGEU

Hai, puneţi-le-aici! Poftim la masă,
Mai repede, căci se apropie
Un negustor de arme, încruntat!

(Intră un negustor de arme, un negustor de moţuri pentru coif, un negustor de zale, un negustor de trîmbiţe, un negustor de coifuri şi un negustor de lănci.)

[1] Probabil o tunică militară (n.t.).

NEGUSTORUL DE ARME

Ne-ai sărăcit cu totul, o, Trigeu!

TRIGEU

Te doare, poate, moţul de la coif?

NEGUSTORUL DE ARME

Mi-ai ruinat viaţa şi cîştigul!

(Arătînd spre vînzătorul de coifuri.)

Şi el e nimicit... şi celălalt...

TRIGEU

Cît ceri pe-aceste moţuri?

NEGUSTORUL DE ARME

Dar cît dai?

TRIGEU

Cît dau? Mi-i şi ruşine să ţi-o spun...
Fiindcă-i muncă irosită-n ele,
Îţi dau trei oale de smochine coapte!
Să-mi şterg cu ele masa, după-prînz...

NEGUSTORUL DE ARME

Hai, du-te şi smochinele le adă!

(Către negustorul de coifuri.)

Decît nimic, tot e mai bine-aşa...

TRIGEU

(privind moţurile)

La corbi! Să nu le văd la casa mea!
Perii le cad! La ce mi-ar folosi?
Nu capeţi nici o singură smochină...

NEGUSTORUL DE ARME

Cu zalele ce fac? Se potriveau
Pe corp aşa de bine! Sînt pierdut!

TRIGEU

Nu-ţi fie teamă! N-ai să pierzi nimic!
Le cumpăr eu şi le plătesc cît fac!
Sînt bune pentru scaun, în latrină...

NEGUSTORUL DE ARME

Nu mă jigni! Nu-ţi bate joc de mine!

TRIGEU

(se preface că se aşază pe zale)

Să ai trei pietre-alături! Nu-i frumos?

NEGUSTORUL DE ARME

Dar cum o să te ştergi, o, prostule?

TRIGEU

Bagi mîinile prin golul vîslelor...

NEGUSTORUL DE ARME

Cum? Amîndouă-o dată?

TRIGEU

Da! Pe Zeus!
Altfel, le-aş astupa deschizătura[1]...

NEGUSTORUL DE ARME

Te c..i pe-un scaun scump de zece mine?

TRIGEU

Pe Zeus! Da! Ce crezi, că dosul meu
L-aş da măcar pe zece mii de drahme?

NEGUSTORUL DE ARME

Hai, scoate banii...

TRIGEU

Dar, drăguţule,

[1] Unii comandanţi de corăbii astupau cîteva deschizături de vîsle, şi îşi însuşeau solda vîslaşilor (n.t.).

Mă supără la... noadă... Nu le iau...

NEGUSTORUL DE ARME

Dar eu ce fac cu trîmbița aceasta?
E șasezeci de drahme, bani curați...

TRIGEU

Topește plumb în gaura mai mică,
Lipește sus o vargă mai lunguță,
Și capeți un cotab[1], să-l lași în jos...

NEGUSTORUL DE ARME

O! Rîzi de mine!

TRIGEU

Nu! Mai e ceva...
Topește plumbul, cum ți-am spus, apoi
Pune-o balanță, prinsă cu o sfoară,
Și vei avea cu ce să cîntărești
Smochinele, la țară, pentru sclavi...

NEGUSTORUL DE ARME

O, soartă crudă! m-ai lovit amar!
O sută de monezi aceste coifuri
Costatu-m-au! Ce fac acum cu ele?

TRIGEU

Poți să le vinzi egipțienilor,
Ca să măsoare hrean cu dînsele...

NEGUSTORUL DE ARME

O, negustor de coifuri, ce-am ajuns!

---

[1] *Kottabos* era un joc de societate, obișnuit la banchete. Mesenii aruncau de la distanță, într-o cupă atîrnată de tavan, conținutul rămas în cupa lor, după o primă sorbire. Sunetul mai lămurit sau mai slab, produs la vărsare, era luat drept semn pentru iubire (n.t.).

TRIGEU

Dar el n-a suferit nimic...

NEGUSTORUL DE ARME

Dar parcă
Mai foloseşte coifuri cineva?

TRIGEU

Fă torţi din ele, ca urechile
Acestea...

(arătînd spre urechile negustorului)

Şi li-i vinde mai cu spor...

NEGUSTORUL DE ARME

Să mergem, negustor de lănci...

TRIGEU

Mai staţi,
Căci m-am gîndit să-i cumpăr lăncile...

NEGUSTORUL DE ARME

Cît dai?

TRIGEU

Să fie bune de araci,
Întăi le crap! O drahmă pe o sută...

NEGUSTORUL DE ARME

Ne iei în rîs, amice! Să plecăm!

(Iese împreună cu ai săi.)

TRIGEU

Dar văd copiii musafirilor!
Îşi pregătesc, îmi pare, cîntecele!...
Dar mai întîi se duc să urineze...

(Către unul dintre copii.)

Să te vedem! Ce vrei să-mi cînţi, copile?
Hai, vino lîngă mine şi încearcă...

PRIMUL COPIL

„Să-ncepem acuma din nou, ca soldaţii cei tineri!..."

TRIGEU

O, tu!

„Soldaţii tineri?" Dar ce rost mai au?
Sîntem în timp de pace! Eşti un prost!

PRIMUL COPIL

„Faţă-n faţă cînd au ajuns, s-au izbit
Pavăză-n pavăză, şi cu scuturi umflate..."

TRIGEU

Iar scutul! Nu mai pomeni de scut!

PRIMUL COPIL

„Urmară gemetele, războinice strigăte..."

TRIGEU

O, gemetele! Jur că o păţeşti,
Grăind de „umflături" şi gemete!...

PRIMUL COPIL

Dar ce să cînt? Ce-ţi place? Haide, spune-mi!

TRIGEU

„Au ospătat din carnea boilor...
Au pus pe masă tot ce-i mai gustos..."

PRIMUL COPIL

„...Apoi, sătui, şi-au deshămat fugarii
Prea osteniţi de lupte şi măceluri..."

TRIGEU

Ei, vezi? Se ospătau, sătui de lupte...
Deci cîntă-mi cheful lor şi veselia...

PRIMUL COPIL

„Apoi şi-au pus iar zalele..."

TRIGEU

Prea bine...

PRIMUL COPIL

„Din turnuri năvăleau, în strigăte..."

TRIGEU

N-ai mai ajunge, blestematule!
Nu cînţi decît războaie! Al cui eşti?

PRIMUL COPIL

Eu?

TRIGEU

Tu! Pe zei!

PRIMUL COPIL

Sînt al lui Lamachos...

TRIGEU

Mă mir că nu eşti al lui Bulomach,
Saŭ fecioraşul lui Claùsimach![1]...
Să cînţi neguţătorilor de lănci!

(Copilul iese.)

Dar unde e copilul lui Cleònym?

(Vine alt copil.)

Hai, cîntă-mi! Ştiu că n-o să cînţi războiul,
Eşti fiul unui tată înţelept...

AL DOILEA COPIL

„Cu scutul meu frumos lăsat pe lîngă
Un crîng, se-mpodobeşte-acum un sàion..."[2]

---

[1] Bulomachos, „care vrea lupte" şi Clausimachos, „care scoate strigăte de război" (n.t.).

[2] Versuri din poetul grec Archilochos din sec. VII î.e.n. Într-o luptă cu saionii, o populaţie din Tracia, Archilochos şi-a părăsit scutul şi a fugit (n.t.).

TRIGEU

Fricosule! Îi cînți lui taică-tău?

AL DOILEA COPIL

„Dar mi-am scăpat viața..."

TRIGEU

Nu-i o cinste!
Dar să intrăm! Știu bine, n-o să uiți,
Ce mi-ai cîntat de scutul aruncat,
Cînd ești feciorul lui tătîne-tău!...

(Copilul iese. Sclavii aduc coșuri cu carne friptă și cu prăjituri.)

Iar, voi, ce treabă mai aveți decît
Să-nfulecați tot ce v-am pus pe masă?
Să nu vă prind cu mîna goală! Ci
Fiți oameni de ispravă, măcinați
Din fălci! Căci albii dinți, sărmanii mei,
Alt rost nu au decît să mestece...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Am îndemna, dacă ne-ai îndemna!
Voi ce-ați răbdat, gustați din iepurii
Aceștia, căci nu-n fiecare zi,
Veți întîlni plăcinte rătăcite!
Hai, mestecați, să nu vă pară rău...

TRIGEU

Vreau liniște! Aduceți-mi mireasa,
Și faclele! O, bucurați-vă,
Căci ducem iar uneltele în cîmp!
E-nfrînt Hyperbol! Ne rugăm lui Zeus,
Să dea elenilor,
Deopotrivă
Mari bogății:

Şi orz, şi vin,
Şi smochine, —
Să rodească femeile, —
Să dobîndim,
Tot ce-am pierdut
De la-nceputul războiului!
Zvîrliţi din mînă fierul sclipitor!...

(Trigeu iese din casă, împreună cu Opòra, însoţiţi de sclavi cu făclii de nuntă.)

O, vino, vino, în cîmpii, mireasă!
Îndură-te şi vino, şi cu drag,
Ne vom iubi!
Hymèn, hymènai, ò!

CONDUCĂTORUL CORULUI
(către Trigeu)

De trei ori fericitule!
Bucuriile toate,
Ţi se cuvin, pe sfînta dreptate!
Hymèn, hymènai, ò!
Hymèn, hymènai, ò!

TRIGEU
(arătînd spre mireasă)

Cu ea ce facem acum?

CORUL

Cu ea, ce facem acum?

TRIGEU

Îi vom culege... strugurii[1]...

CORUL

Îi vom culege... strugurii...

[1] Joc de cuvinte: Trygaios, Trigeu, înseamnă „culegător de struguri" (n.t.).

CONDUCĂTORUL CORULUI

Veniţi bărbaţilor,
Din preajma mirelui,
Să-l înălţăm,
Pe braţe să-l purtăm...
Hymèn, hymènai, ò!
Hymèn, hymènai, ò!

TRIGEU

Veţi fi de-acum fericiţi,
Fără de griji,
Şi gusta-veţi... smochinele!
Hymèn, hymènai, ò!
Hymèn, hymènai, ò!

CONDUCĂTORUL CORULUI

El, mîndru şi voinic,
Ea, dulce ca... smochina...[1]

TRIGEU

Tu, să vorbeşti cînd vei mînca... smochine!
Şi cînd o să te-mbeţi cu vin din gros!
Hymèn, hymènai, ò!
Hymèn, hymènai, ò!

(Către spectatori.)

Mai rămîneţi cu bine, dragii mei!
De mă urmaţi, puţin mai înainte,
Mîncaţi şi voi plăcinte...

[1] Aluzie obscenă. Smochina înseamnă şi organul sexual al femeii (n.t.).

PĂSĂRILE

În romîneşte de
EUSEBIU CAMILAR
şi
H. MIHĂESCU

PERSOANELE:

EUELPIDES — Trage-Nădejde
PISTHETAIROS — Prieten-Credincios
SCLAVUL PUPĂZEI
PUPĂZA
CORUL PĂSĂRILOR
UN PREOT
UN POET
UN TĂLMĂCITOR DE ORACOLE
METON-MĂSURĂTORUL
UN SUPRAVEGHETOR
UN NEGUSTOR DE DECRETE
MAI MULȚI SOLI
IRIS
UN CRAINIC
UN UCIGAȘ DE TATĂ
CINESIAS, poet ditirambic
UN SICOFANT
PROMETEU
POSEIDON
UN TRIBAL
HERACLES

Scena înfăţişează un ţinut pustiu. În fund, stînci şi tufişuri. La stînga, un arbore singuratic. Din dreapta, dinspre cetate, intră doi atenieni: Euelpides-Trage-Nădejde şi Pisthetairos-Prieten-Credincios. Primul are în mîini o gaiţă, celălalt o cioară.

EUELPIDES

(către gaiţă)

S-o ţin drept înainte, spre copac?

PISTHETAIROS

(către cioară)

Plesnire-ai!

(către Euelpides)

Cioara iarăşi cîrîie!...

EUELPIDES

La ce mai tot umblăm în sus şi-n jos
Şi drumul căutîndu-l ne-omorîm?...

PISTHETAIROS

Am ascultat de ea, şi-am tot umblat,
Aiurea, peste una mie stadii...

EUELPIDES

Eu m-am lăsat prostit de gaiţa asta
Şi mi-am tocit de mers şi unghiile...

PISTHETAIROS

Şi nici nu ştiu pe unde ne aflăm...

EUELPIDES

Ai nimeri de-aici din nou în ţară?

PISTHETAIROS

Nu, nici Exekestid[1] n-ar nimeri!

EUELPIDES

Of!

PISTHETAIROS

Dar pe calea lui să umbli tu...

EUELPIDES

De vină-i păsărarul Philocrates!
N-a spus el că aceste lighioane
Putea-vor să ne ducă la Tereu[2]
Cel preschimbat în pupăză? Ne-a dat
O gaiţă, „Tersalid"[3] pe-un obol,
Şi trei oboli i-am dat de cioară; însă
Habar nu au, nu ştiu decît muşca...

(către gaiţă)

De ce-ai rămas un cască-plisc? Sau vrei
Să ne mai porţi prin bolovani şi stînci?
Căci nu vedem pe-aicea nici un drum...

PISTHETAIROS

Pe Zeus! Nu vedem nici o potecă...

[1] Un străin, care locuia la Atena şi se dădea drept atenian (n.t.).

[2] Regele grec Tereu s-a căsătorit cu o ateniană şi din cauza infidelităţii lui a fost prefăcut în pupăză (n.t.).

[3] Un atenian limbut, de altfel necunoscut (n.t.).

EUELPIDES

Dar, poate, ştie cioara! Hai, să spună!

PISTHETAIROS

Pe Zeus! Cioara nu mai cîrîie,
Cum cîrîia...

EUELPIDES

Dar despre drum?

PISTHETAIROS

Ea ştie
Să muşte doar, să-mi roadă degetele...

EUELPIDES
(către spectatori)

O, nu e-ngrozitor? Noi vrem să mergem,
La mama-ciorilor, şi-am şi pornit,
Gata sîntem... dar nu ştim care-i drumul...
Căci noi avem un beteşug, dar nu
Ca beteşugul tragicului Sácas[1]:
Deşi nu este cetăţean, el totuşi
Cu orice preţ, se zbate ca să fie...
Noi, însă, preacinstiţi în trib şi-n gintă
Şi cetăţeni de baştină, fugim
De ţara noastră, ne-alungaţi de nimeni!
Noi, ţara n-o urîm! Şi nici nu spunem
Că nu-i destul de mare şi bogată,
Că ne-ar snopi, cu gloabele pe toţi,
Deopotrivă... Greierii, pe ramuri,
O lună-două cîntă; — atenienii
Purtaţi prin judecăţi, o viaţă cîntă...
De-aceea am pornit şi rătăcim
Cu oala asta, cu-acest coş, cu mirtul,

[1] E vorba de poetul tragic Akestor (vezi Aristofan, *Viespile*, 1221) (n.t.).

Un loc tihnit cătînd, să ne-aşezăm
Şi să trăim... Ne ducem la Tereu,
La pupăză, să spună: n-a văzut
Din zbor, o ţară bună pentru noi?

PISTHETAIROS

Ascultă!

EUELPIDES

Ce-i?

PISTHETAIROS

Îmi face semne cioara,
Tot către cer...

EUELPIDES

Şi gaiţa-şi cască pliscul,
De parc-ar vrea s-arate nu ştiu ce!
Ce-ar fi să fie pe aicea păsări?
Să facem larmă şi aflăm îndată!

PISTHETAIROS

Izbeşte cu genunchii-n stînci! Începe...

EUELPIDES

Şi tu cu capul! Să răsune locul
De două ori!...

PISTHETAIROS

Hai, ia o piatră...

EUELPIDES

Bine.

(*Ia o piatră şi loveşte.*)

Ei, sclav!

PISTHETAIROS

Ce crezi că pupăza e sclav?
Mai bine-ar fi să o strigăm „pu-pu..."

EUELPIDES

Pu-pu! Pu-pu! Mă faci să bat din nou!...

(Din tufiș iese sclavul Pupăzei.)

SCLAVUL PUPĂZEI

Ce-i? Cine-l cheamă pe stăpînul meu?

PISTHETAIROS

(înspăimîntat)

Păzește-ne, Apollo! Vai, ce plisc!

(De spaimă, Pisthetairos scapă din mîini gaița, Euelpides cioara; amîndouă zboară.)

SCLAVUL

(înspăimîntat și el)

Sînt prinzători de păsări, amîndoi...

EUELPIDES

Sîntem grozavi! Grăiește mai frumos!...

SCLAVUL

(venindu-și în fire)

O, veți pieri!

EUELPIDES

Dac-am fi oameni...

SCLAVUL

Dar...

EUELPIDES

Sînt pasăre din Libia! Îmi zice
Și „Sperіosul"...

SCLAVUL

Minți!

EUELPIDES

Nu vezi? De spaimă,
Ce am făcut, jos la picioare...

SCLAVUL

Él?

PISTHETAIROS

Eu sînt fazanul, zis „Se scapă tot"!...

EUELPIDES

Dar tu, ce lighioană eşti? Nu spui?

SCLAVUL

Sînt pasăre, dar sclav...

EUELPIDES

Ce, te-a răpus
În luptă, vreun cocoş?

SCLAVUL

O, nu! Dar cînd
Tereu s-a prefăcut în pupăză,
A vrut să mă prefac în pasăre
Şi să-l urmez...

EUELPIDES

Dar spune-mi, e nevoie
De sclavi şi pe la păsări?...

SCLAVUL

Uiţi? Tereu
A fost odată om... Cînd vrea să guste
Sardele de Phalèron, fug cu blidul...
Cînd vrea păsat, şi lingură, şi oală,
Dau fuga...

EUELPIDES
(pentru sine)

Zburătoare-trepăduş...
Dar ştii un lucru, trepăduşule?
Să-ţi chemi aici, stăpînul.

SCLAVUL

Chiar acum
A aţipit, după o masă bună,
Cu mirt şi cu ţînţari...

EUELPIDES

Şi totuşi...

SCLAVUL

Ştiu
Că se va supăra... Dar, pentru voi,...

(intră în tufiş)

PISTHETAIROS

(în urma păsării)

S-ajungi la mama ciorilor! Era
Să mor de spaimă...

EUELPIDES

Gaiţa mi-a zburat,
De frică...

PISTHETAIROS

Dobitocule, fricos
Mai eşti! De spaimă, ai scăpat-o...

EUELPIDES

Ce,
Tu n-ai căzut, scăpînd din mînă cioara?

PISTHETAIROS

O! Nu! Pe zei!

EUELPIDES

Dar unde-i?

PISTHETAIROS

A zburat...

EUELPIDES

Deci, n-ai scăpat-o, o, voinicule?

PUPĂZA

(dinăuntru)

Deschide uşa... crîngului, să ies...

(Vine pe scenă Pupăza, foarte jumulită şi cu trei moţuri în creastă.)

EUELPIDES

Pe Héracles! Ce lighioană-i asta?
Ce-s penele şi moţul cu trei creste?

PUPĂZA

Cine mă-ntreabă?

EUELPIDES

Te-au trăsnit, se vede,
Cei doisprezece zei!

PUPĂZA

Străini! Nu rîdeţi,
Că mă vedeţi aşa... Căci om am fost
Cîndva...

EUELPIDES

De tine rîdem?

PUPĂZA

Dar de ce?

EUELPIDES

De pliscul tău... ne pare-aşa ciudat!

PUPĂZA

Aşa mă pune-n tragedii Sofocle,
Cînd îl aduce-n scenă pe Tereu!...

EUELPIDES

Tereu? Eşti pasăre, sau eşti... păun?

PUPĂZA

Sînt pasăre...

EUELPIDES

Dar, und'ţi-s penele?

PUPĂZA

Am năpîrlit...

EUELPIDES

În urma unei boli?

PUPĂZA

În timpul iernii, zburătoarele
Penele-şi schimbă şi le înnoiesc...
Dar voi ce sînteţi?

EUELPIDES

Muritori...

PUPĂZA

De unde?

EUELPIDES

De unde sînt corăbii falnice...

PUPĂZA

Sînteţi judecători?

EUELPIDES

Ba! Dimpotrivă,
Noi, îi urîm...

PUPĂZA

Atunci, aveţi sămînţă,
Mai bună?

EUELPIDES

Da, se află, pe ogoare...[1]

[1] Poetul simpatizează ţăranii (n.t.).

PUPĂZA

Şi ce nevoi v-au îndemnat încoace?

EUELPIDES

Să te-ntîlnim şi să-ţi vorbim...

PUPĂZA

Anume?...

EUELPIDES

Ai fost, şi tu, odată, om, ca noi,
Şi ai făcut şi datorii, ca noi,
Şi nu le-ai prea plătit la fel ca noi;
Te-ai prefăcut în pasăre şi-ai dat
Ocol în zbor pămîntului şi mării!
Păţit eşti, şi le ştii, cîte le ştie,
Şi pasărea, şi omul... Ne-ndrumează
Spre o cetate cu o lînă bună,
Să ne-odihnim pe moale, ca pe-o blană...

PUPĂZA

Mai mare ca a cranaienilor[1]?

EUELPIDES

Mai mare nu, dar mai cu rînduială!

PUPĂZA

Ştiu... Una cu regim aristocratic...

EUELPIDES

Nu! Silă mi-i de fiul lui Skellias[2]...

PUPĂZA

Atunci, în ce cetăţi aţi locuit?

[1] A atenienilor. Cranoos a fost un vechi rege legendar al Atenei (n.t.).

[2] El se numea Aristocrates şi a jucat un rol politic pe vremea lui Aristofan (n.t.).

EUELPIDES

Acolo unde relele mai mari
Să fie cam acestea: dimineaţa
Să vie-un prieten: „O, pe zeus! Hai,
Fă-ţi iute baia! Şi copiii ia-ţi-i!
Am nuntă cu ospăţ! Grăbeşte-te!
Dacă nu vii acum, să nu mai calci
În casa mea cînd îmi va merge... prost..."

PUPĂZĂ

Pe Zeus! Mari necazuri îţi doreşti!

(Către Pisthetairos.)

Dar tu?

PISTHETAIROS

Mi-ar place o cetate-n care
Părintele cutărui feciorel,
Frumos, să-mi spună cu dojană: „O,
Mi-ai întîlnit, strălucitorule,
Băiatul, proaspăt îmbăiat, venind
De la gimnaziu... Nu l-ai sărutat,
Nu l-ai chemat la tine, pipăindu-l...
Ce fel de prieten eşti?"

PUPĂZA

O mari necazuri...
O astfel de cetate, e pe-un ţărm
De pe la Marea Roşie...

EUELPIDES

N-aş vrea
S-aud de ţărmuri, să mai văd corăbii
Din Salamina[1], aducînd năpăşti!
Dar, nu se află una în Elada?

[1] „Salaminiana" era o trieră repede, care făcea curse între portul Pireu şi Salamina (n.t.).

PUPĂZA

O, cum să nu? Vă duceţi în Leprèos,
Cetate din Elida...

EUELPIDES

Dar mi-i scîrbă,
Căci e cetatea lui Melanthios...[1]

PUPĂZA

Mai este, în Locrida, Opûntioi...
Acolo mergeţi...

EUELPIDES

Să ajung ca un
Opuntios[2]? Nici pe-un talant de aur!
Dar cum trăiţi în lumea păsărilor?
Căci tu ştii bine...

PUPĂZA

Eşti dator întîi
Să-ţi duci viaţa... fără bani în pungă...

EUELPIDES

Poţi fi scutit de multe-nşelăciuni...

PUPĂZA

Mîncăm doar alb susan, de prin grădini,
Şi mirt mîncăm, şi mac, şi mintă creaţă...

EUELPIDES

Trăiţi, deci ca la nuntă[3]!...

PISTHETAIROS

E-he-hei!

---

[1] Poetul tragic Melanthios era lepros (n.t.).

[2] Opuntios era orb (n.t.).

[3] Susanul se folosea la masa nupţială, mirtul era fructul Afroditei, iar isma se întrebuinţa la cununii (n.t.).

Văd rosturi mari, în neamul păsăresc!
De m-ascultați ajungeți mari și tari...

PUPĂZA

Ce vrei să te-ascultăm?

PISTHETAIROS

Să nu zburați
Cu pliscurile larg căscate! Este
Prea ruşinos! De-ntrebi un uşuratic
„Ce pasăre e asta?" Teleas[1]
Îți și răspunde: „O, ce uşuratic!
Nicicînd nu stă-ntr-un loc, ca pasărea...

PUPĂZA

Ne dojenești pe drept! Pe Dionysos!
Dar ce-am putea...

PISTHETAIROS

Să-ntemeiați un...stat!...

PUPĂZA

Ce stat să-ntemeiem, noi, păsările?...

PISTHETAIROS

„Adevărat? O, ce cuvinte proaste!"[2]
Uită-te-n jos!...

PUPĂZA

Mă uit...

PISTHETAIROS

Uită-te-n sus!...

---

[1] Acest Teleas pare a fi fost un uşuratic şi un nechibzuit (n.t.).

[2] Parodie a stilului tragic: versul e luat dintr-o tragedie necunoscută (n.t.).

PUPĂZA

Mă uit...

PISTHETAIROS

Sucește-ți gîtul!...

PUPĂZA

Mi-l sucesc!
De mi-l scrîntesc, mă procopsesc grozav...

PISTHETAIROS

Ei! Ce-ai văzut?

PUPĂZA

Văzduhul... nourii...

PISTHETAIROS

Nu e acolo statul păsărilor?

PUPĂZA

Zici... „statul"?

PISTHETAIROS

Cum ai zice... „loc de stat"...
Cum toate trec prin el, noi îl numim
Văzduh: un loc de stat... De-l locuiți
Și-l întăriți, atunci i-om zice „Stat..."
Stăpîni veți fi, pe oameni și lăcuste...
Din ziua-aceea, zeii vor răbda,
Și vor pieri de foamea...meliană[1].

PUPĂZA

Și, cum?

PISTHETAIROS

Nu stă văzduhul între nouri,

[1] În anul 416, insula Melos a fost asediată de atenieni și a capitulat din pricina foametei (n.t.).

Şi între zei? Ce? cînd pornim la Delphi,
Nu ne plecăm beoţienilor,
Să ne dea voie prin Beoţia?
La fel e şi cu jertfele şi zeii:
Plătesc, ei, zeii, vamă păsărilor?...
Să nu lăsaţi mirezmele de coapse
Să treacă pe la voi! Nu-i statul lor...

PUPĂZA

O, pe reţele, ţernă, şi pe laţuri!
Nicicînd n-am auzit un plan mai bun!
Sînt gata să zidim cu tine-un stat,
Eu şi cu toate zburătoarele...

PISTHETAIROS

Dar cine le va spune planul?

PUPĂZA

Tu...
Căci eu trăind aici, le-am învăţat,
Pe-aceste necioplite, a grăi...

PISTHETAIROS

Dar cum o să le chemi?

PUPĂZA

Uşor de tot...
Mă duc iar în tufiş! O să-mi trezesc
Din somn, privighetoarea; dup-aceea,
Le chem cu ea pe toate! Auzind-o,
Să vezi cum au să vină la chemare...

PISTHETAIROS

O, nu mai sta, tu pasăre-ntre păsări!
Aleargă, tot acuma, în tufiş,
Şi scoală-ne din somn privighetoarea!

(Pupăza intră în tufiș.)

PUPĂZA

(din tufiș)

Trezește-te, prietena mea scumpă,
Curînd începe-ți trilurile sfinte,
Prin care-l plîngi, prin gura ta măiastră,
Pe-al nostru Itys jalnic! Tremură-ți
La glasul meu, acum, din pliscul galben,
Ecourile dulci ale cîntării,
Și străbătînd smilaxul[1] plin de umbră,
S-ajungă pînă în Olimp, la Zeus!...
Apollo, cel cu pletele de aur,
Răspunde-va duioaselor cîntări!
Sunînd din alăuta lui de fildeș,
Porni-va dansul zeilor; din piepturi
Preafericite și nemuritoare
S-or înălța cîntările preasfinte...

(Se aude un cîntec de flaut, semănînd cu cîntecul privighetorii.)

EUELPIDES

O, Zeus preamărit, ce glas de farmec!
Ne-a îndulcit... tufișul, cu cîntarea...

PISTHETAIROS

Ascultă...

EUELPIDES

Ce-i?

PISTHETAIROS

Nu taci?

EUELPIDES

De ce să tac?...

[1] Un fel de arbust (n.t.).

PISTHETAIROS

Se pregăteşte pupăza, să cînte...

(Cîntă Pupăza, însoţită de flaut.)

PUPĂZA

Epopopi popoi, popopopoi popoi[1],
Ió, ió, ito, ito...
Veniţi la mine, fraţi şi surioare,
Cîţi vă hrăniţi pe cîmpul ce cu grijă
Îl ară şi îl seamănă ţăranii,
Voi, neamuri mii, ce orzul ciuguliţi,
Şi ciuguliţi în stol bobiţele,
Zburînd de zor în dulce ciripit...
Şi voi, ce vă ascundeţi printre brazde
Şi ciripiţi cu-atîta veselie:
Tio, tio, tió, tio, tio, tió!
Şi cîte vă hrăniţi, în iedera
De prin grădini, şi vă hrăniţi în munţi,
Sau ciuguliţi măsline şi căpşune!
Zburaţi aici, în grabă, cînd vă chem:
Triotó, triotó, totobrix...
Şi cîte-n văi băltoase hăpăiţi
Ţînţari înţepători, şi voi, ce staţi
În văile cu rouă, sau păziţi
Plăcutele livezi din Marathon...
Şi tu, sfranciog, cu pana numai floare!
Veniţi şi voi, veniţi, veniţi, dragi păsări,
Ce-n stolurile largi, zburaţi, zburaţi,
Cu alcyónii[2] pe întinsul Mării...
Veniţi, să auziţi o veste mare!
Ne-am hotărît acum să adunăm,

[1] Cîntecul pupezei, cum îl auzeau atenienii (n.t.).

[2] Păsări de mare (n.t.).

Vestitul neam al zburătoarelor,
Cu lungi grumazuri! Vă mărturisesc,
Că ne-a venit de pe pământ un sol
Isteţ, cu planuri mari, neaşteptate,
Pentru sămînţa zburătoarelor!
Veniţi, veniţi, cu toatele, la sfat,
Aici, aici, aici, aici, aici...
Tôró, tôró, tôró, tôró, tix,
Chicabau, chicabau,
Tóró, tóró,tóró, tóró,lililix!...

PISTHETAIROS

Tu vezi vreuna?

EUELPIDES

Eu? Nu văd nimic!...
Stau gură-cască şi mă uit în sus!...

PISTHETAIROS

O, mi se pare că s-a dus degeaba,
Să piuie-n tufiş, ca fluierarul!...

O PASĂRE

Torotix, torotix...

PISTHETAIROS

Ei, dragul meu, te uită... vine una...

EUELPIDES

Pe Zeus! Uite-o... Ce, n-o fi păun?

PISTHETAIROS

Ne spune-ndată Pupăza... *(Către Pupăză.)* Ce-i asta?

PUPĂZA

Nu-i de pe-aici! E-o pasăre de baltă...

EUELPIDES

E roşie ca purpura, frumoasă-i...

PUPĂZA

Te cred, doar e flaming...

EUELPIDES
(către Pisthetairos)

Ascultă....

PISTHETAIROS

Taci...

EUELPIDES

Priveşte-o... vine alta...

PISTHETAIROS

Vine alta
„Şi asta însă-i de prin alte ţări...[1]"
E-o pasăre ciudată, de prin munţi,
Şi este împărat al muzelor...

PUPĂZA

Noi o numim „Persanul"...

EUELPIDES

De-i persan,
Cum a zburat aici, fără cămilă[2]?...

PUPĂZA

Hei... alta... însă asta poartă coif...

EUELPIDES

Dar asta? Ce, mai este-o pupăză?

PUPĂZA

Cu-o pupăză, Filocle[3] a puit-o,
Şi-i sînt bunic... E-un fel de... „Càllias

[1] Hemistih luat din tragedia *Tyro* de Sofocle (n.t.).

[2] Grecii au cunoscut cămila în timpul războaielor medice, de la începutul secolului al V-lea înaintea erei noastre. Cocoşul a fost adus în Grecia din Persia (n.t.).

[3] Poet tragic, poreclit „Ciocîrlia"; l-a plagiat pe Sofocle (n.t.).

Fiul lui Hipponìc, şi Hipponìc
Fiul lui Càllias"...

EUELPIDES

E Càllias?
O, cum a năpîrlit...

PISTHETAIROS

E nobil, doar,
Şi-l smulg cei sicofanţi... Femeile,
Îl tot ciupesc, smulgîndu-i cîte-o pană...

EUELPIDES

Văd alta, pe Posèidon! E pestriţă...
Dar cum îi spune?

PUPĂZA

O numim „mîncăul"...

EUELPIDES

Cum? alt mîncău, afar'de Cleonym?

PISTHETAIROS

De-i Cleonym, cum de nu-şi zvîrle coiful?[1]

EUELPIDES

Dar ce-s atîtea coifuri? Oare vin,
La alergări?

PUPĂZA

O, nu! Cum carienii
Trăiesc *pe* creste, ele stau... *sub* creste[2]...

---

[1] Într-o bătălie, Cleonymos îşi aruncase scutul şi fugise (n.t.).

[2] Carienii îşi făceau locuinţele pe înălţimi, spre a fi la adăpost. În textul original, este un joc de cuvinte greu de tradus: cuvîntul grecesc *lophos* înseamnă „creastă", „coif", dar şi „înălţime" (n.t.).

PISTHETAIROS

O, Poseidòn! Ce multe s-au mai strîns!...

EUELPIDES

Ce nouri mari de păsări! Pe Apollo!...

Abia mai vezi intrarea, de mulţime!

PISTHETAIROS

A... Potîrnichea...

EUELPIDES

Iată pitpalacul!...

PISTHETAIROS

Şi iată fluierarul...

EUELPIDES

Alcyonul...

Şi, după el...

PISTHETAIROS

Se vede-un... bărbier...

EUELPIDES

Cum, bărbieru-i pasăre?

PISTHETAIROS

Sporgillos[1]

Nu-i bărbier?

PUPĂZA

...O bufniţă...

EUELPIDES

Dar cine

E bufniţă-n Atena?[2]

---

[1] Sporgilos, cunoscut bărbier din Atena (n.t.).

[2] Expresie proverbială, asemănătoare cu expresia romînească „Cine vinde pepeni grădinarului?" La Atena erau destule bufniţe (n.t.).

PUPĂZA

...Iată, uliul,
Eretele, botgrosul, ciocîrlia,
Şi stîrcul, cucul, şoimul, lişiţa,
Vulturul, coţofana, ghionoaia,
Şi turturica, şoimul, vindireul...[1]

PISTHETAIROS

Noian...

EUELPIDES

Ce mierle...

PISTHETAIROS

Ciripesc, aleargă...

EUELPIDES

Primejdie?

PISTHETAIROS

Ce pliscuri...

EUELPIDES

Cum se uită...

CORUL PĂSĂRILOR

Ci-ci-ci-cine ne-a chemat? Şi unde-i?

PUPĂZA

Eu sînt şi locuiesc aici, de mult!
Nu-mi părăsesc uşor consoartele!...

CORUL PĂSĂRILOR

Şi-şi-şi-şi ce veste ne aduci?

---

[1] Multe nume de păsări citate de Aristofan, sînt traduse cu aproximaţie, deoarece păsările respective nu pot fi identificate. La aceste versuri am folosit şi tălmăcirea mai veche, a lui Ştefan Bezdechi, din biblioteca „Semănătorul", Arad, 1926 (n.t.).

PUPĂZA

Vestesc, cuvînt obştesc, temeinic, drept,
Şi vouă preaplăcut şi cu folos:
Au tras la mine doi bărbaţi isteţi,
Şi amîndoi cu minte ageră...

CORUL PĂSĂRILOR

Dar spune-ne: de unde? cine? Cum?...

PUPĂZA

Vă spun: sosesc din lumea omului...
S-au pripăşit la mine, mai nainte;
Sînt doi moşnegi şi au un plan măreţ...

CORUL PĂSĂRILOR

Ai săvîrşit greşeala cea mai mare!...
Ce-ai spus?

PUPĂZA

Nu-ţi pierde firea...

CORUL PĂSĂRILOR

Ce-ai făcut?...

PUPĂZA

Sînt oameni ce iubesc viaţa noastră!...

CORUL PĂSĂRILOR

Şi-ai îndrăznit...

PUPĂZA

O da! Şi-mi pare bine!...

CORUL PĂSĂRILOR

Şi sînt pe-aici? Pe-aproape?

PUPĂZA

Ca şi mine...!

CORUL PĂSĂRILOR

O, vai! Am fost trădaţi! Şi ispăşim
Vreun păcat! El, cel ce ne-a iubit
Şi s-a hrănit pe cîmpuri lîngă noi,
A rupt cu obiceiul din străbuni,
Călcîndu-şi păsărescul său cuvînt...
Cu vicleşug momitu-ne-a, întîi,
Apoi ne-a dat pe seama neamului
Nelegiuit, cel ce ne duşmăneşte
De cînd sîntem...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Lăsaţi, pe mai tîrziu!...
Acum, să-i pedepsim pe-aceşti moşnegi,
Să-i sfîrtecăm de vii!...

PISTHETAIROS

Ne-am curăţat...

EUELPIDES

O, tu eşti vinovat! De ce m-ai scos
Din lumea mea?

PISTHETAIROS

Ca să mă însoţeşti...

EUELPIDES

Ba, ca să-mi plîng, acuma, soarta crudă!...

PISTHETAIROS

Cum o să plîngi, dacă ţi-or scoate ochii?

CORUL PĂSĂRILOR

Hai, iu, iu, iu! Săriţi şi năvăliţi,
Loviţi, loviţi de moarte în vrăjmaşi,
Împresuraţi-i cu aripile,
Cuprindeţi-i din toate părţile

Să-şi plîngă soarta amîndoi moşnegii,
Să fie hrană pliscurilor noastre!
Nu-i nour şi nici munte păduros,
Nici mare-n spume unde să s-ascundă
De urmărirea pliscurilor noastre...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Nu şovăiţi! Ciupiţi-i! Jumuliţi-i...
La flancul drept, treci căpetenie!...

EUELPIDES

Acum e-acum! Unde să fug?...

PISTHETAIROS

Nu stai?...

EUELPIDES

Să fiu făcut bucăţi?...

PISTHETAIROS

Dar poţi scăpa?...

EUELPIDES

O, nu ştiu ce să fac...

PISTHETAIROS

Să stăm pe loc!
Le-om ţine piept, cu oalele acestea.

EUELPIDES

La ce?

PISTHETAIROS

N-o să ne-atace bufniţa[1]...

---

[1] Fiind pasărea-emblemă a cetăţii Atena, bufniţa nu va ataca pe atenienii ocrotiţi de o oală, făcută după arta şi îndrumarea zeiţei Atena (n.t.).

EUELPIDES

Dar cum luptăm cu-atîtea cängi deodată?

PISTHETAIROS

Frigarea-mplînt-o-n dreptul tău...

EUELPIDES

Dar ochii?

PISTHETAIROS

Acoperă-i, cu oala sau cu blidul!

EUELPIDES

O, ce strateg!... Îl baţi pe Niceas[1],
Prin isteţimea-n lupte!

CONDUCĂTORUL CORULUI

Înainte
Fiţi gata de atac, cu pliscurile!
Jupiţi! Loviţi! Întîi să-i spargem... oala!

PUPĂZA

O, lighioane blestemate! Vreţi
Să sfîşiaţi bărbaţi nevinovaţi,
Cu soaţa mea-nrudiţi prin trib şi gintă?

CONDUCĂTORUL CORULUI

Putem noi pedepsi vrăjmaşi mai crunţi?
O, să-i cruţăm? Cruţăm mai bine lupii...

PUPĂZA

Din fire ni-s vrăjmaşi, da-n gînd prieteni
Şi ne-au adus folositoare sfaturi!

CONDUCĂTORUL CORULUI

Cum pot veni la noi cu sfaturi bune
Ei, ce ne sînt vrăjmaşi de cînd pămîntul?...

[1] Strateg atenian, înfrînt în Sicilia (n.t.).

PUPĂZA

Deştepţii-nvaţă şi de la vrăjmaşi!
Primejdia o trece paza bună;
Prietenul te-nvaţă mai puţin
Decît vrăjmaşul! Oare nu vrăjmaşii
Au îndemnat cetăţile să-şi facă
Şi ziduri mari, şi flote? Sfatul lor
Ne va scăpa avutul, pruncii, casa...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Să-i ascultăm! Căci şi de la vrăjmaşi
Poţi învăţa un lucru înţelept...

PISTHETAIROS
(către Euelpides)

Le-a mai trecut! S-o ştergem, pas cu pas...

PUPĂZA

Aşa e drept! Să-mi faceţi, deci, pe plac...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Noi nu ţi-am fost potrivnice niciînd!...

PISTHETAIROS

S-au mai muiat, deci, lasă oala-n jos!
Cu suliţa (adică cu frigarea),
Să străjuim în jurul armelor
Şi să pîndim de lîngă meterez,
(De după oală-adică), pentru că
Nu-i potrivit şi bine să fugim...

EUELPIDES

Dar dacă am pieri pe-aceste locuri,
Ne-ar îngropa pe undeva?...

PISTHETAIROS

O, da!

În cimitirul cel de la Olari,
Pe socoteala statului! Vom spune,
La toate căpeteniile noastre,
C-am înfruntat dușmanul și-am murit,
La Orneai, în țara păsărilor...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Vă poruncesc, intrați la loc, în rînduri, —
O, puneți jos dorința de război,
Alături de mînie, ca soldații!
Să-i întrebăm deci cine sînt, ce vor,
De unde vin, ce caută pe-aici...

(Către Pupăză.)

O, deci, ascultă, Pupăzo! Răspunde!

PUPĂZA

M-ai întrebat ceva? Ce vrei să afli?

CONDUCĂTORUL CORULUI

De unde vin și cine sînt străinii?

PUPĂZA

Ei vin din înțeleapta Grecie...

CORUL PĂSĂRILOR

Ascultă-mă: ce soartă i-a mînat
Pînă aici, pînă la noi, la păsări?

PUPĂZA

Dorința lor de a cunoaște cum e
Viața, cum e traiul pe la păsări,
Precum și hotărîrea-amîndurora
De a locui și-a viețui aici,
Cu păsările, pînă-n veșnicie...

CONDUCĂTORUL CORULUI

O, Pupăză! Și ce propuneri au?

PUPĂZA

De necrezut! Peste închipuire!

CONDUCĂTORUL CORULUI
(arătînd spre Pisthetairos)

Şi află el destul folos, în asta?
Cu noi să stea mereu? Şi, stînd aici,
Ne-or ajuta mereu să biruim
Vrăjmaşii? Şti-vor oare să-şi iubească
Prietenii?

PUPĂZA

O, da! Căci mi-a vorbit
De fericiri grozave-n măreţie,
De-atîtea fericiri de necrezut!...
Şi-i gata cu dovezi să întărească,
Precum că-s ale noastre, toate, toate,
Tot ce vedem, cît pot cuprinde ochii,
Cît e de mare lumea şi de largă...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Dar oare nu-i atins de nebunie?

PUPĂZA

Ba, e-un moşneag grozav de înţelept!

CONDUCĂTORUL CORULUI

Şi are-n cap, măcar un pic de minte?

PUPĂZA

E mai şiret ca vulpea, şi-i isteţ,
Şi e viclean, dibaci, cum nu se află...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Să-l auzim, să spună ce voieşte!
Cînd te aud grăind aşa, mă simt
Că parcă am aripi, şi parcă zbor...

PUPĂZA

(către cei doi sclavi)

Veniţi încoa'! Luaţi armura asta
Şi atîrnaţi-o lîngă pirostrii!
Să fie cu noroc!

(Către Pisthetairos.)

Arată-le
Şi spune-le de ce le-am adunat...

PISTHETAIROS

Ba nu le spun nimic, pîn-nu se jură,
Ca maimuţoiul-cuţitar[1], cu soaţa-i,
Că nu mă muşcă, nu mă găuresc,
Şi nu mă trag de boaşe...

EUELPIDES

O nu... nu...

PISTHETAIROS

Altfel, nu pot! Nu vreau să-mi scoată ochii!...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Mă învoiesc!

PISTHETAIROS

Te legi cu jurămînt?...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Mă jur să-nving cu votul tuturor
Arbitrilor şi privitorilor!

PISTHETAIROS

Aşa să fie!

---

[1] E vorba de un oarecare Penetios, poreclit maimuţoiul, un cuţitar mic şi urît (n.t.).

CONDUCĂTORUL CORULUI

Dacă-mi calc cuvîntul,
Să am un vot mai mult de jumătate!...

PUPĂZA

Deci, ascultaţi, noroade păsăreşti!
Oştenii să-şi ia armele, să plece
La vatră! Să citească pe tăbliţe
Poruncile ce le voi da la vreme...

CORUL

Vicleană-n veci şi-n toate felurile,
E firea omenească! Dar vorbeşte,
Căci poate vezi la noi vr-un lucru bun,
Sau poate vezi la noi vre o virtute,
Ce n-o vedem cu slaba noastră minte!
Deci spune tot ce-i nimerit să spui,
Căci binele ce tu ni-l vei aduce
Va fi-n folosu-ntregii noastre obştii!...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Deci, fii inimos, şi ne spune ce planuri te-aduseră-ncoace!
Hai, dă în vileag ce gîndeşti! Căci noi nu vom călca cei dintîi jurămîntul!...

PISTHETAIROS

O, vreau din suflet! Mi-i discursul gata
De mult, şi-i vremea să-l frămînt! Un sclav
S-aducă o cunună! Toarne-mi altul
Apă pe mîini mai repede...

EUELPIDES

Dar ce,
Ne aşezăm la masă?

PISTHETAIROS

O, pe Zeus!

De-atîta vreme caut un prilej
Să le rostesc o vorbă înţeleaptă,
Să le înmoi la inimă, căci sufăr
Îngrozitor, ştiindu-le c-au fost,
Cîndva, stăpîne...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Ele? Cum? Şi... unde?

PISTHETAIROS

Stăpîne, peste toate! Peste mine,
Şi peste tine... chiar şi peste Zeus;
Căci zămislite-aţi fost chiar înainte
De Cronos şi Titani; sînteţi mai vechi
Decît pămîntul!

CONDUCĂTORUL CORULUI

Cum? Decît pămîntul?

PISTHETAIROS

Jur, pe Apollo!

CONDUCĂTORUL CORULUI

Nu ştiam, pe Zeus!...

PISTHETAIROS

Eşti un neştiutor! Şi, pe deasupra,
Nepăsător! Citindu-l pe Esop,
Aflai că înainte de orice,
Pe lumea asta fost-a Ciocîrlia!
Aflai, citind, cum tatăl Ciocîrliei,
Murind de bătrîneţe şi de boală,
A stat întins cinci zile ne-ngropat,
Căci pe atunci nu se afla pămînt!
Şi ca să iasă din încurcătură
S-a hotărît, sărmana Ciocîrlie,

Şi l-a-ngropat în... căpăţîna ei...!

EUELPIDES

Deci, putrezeşte la... Căpăţîneni![1]

PISTHETAIROS

Fiind deci zămislite păsările,
Mai înainte de pămînt şi zei,
Nu li se cade să preia domnia?

EUELPIDES

O fi, precum ai zis! Dar, pe Apollo!
Cum o să lase Zeus, stăpînirea,
Ciocănitoarei, chiar de are plisc?

PISTHETAIROS

Avem dovezi că-n vremuri vechi, nu zeii
Erau stăpîni, ci zburătoarele!
Dovadă e cocoşul! Nu domnea,
Peste persani, năprasnic, înainte
De Megabazi[2] şi Dariei? De-atunci
O lume-i spune „pasăre persană"!

EUELPIDES

De-atunci păşeşte mîndru şi semeţ,
Ca Regele cel Mare! Singur el,
Între atîtea neamuri păsăreşti,
E înzestrat şi-şi poartă cu mîndrie
Crestata şi regala lui cunună...

PISTHETAIROS

Era atît de tare şi de mare,
Încît şi azi, cînd cîntă deşteptarea,

---

[1] „Căpăţînă" era numele unui demn atenian. Poate exista şi un cimitir cu numele „Căpăţîneni" (n.t.).

[2] Megabazos, comandant de armată sub Darius I, rege între anii 521—485 î.e.n. (n.t.).

Spre munca lui aleargă fiecare...
Olari, şi făurari, şi tăbăcari,
Băieşi şi făinari, şi meşterii
De-ncălţăminte, meşterii de lire,
Şi iată pavăzarii cum grăbesc!
Cu noaptea-n cap se scoală şi pornesc!...

EUELPIDES

O, mie-mi spui? Dar să-ţi istorisesc
Cum mi-am pierdut o dată, de pomană,
Mantaua mea de lînă frigiană!
Eram poftit la masă, în cetate;
Sărbătoream un prunc, la zece zile;
Un pic mă afumasem; adormisem;
Alţi oaspeţi încă nu mîncaseră;
Deodată, am sărit ca ars, curînd:
S-a auzit cocoşul trîmbiţînd!
Crezînd că-i ziuă, am pornit spre casă,
Spre Helimont[1]. Şi nici n-am apucat
Să trec cu bine zidul din cetate:
Un hoţ m-a ars cu bîta, pe la spate...
Eu am căzut, strigînd: Iată beleaua!
S-a dus pe gura lupului mantaua!

PISTHETAIROS

Pe vremea cocoşeştii cîrmuiri,
Pe greci îi cîrmuia Eretele...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Eretele? Pe greci?

PISTHETAIROS

Da! Şi de-aceea
Cad în genunchi şi azi cînd văd ereţi...[2]

[1] O mică localitate la 6 km. de Atena (n.t.).

[2] Atenienii aveau obiceiul să se tăvălească pe pămînt cînd vedeau pentru prima dată eretele, primăvara (n.t.).

EUELPIDES

Pe Dionysos! Eu, văzînd o dată,
Eretele, m-am prăvălit în ţernă,
Cu faţa-n sus; holbîndu-mă apoi
În urma lui, mi-am înghiţit bănuţul,
Şi m-am întors din tîrg cu sacul gol...

PISTHETAIROS

Iar cucul, tot pe-atunci, domnea-n Egipet,
Şi la fenicieni; cum l-auzeau
Ieşeau cu toţi la cîmp, la seceriş
De grîu şi orz...

EUELPIDES

Ca-n vorba ceea: „Cucu!
Hai, vîră-te, belito, în cîmpie“[1]...

PISTHETAIROS

Dovadă a puterii păsăreşti,
Chiar vechii regi ai statelor greceşti,
Chiar Agamemnon şi cu Menelaos
Aveau pe schiptre păsări, ce primeau
Plocoane, ca şi regii...

EUELPIDES

Eu habar
Nu am avut! Dar mă miram văzîndu-l
În tragedii pe Priam arătat
Cu-o pasăre... Acuma, însă, ştiu
Că pasărea pîndea cam cîtă mită
Ia Lysicrat[2]...

---

[1] Joc de cuvinte, cu aluzie obscenă: cucul însemna şi organ sexual bărbătesc, iar cîmpul, organul sexual al femeii (n.t.).

[2] Un strateg atenian corupt (n.t.).

PISTHETAIROS

Dar mai ciudat îmi pare,
Că însuşi Zeus, care-i astăzi, tare
Are la cap un vultur; fata lui,
Pallas Atena, are-o bufniţă;
Apollo are-un uli, care-l slujeşte
Ca sclav...

EUELPIDES

Da, pe Demetra! Dar de ce?

PISTHETAIROS

De ce? Sfinţeau un obicei străvechi:
La închinarea măruntaielor,
Să aibă-ntîietate păsările!
Pe-atuncea, nimeni nu jura pe zei,
Ci doar pe păsări...

EUELPIDES

Iar Lampon[1], şi astăzi,
Ca să te-nşele, jură pe o gîscă...

PISTHETAIROS

Precum vedeţi, pe voi, mai înainte,
Toţi vă credeau cinstite, mîndre, sfinte,
Iar azi mai rău ca sclavii! Nişte Manesi[2]!
Nişte netoţi, aşa vă cred! Priviţi
Cum păsărarii pun capcane, laţuri,
Vergele şi reţele, plase, cuşti,
Ca să vă prindă chiar şi-n locuri sfinte!...
Vă vînd cu hurta! Cînd vă cumpără,
Unii din ei vă pipăie atît!...

[1] Prezicător celebru, care avea probabil un defect de pronunţare, spunînd „hena" gîscă, în loc de *zena* „Zeus" (n.t.).

[2] Manes era un cunoscut nume de sclav, foarte mult întrebuinţat (n.t.).

Şi nu se mulţumesc să vă prăjească,
La masă că vă toacă... Nu! Ci toarnă
Deasupra voastră, silfion, oţeturi,
Mai toarnă şi uleiuri, şi brînzeturi,
Grăsimi aruncă peste voi, şi sosuri
Fierbinţi, ca peste hoiturі...

CORUL

Grele vorbe
Ne spui tu acum, muritorule!
Plîngem netrebnica faptă a străbunilor noştri,
Căci ei au primit atîtea cinstiri,
Dar le-au irosit, le-au pierdut...
Iar pe tine la noi te-au adus,
Norocul cel bun şi un zeu, să ne scapi, din scădere!...
Îţi dăm copiii noştri pe seamă, şi chiar
Pe noi înşine... apoi ne-ndreptăm către cuiburi...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Arată-ne ce-i de făcut, căci fi-vom înainte netrebnice,
Prin orice mijloace de nu căpătăm domnia din
vechile vremuri...

PISTHETAIROS

Clădiţi-vă cetate în văzduh!
Împrejmuiţi cu zid văzduhul tot,
Iar mijlocul să-l întăriţi puternic,
Cu rînduri tari de zid de cărămidă,
Cum e cetatea Vaviloniei...

EUELPIDES

Pe Cebriones şi Porphyrion![1]
Năprasnică va fi!...

PISTHETAIROS

Cum va fi gata,
Cetatea voastră, o! să afle Zeus!...

[1] Titani faimoşi care l-au înfruntat pe Zeus (n.t.).

Că o să-i cereţi stăpînirea lumii!...
Iar dacă se va pune împotrivă,
Porniţi războiul sfînt! Pe zei opriţi-i,
Să nu mai treacă pe la noi prin ţară,
Precum treceau, către ibovnice,
La Alcmena, Semela, sau Alope!
Iar dacă trec, pecetluiţi-i bine,
Puneţi-le centuri! La dragoste
Neputincioşi să fie! Vă îndemn,
Trimeteţi sol o pasăre, la oameni,
Să dea de ştire că sînteţi stăpîni,
Că jertfele voi le primiţi întîi,
Şi dup-aceea zeii! Să le spună
Că lîngă zei va sta, cu tîlc şi rost,
De-acuma, cîte-o pasăre, să ţină
O rînduială: dacă Afroditei
Îi vor jertfi, să deie porumbiţei
Un bir de orz! Iar cînd lui Poseidon
Îi vor jertfi o oaie, să dea raţei
Un bir de grîu; iar cînd lui Heracles
Îi vor jertfi, datori vor fi să deie
La pescăruşi plăcintele cu miere!
Cînd i-or jertfi lui Zeus un berbec,
Să capete stăpînul Sfredeluş,
În rînduială, un muscoi pieptos...

EUELPIDES

Îmi plac muscoi jertfiţi! Să tune Zeus,
În neagra lui mînie, cît o vrea!...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Dar cum să ne creadă muritorii drept zei? Doar sîntem nişte gaiţe!
Avem aripi şi zburăm!

PISTHETAIROS

Prostii! Pe Zeus! Hermes nu e zeu,
Şi totuşi zboară? Şi-s atîţia-n ceruri!
Nu zboară, Nike, zîna Biruinţei,
Cu aripi aurii? Nu zboară Eros?
Nu pomeneşte chiar Homer, de Iris,
Asemănînd-o cu o hulubiţă
Sfioasă?

EUELPIDES

Dar atunci cînd tună Zeus
Nu zvîrle fulgere „înaripate"?

CONDUCĂTORUL CORULUI

Şi dacă nu ştiu, şi ne cred de nimic, şi-i socotesc drept zei,
Mai departe, pe cei din Olimp?...

PISTHETAIROS

Atunci, să zboare-asupra lor un nour
De vrăbii — să culeagă de pe glii
Seminţele! Cînd vor crăpa de foame,
Demetra să le dea belşug de grîu!

EUELPIDES

Şi de n-o vrea Demetra...

PISTHETAIROS

Zboare corbii,
Să scoată ochii turmelor! Să zboare
Să scoată ochii vitelor din juguri!
Vraciul Apollo să le vindece,
Căci el primeşte doar răsplăţile!

EUELPIDES

S-aştepte, pîn'mi-oi vinde boulenii...

PISTHETAIROS

Iar dacă te vor crede că eşti zeu,
Pământule, tu, dătător de viaţă,
Sau, Poseidon, sau Cronos le-or avea
Din plin pe toate...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Spune-mi măcar unul
Din multele cîştiguri...

PISTHETAIROS

Mai întîi,
Scăpa-vor de lăcustele ce rod
Vlăstarele din vii! Le-or nimici
Un singur stol de bufniţe şi uli!
Iar carii şi mărunţii viermi n-or roade
Smochinii, căci ei fi-vor curăţiţi
De mierlele alcătuite-n droaie...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Dar cum şi de unde le dăm, bogăţii, căci ei
grozav le rîvnesc!

PISTHETAIROS

O, bogăţii? Dar păsările, toate,
Or să le-arate minele bogate!
Vor cîştiga din gros, toţi ghicitorii!
Vor fi scutiţi de-necuri, armatorii!

CONDUCĂTORUL CORULUI

Vor fi scutiţi de-nec?

PISTHETAIROS

De bună seamă!
Parcă-i aud cum păsările cheamă,
Şi le întreabă: „Păsări, ştiţi, voi, oare,
E timp prielnic să pornim pe Mare?“

Şi-or căpăta, şi veste rea, şi bună:
„Azi nu! Se pregăteşte de furtună!"
Sau: „O, porniţi, căci Marea fi-va blîndă,
Şi-o să aveţi duiumuri de dobîndă..."

EUELPIDES

Atunci, vă părăsesc, îmi cumpăr navă...
Şi armator mă fac!

PISTHETAIROS

Şi le vor spune
Unde-s ascunse, în pămînt, comori,
Căci ele ştiu; nu spun toţi oamenii:
„Comoara mea, doar pasărea o ştie?"

EUELPIDES

Atuncea să-mi vînd nava şi să-mi cumpăr,
Hîrleţ, să caut oale cu bănet...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Dar cum le vor da sănătate? Căci doar ea-i de la zei...

PISTHETAIROS

Dar nu vor fi-n deplină sănătate,
Dacă le-o merge numai bine-n toate?

EUELPIDES

Da! Ai dreptate! Cînd nu-i bucuros,
Cam greu vedea-vei omul sănătos!

CONDUCĂTORUL CORULUI

Dar cum vor ajunge la bătrîneţe, căci ea se află-n Olimp?
Sau, poate, vor fi nevoiţi să moară, de mici?

PISTHETAIROS

O, nu! Ci, ei primi-vor de la păsări
Cîte trei veacuri pe deasupra!

CONDUCĂTORUL CORULUI

Cum?

PISTHETAIROS

Din vîrste păsăreşti! Nu ştii? „Cinci vîrste
De om, trăieşte cioara, cîrîind..."[1]

EUELPIDES

Grozav! Ar fi mai vrednice stăpîne,
Chiar decît Zeus...

PISTHETAIROS

Mult mai vrednice!
Întîi de toate, nu vom fi siliţi
Să le clădim lăcaş de marmură
Cu uşile de aur ferecat!
Ci ele, toate, vor sălăşlui,
În crîng şi-n rămurişuri de stejar;
Iar păsărilor celor mai de soi
Le-or dărui drept templu un măslin.
Şi nu ne vor mai duce să jertfim,
Tocmai la Delphi, sau la Ammon, ci
Vom aştepta cu bobi de grîu şi orz,
Pe sub măslini şi pe sub pomişori!
Vom înălţa spre ele braţele,
Rugîndu-le să ne îndestuleze,
Cu părticica noastră de belşug...
Şi orice lucruşor îl vom rîvni,
Cu trei bobiţe îl vom dobîndi...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Cît te urîsem... dar cît te iubesc!
Şi din cuvînt nu-ţi ies decît silit...

[1] Citat din Hesiod, fragm. 183 (n.t.).

CORUL

Îmbărbătat de vorbele rostite,
Te-amenințăm acum, dar și-ți jurăm;
De ne-ai grăit cuvînt din inimă,
Și ești cinstit, și ești pios și drept,
Și de te-ncumeți să-i înfrunți pe zei,
Alăturea de noi, atuncea află,
Că n-or să mai păstreze multă vreme
Un schiptru, ce din veacuri e al nostru!

CONDUCĂTORUL CORULUI

Noi pune-vom puterea, bărbăția,
Tu pune mintea ta și sfaturile...

PUPĂZA

Nu-i vreme să dormim ca Nicias,
Să nu ne ticăim, v-o spun, pe Zeus!
Să-ncepem lucrul cît mai repede!
Dar mai întîi, poftiți în cuibul meu
De paie și surcele, precum e,
Și să ne spuneți cum vi-i numele!

PISTHETAIROS

Pisthetairos, Prieten-Credincios!...
Iar el, Euelpid-Trage-Nădejde,
De la... Berbeci[1]...

PUPĂZA

Bine-ați venit...

PISTHETAIROS

Mulțam...

PUPĂZA

Pe-aici...

[1] Mică localitate cu nume hazliu care definește mai bine personajul (n.t.).

PISTHETAIROS

Venim! Ia-o-nainte...

PUPĂZA

Hai...

PISTHETAIROS

(se opreşte)

Dar mă gîndesc... Da... cum vom sta?... N-avem
Aripi, iar voi aveţi...

PUPĂZA

Destul de bine...

PISTHETAIROS

Spunea Esop că vulturul şi vulpea
S-au cam sfădit, pe cînd convieţuiau...

PUPĂZA

Am eu o rădăcină: de-o mîncaţi,
Vă cresc şi vouă pene şi aripi...

PISTHETAIROS

Atunci intrăm...

(Către sclavi.)

Xanthias! Manodór!
Luaţi în casă lucrurile astea...

CONDUCĂTORUL CORULUI

(către Pupăză)

Ei, Pupăzo!... Te-apropie...

PUPĂZA

Ce vrei?

CONDUCĂTORUL CORULUI

Să te-ngrijeşti, să-i ospătezi din plin!
Dar să rămînă în mijlocul nostru,

Cu dulcele ei glas să ne desfete,
Privighetoarea, mîndra muzelor...

PISTHETAIROS

Pe Zeus! Să ne faci plăcerea asta!
Deci, scoate păsăruica din tufiş,
Şi adă-ne-o aici! Şi noi dorim
Să tot privim privighetoarea mîndră...

PUPĂZA

De vreţi aşa de mult, vă fac pe plac!
Ieşi, Procne, să te vadă musafirii!

(Privighetoarea iese din tufiş, sub înfăţişarea unei tinere cîntăreţe din flaut.)

PISTHETAIROS

Pe Zeus! O, ce pasăre drăguţă!
Ce fragedă-i şi albă! Nu mă crezi?
Cu ce plăcere aş mai strînge-o-n braţe!

EUELPIDES

Găteli de aur! Parcă-i o fecioară!
Mie, unuia-mi vine s-o sărut!

PISTHETAIROS

Păzeşte-te, căci parcă n-are plisc,
Ci, două frigărui...

EUELPIDES

Scoate-i reţeaua
Cum coaja de pe ou, şi pup-o...

PUPĂZA

Haidem...

PISTHETAIROS

Tu ia-o înainte... Cu noroc!

(Ies. Corul se apropie dansînd şi se aşază după rînduială...)

CORUL

Iubita mea cu pletele de aur,
O, tu, nepreţuită pasăre,

Părtaşă eşti la toate cîntecele,
Prietenă în veci, privighetoare!
Bine-ai sosit! Bine-ai venit! O, dă-ne
Tot viersul tău, tot dulcele tău glas!
Cu flautul frumos răsunător,
Vesteşte-ne cîntarea primăverii,
Începe, hai, cu stihul anapestic...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Veniţi, muritorilor necunoscuţi, voi trecători ca şi frunzele,
Becisnici, făpturi din noroaie, făpturi mai slabe ca umbrele,
Lipsiţi de aripi, cu viaţă de-o zi, nefericiţi ca un vis,
Luaţi-ne-n seamă pe noi, zburătoarele nemuritoare şi veşnice,
Din văzduhul senin, cu gînduri măreţe şi tinere pururea!
Ascultaţi, de la noi, adevărul deplin, cu privire la cer şi la firea
Păsărilor, ascultaţi cum s-au ivit zeii, genunea, Erebul şi apele...
Ştiindu-le bine acestea, să-l lăsaţi pe Prodicos[1] la o parte,
Să plîngă cît vrea!
Aflaţi că mai întîi s-au ivit, Haosul, Noaptea, Erebul cel negru, şi largul Tartár!
Văzduhul, pămîntul şi cerul, lipseau pe atunci, dar în sînul
Cel larg al Erebului, Noaptea cu negre aripi, a născut
Un ou, la-nceput fără rod; după neguri de vremuri, din el

[1] Prodicos, sofist renumit de la sfîrşitul secolului al V-lea. A scris o carte *Despre natură* (n.t.).

A purces zburdalnicul Eros; pe spate-i luceau auriile aripi
Şi era ca iuţeala vîrtejului vînturilor!
Împreunîndu-se-n bezna adîncului Tartar, cu Haosul înaripat,
Pe om l-au născut, aducîndu-l în pragul luminii...
Zeii cei veşnici încă nu se născuseră, dar Eros lucra şi împreuna:
Şi din împreunarea celor de-atunci, s-a născut pămîntul, oceanul şi cerul,
Şi veşnicul neam al nefericiţilor zei! Aşadar, zburătoarele
Au fost cu mult înaintea tuturor fericiţilor! Purcedem din Eros,
Şi iată mai multe dovezi: zburăm şi sîntem lîngă cei ce iubesc...
Pe mulţi fecioraşi mofturoşi şi frumoşi, la hotarele vîrstei,
Puterea ce-avem, îi face să se lase înfrînţi de cei ce-i iubesc,
Primind pentru dragostea lor, un porfirion, un cocoş, o gîscă, sau chiar o prepeliţă...
Căci tot ce-i mai vrednic pe lume, muritorii prin noi dobîndesc!
Le vestim schimbările vremii, primăvara, toamna şi iarna;
Le spunem s-arunce sămînţa, atunci cînd zboară spre Libia,
Cocorul, cel ce vesteşte cîrmaciul cînd poate să doarmă, şi cîrma
În voie s-o lase; îi spunem din timp lui Oreste[1]

[1] Orestes, un hoţ de temut, care jefuia noaptea (n.t.).

Să-şi ţească mantaua, să nu-i fie frig, şi să-i dezbrace pe alţii...
Eretele vine, vestind primăvara şi timpul cel bun,
Cînd tundem molatica lînă a oilor; apoi, rîndunica
Ne-ndeamnă să vindem mantaua, şi-n schimb să luăm
Din piaţă-un veşmînt mai uşor. Sîntem, pentru voi,
Dodóna, Ámon, şi Delphi şi Phoibos Apollo[1]!
Cînd faceţi vreo treabă, voi cereţi întîi un sfat de la păsări...
În negoţ, în dobînda de hrană, sau cînd un bărbat se însoară,
În tot ce-i legat de preziceri, vedeţi la mijloc o pasăre!
Unzvon, unstrănut, îlpuneţi în legătură cu păsările...
Un sunet, un sclav întîlnit, un măgar, la voi toate sînt păsări!
Nu-i oare lucru vădit, că vă sîntem ca Apollo proorocul?
Deci, zei ne socotiţi, şi vă vom fi;
Deopotrivă, şi profeţi, şi muze,
Vestind căldura dulce şi-adierea,
Vara şi iarna. Noi nu vom fugi,
Cu semeţie, să trăim în nouri,
Ca Zeus, ci vom fi de pază veşnic!
Noi, vouă vă vom da, şi fiilor,
Şi la nepoţi, putere şi viaţă,
Avere, rîs şi tinereţe, pace,
Şi dansuri lungi şi nesfîrşite chefuri,
Şi laptele de... pasăre l-om da!
Şi-atunci, voi, oameni, nici nu veţi mai şti
Ce să mai faceţi cu-avuţiile,
Aşa de multe avuţii avînd...

[1] Oracole celebre, în lumea antică grecească (n.t.).

CORUL

Sosesc la voi, eu, muza crîngului,
Tio, tio, tió, tio, tio, tinx,
Cu dulce ciripit şi pană-aleasă,
În luncă mă aşed, şi-n vîrf de munţi,
Tio, tio, tió, tio, tio, tinx,
Şi mă aşed pe-un frasin mai stufos,
Şi îi inspir cu galbenul meu plisc,
Lui Pan[1], atîtea cîntece de slavă;—
Eu îi inspir şi Cibelei[2], munteanca,
Plăcute ritmuri ale danţurilor,
To, to, tó, to, to, tó, to, to, tinx,
În munţi, unde şi-a strîns, ca o albină,
Phrynicos[3], preafrumoase cîntece,
Mereu cu ele dăruindu-ne!
Tio, tio, tio, tinx...

CONDUCĂTORUL CORULUI

O, privitori! Dacă voiţi vreunul
Alt trai să duceţi, vă poftim la noi!
Tot ce-i la voi oprif şi ruşinos,
La noi e socotit drept şi frumos!
De-i ruşinos să-ţi baţi părintele,
La noi e bine să-i tot spui, lovindu-l:
„De vrei să lupţi, sus pintenul, o, tată...“
Sclavul fugar, pecetluit cu fierul,
La noi, se cheamă „francolinul mîndru“...
Un frigian de teapa lui Spintar,

[1] Pan, zeul turmelor, cîntăreţ din nai (n.t.).

[2] Cibela, divinitate de origine orientală, zeiţa naturii sălbatice şi a munţilor (n.t.).

[3] Phrynikhos, poet tragic anterior lui Eschil, celebru prin frumuseţea corurilor lui (n.t.).

E „Piţigoi" din spiţa Filèmon...
Dacă vr-un sclav din Caria, precum e
Exekestid, îşi caută strămoşi,
La noi afla-va... Iar dacă feciorul
Lui Pisias vrea să deschidă poarta,
Vrăjmaşului, la noi e potîrniche,
Poate să fugă, fără de sfială...

CORUL

Şi tot aşa şi lebedele vin,
Tio, tio, tió, tio, tio, tinx,
În glas unite şi vîslind din aripi;
Cu dragoste îl cheamă pe Apollo,
Tio, tio, tio, tinx,
La rîul Hebrus să se-nfăţişeze,
Tio, tio, tio, tinx,
Şi-n slavă li se-nalţă cîntecul...
Jivinile-l aud, tărcate neamuri,
Domoale ceruri se răsfrîng în valuri,
Pînă-n Olimp s-aude-a lor cîntare,
Încremeniţi stau zeii, de mirare...
Muze şi Graţii cîntă-n linul timp:
Cîntării lor, răspund de pe Olimp!
Tio, tio, tio, tinx...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Ce-i mai plăcut decît să ai aripi!
De le-ar avea vr-un privitor sătul
De corurile tragediilor,
Cînd i-ar fi foame, ar zbura acasă,
Şi-ar reveni, cu pîntecele plin!
Vreun patricid, grăbit să meargă-afară,
N-ar asuda-n manta! Ci ar zbura,
S-ar uşura-n văzduh, şi-ar reveni...

Ibovnicul femeii cutărela,
Zărindu-i omul, lîng-un buleut,[1]
Cum ar zbura la dînsa! Ar... iubi-o,
Şi s-ar întoarce înapoi, zburînd!
Deci, nu e minunat să ai aripi?
Dieitrepes şi-a pus la damigene,
Doar aripi de nuiele, şi-a ajuns
Philarh, apoi hipparh[2]... Se-nvîrte bine,
E grangure[3] ~~bă~~lan...

(Pisthetairos şi Euelpides se reîntorc pe scenă; au acum aripi.)

PISTHETAIROS

(umflîndu-se în pene)

Aşa... aşa...

EUELPIDES

Pe Zeus! De cînd sînt n-am pomenit
Un lucru mai poznaş şi mai de rîs!

PISTHETAIROS

Dar de ce rîzi?

EUELPIDES

De iuţile-ţi aripi!...
Căci ştii cu cine semeni tu aşa?

PISTHETAIROS

Tu, cu o gîscă zugrăvită-aiurea...

EUELPIDES

Tu, mierlă jumulită... strachină!

---

[1] Buleutul era membrul unei *bule*, sfatul cetăţii (n.t.).

[2] Phylarhul comanda un detaşament de cavalerie, iar hipparhul un corp de cavalerie mai mare (n.t.).

[3] În original *hippalectryon* „cal-cocoş", pasăre fantastică.

PISTHETAIROS

Sîntem, cum spune pilda lui Eschil:
„Nu-s dînşii vinovaţi, ci penele!...“[1]

CONDUCĂTORUL CORULUI

Şi-acum, ce facem?

PISTHETAIROS

Căutăm cetăţii,
Un nume falnic şi vestit, apoi,
Ne-om pregăti de jertfă...

EUELPIDES

Da, e bine...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Ce nume o să-i dăm, cetăţii noastre?

PISTHETAIROS

Vr-un nume falnic, din Lacedemón...
Să-i zicem Sparta...

EUELPIDES

Cum? Pe Héracles!
Să-i zic cetate *spartă*? Eu n-aş vrea,
Nici chiar pe pat o roşojină spartă!...[2]

PISTHETAIROS

Atunci, ce nume vreţi?

EUELPIDES

Să căutăm
Aici, la noi, în nouri, în văzduh,
Un nume, dar să fie mai pompos!

PISTHETAIROS

Nu vrei „Cetatea-Cucului-din-nouri“?

CONDUCĂTORUL CORULUI

He-hei! Ce nume mare şi frumos!

---

[1] Vers împrumutat din *Myrmidonii* lui Eshil (n.t.).

[2] Joc de cuvinte greu de tradus: *sparte*, nume comun, înseamnă „papură“, iar numele propriu Sparta se referă la capitala lacedemonienilor (n.t.).

Dar nu așa îi zice bogăției
Lui Theogen, și a lui Eshines[1]?...

PISTHETAIROS

Ba chiar mai mult! Căci, tot acolo e
Cîmpia Flegrei, unde au pierit
Giganții, cei străpunși cu lăncile
De îngîmfații zei...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Ce mîndră fi-va
Cetatea noastră! Oare care zeu
Va sta de strajă, și-i vom fi datori,
Manta să-i țesem?

EUELPIDES

De ce să n-o lăsăm Atenei Polias[2]?

PISTHETAIROS

Va fi cetate bine rînduită?
Atena-i înarmată pînă-n dinți,
Iar Cleisthea are-n mîini suveica!

CONDUCĂTORUL CORULUI

Străjer pe Meterezul Berzelor,
Cine va sta?

PISTHETAIROS

O pasăre!

CONDUCĂTORUL CORULUI

Ca noi?

---

[1] Theogenes și Aeschines, doi lăudăroși (n.t.).

[2] Atena Polias, zeița protectoare a Atenei. I se oferea ca ofrandă un „peplos", un soi de manta (n.t.).

PISTHETAIROS

O, nu! Va fi o pasăre persană!
Cocoşu-i ne'ntrecut în vitejie,
Căci doar e pui, purces cîndva din Ares!

EUELPIDES

O, unde eşti, slăvit stăpîne pui!

PISTHETAIROS

E cel mai potrivit să stea pe ziduri!
Iar tu, acum, te suie în văzduh,
Pe schele, la zidari, le du pietriş,
Amestecă-le varul... zvîrle-ţi straiul!
Du sus găleata şi coboară iar,
Aşază paznici, ţine foc mocnit,
Aleargă-n jur, cu clopotul şi... dormi!
Trimite-un sol la zei, în înălţimi,
Şi altul jos, la oameni, şi apoi
Întoarce-te!

EUELPIDES

Iar tu rămîi aici!

(Iese.)

PISTHETAIROS

Hai, du-te, frăţioare, unde-ţi spun!
Nimic nu se va face fără tine!
Spre a-i cinsti pe noii zei, mă duc
Să chem aici un preot, să ne fie
În frunte la alai! Băiete! Sclav!
Vreau coşul pentru jertfe! Adă-mi apă...

CORUL

Vă fericim, sîntem în gînd cu voi,
Şi vă-ndemnăm, acum, să înălţaţi

Cîntări prelungi și sfinte zeilor,
Să fie toți îndurători, apoi,
Ar trebui să le jertfiți un miel!
Să se înalțe pitianul strigăt[1],
Să țină Hèris hangul strigătului,
Cu fluierul...

PISTHETAIROS
(către flautistul ce seamănă cu un corb)

Nu mai sufla! Ce văd?
Vai, multe ciudățenii am văzut
Dar cioară cu căpăstru, încă nu,
N-am pomenit! Să-nceapă preotul,
Cinstind pe noii zei! Jertfească-le!...

PREOTUL

Voi face cum îmi spui! Dar unde e
Cel care duce coșul de-obicei?

(Solemn.)

„Dați închinare Vetrei păsărești,
Eretelui care păzește Vatra
Și păsărilor lor, zeițelor,
Și tuturor celor de pe Olimp!"

PISTHETAIROS

Mărire ție, uli din Sunion,
Stăpîn al berzelor...

PREOTUL

„Rugați-vă.
Și lebedei din Delos! Pythienceî,
Cît și Latonei[2], maica prepeliței,
Și sticleţoaiei Artemida..."

[1] Pentru Apollo Pitianul, de la Delphi (n.t.).
[2] Latona își avea sălașul în insula Delos (n.t.).

PISTHETAIROS

O,
Așa îi zice? Nu Colainis?

PREOTUL

„Rugați-vă către Sabazios[1],
Și către Mama Struțului, măreața,
De zei cît și de oameni născătoarea..."

PISTHETAIROS

De struți, tu, născătoareo, o, Cibela,
Din tine a purces și Cleocrit[2]...

PREOTUL

„Viață, spor și sănătate, deie,
Cetății noastre, și celor din Chios..."

PISTHETAIROS

Îmi plac chioții[3]! Sînt și pe la noi!

PREOTUL

„Să dea sănătate, eroilor păsări și fiilor lor!
Găinușei, păunului, gotcei, becației, bîtlanului, lișiței,
Babiței, presurei și codobaturii;
Să-i dea, huhurezului, și ghionoaiei, apoi
Pitulicii și pițigoiului..."

PISTHETAIROS

La corbi! Ajunge cu chemările!
Căci, ce ai mai jertfi, dac-ai chema,
Și vulturii de mare, sau din munți?

[1] Sabazios, divinitate frigiană, corespunzătoare lui Bacchus (n.t.).

[2] Bărbat voinic și gras (n.t.).

[3] Locuitorii insulei Chios rămaseseră aliați credincioși atenienilor, care-i pomeneau în rugăciunile publice și în decrete (n.t.).

Nu vezi? Un singur uli îţi fură tot!
Hai, cară-te de-aici cu panglicile,
Căci voi jertfi eu singur Zeilor!...

(Preotul iese.)

CORUL

Mă simt dator, să-ţi cînt încă o dată
Un imn cucernic şi slăvit!
Aici, în preajma vasului sfinţit,
Îi chem pe veşnic fericiţii zei,
Să vie măcar unul dintre ei,
Dacă aveţi bucate de prisos,
Căci jertfa ce-o aveţi spre închinare,
E numai carne, numai păr şi os...

PISTHETAIROS

Jertfiţi, cinstiţi, pe-naripaţii zei...

UN POET
(intră cîntînd)

O, tu, Cetate-a Cucului-din-nouri,
Slăveşte-o-n imnuri, muză preamărită...

PISTHETAIROS

Dar ce-i cu lighioana asta? Cine-i?

POETUL

Sînt cîntăreţul stihurilor dulci,
Ca mierea... „Iscusitul slujitor
Al Muzelor..." precum spunea Homer...

PISTHETAIROS

Din ce pricini porţi plete-aşa de lungi?
Eşti poate sclav, sau poate slujitor...

POETUL

Nu-s sclav! Dar noi, poeţii, toţi, sîntem,
„Grăbiţii slujitori ai muzelor",
Cum spune şi Homer...

PISTHETAIROS

Deci, nu degeaba
Veşmîntul ţi-i aşa de găurit...
Poetule, să-mi spui, la ce-ai venit?

POETUL

Am făurit Cetăţii ditirambi
Nespus de mulţi şi coruri cu fecioare,
La fel ca Simonid, poezioare...

PISTHETAIROS

Cînd le-ai lucrat, că vii să le ascult?

POETUL

Slăvesc cetatea voastră, hăt, de mult...

PISTHETAIROS

Dar nu jertfesc eu pentru ea abia
La zece zile de la naştere?
Abia-i alegem numele, acum...

POETUL

Dar mai grăbit e glasul muzelor,
Ca telegarii falnici la întreceri!
Iar tu, părinte, fondator al Etnei,

(Întinzînd mîna.)

O, nume sfînt, tu, Hieron[1], dă-mi ceva,
Din daruri, cît te lasă inima!
Îndură-te... hai, fă un semn că da...

PISTHETAIROS

Acest smintit începe-a ne-ncurca!
Spre a scăpa de el, să-i dăm ceva!

---

[1] Pentru a-l slăvi pe Pisthetairos, fondatorul Cetăţii-Cucului-din-nouri, poetul întrebuinţează cuvintele lui Pindar, care a cîntat pe Hieron, întemeietorul cetăţii Etna (n.t.).

(Către sclavul preotului.)

Hei, mă! Tu ai tunică şi manta!

(Arătînd spre manta.)

Dezbrac-o şi i-o dă maestrului!

(Către poet.)

Poftim mantaua! Văd c-ai îngheţat...

POETUL

Cu dragoste, a mea iubită muză,
Primeşte lucrul care i l-ai dat!
Tu ţine minte stihul următor,
Luat din Pindar...

PISTHETAIROS

Tot nu ne slăbeşti...

POETUL

„La sciţii nomazi, departe de oştiri,
Să umble cel lipsit de-un strai, ţesut
Cu mîna şi suveica!" Dar mantaua
Ce n-are lîngă dînsa şi-o tunică,
„E fără haz şi glorie!" Pricepi?

PISTHETAIROS

Pricep că vrei să-ţi deie şi tunica!

(Către sclav.)

Dezbracă-te! Poetul se cuvine
Ajutorat...

(Către poet.)

Hai, ia-ţi tunica, du-te...

POETUL

Mă duc! Voi preamări cetatea voastră
Aşa: „Tu, muză, cu-al tău tron de aur,

Cetăţii care dîrdîie de frig,
Dă-i slavă!... Umblu tot prin cîmpuri ninse,
Bătut de vînt, pe drumuri necuprinse..."

(Iese.)

PISTHETAIROS

O! Ai scăpat de frig, primind în dar
Tunica... Dar n-aş fi crezut că vom
Avea necaz că va descoperi
Cetatea noastră-aşa de repede!

(Către sclav.)

Ia vasul sfînt, cu apa, fă ocolul!...
Luaţi aminte!

(Procesiunea reîncepe.)

UN TĂLMĂCITOR DE ORACOLE
(intră cu o carte în mînă)

Ţapul nu-l jertfi...

PISTHETAIROS

Ce?

TĂLMĂCITORUL DE ORACOLE

Tălmăcesc oracole...

PISTHETAIROS

Plesnire-ai!

TĂLMĂCITORUL DE ORACOLE

De lucrul sfînt nu rîde, o sărmane...
Cunosc o profeţie de-a lui Bacis,
Privind Cetatea-Cucului-din-nouri...

PISTHETAIROS

De ce n-ai spus-o asta înainte
De-a-ntemeia cetatea?

TĂLMĂCITORUL DE ORACOLE

M-au oprit

Cele preasfinte...

PISTHETAIROS

Hai... n-am încotro...

TĂLMĂCITORUL DE ORACOLE

(citeşte)

„Cînd locui-vor ciorile cu lupii,
Pe la Corint şi pe la Sicion..."

PISTHETAIROS

Dar ce am eu cu cei de la Corint?

TĂLMĂCITORUL DE ORACOLE

Prin asta, Bacis a-nţeles văzduhul...

(Citeşte.)

„...Pandorei să-i jertfească un berbece
Cu lînă albă! Iar tălmăcitorul
Să capete manta neprihănită
Şi-ncălţăminte...

PISTHETAIROS

Scrie—„ncălţăminte?"

TĂLMĂCITORUL DE ORACOLE

(arătîndu-i cele scrise)

Dar poţi citi! Să-i dea şi vin, o cupă,

(Continuă cititul.)

Şi mîna lui de cărnuri să i-o umplă...

PISTHETAIROS

Să-i dea şi carne? Scrie?

TĂLMĂCITORUL DE ORACOLE

Poţi citi!

„Dacă vei face-aşa, odraslă sfîntă,

Un vultur fi-vei; altfel n-o să fii,
Nici porumbel, şi nici ciocănitoare,
Nici ghionoaie..."

PISTHETAIROS

Scrie-aşa, acolo?

TĂLMĂCITORUL DE ORACOLE

Dar poţi citi!

PISTHETAIROS

Dar profeţia asta
Nu seamănă cu alta, inspirată
Chiar de Apollo: „De-o veni la tine,
Vr-un nepoftit, să-ţi strice rugăciunea,
Cerîndu-ţi carne... arde-mi-l cu băţul..."

TĂLMĂCITORUL DE ORACOLE

Cred că glumeşti...

PISTHETAIROS

Ia cartea! Poţi citi!
...„Şi să nu-l cruţi! De-ar fi chiar vultur falnic,
De-ar fi Lampon[1] sau chiar Diopithes!"...

TĂLMĂCITORUL DE ORACOLE

Dar scrie-aşa, în carte?

PISTHETAIROS

Poţi citi!
N-o ştergi? Te dau la corbi!

(Se preface că-l bate.)

TĂLMĂCITORUL DE ORACOLE

Vai mie, vai!

[1] Un ghicitor atenian, renumit prin lăcomie (n.t.).

PISTHETAIROS

Hai, şterge-o! Proroceşte-le la alţii...

(Tălmăcitorul fuge. Intră Meton, vestit astronom şi măsurător. Poartă instrumentele de cuviinţă.)

METON

Eu am venit la voi...

PISTHETAIROS

Alt blestemat!
Ce treabă ai? Ce planuri te-au adus?
Ce vrei, cu-aceşti coturni de tragedie?

METON

Să cîntăresc văzduhul, să-l măsor,
Şi să-l împart în loturi...

PISTHETAIROS

O! Pe zei!
Dar cine eşti?

METON

Sînt Mèton, cine altul?
Vestit şi în Elada şi-n Colonos[1]...

PISTHETAIROS

Ce scule ai?

METON

De măsurat văzduhul...
Căci aerul, pe tot cuprinsul lui,
Ca un cuptor e; dacă pui deasupra
Acest echer şi-acest compas... Pricepi?

PISTHETAIROS

De loc...

[1] O mică localitate lîngă Atena (n.t.).

METON

Măsor cu linealul drept,
Și cercul meu ajunge un pătrat:
În mijloc am o piață; înspre centru,
Duc ulițele, ca o stea rotundă,
Cu raze drepte, care lunecă
Din mijloc, înspre margini, se resfiră,
În linii drepte...

PISTHETAIROS

O, dar ești un Thales[1].
Dar, Meton...

METON

Ce-i?

PISTHETAIROS

Tu știi cît te iubesc!
Ascultă-mă! Ia-ți iute tălpășița!...

METON

Ți-i teamă?

PISTHETAIROS

Ca-n Lacedemonia,
La noi, străinii-s izgoniți, căci unii,
Se răzvrătesc, și... plouă cu ciomege...

METON

E vr-o răscoală?

PISTHETAIROS

Nu...

METON

Dar... ce e?

[1] Thales a fost unul din cei șapte înțelepți și a trăit pe la anul 600 î.e.n. (n.t.).

PISTHETAIROS

Noi
Îi stingem în bătăi pe toţi flecarii...

METON

O şterg, atunci, uşor...

PISTHETAIROS

Pe Zeus! Nu ştiu
De scapi aşa! Ciomegele-s aici...

(Îl bate.)

METON

Vai mie, o!

PISTHETAIROS

Dar oare nu ţi-am spus
Să mergi în altă parte, să măsori?...

(Meton fuge. Intră un supraveghetor al cetăţenilor străini.)

SUPRAVEGHETORUL

Străini aveţi?

PISTHETAIROS

O, ce Sardanapal[1]!

SUPRAVEGHETORUL

Eu sînt ales prin sorţi, să cercetez,
Cetatea-Cucului-din-nouri...

PISTHETAIROS

Tu?
Cin-te-a trimis?

SUPRAVEGHETORUL

O carte blestemată,
A lui Teleas[2]...

[1] Ultimul rege al Asiriei, renumit prin bogăţie şi cultură (n.t.)
[2] Un atenian nestatornic şi uşuratic (n.t.).

PISTHETAIROS

Vrei să-ți iai simbria,
S-o ștergi, de bunăvoie?

SUPRAVEGHETORUL

Da, pe zei!
Aveam de rînduit în Adunare
Afacerile lui Farnace[1]!

PISTHETAIROS

Na-ți,
Simbria cuvenită! Haide, șterge-o...
(Îl bate.)

SUPRAVEGHETORUL

Ce-nseamnă asta?

PISTHETAIROS

Treburi cu Farnace...

SUPRAVEGHETORUL

Lovești un supraveghetor! Am martori!...

PISTHETAIROS

Cum? N-ai plecat? Nu-ți iei și urnele?
Grozavi sînteți! Ne-ați și trimis inspectori,
Deși nici n-am sfîrșit cu jertfele...

(Supraveghetorul fuge, se ascunde în apropiere. Intră un negustător de decrete.)

NEGUSTORUL DE DECRETE
(citește un decret)

„Iar dacă unul din Cetatea asta
Nedreptățește vr-un atenian..."

PISTHETAIROS

Dar ce blestemăție? Un decret?

[1] Satrap persan, trimis al regelui Persiei la Atena (n.t.).

NEGUSTORUL DE DECRETE

Sînt negustor, şi vînd decrete; vin
La voi, cu legi mai proaspete...

PISTHETAIROS

Ce legi?

NEGUSTORUL DE DECRETE

„Cei din Cetatea asta, vor avea
Aceleaşi legi, măsuri şi greutăţi,
Ca olofixienii...[1]

PISTHETAIROS

O să vezi

Îndată, numai valeu-fixieni[2]...

(Îl ameninţă.)

NEGUSTORUL DE DECRETE

Dar ce te-a apucat?

PISTHETAIROS

Ia-ţi legile!
Ţi-arăt eu ţie legi usturătoare...

(Îl bate. Negustorul fuge.)

SUPRAVEGHETORUL

(vine iar)

Sînt hotărît să-l dau în judecată,
Pe la munihion[3], pentru lovire...

PISTHETAIROS

Adevărat? Mai stai? Nu te-ai cărat?

---

[1] O mică cetate din Tracia. Numele ei aminteşte de cuvîntul grecesc *olophyromai* „mă vaiet, mă văicăresc" (n.t.).

[2] Joc de cuvinte greu de tradus (n.t.).

[3] Munihion era la atenieni luna aprilie (n.t.).

NEGUSTORUL DE DECRETE

(se întoarce citind)

„De-alungă cineva pe dregători,
Şi nu-i primeşte bine, după lege..."

PISTHETAIROS

O, vai de capul meu! Mai eşti pe-aici?

(Îl alungă.)

SUPRAVEGHETORUL

Plăti-vei, gloabă, zece mii de drahme!
Te voi distruge!

PISTHETAIROS

Îţi sfarm urnele...

SUPRAVEGHETORUL

A... uiţi! Ai pîngărit un stîlp de legi!...

PISTHETAIROS

O, vai de capul meu! Mai stai? Umflaţi-l...

(Supraveghetorul fuge.)

Iar noi s-o ştergem cît mai repede,
S-aducem jertfă, zeilor, un ţap!...

(Ies, luînd cu ei ţapul, şi cele de trebuinţă sacrificiului.)

CORUL PĂSĂRILOR

Sîntem stăpîne, toate le vedem;
Toţi muritorii ne vor da, de-acuma,
Prinosul lor, în rugi făgăduit!
Căci noi privim de sus pămîntu-ntreg,
Şi ocrotim al roadelor belşug:
Stîrpim tot neamul de omizi şi viermi,
Din arbori sau din glie, toţi ce rod
Cu dinţi nesăţioşi mlădiţele
Şi fructul din mlădiţe odrăslit...

Păzim şi înfloritele grădini,
De molimi ce s-abat, şi de prăpăduri,
Gîngăniile lacome, sfîrşesc
În crunt măcel, răpite chiar din zboruri...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Vrem să se ştie! Cine-l va ucide
Pe Diagor[1] din Mèlos va primi
Răsplată un talant! Tot un talant
O să primească, cine va ucide
Vreun tiran ce-i mort de mult. Iar cine
Pe Philocrates îl răpune, are
Tot un talant răsplată! Are patru,
De ni-l aduce viu... Căci Filocrates
Pe cintezoi îi vinde cîte şapte
La un obol! Şi umflă sturzii... El
Robeşte porumbiţe-n colivii,
Legate-n plase! Mierlelor le vîră
În nasuri pene... Afle lumea toată:
Să deie libertate păsărilor,
De prin ogrăzi! De nu, vor fi răpiţi,
Vor fi legaţi burduf şi or să stea
Aicea, în cetate, ca momeală!

CORUL PĂSĂRILOR

Ferice neamul zburătoarelor!
El, iarna, niciodată nu îmbracă
Obşteştile şi lungile mantale,
Şi nici cînd bat zădufurile verii,
Pe noi căldura nu ne potopeşte!
Cînd sfîntul greier, stins de arşiţă,

[1] Diagoras din Melos a fost un poet liric învinuit de impietate şi condamnat la moarte puţin înainte de reprezentarea *Păsărilor* lui Aristofan, din anul 414 î.e.n. (n.t.).

Ţipă-ascuţit în soarele amiezii,
Noi vieţuim în înflorite plaiuri,
Şi în umbroasă boltă de frunzare...
Iernăm, sărim, prin neştiute peşteri,
Cu nimfele ce vieţuiesc prin munţi,
Şi ne hrănim, cînd vine primăvara,
Cu mirtul din grădinile Harite!

CONDUCĂTORUL CORULUI

Doar un cuvînt vă spunem, o, arbitri,
Ce premiu-l împărţiţi! De ni-l veţi da,
V-om răsplăti şi noi şi chiar mai bine
Decît pe Alexandros[1]! Vă vom da,
Cea ce rîvnesc mai mult judecătorii:
S-aveţi în pungi belşug de bufniţe
Din Laurìon[2]... Să clocească-n pungi,
Băţuţi să scoată, precum cloştile
Scot puişorii... S-aveţi case mîndre,
Cît templele de mari, cu-acoperişuri
Ce seamănă cu vulturii în zbor...
De-aveţi şi slujbe, vă vom pune-n mîini
Şoimi sprintenei... Veţi fi-nzestraţi cu guşe,
De cîte ori veţi merge la ospăţuri...
De nu ni-l daţi, umblaţi cu talgere
Pe cap, precum statuile! Căci noi,
De sus, zvîrli-vom ploi de găinaţuri,
Cînd o să treceţi în veşminte albe...

PISTHETAIROS
(se întoarce de la jertfă)

Dragi păsări, jertfa noastră-a fost primită,

[1] Alexandros sau Paris a dat premiul frumuseţii zeiţei Afrodita şi s-a bucurat de favoarea ei (n.t.).

[2] În minele din Laurion se scotea argintul din care se băteau monedele ateniene. Ele aveau gravate o bufniţă (n.t.).

Dar nu mai vine solul de la ziduri,
Să ştim şi noi ce s-a-ntîmplat acolo...

(Se uită.)

Dar iată-l... Vine-n zboru-i, ca Alfeu[1]...

PRIMUL SOL

(abia ţinîndu-şi răsuflarea)

U-u-unde-i? U-u-unde-i, Pisthetairos,
Stăpînul nostru?...

PISTHETAIROS

Iată, sînt aici...

PRIMUL SOL

E gata meterezul!

PISTHETAIROS

Te ascult...

PRIMUL SOL

E zidul cel mai mîndru dintre ziduri!
E-aşa de lat, că, sus, pe coama lui,
Alăturea pot merge, pe căruţe,
Cu cai voinici, troieni — şi Teogene,
Şi Proxenid[2] lăudărosul...

PISTHETAIROS

O!

PRIMUL SOL

L-am măsurat! E mai înalt de-o sută
De ori, decît un om...

PISTHETAIROS

Pe zei! Înalt e...
Cine-a durat un zid aşa grozav?

[1] Alfeu, alergător vestit la jocurile olimpice (n.t.).
[2] Atenieni care luau parte la alergări (n.t.).

PRIMUL SOL

O! cine, decît noi? Cu toate că
N-avem nici salahori egipţieni,
Şi nici dulgheri, şi nici pietrari, lucrat-am
Ca să te miri... Din Libia sosit-au,
Cocori, în grabă, cam treizeci de mii,
În gît cu pietre pentru temelii...[1]
La faţuială au lucrat cristeii,
Cu pliscurile... Cărămizi făcut-au
Vreo zece mii de berze, sus pe ziduri,
Cărat-au apă, mii de pescăruşi,
Şi alte zburătoare de pe rîuri...

PISTHETAIROS

Dar tencuiala?

PRIMUL SOL

Le-o duceau, bîtlanii,
În căzi...

PISTHETAIROS

Şi cum o încărcau?

PRIMUL SOL

Iubite,
Am născocit un mijloc minunat:
O aruncau, gînsacii, în găleţi,
Din labe lopătînd ca din lopeţi!

PISTHETAIROS

La cîte lucruri labele slujesc!

PRIMUL SOL

Îţi jur pe zei că raţele cu şorţuri
Duceau, zorite, cărămizi; lăstuni,
La spate cu mistrii, ca ucenicii,
Urcau în zbor cu tencuiala-n pliscuri...

[1] Grecii credeau că cocorii înghit pietre, pentru a avea lest în timpul zborului (n.t.).

PISTHETAIROS

Să mai tocmeşti la lucru salahori!
Să mai vedem! Dar lemnăriile,
Ce păsări le-au lucrat?

PRIMUL SOL

Dulgheri dibaci
Sînt pelicanii! Potriveau cu pliscul
Aripile la porţi, şi larma lor
Uimindu-ne, ne amintea de larma
Construcţiilor marilor corăbii...
Acum, tot locul e-ntărit cu porţi
Şi cu zăvoare, şi-l păzesc în jur
Oşteni! Răsună clopotul! Şi stau
Străjeri în toate părţile; iar sus,
În turnuri, ard lumini! Mă duc în grabă
Ca să mă spăl; tu, fă ce-a mai rămas...

(Iese repede.)

CONDUCĂTORUL CORULUI

Ascultă-mă! Ce faci? Te miri, acum,
Că zidul l-am durat aşa curînd?

PISTHETAIROS

Pe zei! Mă minunez, şi am de ce,
Căci toate-acestea mi se par un basm!
Dar iată, văd venind spre noi un paznic,
Şi-mi pare încruntat ca de război!...

AL DOILEA SOL

He-he...

PISTHETAIROS

Ce s-a-ntîmplat?

AL DOILEA SOL

Ceva grozav,
Respingător! Un zeu, zburînd, venit-a,

Şi a intrat prin poartă în cetate,
Şi n-a fost prins de gaiţele de pază...

PISTHETAIROS

Ce mare cutezanţă! Ce-ndrăzneală!
Dar care zeu?

AL DOILEA SOL

Nu ştim. Avea aripi...

PISTHETAIROS

Dar trebuiau trimişi curînd străjerii,
Să-l prindă!

AL DOILEA SOL

Am trimis treizeci de mii
De uli, arcaşi călări; acum, norodul
Cu gheare-ntoarse mişcă: vinderei,
Ereţi şi vulturi, bufniţe şi şoimi...
Văzduhu-ntreg răsună de aripi
Şi fîlfîit, de-atîta căutare,
Dar zeul nu-i departe, stă ascuns,
Pe-aici...

PISTHETAIROS

Luaţi, în grabă, praştii, arcuri,
Veniţi cu toţii, voi ce ne slujiţi:
Ochiţi, loviţi! O praştie şi mie!

CORUL PĂSĂRILOR

Se iscă război de nespus
Între păsări şi zei!
Păziţi-ne bine văzduhul,
Născut din Ereb!
Să nu ne mai scape, de-acum,
Nici unul din zei,
În zbor, pe la noi!

CONDUCĂTORUL CORULUI

Hai, căutaţi, priviţi şi iscodiţi,
C-aud un zbor ce parcă seamănă
Cu zborul unui zeu! E pe aici!

(Iris răsare în aer, sub chipul unei fete tinere, avînd deasupra capului un curcubeu. Pare că vrea să treacă în zbor, dar suportul pe care stă se lasă în jos şi... e prinsă.)

PISTHETAIROS

Ascultă! U-u-unde zbori? Opreşte-te!
Stai liniştită, nu mişca! De unde?
Şi cine eşti? De unde vii, în zbor?

IRIS

Din partea zeilor olimpieni...

PISTHETAIROS

Şi, cum te cheamă? Navă, sau scufiţă?

IRIS

Sînt Iris, cea cu zborul repede...

PISTHETAIROS

Eşti nava „Paralòs" sau „Salamina"[1]?

IRIS

Ce vrei să spui?

PISTHETAIROS

Să vie-un şoim în zbor,
Şi s-o înhaţe!

IRIS

Cum? Să mă atingă
Ce silnicie?...

PISTHETAIROS

Cum vei geme-ndată!...

[1] Două corăbii ateniene iuţi (n.t.).

IRIS

De necrezut!

PISTHETAIROS

Pe unde ai răzbit
În meterez, nenorocito?

IRIS

Nici
Nu ştiu prin care poartă am intrat!

PISTHETAIROS

Îşi bate joc de noi! Te-ai anunţat
La comandantul gaiţelor? Ştampila,
Ţi-au pus-o cocostîrcii?

IRIS

Ce-am făcut?

PISTHETAIROS

Ţi-au pus ştampila?

IRIS

Poate eşti smintit...

PISTHETAIROS

Cum, n-ai văzut vr-o căpetenie,
Să-ţi spună rînduiala?...

IRIS

Jur că nu...

PISTHETAIROS

Atunci, cutezi să zbori aşa, aiurea,
Prin ţara şi cetatea altora?

IRIS

Dar unde zboară zeii? Nu-n văzduh?

PISTHETAIROS

Pe Zeus! nu știu, dar pe-aicea nu!
De vină ești... Pricepe că poți fi
Zeița Iris, bună, dreaptă, însă
Te osîndim, fiindcă ai greșit...

IRIS

Nemuritoare sînt!

PISTHETAIROS

Dar poți muri...
Căci noi prea mult am suferi, socot,
Să fim stăpîni și să îngăduim
Ca zeii să ne calce-așa cum vor!
Sînteți mai slabi! Deci, supuneți-vă!
Dar spune-mi: încotro zburai, acum?

IRIS

La oameni zbor, de tatăl meu trimisă,
S-aducă jertfă zeilor; să taie
Și oi și vite; fumurile, umplă,
Iar ulițele...

PISTHETAIROS

Care zei cer asta?

IRIS

Cum „care zei"? Noi, cei din ceruri! Care?!

PISTHETAIROS

Sînteți voi zei?

IRIS

Dar ce sîntem, atunci?

PISTHETAIROS

Acum, la oameni, zei sînt păsările,
Și le dau jertfe lor, și nu lui Zeus!

IRIS

Smintit! O, nu le răscoli, cumplita
Mînie! Au să-ţi spulbere sămînţa,
Cu trăsnetele, Zeus şi cu Dike!...
Vei arde, tu, şi casa, şi avutul,
În fulgerele lor licymniene![1]

PISTHETAIROS

Ascultă! Las-o cu prostiile,
Şi ţine-ţi firea! Nu sînt lidian,
Nici sclav din Frigia, ca să mă sperii!
Şi dacă Zeus mă apasă mult,
Palatu-i ard şi casa lui Amfion,
Cu mii de vulturi purtători de foc!
Îi voi trimite-n cer porfirioni[2],
Înveşmîntaţi în piei de leopard,
Vreo şase sute şi mai bine! Ştii
C-a mai păţit-o cu porfirionii...
Şi de mă superi mult, tu, vestitoareo,
Eu te crăcesc îndată, şi-ţi fac felul,
Şi vei vedea că nu sînt prea bătrîn
Că pot să-mi mai ridic, chiar de trei ori,
După olaltă, capul de la... proră...![3]

IRIS

Să crapi cu tot cu vorbele acestea!

PISTHETAIROS

Nu-ţi iei o dată tălpăşiţa? Şterge-o!

IRIS

Îţi va plăti, el, Zeus, lasă... lasă!...

[1] Parodia unor versuri din tragedia lui Euripide, numită Licymnios, unde e vorba de o corabie fulgerată (n.t.).

[2] Porphyrion era un nume de pasăre, dar şi numele unui titan duşman al zeilor (n.t.).

[3] Aluzie obscenă (n.t.).

PISTHETAIROS

Vai, îndurare! Zboară repede,
Şi să-l pîrleşti pe altul, mai nătîng!...

(Iris fuge.)

CORUL PĂSĂRILOR

Noi, zeilor le-am zăvorît intrarea,
Nu-i mai lăsăm să treacă prin cetate!
Iar muritorii gliei n-or să-nalţe,
Spre ei, nimic din fumul jertfelor...

PISTHETAIROS

Ar fi o grozăvie, dac-am şti,
Că vestitorul dus la muritori
Nu s-ar mai reîntoarce niciodată...

UN CRAINIC

(intră în fugă, cu o cunună de aur)

O, tu, preafericit Pisthetairos,
Preaînţelept, slăvit, dibaci, frumos,
De trei ori fericitule! Da... Şi...
Cum să-ţi mai spun?

PISTHETAIROS

Ce veste ne aduci?

CRAINICUL

Cununa ce-ţi aduc, acuma, fie-ţi
Răsplata-nţelepciunii! Gloatele
Te preamăresc şi te încununează...

PISTHETAIROS

Primesc! Dar pentru ce mi se cuvine?

CRAINICUL

O, ctitor al cetăţii din văzduhuri,
De-ai şti cît eşti de lăudat, la oameni,

Şi cum au îndrăgit acest ţinut!
Căci, înainte de-a zidi Cetatea,
Toţi vieţuiau ca şi laconienii,
Flămînzi, murdari, netunşi, purtau toiege,
Socratizau... Dar cît s-au mai schimbat...
Ca păsările sînt acum! Le place
Să vă imite-n toate faptele!
Astfel din paturi cum coboară-ntîi
Spre păscătoarea... legilor[1], în zbor
Se năpustesc; citesc anunţurile,
Din ele „ciugulind"... poruncile...
Îndrăgostiţi de păsări, mulţi din ei
Şi-au pus acuma nume păsăreşti:
Pe-un cîrciumar, de-i şchiop, ei îl numesc,
În glumă, Potîrniche; Rîndunică
Îi spune lui Menip; Opuntios,
Cel făr-un ochi, mai e numit şi Corbul...
Filocle-i Ciocîrlie; Teogen,
E raţă din Egipt; Licurg e Ibis
Şi Liliac Chairefon... Syracos
E Coţofană; Pitpalac, Midìas,
Căci seamănă grozav cu pitpalacul
Pălit în cap! De dragul păsărilor,
Mereu ei cîntă rîndunica, gîsca,
Hulubul, fluierarul... Pomenesc,
Numai aripi şi pene! Iată, deci,
Ce-i pe la oameni... Vor porni cu nave
Mii şi răsmii, să-ţi ceară pene multe,
Încovoiate gheare şi aripi!...
Fii gata... Ai cu ce le face faţă?...

---

[1] Joc de cuvinte greu de tradus: cuvîntul *nomos* din original înseamnă „lege", iar nomos „*păscătoare*" (n.t.).

PISTHETAIROS

Pe Zeus! Nu e vreme de pierdut...

(Către sclav.)

Grăbeşte! Umple toate lăzile
Şi coşurile, din belşug cu pene,
Iar Manes să le-aducă lîngă prag!
Le voi ieşi'nainte, să-i întîmpin...

CORUL PĂSĂRILOR

„Bogată-n oameni", îi vor spune toţi,
Cetăţii acesteia, în curînd!
Norocul numai dacă i-ar surîde,
Că sînt destui îndrăgostiţi de ea!

PISTHETAIROS

(către Manes, care vine cu coşurile)

Îţi poruncesc să mişti mai repede!

CORUL PĂSĂRILOR

O, cîte frumuseţi nu sînt în ea,
Pe orişicine să-l ademenească?
Înţelepciune, Dor, Plăceri eterne,
Şi preaplăcuta Linişte, domneşte
Cu-a ei atotsenină-nfăţişare...

PISTHETAIROS

(către Manes, care aduce alt coş cu pene)

Molăule! De ce nu te grăbeşti?

CORUL PĂSĂRILOR

S-aducă iute coşul cu aripi, —
Iar tu îndeamnă-mi-l să se grăbească,
Şi arde-i înc-un ghiont... uite... aşa!

(Arată cum.)

E încăpăţînat, ca un catîr...

PISTHETAIROS

Îl ştiu pe Manes: leneş, ticăit...

(Se face că-l bate, sclavul fuge.)

CORUL PĂSĂRILOR

Deci, tu, acuma pune-n rînduială,
Cu chibzuială mare, penele,
De cîntăreţe, de prevestitoare,
De păsări ale mării — şi să dai
Fiecăruia, ce i se cuvine...

PISTHETAIROS

(către Manes care intră cu alt coş de pene)

Mă jur pe Vinderei, nu pot răbda!
Te văd prea ticăit, prea puturos!

(Îl bate; sclavul fuge. Intră un tînăr ucigaş de tată.)

UCIGAŞUL DE TATĂ

(cîntînd)

„M-aş face vultur, să mă urc în nouri,
Să tot plutesc, peste albastrul val
Al mărilor în veci neroditoare..."[1]

PISTHETAIROS

S-adevereşte vestea, căci soseşte
Chiar unul care cîntă vulturii...

UCIGAŞUL DE TATĂ

Nimic nu-i mai plăcut decît să zbori!
Îmi plac orînduirile la păsări![2]
Rîvnesc la nebunie, zbor, şi vreau
Să stau la voi, de dragul legilor!

[1] Versuri parodiate, după o tragedie a lui Sofocle, acum pierdută (n.t.).

[2] Acest vers a fost eliminat de unii editori, fiind socotit apocrif (n.t.).

PISTHETAIROS

Ce legi îţi plac? C-avem mai multe...

UCIGAŞUL DE TATĂ

Toate...

Căci ele socotesc drept faptă demnă
De cinste, să-ţi sugrumi părintele,
Sau să-l sfîşii cu dinţii...

PISTHETAIROS

Socotim
Drept faptă vitejească, să fii pui,
Şi să-l baţi măr pe tat-tu...

UCIGAŞUL DE TATĂ

De aceea
Vreau să mă mut aici, căci am de gînd
Pe tata să-l sugrum, spre-al moşteni...

PISTHETAIROS

Dar e la noi o lege din străbuni,
Săpată pe tăbliţe, pe la berze:
„Cînd cocostîrcul îşi hrăneşte puii
Şi-i ocroteşte pînă pot zbura,
Şi puii sînt datori să-l întreţină..."

UCIGAŞUL DE TATĂ

M-am procopsit! Căci, dacă vin aici,
Mă văd silit să-l mai şi ţin pe tata...

PISTHETAIROS

Dar nu-i nimic, de vreme ce-ai venit,
Te-oi dărui cu pene de ... orfan...[1]

[1] Orfan era nume de pasăre, dar e folosit şi în înţelesul că îl socoteşte orfan de tată, spre a-i răspunde dorinţei (n.t.).

Îţi dau un sfat cuminte, tinere,
Un sfat ce-l ştiu de cînd eram copil:
Să nu-l mai baţi pe taică-tu, de-acum,
Ci ia aripa asta...

(Îi dă un scut.)

Şi-acest pinten...

(Îi dă în cealaltă mînă o sabie.)

Şi crede că ai creastă de cocoş...

(Îi pune pe cap un coif.)

Fă-te străjer, oştean, fă-te orice,
Dar pe părinte cruţă-l! Eşti viteaz?
Ia-ţi zborul, înspre Tracia, la luptă...

UCIGAŞUL DE TATĂ

Aşa-i! Pe zei! Eu cred că sfatu-i bun,
Şi te ascult...

(Iese.)

PISTHETAIROS

Pe Zeus! Bine faci!

CINESIAS

(poet dithyrambic, intră recitînd)

„Înspre Olimp mă-nalţ! Aripile
Uşoare-mi sînt ca fulgul; zbor acum,
În cale fîlfîind, din cînt în cînt..."

PISTHETAIROS

Ce namilă! N-ajung, un coş cu pene!...

CINESIAS

(recitînd)

„Cu trup şi suflet, eu sînt glasul nou..."

PISTHETAIROS

Bine-ai venit, cu trup uşor ca teiul!
Ce vrei, cu crăcănatele-ţi picioare?

CINESIAS
(recitînd)

„Aş vrea să fiu o pasăre, să cînt,
Să ciripesc, ca o privighetoare...“

PISTHETAIROS

Mai lasă cîntul! spune-mi ce doreşti!

CINESIAS

Aş vrea să fiu împodobit cu-aripi!
Să zbor în înălţime, şi să-mi iau,
Din nouri, început de melodii,
Lovite de zăpezi, de prin văzduh!

PISTHETAIROS

În nouri cauţi melodiile?

CINESIAS

De-acolo ne purcede meşteşugul:
Căci tot ce străluceşte-n ditirambi,
E vaporos, închis, posomorît
Şi chinuit cu zbuciumul de-aripi;
Ascultă şi-ai să vezi numaidecît...

PISTHETAIROS

Nu! nu!

CINESIAS

Te rog, pe Héracles! Ascultă!
Căci voi străbate-n zbor văzduhu-ntreg!
Făpturi înaripate, ce umblaţi
Pe drumurile înălţimilor,
O, păsări, voi, cu lungile grumazuri!...

PISTHETAIROS

Ei, na!

CINESIAS

„Pe mări aş vrea să fiu purtat,
Să pot păşi pe-al vînturilor suflu...“

PISTHETAIROS

Pe Zeus! Da! Îţi tai eu „suflu“-ndată!

(vrea să-i închidă gura, cu aripile)

CINESIAS

„Şi tot umblînd, cînd în spre Miazăzi,
Cînd către miazănoapte tot umblînd,
Prin cer să trag nemărginită dîră...
Lucru drăguţ ai născocit, moşnege!“

PISTHETAIROS

(urmărindu-l cu aripile)

Nu vrei aripi, să mişti mai repede?

CINESIAS

Aşa te porţi c-un dithyrambic bard,
Ce-i lăudat de gloatele Atenei?

PISTHETAIROS

N-ai vrea să vii la noi, să înfiripi,
Cor susţinut, de păsări, cu bănuţii,
Lui Lestrofid[1], din tribul Cècropis?

CINESIAS

Mă iei în rîs, dar nu mă las, să ştii,
Pîn' n-am aripi, ca să străbat văzduhul!

(Iese. Intră un sicofant.)

SICOFANTUL

(către Pisthetairos, care are aripi de rîndunică)

Păsări cu punga goală, şi vopsite?
Ce-s? Rîndunici, cu-aripile pestriţe?

[1] Lestrophidas era un cetăţean slăbănog şi sfrijit, din tribul Cecropis (n.t.).

PISTHETAIROS

(gîndindu-se la Cinesias)

Ce pacoste de om nesuferit...

(zăreşte sicofantul)

Dar iată, vine altul, mormăind...

SICOFANTUL

„...Întinse şi pestriţe", cum spuneam...

PISTHETAIROS

Cum văd, îşi cîntă cîntecul mantalei,
Că-i trebuiesc prea multe rîndunici...

SICOFANTUL

Dar cine-mparte-aripi?

PISTHETAIROS

De care vrei?

SICOFANTUL

Aripi, aripi! De ce mă mai întrebi?

PISTHETAIROS

Şi te gîdeşti să zbori, către Pellène?[1]

SICOFANTUL

O, nu! Sînt portărel în insule,
Şi sicofant...

PISTHETAIROS

Ce meserie grasă!

SICOFANTUL

Şi născocesc procese! Vreau aripi,
Ca să citez cetăţi la judecăţi!

---

[1] Unde aveau loc întreceri şi se dădea ca premiu o manta călduroasă de lînă (n.t.).

PISTHETAIROS

Dar cu aripi le vei cita mai lesne?

SICOFANTUL

O, nu! Dar nu dau ochii cu piraţii!
Ci, cu cocorii vin, înfulecînd,
În loc de lut, procese cu toptanul...

PISTHETAIROS

Deci, asta-ţi este meseria? Spune-mi,
Îi tragi în judecăţi şi pe străini?

SICOFANTUL

Ce-ai vrea să fac? Nu mă pricep la sapă...

PISTHETAIROS

Dar sînt atîtea meserii ca lumea,
Din care pîinea poţi să ţi-o cîştigi
Cinstit, decît să-i chinuieşti pe alţii!

SICOFANTUL

Aripi vreau eu, nu sfaturi, o sărmane!...

PISTHETAIROS

Nu vezi? te-naripez, cu vorba...

SICOFANTUL

Cum?
Vorbind?

PISTHETAIROS

Tot omul se înalţă-aşa,
Prin vorbe...

SICOFANTUL

Toţi?

PISTHETAIROS

N-ai uzit cum spun
La bărbier, părinţii: „Dietrepes,

L-a-naripat pe fiul meu, cu vorba,
Pentru-alergări..." „Al meu şi-a îndreptat,
Spre tragedie, mintea-naripată..."

SICOFANTUL

Înaripaţi, prin vorbe...

PISTHETAIROS

Cum îţi spun!
Căci vorbele înalţă mintea-n nouri,
Şi omul se avîntă-n sus. Şi eu
Aş vrea să-ţi dau aripi şi să te duc
Spre-un trai onest, prin vorbe omenoase!...

SICOFANTUL

Dar eu nu vreau de loc!

PISTHETAIROS

Dar ce rîvneşti?

SICOFANTUL

Eu nu-mi pot face neamul de ocară!
Din moşi-strămoşi am fost toţi sicofanţi!
Deci, dă-mi aripi uşoare şi zglobii,
De vultur sau de uli, să-i chem aici,
Să-i judec pe străini şi să-i strivesc
Şi iar să zbor spre locurile lor...

PISTHETAIROS

Pricep: să fie osîndiţi în lipsă,
Să n-aibă vreme de înfăţişare?

SICOFANTUL

Aşa...

PISTHETAIROS

El vine, tu te duci în zbor,
Şi-i iei averea!

SICOFANTUL

Bine-ai priceput...
Să fiu ca o sfîrleză...

PISTHETAIROS

Da! Cunosc
Sfîrleaza; am aici aripi frumoase,
Din Corcira, cum vrei, îţi jur pe Zeus!

SICOFANTUL

Vai mie! Ai un bici?

PISTHETAIROS

Ba, sînt aripi![1]
Curînd o să te-nvîrţi ca o sfîrleză!

(Îl bate.)

SICOFANTUL

Vai! Vai!

PISTHETAIROS

Hai! Nu-ţi mai mişti aripile?
N-o iei din loc, pe-aripi, lua-te-ar moartea?
Ţi-arăt eu judecăţi şi nedreptăţi!

(Îl alungă cu lovituri de bici.)

Să strîngem penele şi să plecăm!

CORUL PĂSĂRILOR

Am străbătut în zbor minunăţii,
Şi noutăţi în număr de nespus,
Şi am văzut destule grozăvii!
Pe-un loc aflat de Cardia, departe,
Un arbore ciudat spre cer se-nalţă,
Şi numele îi este Cleonim[2];

[1] Biciul din Corcira avea două curele (n.t.).

[2] Demagog atenian, de origine orientală, şi negustor de arme (n.t.).

Şi este Cleonim bun de nimica,
Pe cît de mare e, e şi fricos,
Şi-n toată primăvara-nmugureşte
Tot odrăslind... pricini şi judecăţi,
Iar cînd e vreme rea, el zvîrle jos
Drept roade numai... scuturile lui!
Şi se mai află-o ţară depărtată,
Alături de ţinuturi neguroase,
Şi duce mare lipsă de opaiţuri;
În ţara-aceea, oamenii prînzesc
Şi vieţuiesc de-a valma cu eroii,
Dar niciodată nu şi-n timpul nopţii!
Atunci, de fel nu este potrivit,
Să-i întîlneşti pe-acei eroi la drum...
Căci dacă nimereşte-un muritor
Prin întuneric, vajnicul Orestes[1]
Îl lasă gol-goluţ, şi amorţit,
Şi la pămînt culcat, pe partea dreaptă...

(Intră Prometeu; poartă pe cap o glugă şi în mînă o umbrelă.)

PROMETEU

O, vai! Eu n-aş dori să fiu văzut,
De Zeus! Unde e Pisthetairos?

PISTHETAIROS

Ei! Ce-i? De ce te-ascunzi?

PROMETEU

Dar vezi vreun zeu
În urmă?

PISTHETAIROS

Nu! Pe Zeus! Cine eşti?

PROMETEU

Cam cîtă vreme a trecut din zi?

[1] Banditul Orestes, care prăda în timpul nopţii, avea acelaşi nume ca şi celebrul erou din tragedia grecească (n.t.).

PISTHETAIROS

Cam cîtă? E trecut puţin de-amiaz'...

PROMETEU

E pe la desjugat, sau mai tîrziu?

PISTHETAIROS

Mă necăjeşti!...

PROMETEU

Ce planuri are Zeus?
Alungă nourii, sau îi adună?

PISTHETAIROS

O, vai de tine...

PROMETEU

Mă pot da pe faţă!

PISTHETAIROS

(recunoscîndu-l)

O! Scumpe Prometeu!

PROMETEU

Taci! Nu ţipa!

PISTHETAIROS

Dar ce-i?

PROMETEU

O, taci! Să nu-mi mai spui pe nume!
Căci de mă vede Zeus, sînt pierdut!
De vrei să-ţi povestesc ce-i pe la noi
Prin cer, să-mi ţii umbrela puţintel,
Deasupra, ca să nu mă vadă zeii...

PISTHETAIROS

Ce minte luminată, ce idee!
O, se cunoaşte că eşti Prometeu!
Te-ascunde, ai curaj, şi povesteşte!...

PROMETEU

Ascultă-mă!

PISTHETAIROS

Te-ascult! Haide, vorbeşte!

PROMETEU

S-a dus pe copcă bietul Zeus!...

PISTHETAIROS

Cînd?

PROMETEU

De cînd sînteţi stăpîni peste văzduhuri,
Nu mai dă jertfe nici un muritor,
Nu mai pătrund miresmele de coapse,
Pînă la noi! Şi astfel, noi postim,
Ca-n Tesmoforii[1]! Suferim de foame!
Flămînzi în lege, zeii cei barbari,
Răcnesc ca şi Illyrii, ameninţă,
De sus din miazănoapte, cu războaie,
Cerînd să fie pieţele deschise
Să-şi poată cumpăra măcar şi zgîrciuri...

PISTHETAIROS

Dar sînt şi zei barbari mai sus de voi?

PROMETEU

Dar nu pe la barbari şi-a căutat,
Exekestides, zeul strămoşesc?

PISTHETAIROS

Şi cum îi cheamă pe-acei zei?

PROMETEU

Tribali![2]

[1] Tesmoforiile erau sărbătorite de atenieni în cinstea zeiţei Demetra, toamna. În ziua a doua se postea (n.t.).

[2] Nume de zei barbari ticluiţi de Aristofan, după numele neamului trac al tribalilor din regiunile dunărene (n.t.).

PISTHETAIROS

Pricep: ca-n vorba...„lua-mi-te-ar trei boale[1]“...

PROMETEU

Aşa-i! Şi eu ţi-o spun acum deschis:
În scurtă vreme, va veni la voi
Solie de la Zeus şi tribali!
Dar voi să nu-i primiţi, de nu vă dau
Al lumii schiptru, stăpînit de Zeus —
Iar ţie, de nevastă, pe... Domnia[2]...

PISTHETAIROS

Dar cine-i ea?

PROMETEU

O fată-ncîntătoare!
Ea stăpîneşte fulgerul lui Zeus,
Şi toate: sfatul bun şi rînduiala
Cuminte, -nţelepciunea şi dojana,
Breslaşii, banii şi mînuitorii...

PISTHETAIROS

Le are toate-n seama ei?

PROMETEU

Ţi-o spun!
De-i iei copila asta, ai ce vrei!
Şi am venit ca să te lămuresc,
Căci omului îi sînt fidel în veci...

PISTHETAIROS

Ne-ai dat cărbuni şi foc, pentru fripturi...

---

[1] Joc de cuvinte greu de tradus. Am redat calamburul prin cuvintele: tribal — trei boale (n.t.).

[2] Basileia din original înseamnă „domnie, stăpînire“ (n.t.)

PROMETEU

Urăsc pe zei, de-a valma, precum ştii...

PISTHETAIROS

Şi ei pe tine! Te-au urît mereu...

PROMETEU

Nişte Timoni[1]! Acum aş vrea s-o şterg!
Hai, dă-mi umbrela! De mă vede Zeus,
Să creadă că-nsoţesc o caneforă[2]...

PISTHETAIROS

Dar ia-ţi în mînă şi un scăunel...

(Prometeu iese.)

CORUL PĂSĂRILOR

La sciapozi[3] e, undeva, o baltă
Şi lîngă ea, Socrate, nespălatul,
Tot cheamă sufletele morţilor...
Şi s-a mai dus acolo şi Pisandru[4],
Să poată să-şi mai vadă sufletul,
Ce-l părăsise încă viu fiind!
Drept jertfă, a adus un miel-cămilă[5];
I-a pus cuţitu-n gît, şi s-a ferit.

---

[1] Mizantrop celebru, contemporan cu Aristofan (n.t.).

[2] Caneforele erau fete tinere, din familii nobile, care purtau coşuleţe în cortegiul Panateneelor. Fiecare din ele era însoţită de o fiică de metec (locuitor fără drepturi politice depline), care ducea un scăunel şi o umbrelă (n.t.).

[3] Trib fabulos de pe ţărmul atlantic al Africii de Nord (n.t.).

[4] Orator demagogic şi fricos (n.t.).

[5] Un animal fantastic, despre care se credea că fuge repede (n.t.).

În lături, ca pe vremuri Odiseus...
Din adîncime s-a tîrît în sus,
Să bea cu sete sînge de cămilă,
Heréfon[1]-liliacul...

(Intră Poseidon, Heracles şi cu un zeu tribal.)

POSEIDON

Am ajuns
Chiar la Cetatea-Cucului-din-nouri!
Venit-am în solie! *(Către tribal.)* Dar ce faci?
Aşa ţi-ai pus mantaua? Tot în stînga?
Numaidecît ţi-o schimbă, pune-o-n dreapta!
Nenorocit! Te crezi Lespodias[2]?
Ah, unde ne mai duci, Democraţie?
Pe tine te-au găsit să te trimită?
Mai mişti? O, ce sălbatic! Dintre zei,
Tu, eşti cel mai barbar! O, Hèracles,
Ce ai de gînd acum?

HERACLES

Vreau să-l sugrum
Pe cel ce-a îndrăznit aceste ziduri
Să le ridice-n calea zeilor...

POSEIDON

Dar nu sîntem trimişi spre împăcare?

HERACLES

De două ori sînt hotărît să-l gîtui!

(Pisthetairos iese din casă; îl urmează sclavii, cu unelte de bucătărie; aduc şi o masă cu păsări jumulite, gata fripte. Toţi se prefac că nu văd sosirea solilor.)

PISTHETAIROS

Dă-mi răzătoarea, brînza! Pătrunjelul!
Şi coşul dă-mi-l! Haide, suflă-n foc!

[1] Herefon era poreclit „liliacul", probabil din cauza glasului subţire şi a mersului ca de fantomă (n.t.).

[2] Un strateg atenian ; avea bube pe piciorul stîng şi le acoperea cu mantaua (n.t.).

POSEIDON

Noi, cei trei zei înfăţişaţi aici,
Te salutăm, o, muritorule!

PISTHETAIROS

Iar eu m-apuc să rad un pătrunjel...

HERACLES

A cui e carnea?

PISTHETAIROS

Păsările astea
S-au pus în contra rînduielilor
Obşteşti! Şi-au luat plata!

HERACLES

Deci, întîi,
Pui pătrunjel?

PISTHETAIROS

Bine-ai venit, Heracles!

POSEIDON

Noi am venit din partea zeilor,
Ca să curmăm şi luptele, şi sfada...

PISTHETAIROS

(întrerupîndu-l)

Şi nu mai am în sticlă undelemn...

HERACLES

Ai grijă, ungeţi păsările bine...

POSEIDON

Ce cîştigăm, ducînd acest război?
Iar voi, fiind cu zeii aliaţi,
Şi prieteni, veţi avea belşug de ploi,
În bălţi, şi zile bune pe vecie!
La voi venit-am cu puteri depline...

PISTHETAIROS

Noi n-am pornit războiul cei din întîi!
Iar azi, de vi se pare nimerit,
Şi vreţi să săvîrşiţi un lucru bun,
Noi vrem să facem pace! Însă cerem
Ca Zeus să dea păsărilor, iarăşi,
Domnia! Dacă vă-nvoiţi aşa,
Poftiţi la masă, solii mei cinstiţi!

HERACLES

Îmi plac aceste vorbe şi primesc!

POSEIDON

Nenorocit ce eşti! Mîncău! Îi iai
Tatălui tău domnia peste oameni?

PISTHETAIROS

Dar oare n-ar fi zeii mai puternici,
De-ar fi stăpîni pe oameni păsările?
Azi, ei se tupilează după nouri
Şi jură strîmb; (nu-s, oare, muritori?)
Cînd omul prieten bun va fi cu zeii,
Şi strîmb se va jura, pe zei şi corbi,
Atuncea corbii se vor năpusti,
Spre el, pe-ascuns, şi-l vor chiorî cu pliscul...

POSEIDON

Pe Poseidon, că bine-ai chibzuit!

HERACLES

Şi mie mi se pare...

PISTHETAIROS
(către tribal)

Tu ce crezi?

TRIBALUL

Nabaisatreu...

HERACLES

Da, vrea și el...

PISTHETAIROS

Aflați,
Alt bine, pentru voi, în viitor!
Cînd unul o să juruiască jertfe
Și-o să se răzgîndească, mormăind,
Că, „lasă!... zeii pot să mai aștepte“... —
Din lăcomie, — noi îl vom sili...

POSEIDON

Și-anume cum?

PISTHETAIROS

Cînd omul numără
Bănuții de pe oi, sau cînd se scaldă,
Un uli s-o duce-n zbor, să-i ia pe-ascuns,
Și îi va duce în Olimp, la zei...

HERACLES

Am hotărît! Să li se dea domnia!

POSEIDON

Acum, să-l întrebăm și pe tribal...

HERACLES

(amenințîndu-l cu ciomagul)

Tu, vrei să ai de ce te văieta?

TRIBALUL

Nu, să nu dai la mine cu ciomag...

HERACLES

El spune că e bine cum spun eu...

POSEIDON

Dacă-i așa, mă învoiesc și eu!

(Către Pisthetairos.)

Da! Facem precum spui, cu schiptrul lumii!...

PHISTHETAIROS

(lovindu-se cu mîna peste frunte)

A mai rămas ceva, şi eu uitam...
I-o las pe Hera, să şi-o ţină, Zeus!
Dar vreau să-mi daţi Domnia, de nevastă,
Că-i tînără...

POSEIDON

Nu vrei, deci, împăcare?
Să mergem înapoi!

PISTHETAIROS

Puţin îmi pasă!
Vezi, bucătar, să fie sosul dulce!

HERACLES

Dar încotro, o, răule Poseidon?
Vrei să pornim război, pentru-o femeie?

POSEIDON

Dar ce putem noi face?

HERACLES

Punem pace!

POSEIDON

Nu vezi, sărmane, cum ne ia în rîs?
Te-nşeli grozav! De-o să le deie Zeus
Acestora domnia după moarte,
Tu nu mai ai nimic; căci tot ce are,
Ţi se cuvine după moartea lui.

PISTHETAIROS

(către Heracles)

Sărmanule, grozav te-a dus de nas!
Poftim aproape, vreau să-ţi spun ceva...
Nerodule, te-nşeală unchiu-tu!
Nimic din avuţia părintească
Nu vei primi, căci eşti copil din flori!

HERACLES

Copil din flori? Ce spui?

PISTHETAIROS

Îţi jur pe Zeus!
Cu o străină eşti făcut! Cum crezi
Să-l moştenească-Atena[1], fiică-sa,
Cînd ştii că are fraţi-adevăraţi?

HERACLES

Dar dacă tata-mi dă averea mie,
Bastardului, la moarte?

PISTHETAIROS

Este legea!
Acest Poseidon, care te-ntărîtă,
Va cere, cel dintîi, tătîne-tu,
Să-i dea averea, că i-i frate drept!
Legea lui Solon[2] glăsuieşte-aşa:
„Copilul cel din flori nu are drept,
Atît cît sînt în viaţă cei legitimi;
Iar cînd lipsesc aceştia, avuţia
Să fie-a rudelor apropiate!..."

HERACLES

Deci, eu n-am nici un drept să moştenesc,
Averea părintească?

PISTHETAIROS

Nu! Pe Zeus!
Te-a arătat fratriei[3], taică-tu?

---

[1] Pallas Athena era fiica lui Zeus, iar Poseidon fratele lui (n.t.).

[2] Legislaţia lui Solon datează din anul 594 î.e.n. (n.t.).

[3] Fratria era un grup social intermediar între gintă şi trib (n.t.).

HERACLES

Nu, nu! Şi eu de mult mă tot miram...

PISTHETAIROS

Şi te mai uiţi în sus, ca un milog!
Cu noi vei fi stăpîn, şi te-oi hrăni
Cu laptele de pasăre, de-acum...

HERACLES

În ce priveşte fata, mi se pare,
Că ai dreptate... şi ţi-o dau din parte-mi!

PISTHETAIROS
(către Poseidon)

Dar tu ce spui?

POSEIDON

Eu nu mă învoiesc!

PISTHETAIROS

Atîrnă de tribal? Cu cine ţii?

TRIBALUL

Frumos fetiţă, mare, ea, Domnia...
Şi merge, ca o pasăre! Eu dau[1]...

HERACLES

Precum se vede, spune că i-o dă...

POSEIDON

Pe Zeus! Spune că i-o dă, dar ea
Nu poate face-un pas, ca rîndunica...

PISTHETAIROS

Dar spune că o dă, la... rîndunele...

---

[1] Joc de cuvinte între *basilinau*, „Domnia" şi *basis* „merge". Heracles a reţinut numai ideea: *merge*, completînd-o cu: *la păsări* (n.t.).

POSEIDON

Deci, hai, vă sfătuiţi şi vă-mpăcaţi!
De socotiţi că-i bine, tac de-acum...

HERACLES

(către Pisthetairos)

Ne învoim să-ţi dăm tot ce pofteşti
Să vii cu noi, în cer, spre a-ţi lua,
Domnia... şi cu ea, tot ce mai vrei!

PISTHETAIROS

(arătînd spre păsările tăiate)

Le-am jumulit la timp; s-a potrivit
S-avem şi nuntă...

HERACLES

Vreţi să mă lăsaţi,
Să pregătesc fripturile? Plecaţi!

POSEIDON

Fripturile? Grozav mîncău mai eşti!
Nu mergi cu noi?

HERACLES

Ce bine-aş fi mîncat!

PISTHETAIROS

Să mi se deie un veşmînt de mire!...

(I se aduce veşmîntul. Ies.)

CORUL PĂSĂRILOR

Departe, în cetatea „Pîrîtorii",
Se află sub ceasornicul obştesc,
Un neam ce-şi umple pîntecul cu vorbe,
Ce seamănă, şi îşi culege via,
Şi-şi strînge snopii şi smochinele,
Cu mîncărime veşnică de limbă...

Ó, veneticii Gorgias[1] şi Filip,
Sînt vinovaţi că prea s-a răspîndit,
În toată lumea mîncărimea asta,
Şi a cuprins întreaga Atică...
Şi tot de-atunci se taie, spre păstrare,
Şi limbile-animalelor jertfite...

UN SOL
(intră declamînd)

Aveţi binele tot, şi chiar şi mai mult,
Neam al zburătoarelor de trei ori fericit!
Primiţi-vă stăpînul, în palatul bogat!
Căci el, printre voi păşeşte, şi luminează, precum nici o stea
N-a luminat cîndva vr-un locaş aurit;
Depărtata lumină a soarelui nicicînd n-a lucit
Ca el, niciodată! Măreţ şi falnic el vine,
Cu soaţa-i nespus de mîndră, el fîlfîie
În mîna lui înaripatele fulgere, ale lui Zeus armuri!
Bogate miresme împrăştie pe sub adîncile bolţi
Ale cerului — şi o astfel de priveliştе n-a mai fost...
Cern adieri, mirodenii,
Scumpe parfumuri... Dar iată-l că vine...
Începă-şi cu bune cuvinte, cîntecul, muza preasfîntă!

(Pisthetairos, cu o cunună pe cap, înaintează alături de Domnia.)

CORUL PĂSĂRILOR

Intraţi în rînduri! Feriţi-vă! Deschideţi-i calea!
Fiţi străjile ridicate pe aripi, ale preafericitului
Cu-atîta noroc dăruit...

---

[1] Gorgias din Leontium, în Sicilia, a sosit la Atena în anul 427, spre a-i sfătui pe atenieni să trimită o expediţie în Sicilia. Mult mai puţin cunoscut decît el, Filip i-a fost elev (n.t.).

O! Gingăşie, mîndre priviri!
Ce mult fericită e nunta
Acestei cetăţi!

CONDUCĂTORUL CORULUI

Nespus e de mare norocul
Ce-l are păsărească sămînţă
Prin omul acesta! Primiţi-l
Cu chiote de nuntă, cu cîntece,
Pe el, şi cu el împreună pe Domnia primiţi-o!

CORUL PĂSĂRILOR

Cu cînturi de nuntă, la fel,
Pe vremuri, stăpînul puternic
Al tronului neprihănit,
Cu Hera-n Olimp fost-a unit
De zînele sfinte-ale sorţii!
Hymen o, hymenai, o!
Iar Eros, cu flori şi aripi
Aurite, mîna telegarii,
Strunindu-i în frîuri,
El vornicelul nunţii lui Zeus
Şi-a Herei preafericite!
Hymen o, hymenai, o!

PISTHETAIROS

Cîntările şi stihurile voastre,
Îmi plac, sînt măgulit de-atîtea vorbe!
Daţi slavă preaînaltă tunetului,
Ce zguduie pămîntul! Fulgerelor
Şi trăsnetului cu-al lui foc de spaimă!

PISTHETAIROS

Lumină a fulgerului, aurie, măreaţă,
Nemuritoare lance de foc a lui Zeus,
Slăvitelor bubuituri cu răsunet adînc,

Şi trăsnetelor pline de ploaie, prin voi,
Stăpînul zguduie acuma pămîntul!
Omul acesta l-a răpus pe Zeus din ceruri,
Şi-o are pe Domnia alături, drept soaţă...
Hymen o, hymenai, o!

PISTHETAIROS

Urmaţi-ne, acuma, în stoluri,
La nuntă, surioare înaripate,
În ţara lui Zeus, spre patul miresei...
Iar tu, fericito, dă-mi mîna,
Cuprinde-mi aripa,
Saltă alături de mine!
Iar eu în zbor te voi duce,
Ca pe un fulg...

CORUL PĂSĂRILOR

A la, la lai, ié paion!
Ridicaţi cîntare, lui, preaslăvitului,
Biruitorului, celui mai mare dintre toţi zeii...

BROAŞTELE

în romîneşte de
EUSEBIU CAMILAR
şi
H. MIHĂESCU

PERSOANELE:

XANTHIAS
DIONYSOS
HERACLES
UN MORT
CHARON
CORUL BROAȘTELOR
CORUL INIȚIAȚILOR
EAC
O SCLAVĂ A PERSEFONEI
DOUĂ HANGIȚE
UN SCLAV AL LUI PLUTON
EURIPIDE
ESCHIL
PLUTON

În fund, două case: în dreapta, casa lui Heracles; în stînga, cea a lui Pluton. Prin dreapta, intră pe scenă Dionysos, şi sclavul său, Xanthias. Dionysos are în picioare coturni[1] şi poartă o haină femeiască, de culoare galbenă; peste haină, a îmbrăcat o piele de leu. Are în mînă o măciucă. Xanthias, călare pe un măgar, duce pe umăr un băţ gros cu crăcană, de care atîrnă bagajul stăpînului...

XANTHIAS

Să-ţi spun, stăpîne, vorbe folosite
La teatru, ca să rîdă privitorii?

DIONYSOS

Spune orice, dar nu „sînt copleşit"...
Căci supără prea mult astfel de vorbe!

XANTHIAS

Ce vorbe nu-ţi mai plac?

DIONYSOS

„Sînt toropit"...

[1] Încălţăminte înaltă purtată de actorii tragici (n.t.).

XANTHIAS

Atunci să-ți spun ceva hazliu de tot?

DIONYSOS

Curaj! Pe Zeus...

XANTHIAS

Ce să nu mai spun?

DIONYSOS

Că de nu-ți muți povara... te apucă...

XANTHIAS

Nici să nu spun că de nu-s ușurat,
De sarcina din spate, scap un... duh?

DIONYSOS

O, nu! Căci mi-ar fi greață... Aș vărsa!

XANTHIAS

De ce-s silit să duc povara asta,
Cînd nu pot spune-o vorbă, ca Phrynicos[1],
Ca Lycis, sau ca Aneipsias,
Atunci cînd duc poveri, în comedii?

DIONYSOS

Poftim! Dar nu acum! Cînd sînt la teatru,
Și-aud astfel de vorbe, pîn-ce ies,
Îmbătrînesc cu cel puțin un an...

XANTHIAS

De trei ori te deplîng, o ceafa mea!
Că duci poveri, dar drept să rîzi nu ai...

DIONYSOS

O! E-un dezmăț și o obrăznicie,
Ca eu, feciorul Polobocului,

[1] Phrynicos, poet comic atenian, din secolul al V-lea î.e.n., contemporan cu Lycis și Aneipsias, toți trei rivali ai lui Aristofan (n.t.).

Să merg pe jos, din greu, iar el pe sus,
Fără povară, fără osteneală...

XANTHIAS

Nu duc nimic?

DIONYSOS

Duci tu? Doar mergi călare...

XANTHIAS

Şi, totuşi, duc...

DIONYSOS

Dar cum?

XANTHIAS

Nu mă spetesc?

DIONYSOS

Tot greul îl apasă pe măgar...

XANTHIAS

Dar nu duc, oare, sarcina pe umăr?

DIONYSOS

Cum poţi să spui c-o duci, cînd el o duce?

XANTHIAS

O fi, dar îmi sfarm umărul sub ea!...

DIONYSOS

Dacă măgarul nu ţi-i de folos,
Aburcă-ţi-l în spate şi du-l tu...

XANTHIAS

O, cum de n-am luptat şi eu pe Mare[1],

[1] Sclavii care au luptat în bătălia navală de la Arginuse, din anul 405 î.e. n., au dobîndit libertatea (n.t.).

Că mi te-aş face-ndată să boceşti!

DIONYSOS

Netrebnice, coboară! Am ajuns,
La uşa unde trebuia să fiu!

(Bate la uşă şi strigă.)

Băiete, hei, băiete, băieţele!

(Heracles vine să deschidă.)

HERACLES

Dar cine bate-n uşă, năvălind
Ca un centaur?

(Deschide uşa, şi rămîne uimit la vederea lui Dionysos.)

Ce e?

DIONYSOS
(către Xanthias)

Hei, băiete!

XANTHIAS

Ce-i?

DIONYSOS

N-ai văzut nimic?

XANTHIAS

Dar ce să văd?

DIONYSOS

S-a speriat...

XANTHIAS

Nu fi nebun!

HERACLES

Mă jur
Chiar pe Demetra! Nu mai pot de rîs!
Degeaba îmi muşc buza, că tot rîd!

DIONYSOS

Poftim încoace, minunatule...

HERACLES

Mă stric de rîs, cînd văd c-ai pus o blană
De leu deasupra hainei de şofran!
Ce vrei? Ce-i cu măciuca şi coturnii?
Şi încotro?

DIONYSOS

De dragul lui Clisten
Eu m-am suit[1]...

HERACLES

Şi-apoi?

DIONYSOS

Am dat la fund
Vreo treisprezece nave inamice...

HERACLES

Voi?

DIONYSOS

Da, îţi jur!

XANTHIAS
(aparte)

Atunci mă deşteptasem...

DIONYSOS

Şi cum stăteam pe vas şi răsfoiam,
Pe Andromeda[2], nu ştiu cum m-a prins,
Un dor nespus... Îţi poţi închipui!

---

[1] Echivoc obscen (n.t.).

[2] Una din tragediile lui Euripide, din care nu ni s-au păstrat decît cîteva fragmente (n.t.).

HERACLES

Un dor? Cam cît de mare?

DIONYSOS

Cam cît... Molon[1]...

HERACLES

De o femeie?

DIONYSOS

Nu!

HERACLES

Băiat?

DIONYSOS

De loc...

HERACLES

Bărbat?

DIONYSOS

Ehei!

HERACLES

Ai... fost cu Cleisthenes?

DIONYSOS

Nu-ţi bate joc de mine, frăţioare!
Aşa mă arde-un dor... şi aşa îmi vine...

HERACLES

Ce dor, măi frăţioare?

DIONYSOS

Cum să-ţi spun...?
Voi încerca aşa, pe ocolite...

---

[1] Molon, personaj al lui Euripide, era foarte înalt şi voinic (n.t.).

Te-a prins, vreodată, dorul după terci,
Chiar din senin?

HERACLES

De zece mii de ori!

DIONYSOS

Ai înţeles, sau să mai stăruiesc?

HERACLES

De terci să nu mai spui, te-am înţeles...

DIONYSOS

Aşa mi-i dor şi de Euripide...

HERACLES

Dar cum aşa? Cu toate că e mort?

DIONYSOS

Nu-i om pe lume să mă-nduplece,
Să nu mă duc să-l caut...

HERACLES

În infern?

DIONYSOS

O, da! Pe zei! Şi poate şi mai jos!

HERACLES

Dar pentru ce?

DIONYSOS

Cat un poet destoinic,
Căci unii au murit, cei vii sînt pleavă...

HERACLES

Dar Iofon[1], nu e viu?

[1] Fiul lui Sofocle, compunea tragedii, ajutat de tatăl său (n.t.).

DIONYSOS

El ne-a rămas!
De nu mă-nşel, e singurul poet
Mai bun, dar nu ştiu ce-i de capul lui...

HERACLES

Dacă-i aşa, de ce Euripide?
De ce nu-l iai pe Sofocle cu tine?

DIONYSOS

O nu! Întîi să mi-l încerc pe Iofon,
Să-l văd cît poate fără taică-su!
Euripide e descurcăreţ;
Cînd m-o vedea, va încerca să fugă;
Pe cînd Sofocle-i mulţumit oriunde.

HERACLES

Dar Agathon, pe unde-i?

DIONYSOS

M-a lăsat...
Era poet vestit, iubit...

HERACLES

Dar unde-i?

DIONYSOS

El, stă la masa fericiţilor...

HERACLES

Dar Xenoclés?

DIONYSOS

Pe Zeus! De-ar plesni!

HERACLES

Pythángelos e viu?

XANTHIAS
(aparte)

...Grăiesc de-ai lor...
De mine nici o vorbă! Mi-am tocit,
Doar, umărul...

HERACLES

N-aveţi atîţia tineri
Care-l întrec chiar pe Euripide
În trăncăneală? Oare ei nu scriu
Şi astăzi, zeci de mii de tragedii,
Uşor?

DIONYSOS

Gunoi de struguri! Bîlbîiţi!
Duşmani ai Artei sfinte! Ţipete
De rîndunici! O, istoviţi curînd!
Pîngăritori ai tragediei! O,
Pierit-au cîntăreţii plini de forţă,
Care stimau cuvîntul potrivit!

HERACLES

Dar cum spun cei de azi?

DIONYSOS

Să-ţi dau o pildă,
De siluire a cuvîntului:
„Eter, căsuţa zeilor"... „Al vremii
Picior"... „O, mintea n-a voit să jure,
Ci limba jură-n ciuda inimii..."

HERACLES

Şi-ţi place cum scriu ei?

DIONYSOS

Înnebunesc!

HERACLES

O, cîte nerozii! Da, ai dreptate!

DIONYSOS

Nu te-oploşi în mintea mea! N-ai casă?

HERACLES

Ce lucruri grele şi îngrozitoare...

DIONYSOS

Cum să mînînc mă-nvaţă!

XANTHIAS

Nu le pasă.
De mine.

DIONYSOS

Ştii de ce-s aşa-mbrăcat?
Leit ca tine! Spune-mi, unde-ai mas,
Cînd ai purces să ni-l aduci pe Cerber?
O, vreau să aflu birturi şi fîntîni,
Răscruci şi brutării, cetăţi şi porturi,
Şi case de plăceri şi de dormit,
Şi hanuri cu puţină mîncărime
De ploşniţe...

XANTHIAS

De mine nu le pasă...

HERACLES

O, te încumeţi să te duci la Hades?

DIONYSOS

Nici vorbă! Hai, îndreaptă-mă, s-ajung
Cît mai curînd chiar în adîncul lui,
Pe-un drum nici prea călduţ, dar nici prea rece...

HERACLES

Alege-ţi-l pe cel dintîi; începe
De lîngă-un scăunel... de sub un ştreang...
Hai, spînzură-te...

DIONYSOS

Lasă... Mă înăbuş...!

HERACLES

Mai este-o cale; scurtă, dar bătută...
Prin cupă...

DIONYSOS

Prin otravă de cucută?

HERACLES

Da...

DIONYSOS

Prea te-ngheaţă... prea te-nţepeneşte...

HERACLES

Vrei, poate, cale cu prăpastie?...

DIONYSOS

O, nu, căci nu mă prea pricep la mers...

HERACLES

Coboară-n piaţa Oalelor...

DIONYSOS

Ei, şi?

HERACLES

Te urcă-n turnul cel mai 'nalt...

DIONYSOS

Şi-apoi?

HERACLES

Cînd vei vedea semnalul torţelor,
Şi privitorii vor striga: „Porniţi!" —
Porneşte-o...

DIONYSOS

Încotro?

HERACLES

Cu capu-n jos!...

DIONYSOS

Aş pierde două strachine de creier...
Nu vreau pe calea asta...

HERACLES

Dar atunci...

DIONYSOS

Mă duc pe unde-ai mers şi tu la Cerber...

HERACLES

Dar drumu-i lung şi este-o apă mare,
Şi fără fund...

DIONYSOS

Şi cum se poate trece?

HERACLES

E-un moşneguţ luntraş, cu-o luntre mică,
Şi-ţi va lua, drept plată, doi bănuţi...

DIONYSOS

O, ce putere au bănuţii! Spune-mi:
Cum au ajuns şi-acolo?

HERACLES

Cu Teseu...
O să-ntîlneşti dihănii groaznice,
Şi mii de şerpi...

DIONYSOS

Încerci să mă-nspăimînţi...
Dar nu mă poţi clinti din hotărîre!

HERACLES

Vei întîlni noroaie şi mocirle,
În care zac toţi cei ce-şi bat părinţii,
Cei ce, iubind un tînăr, nu-l plătesc,
Toţi cei ce jură strîmb şi toţi acei
Ce nu dau cinste legii ospeţiei...

DIONYSOS

Pe zei! Dar unde-s cei ce ştiu piriha
Lui Cinesias[1]? Unde-s toţi acei
Ce ni l-au plagiat pe Morsimos[2]...?

HERACLES

Deodată, auzi-vei flaute,
Dulce-adiind; şi prin lumina mîndră,
Femei, bărbaţi, vor trece în alaiuri,
Bătînd din palme, prin dumbrăvi de mirt...

DIONYSOS

Şi cine-s?

HERACLES

Ei cunosc misterele...

XANTHIAS

Ce, sînt măgar, să duc poveri, cînd alţii
Sînt fericiţi? Arunc povara jos...

(Se pregăteşte să pună sarcina jos.)

HERACLES

Ei îţi vor spune tot ce-i vrea să afli,
Căci locuiesc în preajma drumului,
Spre porţile palatului lui Pluton!
Cu bine, frate!

(Intră în casă.)

---

[1] Cinesias, poet ditirambic şi muzician fără talent, a introdus *piriha*, un dans al armelor, originar din Creta (n.t.).

[2] Morsimos, poet tragic, ridiculizat de Aristofan (n.t.).

DIONYSOS

Umblă sănătos!

(Către sclav.)

Apucă iarăşi sarcina! Ridic-o!...

XANTHIAS

Nici n-a atins pămîntul...

DIONYSOS

Repede!

XANTHIAS

Năimeşte unul care-i dus acuma
La cimitir! Căci are-acelaşi drum...

DIONYSOS

Dar dacă nu găsesc?...

XANTHIAS

Merg eu...

DIONYSOS

O, bine,
Căci tocmai văd un mort în drum spre groapă!
De tine-i vorba, mortule! Te-ntreb:
Îmi duci la Hades sarcina aceasta?

MORTUL

Cam cît îmi dai?

DIONYSOS

Ei, cît...

MORTUL

Dă-mi două drahme...

DIONYSOS

Pe Zeus! E prea mult...

MORTUL
(către cei care-l duc)
Căraţi-vă...

DIONYSOS
Arţagul lasă-l, hai să ne-nvoim...

MORTUL
Îmi pui în palmă două drăhmuşoare?

DIONYSOS
Una jum'ate...

MORTUL
Nu, mai bine viu!...[1]

XANTHIAS
Se ţine ţanţos... dar se va căi...
Merg eu...

DIONYSOS
Ce bun şi cumsecade eşti!
Să mergem, deci, la luntre...

CHARON
Hop! Spre ţărm...

XANTHIAS
Ce-i asta, oare?

DIONYSOS
Balta despre care
Mi-a spus Heracles! Se zăreşte-o luntre...

XANTHYAS
Pe Poseidòn! şi iată-l şi pe Charon...

[1] Mortul spune în glumă că ar dori mai curînd să învie, decît să primească, tocmai pe dos de cum se exprimă un om viu. „Mai bine mort!" (n.t.).

DIONYSOS

Bin' te-am găsit! şi te salut, o, Charon!...

CHARON

O, cine, de la griji şi supărări,
Soseşte în cîmpiile Uitării,
La Tainaròn, unde se tund măgarii[1]...
La Cerberi şi la ciori?

DIONYSOS

Eu...

CHARON

Haide, suie,
Pe undeva, mai repede...

DIONYSOS

Dar crezi,
Că poţi ajunge-ntr-adevăr, la ciori?

CHARON

O! Pentru tine, da! Hai, urcă-te!...

DIONYSOS

Hai, sus, băiete!

CHARON

Nu, pe sclav nu-l duc, —
Pe pielea lui de n-a luptat pe Mare...

XANTHIAS

O, n-am luptat, căci sînt bolnav de ochi...

CHARON

Atunci, poftim şi ocoleşte lacul...

[1] Lethe, cîmpia şi rîul „Uitării", era la marginea infernului. „Unde tunzi măgarii", expresie proverbială pentru a indica un loc inexistent, deoarece măgarii nu se tund. După credinţa grecilor, intrarea în infern se afla în apropiere de capul Tainaron, în Laconia, în partea de sud a Peloponesului (n.t.).

XANTHIAS

Şi unde-aştept?

CHARON

La piatra „Uscăciunii"...
M-ai înţeles?

XANTHIAS

Te-am înţeles prea bine...
Vai, oare ce-o să-mi iasă înainte[1]?...
(Porneşte.)

CHARON

Mai trece careva? Grăbiţi-vă!
Tu, stai la vîslă! Dar ce faci?

DIONYSOS

Ce fac?
La vîslă stau, precum mi-ai poruncit...

CHARON

Aici, burdăhănosule...

DIONYSOS

Întocmai...

CHARON

La treabă nu pui mîna?

DIONYSOS

Ba o pun...

CHARON

N-o fă pe prostul, hai propteşte-te,
Şi trage vîsla, zdravăn...

[1] Fiind superstiţioşi, unii greci socoteau că nu le merge bine, dacă le iese înainte un eunuc sau o maimuţă (n.t.).

DIONYSOS

Cum aşa?

Nu sînt deprins cu vîsla şi cu marea,
Căci nu-s din Salamina...

CHARON

Uşurel,
C-o să auzi cîntări...

DIONYSOS

Cine-o să cînte?

CHARON

O, nişte broaşte... nişte „lebede"...

DIONYSOS

Comandă, deci măsura...

CHARON

Oop! Op! Oop!

(În timp ce barca înaintează, se aude corul broaştelor.)

BROAŞTELE

Brechechechex, brechechechex, coax...
Brechechechex, brechechechex, coax...
Vlăstare din bălţi şi fîntîni,
Plăcutele noastre cîntări
Să le zicem cu strigătul imnului, coax, coax...
Prin care slăvit-am în Lymnai[1]
Pe Dionysos fiul lui Zeus,
Pe plaiul Nyseion[2],
În ziua cînd mulţimea băută,

[1] Lymnai, adică Bălţile, un cartier al Atenei, unde se afla un templu închinat lui Dionysos (n.t.).

[2] Nyseion, munte din Tracia, unde s-a născut şi a crescut Dionysos (n.t.).

S-avîntă cu oale sfinţite[1],
În preajma templului meu!
Brechechechex, coax, coax...

DIONYSOS

A început a mă durea, la... noadă,
La capătul spinării: coax, coax...

BROAŞTELE

Brechechechex, brechechechex, coax...

DIONYSOS

Iar vouă, de nimica nu vă pasă...

BROAŞTELE

Brechechechex, brechechechex, coax...

DIONYSOS

O, de-aţi plesni cu tot coax-ul vostru!
Atîta ştiţi şi voi: coax, coax...

BROAŞTELE

De bună seamă, că tu ştii mai multe,
Dar noi le sîntem dragi şi muzelor
Cu lirele măiestre, şi lui Pan,
Cu-a lui tilinci, cu mersul lui de ţap... —
Şi pînă şi Apollo-i bucuros,
Căci el, cînd cîntă, lira-şi sprijină
Pe trestia ce-o îngrăşăm în bălţi!
Brechechechex, brechechechex, coax...

DIONYSOS

Iar eu sînt numai bătături la mîini,
Şi dosul tot mi-i asudat de muncă!
De mă mai plec, va glăsui şi el...

---

[1] Ziua oalelor se sărbătorea în luna februarie, şi mulţimea oferea zeului oale cu legume (n.t.).

BROAŞTELE

Brechechechex, brechechechex, coax...

DIONYSOS

Tăceţi o dată, muzicantelor!

BROAŞTELE

Ba, dimpotrivă, vom cînta mai tare!
Ne veselim în zilele cu soare,
Prin trestiişuri şi prin papură,
De-a pururi îmbătate de cîntare...
Mereu ne ameţim de scufundare!
Cînd zvîrle Zeus ploile piezişe,
Ne scufundăm cîntînd altă cîntare,
În iureşuri ca veselele danţuri,
Şi cresc bulbuci în ropotele ploii...

DIONYSOS

Brechechechex, brechechechex, coax...
O, de la voi cu-atîta mă aleg...

BROAŞTELE

Grozav! Dar suferim atît de mult...

DIONYSOS

Iar eu o voi păţi cu mult mai rău,
Şi voi crăpa, trăgînd mereu la vîslă...

BROAŞTELE

Brechechechex, brechechechex, coax...

DIONYSOS

Orăcăiţi cît vreţi, puţin îmi pasă!

BROAŞTELE

Ei bine, de-i aşa, vom tot striga,
Mereu, pîn' ne-or plesni grumazurile,
Vom tot striga, din zori şi pînă-n zori!...

DIONYSOS

Brechechechex, brechechechex, coax...
Aflați că nu mă biruiți cu asta...

BROAȘTELE

Nici tu pe noi, oricum ai încerca...

DIONYSOS

Nici voi pe mine, nu! O, niciodată!
Căci dacă-i să mă puneți la-ncercare,
Voi tot striga, și zile-ntregi la rînd!
Vă voi răpune, tot strigînd „coax...
Brechechechex, brechechechex, coax..."
Însă știam c-o să-ncetați o dată!

CHARON

(către Dionysos)

Destul! Așază vîslele frumos!
Coboară! scoate banii...

DIONYSOS

Doi oboli...
Hei, Xanthias, dar unde-i Xanthias?

XANTHIAS

Aici...

DIONYSOS

Hai, vino!

XANTHIAS

Bine te-am găsit...

DIONYSOS

Cum e, pe unde-ai fost?

XANTHIAS

Nămol și beznă...

DIONYSOS

Văzut-ai ucigaşii şi sperjurii,
De care ne-a vorbit Heracles?

XANTHIAS

Tu?

DIONYSOS

Eu? Da! Pe Poseidòn!

(Se întoarce către spectatori.)

Îi văd şi-acuma...
Ce facem?

XANTHIAS

Înainte! — Aşa e bine!...
Căci sînt dihănii înspăimîntătoare,
Cum ne spunea şi el...

DIONYSOS

Se va căi!
S-a lăudat, voind să mă-nspăimînte!
Mă pizmuia, ştiindu-mă viteaz!
Mai rar găseşti lăudăroşi ca el...
Eu unul, vreau să mă-ntîlnesc cu monştrii,
Să văd în drumul meu ceva de soi...

XANTHIAS

Pe Zeus! Parc-aud ceva...

DIONYSOS

(speriat)

Cum, unde?

XANTHIAS

În urmă!...

DIONYSOS

Treci, atunci în spate...

XANTHIAS

Nu...

E înainte...

DIONYSOS

Treci în faţa mea...

XANTHIAS

Pe Zeus! Văd acum o fiară mare...

DIONYSOS

Cum e?

XANTHIAS

Grozavă! Şi se tot preface
Cînd bou încornorat, cînd în catîr,
Şi cînd femeie mîndră...

DIONYSOS

Vreau s-o văd...

XANTHIAS

Dar nu mai e femeie — acum e cîine...

DIONYSOS

O fi Empusa[1]?

XANTHIAS

Faţa parcă-i arde...

DIONYSOS

Dar are-un şold de bronz?...

XANTHIAS

O! Pe Poseidon!...
Iar celălalt, din balegă de vacă...

[1] În credinţa fantastică a grecilor, Empusa era un monstru multiform care sugea sîngele oamenilor (n.t.).

DIONYSOS

O, zei, dar unde să m-ascund?

XANTHIAS

Dar eu?

DIONYSOS

(fuge spre preotul lui Bacchus, care priveşte din primul rînd de bănci)

Dacă mă scapi, ne ducem la banchet...

XANTHIAS

Sîntem pierduţi, o, Heracles, stăpîne!

DIONYSOS

Nu mă striga pe nume, omule...

XANTHIAS

Dionysos, atunci...

DIONYSOS

Şi mai puţin...

XANTHIAS

Fii tare, hai... o, pe aici, stăpîne...

DIONYSOS

Dar ce s-aude?

XANTHIAS

Nu mai e nimic...
Putem grăi acum ca Hegeloch:[1]
„Scăpat din valuri văd... o nevăstuică..."
Empusa nu mai e...

DIONYSOS

O juri?

[1] Actorul Hegelochos pronunţase greşit un cuvînt dintr-un vers al lui Euripide, spunînd *galén* „nevăstuică", în loc de *gálen* „vreme frumoasă" (n.t.).

XANTHIAS

Pe Zeus!...

DIONYSOS

Mai jur-o dată...

XANTHIAS

Jur!

DIONYSOS

Mai jură...

XANTHIAS

Jur...[1]

DIONYSOS

O, am albit de cîte am văzut!

XANTHIAS

(arătînd spre haina lui Dionysos)

Iar haina ta, de frică, s-a-nroşit...

DIONYSOS

O, cîte grozăvii pe capul meu!
Pe care zei să-i învinovăţesc?

XANTHIAS

„Căsuţa din eter..." „Piciorul vremii"[2]...

(Dinăuntru se aude un cîntec de flaut.)

Ascultă...

DIONYSOS

Ce s-ascult?

---

[1] Se vede aici misticismul numărului trei, în credinţa că jurămîntul trebuia pronunţat de trei ori (n.t.).

[2] Xanthias repetă chiar cuvintele lui Euripide, pe care Dionysos le credea admirabile în versul 100, urmărind să arate stăpînului că nenorocirile i se trăgeau din partea lui Euripide şi a frazeologiei lui (n.t.).

XANTHIAS

N-auzi?

DIONYSOS

Anume?...

XANTHIAS

Cîntări de flaut...

DIONYSOS

Da... miros de torţe,
Ce răspîndesc în jur adînci mistere...
Să ne ascundem şi să ascultăm...

CORUL INIŢIAŢILOR

Iacchos, ó, Iacchós!
Iacchos, ó, Iacchós!

XANTHIAS

Aceştia sînt, precum ne-a spus Herácles,
Cei ce-au pătruns adîncul tainelor,
Şi cîntă „Iacchos", ca şi pe la noi...[1]

DIONYSOS

Aşa socot şi eu! Cred că e bine
Să stăm şi să aflăm mai desluşit...

CORUL INIŢIAŢILOR

O, Iacchos, tu, o, preaslăvitule,
Avîntă-te din tainicul locaş,
Iacchos, ó, Iacchós,
Avîntă-te pe pajişti, dănţuind,

[1] Iacchos era numele geniului personificînd cortegiul dionisiac. Acesta pornea în ziua de 19 boedromion (septembrie), din piaţa Atenei, spre Eleusis, unde ajungea seara, cu torţele aprinse (n.t.).

Înspre părtaşii thiasului sfînt[1],
Ce scutură pe fruntea ta cununi
De mirt, atît de nesecat în rod!
Hei, bate-o la pămînt, cu îndrăzneală,
În danţ vioi şi plin de nebunie,
În danţ din toată inima, în danţ,
Preasfînt! O, saltă, saltă-n cinstea celor
Ce-ţi sînt părtaşi de-a pururi cuvioşi....

XANTHIAS

O, fiică a Demetrei, cît de dulce
Miroase-acum friptura de purcel...

DIONYSOS

Fii liniştit, de vrei să mai apuci,
Poate, şi-o bucăţică de cîrnaţ...

CORUL INIŢIAŢILOR

Deşteaptă-te! Căci a venit cu torţe,
Aprinse-n mîini, o stea strălucitoare,
Şi fîlfîie în noaptea ce-o slăvim!
Iacchós, ó, Iacchós!
Sînt pajiştile pline de făclii...
Îngenuncheaţi cu toţi, bătrînilor!
Uitaţi în noaptea asta grijile!
Uitaţi de-ai voştri ani atît de lungi!
Uitaţi de cele petrecute vremuri,
De dragul sărbătorii de acum!
Hai, ieşi în frunte, şi ridică facla
În mîini, să lumineze cît mai tare
Spre cîmpul ud de rouă şi-nflorit,

[1] Thiasul era o asociaţie religioasă, care sărbătorea sacrificiul în cinstea lui Bacchus şi străbătea drumul cu cîntări şi danţuri vesele (n.t.).

Şi fii o fericită călăuză,
Feciorilor ce cîntă-n coruri...

CONDUCĂTORUL CORULUI
(în veşmînt de preot)

Să se dea la o parte, să trecem, păstreze pioasă tăcere,
Toţi cei ce nu ne-nţeleg, şi n-au gînduri curate,
Toţi cei ce nu au văzut, şi în danţuri nu au slăvit, misterele mîndrelor muze, —
Să se dea la o parte toţi cei ce nu s-au pătruns de bahicul stih, folosit de Cratinos-mîncătorul de tauri[1],
Să se dea la o parte, toţi cei ce nu ştiu să spună vorba de duh, la vreme prielnică,
Toţi cei ce nu risipesc răscoala vicleană, înspre folosul cetăţii,
Ci mînia aţîţă şi o aprind, urmărind cîştig pentru dînşii:
Sau, cînd sînt stăpîni pe cetăţi, în vremi de restrişte, iau daruri,
Trădînd fortăreţele şi flote, scoţînd mărfuri oprite
Piei pentru nave, pînzeturi, răşină, precum din Egina Thorycion[2],
Blestematul vameş, ducîndu-le la Epidaur[3] pe Mare...
Să se dea la o parte toţi cei ce-i ajută pe duşmani cu bani, să-şi înalţe corăbii!
Se rînduiesc, degeaba, în coruri, să cînte, căci spurcă statuia Hecatei[4]!

---

[1] Cratinos, poet comic atenian din secolul al V-lea î.e.n., rival al lui Aristofan. Epitetul „mîncătorul de tauri" aparţinea lui Dionysos şi deci făcea cinste lui Cratinos (n.t.).

[2] Thorycion percepea taxa de douăzeci la sută asupra mărfurilor importate sau exportate (n.t.).

[3] Epidauros, oraş şi port pe coasta de răsărit a Peloponezului (n. t.).

[4] Hecate, zeiţa vrăjitoriei şi a infernului (n.t.).

Să se dea la o parte retorii ce fură simbria
poeţilor,
Fiindcă sînt biciuiţi la serbările bahice!
Le spun! De trei ori le spun, tuturora:
Să iasă din coruri! Iar voi, pregătiţi-vă cîntecul,
Şi veghea de noapte, după străbunele datini...

CORUL

Veniţi voi cei cu inimile tari,
Pe plaiurile pururi înflorite,
Şi bateţi-mi pămîtul cu piciorul
În rîsete glumind, în chiote!
Acum, am îmbiat destul la masă!...
Şi te îndemn: deci, hai, ridică-te,
Dă slavă cu-al tău glas aşa de cald,
Cîntînd-o pe zeiţa Libertăţii[1]!
Ea ne dă ştire că de-acum în veci
Ni-i patria scăpată de nevoi,
Cu toate că nu vrea Thorycion...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Vreau alte rugi, vreau alte cîntări, vreau chiote,
vreau slavă mai multă,
În cinstea zeiţei Demetra, împărăteasa belşugului...

CORUL

O, vino, vino lîngă noi, Demetra,
Stăpînă a orgiilor preasfinte,
Şi corul nostru nu mai aibă grijă,
Că n-o să împlinească ziua asta,
Cu bine, numa-n cîntece şi danţuri...
Hai să glumim din toată inima,
Să spunem noutăţi, să dănţuim,

[1] Demetra, zeiţa eliberării din iarnă şi întuneric (n.t.).

Rîzînd cu toată gura; şi pe urmă
Acasă să ne-ntoarcem, în triumf,
Împodobiţi cu panglici şi cununi...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Ridicaţi cîntare preafrumosului zeu şi daţi-i chemare
Soţului nostru de cale şi danţuri...

CORUL

O, vino, vino lîngă noi, o, Iacchos,
Slăvitule, maestru al cîntării
Acestei zile bune, închinate!
O, vino spre altarele Demetrei!
Arată-ne acum că poţi străbate,
Păşind uşor, o cale şi mai lungă!
O, vino, tu, amic al danţului!

Vrînd să mai rîd de toate lipsurile,
Eu mi-am făcut bucăţi sandala veche,
Şi zdreanţa de pe mine! Am aflat
Un mijloc, să glumim, să dănţuim,
De capul nostru şi nepedepsiţi, —
O, vino, vino lîngă noi, o, Iacchos...
Privind în lături, am văzut deodată,
Cum dănţuia, între feciori, o fată!
Şi i-am văzut prin gura straiului
Cum sînu-i se zbătea, i se zbătea...
O, vino, vino lîngă noi, o, Iacchos!

XANTHIAS

Dar par-că eu nu-s bun dănţuitor,
Să sar şi eu cu ea...

DIONYSOS

O, d-apoi eu...

CORUL

Voi vreţi, de bună seamă, să glumim
Cu toţi, de Archedem: la şapte ani,
El nu avea fratrie şi *fratori*[1].
Acum, e demagogul morţilor
De sus[2] şi capul răutăţilor...

Precum se spune, fiul lui Clistene[3]
Îşi sfîşia obrajii la morminte,
Şi îşi smulgea toţi perii de la noadă,
Cu pumnii se bătea în piept; gemea,
Şi-l tot striga la dînsul pe Sebinos,
Feciorul cel născut în Anaflist...
Iar Callias[4], feciorul lui Hippocin,
Ar fi-mbrăcat o vulvă-n loc de blană
De leu... şi-aşa ar fi luptat pe Mare...

DIONYSOS

Sîntem străini, abia sosiţi aici...
Puteţi, vă rog, să-mi spuneţi încotro e
Sălaşul unui zeu ce-i zice Pluton?...

CONDUCĂTORUL CORULUI

O, nu ai mult de mers, străinule!
Nici nu mai întreba; fiindcă eşti
Chiar dinaintea locuinţei lui...

---

[1] Archedemos, poreclit „Urdurosul", era pe atunci şeful partidului democrat. Nu avea cetăţenia ateniană în clipa în care s-a născut, după şapte ani nu fusese încă admis într-o fratrie, şi nu avea fratori, adică tovarăşi de fratrie. (Fratria era grupul social intermediar între trib şi gintă) (n.t.).

[2] Pentru cei din infern, muritorii din lumea noastră erau „morţii de sus" (n.t.).

[3] Fiul lui Clistene era un desfrînat. Avea raporturi obscene cu Sebinos, prietenul său (n.t.).

[4] Callias era bogat, dar depravat; şi-a risipit averea şi a murit sărac (n.t.).

DIONYSOS

(către Xanthias)

Băiete! Hei, înşfacă sarcina!

XANTHIAS

(înfuriat)

Mereu îmi pomeneşti de sarcină,
Precum corintienii de Corinthos[1]!

CONDUCĂTORUL CORULUI

Vă îndreptaţi acum spre locul sfînt
Al zînei, în dumbrava înflorită,
Şi dănţuiţi, părtaşi ai sărbătorii
Prea preţuite-n ochii zeilor!
Nainte merg şi duc făclia sfîntă,
Şi mă urmează fete şi femei,
Ce se vor da priveghiului de noapte,
Şi astfel preamărind-o pe Demetra!

CORUL

Să mergem în livezile-nflorite,
Pe unde tradafirii cresc, belşuguri!
Să ne jucăm în toată voia noastră,
În corul cel frumos orînduit!
Veniţi, căci ne-nsoţesc în mîndra cale,
În veci preafericitele Moire[2]...
Şi, să se afle: de-i atîta soare
Şi-atîta veselie de lumină,
E numai pentru noi! Căci ne-am pătruns
De sfintele mistere şi trăim

[1] Cuvinte proverbiale, adresate celor ce repetau mereu aceleaşi vorbe. Corintienii aveau totdeauna pe buze numele strămoşului lor legendar, Corinthos, fiul lui Zeus (n.t.).

[2] Moirele, zeiţele destinului, cunoscute de poporul romîn cu numele de Ursitoarele (n.t.).

În cinste, fără să jignim pe nimeni,
Nici pe străini şi nici pe cetăţeni!

(Corul se aşază în rînduri, în partea dreaptă; Dionysos şi Xanthias se apropie de uşa lui Pluton, aflată în stînga.)

DIONYSOS

O, cum să bat? O, cum obişnuiesc
Să bată-n uşă oamenii pe-aici?...

XANTHIAS

Nu pierde vremea! Bate! Nu eşti tu
Heràcle şi la chip şi la isprăvi?...

DIONYSOS
(bătînd în uşă)

Băiete!

EAC

Cine-i?

DIONYSOS

Hèracle voinicul...

EAC

Neruşinat, nenorocit, o, vai
De pielea ta! Cînd ai mai fost pe-aici,
L-ai prins pe Cerber[1] de grumaz, luîndu-l
Chiar de sub ochii mei! Dar s-a sfîrşit!
Cuprinsu-te-a şi stînca Styxului,
Şi malul Aheronului! Auzi
Cum vin acum, ca fulgerele, cîinii
Cocitului[2]? Ehidna-vipera,
O să-ţi mănînce măruntaiele
Cu suta ei de capete! Murena

[1] Heracle coborîse în infern spre a-l elibera pe Teseu (n.t.).
[2] Styxul, Aheronul şi Cocitul, rîuri din infern (n.t.).

Cea din Tartes[1] plămînii ţi-i va suge!
Rărunchii plini de sînge, maţele,
Le-or sfîşia titrasice gorgone[2]!
„Alerg cît pot să le aduc spre tine...“[3]

XANTHIAS

(către Dionysos, care s-a lăsat pe vine)

Dar ce-i?

DIONYSOS

Na! M-am scăpat! Deci, cheamă zeul[4]...

XANTHIAS

Te faci de rîs! Ridică-te mai iute,
Să nu te vadă vreun străin!...

DIONYSOS

Leşin!
O, pune-mi peste inimă-un burete...

XANTHIAS

Poftim, lipeşte-ţi-l!

(Dionysos se şterge.)

O, zei de aur!
Acolo-ţi este inima?

DIONYSOS

De frică
Mi s-a lăsat ceva mai jos, în maţe...

---

[1] Tartesos, localitate pe coasta de sud-vest a Spaniei (n.t.).

[2] Se credea că gorgonele locuiau în Libia. Tithras era un munte ţinut din Atica (n.t.).

[3] Vers luat din Euripide, cu intenţia de a-şi bate joc de stilul lui tragic (n.t.).

[4] Parodia formulei sacre, care se pronunţă după libaţiuni: „Am golit vasul! Cheamă în ajutor zeul“ (n.t.).

XANTHIAS

Cel mai fricos eşti, între zei şi oameni!...

DIONYSOS

Doar ţi-am cerut buretele! Fricos?
Un altul nici atît n-ar fi-ndrăznit...

XANTHIAS

Aşa-i...

DIONYSOS

Ar fi căzut cu nasul în...
Dar eu m-am ridicat şi m-am şi şters...

XANTHIAS

O, ce curaj! Pe zei!

DIONYSOS

Te cred şi eu...
Nu ţi-a fost teamă, cînd l-ai auzit,
Şi cînd ameninţa?

XANTHIAS

Nici nu-mi păsa!

DIONYSOS

De eşti viteaz şi hotărît, cum spui,
Şi dacă nu te temi, să ne schimbăm
Înfăţişările! Hai, dă-mi măciuca!
Îmbracă blana! Eu îţi duc povara...

XANTHIAS

O, cum să nu te-ascult? Dă-mi iute blana!

(După ce şi-a schimbat îmbrăcămintea.)

Grozav Heràcle! Iată-l pe Xanthias...
Vedea-vei de-s fricos, sau „inimos"...

DIONYSOS

O, eşti ca ticălosul din Melita[1]!
Dar ian să-mi urc pe umăr sarcina...

(Din casa Persefonei iese o sclavă.)

SCLAVA
(către Xanthias-Heracle)

O, scumpule Heracle, ai venit?
Poftim! Aflînd că vii, stăpîna noastră
Şi pîini a copt, şi-a pus două-trei oale
De mazăre pisată, ca să fiarbă!
A fript un bou întreg şi-a pregătit
Plăcinte şi colaci! Deci, hai, poftim!

XANTHIAS

O, mulţumesc!

SCLAVA

Pe-Apollo! Cum să pleci,
Cînd ea ţi-a fript şi păsări şi ţi-a dres
Mîncări atît de bune? Strecurat-a,
În cupe, vinul cel mai bun din lume!
O, hai...

XANTHIAS

Drăguţ din partea ta...

SCLAVA

Glumeşti,
Dar nu te las! De dragul tău adus-am
Şi-o cîntăreaţă! Şi-i frumoasă foc
Şi sînt şi două-trei dănţuitoare...

---

[1] Callias, dintr-un mic ţinut din Atica, Melita, îmbrăcase costumul lui Heracle, în timpul bătăliei de la Arginuse, din anul 406 î.e.n. (n.t.).

XANTHIAS

Ce spui? Se află şi dănţuitoare?...

SCLAVA

Şi-s tinerele, proaspăt pieptănate!
Hai!... Bucătarul se gătea să scoată,
Din vatră, peştele... s-a adus masa...

XANTHIAS

Întîi te du, şi la dănţuitoare
Le spune că primesc din partea mea!
(Sclava intră în casă. — Către Dionysos.)
Băiete,-nfaşcă lucruşoarele!
Urmează-mă...

DIONYSOS

Dar stai puţin! Ascultă...
Doar am glumit cînd te-am făcut Heràcle!
Nu-ţi bate joc de mine, Xànthias,
Doar am glumit! O, ia-ţi şi-ţi du povara...

XANTHIAS

Cum asta? Ce? Chiar vrei să-mi iei, îndată,
Tot ce mi-ai dat?

DIONYSOS

Nu-ndată! Ci acum...
Dezbracă blana...

XANTHIAS

Nu mă las... şi-i chem
Pe zei, în ajutor...

DIONYSOS

Pe care zei?
Ce, eşti nebun? Te socoteşti purces
Din Àlcmena[1], tu, muritor şi sclav?

[1] Alcmena, mama lui Heracle (n.t.).

XANTHIAS

Fii liniştit! Ia-ţi tot! Să nu dea zeii,
Să ceri vreodată ajutorul meu...

(Îi înapoiază blana de leu şi măciuca; îşi ia sarcina.)

CORUL

Afle de la mine, acel
Ce e deştept şi e harnic,
Şi mult călătoreşte pe mări:
Să se plece, spre partea ferită,
Să nu stea tot pe-un loc,
Nemişcat ca statuia!
Isteţul s-aşază
Totdeauna unde-i mai moale,
Ca Taramènes...[1]

DIONYSOS

Dar oare nu m-aş veseli mai zdravăn,
De m-aş uita, cum sclavul meu, Xanthias,
Crăceşte-n faţă-mi o dănţuitoare
Trîntită pe covoare de Milet?
Privind, mi-aş mîngîia sculata sculă,
Să vin la rînd! Dar el mi-ar cere oala,
Şi mi-ar izbi un zdravăn pumn în gură,
Să-mi sară dinţii cei din faţă, toţi.

(Se arată o hangiţă; scoate un ţipăt de mirare.)

PRIMA HANGIŢĂ
(arătînd spre Dionysos)

Platano, hei, Platano, vino-ncoace!
Nemernicu-a mai fost la han la noi,
Şi ne-a mîncat vr-o şaisprezece pîini...

[1] Taramènes, conducătorul atenian, cunoscut prin abilitatea lui (n.t.).

A DOUA HANGIȚĂ

Pe Zeus! El e...

XANTHIAS
(aparte)

A păţit-o rău!...

PRIMA HANGIȚĂ

Şi carne fiartă, douăzeci de porţii
A jumătate de obol...

XANTHIAS
(aparte)

Plătească!

PRIMA HANGIȚĂ

Şi usturoi, cît lumea...

DIONYSOS

Nu bîrfi,
Femeie! Ce tot spui?

PRIMA HANGIȚĂ

N-o să mă-nşeli...
Ţi-ai pus coturni, dar te-am recunoscut!
N-am pomenit de peştele sărat...

A DOUA HANGIȚĂ

Pe zei! Şi nici de brînza proaspătă,
Ce ne-a mîncat-o cu burduf cu tot...

PRIMA HANGIȚĂ

Şi cînd a fost la plată, m-a privit
Pieziş şi-a prins să ragă ca o fiară...

XANTHIAS

Numai aşa se poartă, pretutindeni!

PRIMA HANGIŢĂ

Credeam c-a-nebunit, cînd şi-a tras spada!

A DOUA HANGIŢĂ

Pe zei! O, vai de tine...

PRIMA HANGIŢĂ

Ne-am ascuns,
De frică-ntr-un ungher, iar el a şters-o,
Luîndu-ne şi rogojinile...

XANTHIAS

Da, tot isprăvi de-a lui...

PRIMA HANGIŢĂ

Ce-i de făcut?
Te du şi-l cheamă pe Cleòn[1] patronul...

A DOUA HANGIŢĂ

Iar tu, pe Hiperbol, patronul meu...

PRIMA HANGIŢĂ

Să-l hăcuim! Gîtlej fără de fund
Şi blestemat! O, cum ţi-aş mai zdrobi
Măselele ce ne-au tocat mîncarea!

XANTHIAS

Eu, te-aş zvîrli în fundul unei rîpi...

A DOUA HANGIŢĂ

Eu i-aş tăia cu secera gîtlejul
Ce ne-a-nghiţit întreaga tocătură...

[1] Fiind străine la Atena, cele două hangiţe aveau în chip obligatoriu cîte un patron. Cleon şi Hyperbolos, patronii poporului cît fuseseră în viaţă, erau patroni şi în infern (n.t.).

PRIMA HANGIȚĂ

Mă duc să-i spun lui Cleòn! Și chiar astăzi
Îl va chema la el la judecată...

(Hangițele ies.)

DIONYSOS

De nu-mi ești drag, să mor ca un mișel...

XANTHIAS

O, știu ce gînduri ai! Degeaba, însă,
Căci nu mai vreau să fiu Heracle...

DIONYSOS

Taci,
O, dragul meu Xanthias!

XANȚHIAS

Eu, fecior
Àlcmenei? Sînt doar sclav și muritor...

DIONYSOS

Ești supărat și ai dreptate! Știu,
Dar chiar bătut, nu-ți voi mai cere blana!
Să-mi piară soața, pruncii, și-Arhidem
Puchiosul...

XANTHIAS

Hai! Îmi place cum te juri...

CORUL

E vremea să fii iar flăcău,
Căci iar îmbrăcat-ai mantaua!
Încruntă-te, grozăvește-te,
Fii leit zeul
Ce-l înfățișezi...
Iar dacă-i rosti vorbe ieftine,
Și simțim că ți-i frică,

Te silim să duci iar în spinare,
Povara...

XANTHIAS

Cu adevăr grăiţi, voi, oameni buni,
Într-adevăr, şi eu gîndesc la fel!
Mărturisesc: de-oi nimeri-o bine,
Tot o să-mi ieie blana înapoi...
Dar mi se pare că-i mai potrivit,
Să fiu mai dîrz de-acuma înainte,
Şi mult mai aspru la căutătură...
Dar parc-am auzit ceva la uşă...

(Intră Eac, însoţit de doi sclavi.)

EAC

Hoţul de cîini... legaţi-l repede,
Să-l pedepsesc... Grăbiţi-vă...

DIONYSOS

E rău...

XANTHIAS

La corbi!

(Ridicînd măciuca.)

Nu vă atingeţi...

EAC

Vrei să lupţi?

(Îşi strigă luptătorii dinăuntru.)

Ditylas, Sceblyas şi Pardocas[1],
Veniţi, veniţi, şi înfruntaţi străinul...

(Sclavii aleargă, îi iau lui Xanthias măciuca din mînă.)

DIONYSOS

Deci, şi bătut, şi păgubit de bani...
Grozav...

[1] Nume de arcaşi barbari, care păzeau oraşul Atena (n.t.).

EAC

De necrezut!

DIONYSOS

Respingător!

XANTHIAS

Îţi jur! Să mor dac-am mai fost pe-aici,
Sau de-am furat măcar un fir de păr!
Spre a-ţi dovedi că sînt un om de treabă,
O, iată sclavul meu: cît vrei descoasă-l[1],
Şi de-mi găseşti vreo vină, pot să mor...

EAC

Cum să-l descos?

XANTHIAS

Pune-l la scări, în cuie,
Jupoaie-l... frînge-i osul... biciuieşte-l...
Pe cărămizi fierbinţi aşază-l... Toarnă-i
Oţet în nări... şi oricum mai poftești,
Dar să nu-l baţi cu... ceapă şi cu praz!

EAC

O, bun cuvînt! Şi dacă-l schilodesc
Cumva-n bătaie, te despăgubesc...

XANTHIAS

A! Nu-i nevoie! Ia-l şi schingiuieşte-l...

EAC

Acum, în faţa ta, s-auzi şi tu...

(Către Dionysos.)

Dă-ţi jos povara! Gata! Nu cumva,
Să spui minciuni!...

[1] Tortura era interzisă pentru cetăţenii liberi. Numai sclavii chemaţi ca martori puteau fi torturaţi, spre a spune adevărul (n.t.).

DIONYSOS

Să nu mă schingiuiești!
Sînt zeu nemuritor! De nu te-astîmperi,
Îți faci un rău cu mîna ta...

EAC

Ce spui...?

DIONYSOS

Nemuritor sînt și-s purces din Zeus!
Sînt Dionysos! El e-un sclav...

EAC

(către Xanthias)

Auzi?

XANTHIAS

Cu-atît mai mult, e bun de ars cu biciul,
Căci de e zeu, nu va simți nimic...

DIONYSOS

De ce nu mi te-ar bate și pe tine,
De vreme ce te lauzi că ești zeu?...

XANTHIAS

(către Eac)

Dacă-i pe-atît, prea bine! Hai, începe!
S-o dovedi că nu e zeu acela
Care va plînge sau va tremura...

EAC

(către Xanthias)

Nimic de zis! Ești un bărbat de soi!
Cuminte vorbă! Dezbrăcați-vă...

XANTHIAS

Dar cum ne vei descoase, cu dreptate?

EAC

Ușor: lui una... ție una...

XANTHIAS

Bine...
Şi lasă, dacă voi scînci măcar...

EAC

Dar te-am lovit?

XANTHIAS

O, nu, pe cît îmi pare!

EAC

Mai na-ţi şi ţie una...

(Îl loveşte.)

DIONYSOS

Hai, croieşte...

EAC

Ţi-am dat...

DIONYSOS

Dar nici n-am strănutat măcar...

EAC

Mai na-ţi acum şi ţie încă una...

(Îl loveşte pe Xanthias.)

XANTHIAS

Hai, arde-mă o dată! Vai!

EAC

Te vaieţi?
Te doare?

XANTHIAS

Nu! Ci mă gîndeam cam cînd
E prăznuit Heracle-n Diomeia...

[1] Diomeiele erau o sărbătoare în cinstea lui Heracle, prăznuită din cinci în cinci ani, în ţinutul Diomei, aproape de Atena (n.t.).

EAC

Evlavios bărbat!

(Îl loveşte pe Dionysos.)

DIONYSOS

Vai mie!

EAC

Ce-i?

DIONYSOS

Văd cavaleri...

EAC

Verşi lacrimi?

DIONYSOS

Pute-a ceapă...

EAC

Nu-ţi pasă de nimic?

DIONYSOS

Într-adevăr...

EAC

Să-l mai descos, atunci, pe celălalt...

XANTHIAS

Vai!

EAC

Ce-i?

XANTHIAS

(ridicînd piciorul)

Un spin! Te rog, hai şi mi-l scoate...

EAC

Ce-i asta? Să-l mai bat pe celălalt...

DIONYSOS

(țipînd)

Apollo, tu, din Delos și din Pytho...[1]

XANTHIAS

Îl doare! Nu-l auzi?

DIONYSOS

Pe mine? Nu!
Mi-am amintit de-un iamb de Hipponax![2]...

XANTHIAS

Nu scapi cu-atît! Atinge-l pe sub coaste!

EAC

Pe Zeus! Nu! Să-ntoarcă pîntecele...

(Îl lovește peste pîntece.)

DIONYSOS

Pe zei!

XANTHIAS

Da, l-a durut!...

DIONYSOS

„Stăpîne peste
Egeicul adînc, apărătorul
Albastrei mări..."[3]

EAC

Eu nu mai sînt în stare,
Să aflu care dintre voi e zeu!

---

[1] Apollo era născut în Delos și avea un templu la Delfi (n.t.).

[2] Hipponax, poet grec din sec. VI î.e.n. (n.t.).

[3] Fragment din *Laocoon* de Sofocle (n.t.).

Intrați, stăpînul să vă cerceteze,
Și Persefona[1], căci și ei sînt zei...

DIONYSOS

Cu drept grăiești! O, cum nu te-ai gîndit
La asta înainte de bătaie?

(Dionysos și Xanthias intră înăuntru.)

CORUL

O, muză, îndreaptă-te către sfintele coruri,
Dînd farmec și cîntului meu!
Privește spre marea mulțime de oameni,
În care mii de daruri zac ascunse,
Rîvnind o cinstire, mai mult decît Cleofon![2]
Căci pe buzele lui de flecar, ciripește stîngaci rîndunica
Din Tracia; așezată pe-o floare străină,
Ea murmură-un cîntec de jale, ca privighetoarea
Dar Cleofon va pieri, oricum! Cît mai curînd,
Va avea cerutul număr de voturi...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Preasfîntul cor vă deie povețe bune! Astfel
E drept să vă îndemne: cinstiți toți cetățenii,
Pe toți deopotrivă, și izgoniți teroarea!
Chiar de-a greșit vreunul, din vina lui Phrynichos[3],
Lăsați să-și spună păsul; în fața judecății
Să poată să-și îndrepte greșeala din trecut!

---

[1] Persefona, soția lui Pluton, stăpînul Infernului (n.t.).

[2] Cleofon, demagog de origine tracă, fusese dat în judecată pentru uzurparea titlului de cetățean atenian. A fost condamnat la moarte (n.t.).

[3] Phrynichos, poet comic atenian, contribuise la instaurarea conducerii oligarhice a „celor patru sute", care tocmai fuseseră înlăturați (n.t.).

Vă spun: toţi cetăţenii să aibă drepturi; unii
Pe mări luptară numai o dată şi-au ajuns
Din sclavi, stăpîni, deodată, la fel ca plateenii![1]
Sînt bune, toate, însă, v-o spun: e ruşinos!
Vă laud, căci e totul ce-aţi săvîrşit mai bun,
Însă, mai sînt şi alţii ce au luptat pe Mare
De-atîtea ori, alături de voi, ei şi părinţii,
Şi-s tot din neamul vostru; deci ştergeţi-le vina,
Curmaţi cu ura voastră, c-aveţi destulă minte!
Din toţi semenii noştri să facem nişte rude,
Toţi aibă-aceleaşi drepturi, cîţi au luptat alături!
De-om fi trufaşi şi mîndri, azi, cînd cetatea noastră
Se află bîntuită de-a mărilor mînie,
Cei viitori vor spune c-am fost nişte nemernici...

CORUL

Văd limpede năravul şi viaţa unui om!
Din toţi cîţi au o baie şi-o leacă de leşie
Cu-amestec de cenuşă şi lut din Cimolos[2],
Cligenes închircitul, e cel mai ticălos!
Dar mult nu va petrece pe locurile noastre!
A şi simţit el asta şi n-are linişte:
De va fi prins o dată, şi beat, şi fără băţ,
Va fi lăsat de-ai noştri, în drum, în pielea goală!

CONDUCĂTORUL CORULUI

O, n-aţi băgat de seamă şi voi cum statul nostru
Învîrte cetăţenii, ca banii vechi şi noi?

---

[1] Sclavii care au luat parte la lupta navală de la Arginuse au fost făcuţi cetăţeni atenieni, asemenea plateenilor care luptaseră împotriva perşilor în timpul războaielor medice (n.t.).

[2] Cligenes se împotrivea tratativelor de pace, şi sprijinea politica lui Clefon. Cimolos, o mică insulă din Ciclade, avea o piatră calcaroasă, bogată în sodă (n.t.).

Bănuţii de-altădată, aşa frumoşi şi mîndri,
Lucraţi aşa de bine, şi-aşa curaţi la sunet,
Că-i preţuiesc şi grecii, şi-i preţuiesc barbarii,—
N-au căutare! Însă în schimb, au căutare
Tot cei de bronz, cu chipuri pocite! Şi aşa,
Pe cetăţenii noştri de neam, şi cumpăniţi,
Frumoşi la trup şi suflet, cinstiţi, şi drepţi din fire,
Desăvîrşiţi prin coruri, palestre şi prin arte,
Îi ponegrim într-una... Cel căutat e bronzul:
Roşcaţi, răi şi nevrednici, sămînţă de străini,
Şi pripăşiţi, pe care cetatea, altădată,
N-ar fi primit să-i fie nici victime pe rug...
Deci, voi, lipsiţi de minte, schimbaţi-vă! Cei vrednici
Să aibă căutare! De-ţi îndrepta ceva,
Slăviţi veţi fi! Iar altfel, „o să culegeţi hulă,
După ispravă bună"... cum spun şi înţelepţii...

(Iese din casă Xanthias, însoţit de un sclav al lui Pluton.)

SCLAVUL LUI PLUTON

Pe Zeus cel puternic! Că bun om
Mai e stăpînul tău...!

XANTHIAS

Da, bun e... Ştie
Să bea şi să se culce cu muieri...

SCLAVUL

Nu te-a bătut, deşi ţi-a dovedit,
Că eşti un sclav şi nicidecum stăpîn...

XANTHIAS

De mă bătea, ce-ar fi păţit...

SCLAVUL

Îmi place
Isprava ta, căci şi eu sînt la fel...

XANTHIAS

Da?

SCLAVUL

Cînd îmi blestem, în ascuns, stăpînul,
Mă simt în corul fericiţilor...

XANTHIAS

Dar cînd primeşti potop de lovituri,
Şi ieşi, scîncind, pe uşă?...

SCLAVUL

Chiar şi-atunci...

XANTHIAS

Dar cînd urzeşti pe-ascuns?

SCLAVUL

Nu mă pricep...

XANTHIAS

O, Zeus, scut al sclavilor! Şi tu
Asculţi la uşi?...

SCLAVUL

O, da, şi-s fericit...

XANTHIAS

Dar cînd bîrfeşti stăpînii, cum te simţi?

SCLAVUL

Atunci, pe zei! mă... scap, de fericire!

XANTHIAS

Întinde-mi, frăţioare, mîna dreaptă,
Să te sărut! Îmbrăţişează-mă!
...De bici ne ocrotească Zeus! Oare
Ce ţipete şi-njurături s-aud?

SCLAVUL

Eschil, se ceartă cu Euripide...

XANTHIAS

O!

SCLAVUL

Printre morţi e o grozavă zarvă,
Şi-o nemaipomenită răzmeriţă!...

XANTHIAS

Din ce pricină?

SCLAVUL

După obicei,
Acel ce stăpîneşte cel mai bine
Un meşteşug de seamă şi cu rost
Ia loc la masă-n Prytaneu şi stă
Pe-un tron, chiar lîngă Pluton....

XANTHIAS

Înţeleg...

SCLAVUL

Iar cînd soseşte altul, mai dibaci
Ca el, e nevoit să-i deie locul...

XANTHIAS

Dar ce l-a scos din fire pe Eschil?...

SCLAVUL

O, el? stătea pe tronul tragediei,
Drept cel mai bun...

XANTHIAS

Şi cine stă acum?

SCLAVUL

Cînd a venit aici Euripide,
S-a dus pe la borfaşi, pe la pungaşi,
La paricizi şi spărgători — căci sînt

Destui în Hades! Ascultîndu-i ei
Cuvintele întoarse şi sucite,
Tocmai pe dos, — s-au minunat, spunînd
Că-i cel mai bun! El s-a umflat în pene,
Şi s-a urcat pe tronul lui Eschil.

XANTHIAS

Şi cum? Nu l-au gonit pînă la urmă?

SCLAVUL

O, nu, pe Zeus! Căci striga poporul:
„Aleagă-se, din doi, cine-i mai bun,
În meşteşug..."

XANTHIAS

Ei, răii şi pungaşii?...

SCLAVUL

Da, ei! Ţipau, că s-auzea la ceruri...

XANTHIAS

Dar cum, Eschil n-avea apărători?

SCLAVUL

(arătînd spre spectatori)

Cum vezi, cei buni sînt puţintei şi-aici...

XANTHIAS

Şi ce-o să facă Pluton? Ce gîndeşte?

SCLAVUL

Să-i lase chiar acum, să se întreacă
Din meşteşug, apoi va judeca...

XANTHIAS

Dar cum de n-a rîvnit şi Sofocle,
Un loc la tron?

SCLAVUL

Pe Zeus! El n-a vrut...
Cum a sosit, văzîndu-l pe Eschil,
L-a sărutat şi dreapta i-a întins-o,
Pe tronul lui lăsîndu-l... Dar acum,
El vrea, precum mi-a spus şi Clidemides[1].
Lîngă Eschil să lupte; de-o ieşi
Biruitor Euripide,-atunci,
Îl va-nfrunta în meşteşug, Sofocle...

XANTHIAS

Şi cînd va fi aceasta?

SCLAVUL

Chiar îndată...
Se vor lupta grozav şi crunt! Vor pune
A muzelor putere pe balanţă...

XANTHIAS

Vor pune în balanţă tragedia,
Cu tot cu lipsuri?

SCLAVUL

Vor avea echere,
Şi rigle, să măsoare stihul... Forme
Cu patru laturi...

XANTHIAS

Toarnă cărămizi?

SCLAVUL

...şi diametre! Vrea Euripide
Să cerceteze tragediile,
Cuvînt după cuvînt...

[1] Un necunoscut (n.t.).

XANTHIAS

Eschil înghite?

SCLAVUL

Şi-a opintit grumazul, ca un taur,
Şi se uita-n pământ...

XANTHIAS

Judecătorii
Cine vor fi?

SCLAVUL

Cam greu, că-i secetă
De pricepuţi! Eschil cu-atenienii
Nu se-mpăca...

XANTHIAS

Poate erau prea mulţi
Pungaşi şi spărgători...

SCLAVUL

Spunea Eschil
Că n-are rost să se măsoare geniul!
L-au pus arbitru pe stăpînul tău,
Căci se pricepe. Să intrăm, căci, ştii,
Stăpîni grăbiţi... e rost de ciomăgeală...

CORUL

Greu o să-şi înfrîngă mînia poetul cu glasul de trăsnet,
Cînd va vedea cum vrăjmaşul tare de gură, apucat de ura năprasnică,
Îşi ascuţeşte colţii şi îşi roteşte în toate părţile
Ochii plini de văpăi!
Aprigă bătălie va fi, în fulgerare de coifuri,
Între stihurile cu aripi şi peneturi, şi între falsele dulcegării, —
Cînd omul Daltei mărunte va sta să înfrunte poetul

Cu minte scăpărătoare şi înaripate cuvinte!
Părul poetului, lăsat pe umeri ca o coamă bogată,
Se va zbîrli, îşi va încrunta în grozavă mînie sprîncenele,
Şi scrîşnind va zvîrli cuvinte bătute în bolduri,
Smulte din piept, pe rînd, ca răsufletul unui uriaş...
Şi iar, cel tare de gură, măsurătorul de vorbe,
Subţiraticul, se va desfăşura, îşi va pune-n mişcare frîiele urii,
Va rupe în patru fiecare cuvînt, urmărind să zdrobească prin nimicuri subtile
Truda grea a plămînilor...

(Intră în scenă Euripide, Dionysos, şi Eschil.)

EURIPIDE
(către Dionysos)

Nu, nu mă las de tron! Mă dojeneşti?
Eu cred că sînt mai meşter ca Eschil...

DIONYSOS

O, de ce taci, Eschil? N-auzi ce spune?

EURIPIDE

Întîi, s-o grozăvi, ne va-nşela,
Cum ne-a-nşelat cu tragediile...

DIONYSOS

Tu, om ciudat! Prea multe vorbe mari...

EURIPIDE

O, îl cunosc, căci l-am pătruns de mult...
E un înfumurat, moară stricată,
Neputincios, flecar neîntrecut,
Meşter de vorbe, cu eroi prea cruzi!

ESCHIL

O, tu „Copil al zînei ţărăneşti"[1],
Tu mă bîrfeşti? Tu care-aduni nimicuri,
Şi-n scenă-aduci milogi şi flenduroşi?
O să-ţi astup eu gura n-avea grijă...

DIONYSOS

Nu-ţi încălzi plămînii de mînie[2]!

ESCHIL

Aduceţi, sclavi, un miel cu lînă neagră,[3]
Căci iată, izbucneşte uraganul...

ESCHIL

Adunător de monodii cretane,
Ai dus pe scenă nunţi nelegiuite,
Şi nunţi oprite!...

DIONYSOS

Preacinstit Eschil,
Opreşte-te! Iar tu, Euripide,
Cuminte fii, sub grindina aceasta,
Să nu-ţi lovească tîmpla vreun cuvînt
Mai greu şi să-ţi mai scoată un *Telef*[4]...
Eschil, lasă mînia! Cumpătare!
Nu răbufni ca un stejar în flăcări,
Căci nu vă stă frumos să vă sfădiţi
Mai rău ca vînzătoarele de pîine!

EURIPIDE

Pe Zeus, Meleagru şi Peleu!

---

[1] Parodia unui vers din Euripide, cu înlocuirea cuvîntului „maritim" prin „ţărănesc", spre a sugera originea umilă a lui Euripide (n.t.).

[2] Imitaţie a stilului lui Euripide (n.t.).

[3] Zeilor din infern li se jertfeau victime negre (n.t.).

[4] Telephos, numele uneia din tragediile lui Euripide (n.t.).

Şi pe Eol! Şi-ndeosebi pe Telef[1]!
O, vreau să muşc! Hai, muşcă-mă, prin stihuri,
Ce-s nervul tragediilor! Sînt gata!

DIONYSOS

Ce ai de gînd, Eschil? Nu spui nimic?

ESCHIL

N-aş vrea să mă măsor cu el aici,
Căci lupta-i neegală...

DIONYSOS

Cum aşa?

ESCHIL

Sînt mort, dar poezia mea e vie!
A lui s-a stins cu el! Aşa că are
Ce recita... Şi totuşi vom lupta,
De hotărăşti aşa...

DIONYSOS

Un sclav s-aducă
Tămîie şi cărbuni! Vreau să mă rog!
Să-mi fie mintea limpede cînd judec
Acest război de vorbe iscusite...

(Către cor.)

Iar voi cîntaţi în cinstea muzelor...

CORUL

O, voi nouă muze, neprihănite fecioare, ale lui Zeus copile!
Uitaţi-vă cum iscusitele minţi
Ale poeţilor, făuritori ai gîndirii,
Sînt aşa de nepricepute cînd s-avîntă în luptă,

[1] Dintre piesele lui Euripide, Aristofan ridiculiza îndeosebi tragedia *Telephos* (n.t.).

Înfruntînd loviturile grele şi meşteşugitele vorbe!
Veniţi să le vedeţi strășnicia buzelor, pricepute s-arunce
Mari vorbe, sau frînturi de stihuri mărunte!
Lupta cea mare dintre talente, — începe!

DIONYSOS
(către cei doi poeţi)

Rugaţi-vă'nainte de-a începe...

ESCHIL

Demetra, hrana sufletului meu,
Mai vrednic fă-mă de misterul tău!

DIONYSOS
(către Euripide)

Hai, dă şi tu prinos...

EURIPIDE

O, mulţumire!
Eu am alţi zei cărora mă închin...

DIONYSOS

Ai zeii tăi? De cînd?

EURIPIDE

Precum îţi spun...

DIONYSOS

Atunci, poftește, roagă-te la ei...

EURIPIDE

Văzduh, cîrmuitor al limbii mele,
Tu, hrana mea! O, tu, Pricepere,
Voi nări cu miros ascuţit, slujiţi-mi
Să-nfrunt duşmanul...

CORUL

Vrem să v-ascultăm,
O, voi bărbaţi destoinici! Pe ce cale
A vorbelor vrăjmaşe, veţi porni?

Vi-s limbile în furii! Piepturile
Vi-s pline de-ndrăzneală; minţile
Amînduror sînt vii şi-nflăcărate...
Deci, aşteptăm cuvintele de spirit,
Cu grijă şlefuite, şi lucrate,
Cu cea mai fină daltă! Aşteptăm
Şi vorbe grele, cu putere smulte
Din rădăcini! Să se împrăştie
În valuri mari, noianuri de poeme...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Rostiţi-vă, deci, vorbele alese,
Nu aiureli, ca oamenii de rînd...

EURIPIDE

Cît despre arta mea şi despre mine,
Vă voi grăi la urmă! Vreau s-arăt
Că el e-un şarlatan! A încălţat
Doar proşti, crescuţi la şcoala lui Phrynicos[1]!
Masca, în chip de-Achile sau Niobe,
Doar nişte figuranţi de tragedie,
Ce nu suflau o vorbă...

DIONYSOS

O, aşa e...

EURIPIDE

Iar corul lăbărţa vreo patru rînduri
De cîntece, şi ei tăceau... tăceau...

DIONYSOS

Eu le gustam şi le iubeam tăcerea
Mai mult ca vorbăriile de astăzi...

---

[1] Phrynichos din Atena a fost un poet tragic, care l-a precedat cu puţin pe Eschil. A reprezentat în anul 496 î.e.n. tragedia *Luarea Miletului*, iar în 476 *Fenicienele*. A murit probabil în Sicilia (n.t.).

EURIPIDE

Erai un prost...

DIONYSOS

Ce urmărea Eschil?
Din ce pricini masca el figuranţii?

EURIPIDE

Din şmecherie! Bieţii privitori
Tot aşteptau... şi tot tăcea Niobe...

DIONYSOS

O, blestematul! Cum m-a prins în vrajă!...
(Către Eschil.)
De ce te tot frămînţi?

EURIPIDE

Fiindcă ştie
C-o să-l dărîm! Tot flecărind, zvîrlea
Vreo zece vorbe sprîncenate, mari
Cît boul, încîlcite şi pompoase,
Drept la mijlocul dramei...

ESCHIL

O...

DIONYSOS

Să taci!

EURIPIDE

...şi nici o vorbă clară...

DIONYSOS
(către Eschil)

Nu scrîşni!

EURIPIDE

...ci doar Scamandri[1], metereze, pajuri
Pe scuturi ferecate-n bronz; şi vorbe
Greu de-nţeles...

DIONYSOS

Pe zei! O, chiar şi eu
„Un timp lung, lung, stătut-am treaz, în noapte"[2],
Voind să ştiu ce-i „Cal-cocoşul" galben[3]...

ESCHIL

Ce ignorant! Emblema unei nave...

DIONYSOS

Deci, nu Eryx, feciorul lui Philòxen?

EURIPIDE

Ce căutau în tragedii cocoşii?

ESCHIL

Dar tu, duşman al zeilor, cu ce
Ne-ai procopsit?

EURIPIDE

N-am cai-cocoşi, ţapi-cerbi,
Ca pe covoarele persane! Ci
Luîndu-ţi moştenire tragedia,
Am vrut s-o scutur de lăudăroşi
Şi vorbe mari! Am subţiat-o! Pus-am
În ea şi stihuri mici, şi... păstîrnac!

[1] Scamandru, rîu din Troia, pomenit întîi de Homer (n.t.).
[2] Parodia unui vers din Euripide, *Hippolytos*, 375 (n.t.).
[3] În original Hippalectryon, o pasăre fantastică (n.t.).
[4] Un necunoscut (n.t.).

Am pus şi sosuri scoase de prin cărţi
Şi, pe deasupra, pe Cephisophon...[1]
N-am spus orice! N-am încurcat cuprinsul!
Actorul prim ieşea oricînd pe scenă,
Spunînd a tragediei obîrşie...

DIONYSOS
(pentru sine)

Mai bine, decît obîrşia ta...

EURIPIDE

Puneam vigoare, chiar din primul stih!
La fel de mult vorbeau: femeia, sclavul,
La fel stăpînul, baba, sau fecioara...

ESCHIL

Nu trebuiai ucis pentru-ndrăzneală?

EURIPIDE

Pe zei! Făceam o faptă democrată!

DIONYSOS
(încet, către Eschil)

Nimic nu-ţi foloseşte, orice-ai spune...

EURIPIDE
(arătînd spre spectatori)

I-am învăţat să-şi mişte limba...

ESCHIL

Cred...
De ce nu-i învăţai cum să... plesneşti?

EURIPIDE

Eu i-am deprins cu vorbe delicate,
Cum să măsoare stihul, cu echerul,
Să cugete, să vadă răul, sau
Să-l uneltească...

[1] Cephisophon era prietenul şi colaboratorul lui Euripide. Nu ne-au rămas de la el decît cîteva frînturi (n.t.).

ESCHIL

O, te cred!

EURIPIDE

Am pus
În scenă, întîmplări folositoare,
Şi cunoscute; oamenii puteau
Să cerceteze; nu am vorbe mari
Sau pripăşite; n-am Cicnoşi şi Memmoni[1],
Cu clopoţei la ham; de-ar fi să judeci
După discipoli, toţi ai lui sînt Manes,
Pharmis şi Megenet, toţi trîmbiţaşi
Cu lănci şi cu mustăţi, făloşi, că pinii
De rîs se-ndoaie! Mie-mi sînt discipoli
Doar Clitophon şi Teramen-Frumosul...

DIONYSOS

A... el? Cînd crezi că-i mort, a şi-nviat!
Se vede că-i din Ceos, nu din Chios[2]...

EURIPIDE

Astfel de gînduri şi de simţăminte,

(arătînd spre spectatori)

Le-am strecurat oricînd în suflete,
Punînd în tragedie judecată,
Imbold spre cercetare; de aceea,
Azi pot pătrunde toate lucrurile,
Şi mai cu seamă, îşi gospodăresc
Şi casele mai bine; de-i întrebi:
„Cum merge? Unde e cutare lucru?",
Ei îţi răspund cu toţi „gospodăreşte"...

---

[1] Nume de eroi de tragedie (n.t.).

[2] La jocul de zaruri, „din Chios" se numea o lovitură fericită, iar „din Ceos" una nefericită. Thermenes era originar din insula Ceos (n.t.).

DIONYSOS

Pe zei! Pînă mai ieri, toţi cetăţenii
Atenieni, cînd se-ntorceau acasă
Stăteau năuci, cu gurile căscate,
Prostiţi ca nişte ţînci, stăteau ca muţii!
Azi, însă, cum se-ntorc, prind a ţipa
La sclavi: „Aţi auzit? Hai, daţi-mi oala!"
„Cine a mîncat iar capul de scrumbie?"
„Să iasă hoţul care mi-a furat,
Acum un an, o strachină? Şi unde
Mi-i usturoiul cel de ieri? O, care
Mi-a-nfulecat şi azi măslinele?"...

CORUL

„Priveşte-n jur, strălucitorule
Ahile!"[1] Hai, grăieşte, o, Eschil!
Grăieşte! Însă să-ţi struneşti mînia,
Ca să n-ajungi dincolo de măslini![2]...
Ţi s-au adus învinuiri grozave!
Ia seama, deci, tu, om cu suflet bun,
O, pune frîu mîniei în răspuns!
Acuma strînge pînzele! Şi lasă
Doar pînzele de sus! Apoi, desfă-le,
Puţin cîte puţin, încet, încet,
La vînt uşor, şi fără de opriri...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Eşti cel dintîi elen ce a clădit cuvinte înălţătoare
Ca monumentele... Tu ai împodobit al tragediilor
grai!

---

[1] Primul vers din tragedia *Mirmidonii* de Eschil (n.t.).

[2] Cîmpul de alergări de la Atena, avea ca limită un şir de măslini. Alergătorii aveau poruncă că n-o depăşească. Cuvintele „a trece dincolo de măslin" deveniseră proverbiale şi însemnau „a depăşi limita, a întrece măsura" (n.t.).

Fii, deci, bărbat, şi dă-ne apă limpede ca a izvoarelor...

ESCHIL

Mîhnit mă aflu de-ntîlnirea asta!
Îmi ard rărunchii! Dar o să răspund,
Să nu se spună că-s nepriceput...
(Către Euripide.)
De ce admiră oamenii poeţii?...

EURIPIDE

Ce vorbe mari! Dar oare nu poeţii
Îi fac pe cetăţeni să fie buni?

ESCHIL

Dar ce pedeapsă ţi s-ar cuveni,
Cînd tu îi faci doar ticăloşi?...

DIONYSOS

O, moartea!

ESCHIL

Îţi spun, o, Dionysos! I-am lăsat
Viteji, de patru coţi de-nalţi, buni platnici
Ai dărilor; nu pierde-vreme; nu
Sofişti şi măscărici! Ai mei respiră
Doar sulițe şi căşti, penaje albe,
Pulpare, coifuri; pieptul lor era
Acoperit în şapte piei de scuturi...

EURIPIDE

Iar mă pisezi cu căştile, o, Zeus!

DIONYSOS

Hai, nu mai fi semeţ şi supărat...
Cum ai putut să-i faci viteji şi buni?

ESCHIL

Am scris o tragedie...

DIONYSOS

Ei, şi, care-i?

ESCHIL

„Cei şapte contra Thebei"... Toţi bărbaţii,
Se-nflăcărau, rîvnind şi ei să lupte...

DIONYSOS

I-ai oţelit prin ea pe cei din Theba,
În contra noastră! Deci, să-ţi iai pedeapsa!

(Se prefăce că-l loveşte.)

ESCHIL

Vă amintiţi de... *Perşii*... Vă-ndemnam
Să biruiţi vrăjmaşii! Însă, voi...

DIONYSOS

Mă fermecase moartea lui Darius,
În tragedia *Perşii*... Însă corul
A prins să ţipe şi bătea din palme...

ESCHIL

...Căci au poeţii datorii măreţe!
Vă amintiţi, cei vechi şi mari... Orfeu
Ne-a învăţat misterele; oprit-a
Vărsările de sînge; iar Museu
Oracole şi leacuri; Hesiod
Munca la cîmp... Ne-a dat Homer cel sfînt
Învăţături spre cinste şi mărire,
Despre curaj şi despre armele
Vitejilor...

DIONYSOS

Dar n-a deprins nimic,
De la Homer, stîngaciul Pantacles!

Mergînd într-un alai, mai ieri, — întîi
Şi-a înnodat pe sub bărbie coiful,
Apoi voia penajul să i-l pună!...

ESCHIL

Dar au deprins viteji, cum e Lamachos[1]!
Înflăcărat de-a lui isprăvi, creat-am,
Eroi, cum sînt Patrocles şi Teucros,
Zis „inimă de leu"... Să fie pildă
De eroism, să fie cetăţenii
Doar la un pas de trîmbiţe... N-am Fedre,
Nici Stenoboi, şi nici îndrăgostite!...

EURIPIDE

Da, căci n-aveai nimic din Afrodita...

ESCHIL

Nici n-aş fi vrut! Pe-ai tăi ea i-a strivit...
Pe tine te-a şi doborît!

DIONYSOS

Aşa e...
Căci tot ce spunem rău despre femei
Se-ntoarce împotriva noastră!

EURIPIDE

Dar
Cu ce-a greşit, cetăţii, Stenoboia?

ESCHIL

N-au îndemnat *Bellerefonţii* tăi,
Femei din neamuri mari, aleşi bărbaţi,
Să bea otravă, cînd păcătuiau?

EURIPIDE

Dar nu-i adevărat ce-am spus în *Fedra*?...

[1] General atenian din sec. V. î.e.n. (n.t.).

ESCHIL

Poetul e dator, în toate cele,
Să nu aducă-n scenă pilde rele!
Copiilor le înfloreşte mintea
Prin dascăli iscusiţi; iar cei maturi
Îşi făuresc virtuţile prin arte!
Datori sîntem să spunem adevărul!

EURIPIDE

Dar e cinstit, ca-n loc să grăieşti simplu,
Ca oamenii, rosteşti cuvinte mari,
Cît munţii Lycabet şi cît Parnasul?

ESCHIL

Nu-i trebuiesc, gîndirii geniale,
Să aibă forme mari, monumentale?
O, prometeii vor pieri curînd,
Purtîndu-i ca pe oamenii de rînd!
Iar tu i-ai pîngărit!...

EURIPIDE

S-o dovedeşti!

ESCHIL

Ai îmbrăcat în zdrenţe regii, vrînd,
Să-i faci de plîns...

EURIPIDE

Şi ce e rău în asta?

ESCHIL

Vrea vr-un bogat să fie trierarh[1]?
Se-mbracă-n zdrenţe, spun că pier de foame...

[1] Trierarhul era cetăţean bogat, obligat să contribuie cu averea lui la echiparea unei corăbii cu trei rînduri de vîsle, numită „trieră" (n.t.).

DIONYSOS

O, mint de zvîntă! Pe sub zdrenţe-şi pun
Tunici de lînă... şi să-i vezi prin pieţe,
La... pescuit...

ESCHIL

...şi-s tari de gură! Astfel
Ni s-au golit palestrele; cei tineri
S-au istovit; crîcnesc toţi marinarii...
Pe timpul meu ştiau să ceară pîine,
Să strige „rypapai"...[1]

DIONYSOS

...şi să se-mpută
În gura lopătarului din fund...
Spurcau pe cei de-alături; dezbrăcau,
Pe cetăţeni; acum răspund obraznic...

ESCHIL

Dar cîte rele n-a mai săvîrşit!
A zugrăvit codoaşe şi femei
Născînd în temple, sau culcîndu-se,
Cu fraţii lor! De-aceea statu-i plin,
De măscărici, de scribi, ce linguşesc
Mulţimea, înşelînd-o fără milă...
Cine mai ştie cum se duce torţa?

DIONYSOS

O, da, pe Zeus! Eu am rîs grozav
La sărbătorile Panatenee...
Grozav mai gîfîia un om micuţ,
Grăsuţ, plecat, cam palid!—rămînea
În urmă, chinuindu-se grozav;
Iar cei din Tîrgul Oalelor stăteau

[1] Îndemn colectiv al marinarilor de pe o corabie, spre a sincroniza mişcările vîslelor (n.t.).

La porți și-l tot loveau în pîntece,
În șold, în coaste și în dos! Sătul
De-atîtea palme, acel om,
În torță și-a suflat și a tulit-o...

CORUL

Sînt lucruri de seamă! Și zarvă multă! Se iscă
Luptă cruntă, și greu e să știi dinainte
Cine va lovi mai năprasnic, cine va putea să întoarcă
Loviturile, cu un pumn și mai greu...
Ce-i, deci, nemișcarea aceasta? De ce bateți în loc?
Sînt multe căi de luptă și șiretlicuri destule!
Spuneți tot, și-n sprijin, și împotrivă,
Spuneți și înfruntați-vă; hai, dați pe față,
Socoteli mai vechi și mai noi; aveți însă grijă
Să spuneți lucruri bune și înțelepte...
Vă gîndiți poate că privitorii,
N-or să priceapă gingășia măiestritelor vorbe?
O, nu vă temeți! Azi, nu mai e chiar așa...
Toți au fost odată oșteni, toți au o carte,
să-nveațe calea cea dreaptă!
Minunați sînt la fire și-s șlefuiți! O nu vă
temeți! Înfruntați orice vorbă
Căci privitorii sînt înțelepți...

EURIPIDE
(către Eschil)

Întîi, să-ți judecăm prologurile,
Căci toate ți le știu cam încîlcite!

DIONYSOS

Și ce prolog vei cerceta?

EURIPIDE

...O, multe...

(Către Eschil.)

Recită-mi-l pe cel din *Orestia*...

DIONYSOS

Să-l auzim! Tăcere! Hai, recită...

ESCHIL
(recitînd)

„O, paznic al puterii părinteşti,
Subpămîntene Hermes, fii părtaş
În luptă, şi mîntuitorul meu!
Mă-ntorc acasă, vin în ţara mea"...

DIONYSOS
(către Euripide)

Găseşti nepotriviri?

EURIPIDE

Da, o duzină...

DIONYSOS

Dar sînt doar patru stihuri...

EURIPIDE

Fiecare
Este greşit în douăzeci de locuri...

DIONYSOS
(către Eschil)

Te sfătuiesc să taci; se va vădi
Că iambi din patru stihuri nu-s de-ajuns...

ESCHIL

Să tac, în faţa lui?

DIONYSOS

Ascultă-mă!

EURIPIDE

Dar a greşit grozav, de la-nceput...

ESCHIL

O, ce nimicuri spui...

EURIPIDE

Puţin îmi pasă...

ESCHIL

Dar ce-am greşit?...

EURIPIDE

Recită înc-o dată...

ESCHIL

„O, paznic al puterii părinteşti,
Subpământene Hermes, fii părtaş
În luptă, şi mîntuitorul meu,
Mă-ntorc acasă, vin în ţara mea..."

EURIPIDE

Nu se plîngea Orestes pe mormîntul
Răpusului părinte?

ESCHIL

Chiar aşa...

EURIPIDE

Dar tatăl lui Orestes nu murise,
De mîna unei tîrfe, încurcat
În viclenia ei? Cum mai poţi spune
Că Hermes îl păzea?

ESCHIL

Dar care Hermes?
E vorba de „Ajutătorul"... El

Doar îl păzea! I-a spus „subpământean“,
Căci moştenise, zeul, cinstea asta,
Prin tatăl său...

EURIPIDE

Dar a greşit grozav!
Avînd el cinstea asta, de la tatăl...

DIONYSOS

...înseamnă că a siluit morminte,
Cu yoia tatălui...

ESCHIL

O, bei un vin,
Cu iz de poloboc...

DIONYSOS

Recită! Lasă...

ESCHIL

„Subpământene Hermes, fii părtaş
În luptă, şi mîntuitorul meu!
Mă-ntorc acasă, vin în ţara mea!“...

EURIPIDE

Eschil, deşteptul! Spune-acelaşi lucru,
De două ori...

DIONYSOS

Poţi dovedi aceasta?

EURIPIDE

Cînd spui, „mă-ntorc...“ şi „vin“, nu e totuna?

DIONYSOS

E, cum ai spune vreunui vecin,
„Să-mi împrumuţi «copaia» ta —«covata»...“

ESCHIL

Dar nu-i acelaşi lucru, om smintit!
Cuvîntul e, la locul potrivit...

EURIPIDE

Dar cum aşa? Ce înţelegi prin asta?

ESCHIL

Acasă, vine cel ce are-o ţară,
Din vremurile vechi! Iar surghiunitul
Se-ntoarce-n *ţara* sa.

DIONYSOS

Nu înţeleg!...

EURIPIDE

Orestes nu s-a-ntors în patrie,
Ci a venit pe-ascuns! Iar stăpînirea
Nici nu ştia...

DIONYSOS

Tot nu pricep nimic...

EURIPIDE
(către Eschil)

La altele să trecem...

DIONYSOS

Hai, Eschil!
(Către Euripide.)
Tu, stai la pîndă...

ESCHIL

„Eu, de pe mormînt,
Pe tata-l strig, s-audă, să m-asculte"...

EURIPIDE

„S-audă"... „să m-asculte"...? Nu-i totuna?...

ESCHIL

Doar el vorbea cu morții! Dacă-i strigi,
Chiar de trei ori, n-ajută la nimic[1]!
Hai, vin la rînd prologurile tale!...

EURIPIDE

Dac-o să afli vorbe de prisos,
În ele, să mă scuipi drept în față!

DIONYSOS

Deci, hai, începe! Am prilej s-ascult,
Puternicia vorbelor din stihuri!

EURIPIDE

„Era Oedip destul de fericit,
La început..."

DIONYSOS

O, nu, pe zei! Era,
Din naștere, un om nenorocit,
Din leagăn, înainte de-a vedea
Lumina zilei; îi menise- Apollo
Că-și va ucide tatăl; cum putea
Să fie fericit, la început?

EURIPIDE

„Și-apoi, ajuns-a cel mai urgisit..."

ESCHIL

Nu! Urgisit a fost necontenit!
Și cum? A fost lăsat, abia născut,
În frigul iernii, într-un vas de lut,

[1] Cei morți în țară străină sau dispăruți, erau strigați de trei ori pe nume (n.t.).

Ca să nu crească să-şi ucidă tatăl!
S-a dus apoi pîn'la Polyb, tîrîndu-şi
Picioarele umflate; s-a-nsurat
Cu o bătrînă, chiar cu maică-sa;
Şi a orbit...

DIONYSOS

Mai fericit era
S-ajungă cap de oşti[1], ca Erasînid...

EURIPIDE

Aiurea... Ştiu să-mi fac prologurile...

ESCHIL

Eu n-o să-ţi spulber vorbă după vorbă,
Ci am să-ţi năruiesc prologurile
C-un ulcioraş, din voia zeilor!

EURIPIDE

C-un ulcioraş? Prologurile?

ESCHIL

Da!
La orice scrii, se poate-adăuga,
În iambi, „blăniţă", „ulcioraş", ori „sac";
Voi dovedi-o...

EURIPIDE

Să mi-o dovedeşti...

ESCHIL

Ţi-o dovedesc îndată...

DIONYSOS

(către Euripide)

Hai, recită...

[1] Erasinides, unul dintre generalii atenieni condamnaţi şi executaţi după lupta de la Arginuse (n.t.).

EURIPIDE

(recitînd)

„Cum spune zvonul cel mai larg, Egiptos
Plutea pe mări, cu cincizeci de feciori,
Şi-n Argos..."

ESCHIL

...A pierdut un ulcioraş!

DIONYSOS

De ce ulcior vorbeşti? Te vei căi...

(Către Euripide.)

Mai spune-i un prolog, să-l mai vedem...

EURIPIDE

„În mînă c-un toiag, şi-n piei de cerb,
Într-un alai de torţe, pe Parnas,
Diónys..."

ESCHIL

...A pierdut un ulcioraş!

DIONYSOS

Na! iarăşi ne-a atins cu ulcioraşul...

EURIPIDE

Dar acestui prolog, nu va putea
Să-i lege-un ulcioraş: „Nu-i om să fie
În toate fericit: căci ori se naşte
Cu stare şi trăieşte-n sărăcie,
Ori e de jos, dar..."

ESCHIL

...pierde-un ulcioraş!

DIONYSOS

Euripide!

EURIPIDE

Ce-i?

DIONYSOS

Hai, pînzele
Să ni le strîngem! Văd că ulcioraşul
O să mai sufle mult...

EURIPIDE

Nu, pe Demetra!
Îi va sări din mînă, chiar acum...

DIONYSOS

Hai, spune, dar ia seama: ulcioraşul...

EURIPIDE

„Şi părăsind Sidonul, Agenor,
Fiul lui Cadmos..."

ESCHIL

...Pierde-un ulcioraş...

DIONYSOS

Euripide, cumpără-i ulciorul,
Să nu-ţi mai strice iar prologurile...

EURIPIDE

Să-i cumpăr, eu, ulciorul?

DIONYSOS

Ar fi bine...

EURIPIDE

O, nicidecum! Mai am de spus prologuri
La care n-o să poată să-l lipească...
„Sosind Pelops, cu iuţii telegari,
În Pisa..."

ESCHIL

...A pierdut un ulcioraş...

DIONYSOS

A nimerit-o iar, cu ulcioraşul!
Plăteşte-l cu oricît! Deşi cu un
Obol îţi cumperi unul mai de soi!

EURIPIDE

Pe Zeus! Încă nu! Mai am prologuri...
„Pe cîmp, Oineu..."

ESCHIL

...Pierdea un ulcioraş!

EURIPIDE

Dar rabdă pîn'la capăt! „Oineu,
Jertfind cîndva, pe cîmpuri, după rod,
Din spice..."

ESCHIL

... A pierdut un ulcioraş!

DIONYSOS

În timpul jertfei? Cine l-a furat?

EURIPIDE

Mai lasă-l, dragul meu, să văd ce spune:
„Iar Zeus, cum am zis, cu adevăr..."

DIONYSOS

Va spune: „A pierdut un ulcioraş!"
O, ţi se potriveşte la prologuri,
Ca un negel deasupra ochilor!
Dar, pe toţi zeii, treci la melodii...

EURIPIDE

Voi dovedi că el nu se pricepe,
La melodii, căci toate-i sînt la fel!

CORUL

Îngrijorat mă aflu în inima mea,
De tot ce se-ntîmplă...

Se poate să-l afle-n scădere,
Pe el, pe poetul ce a zămislit
Cea mai luminoasă comoară
De cînturi?
Nedumerit mă întreb,
Cum o să-l poată păli în inimă,
Pe-acest stăpîn al
Poemului bachic?
Îngrijorat mă aflu de soarta lui[1]...

EURIPIDE

Cîntări-minune! Veţi vedea-n curînd,
Cum mi le-oi strînge într-un singur cînt...

DIONYSOS

Am grijă eu să număr pietrele...

EURIPIDE

(dinlăuntru însoţit de un cîntec de flaut)

De ce nu vii, ftianule Ahile?
Ne macină ucigătoarea trudă!
O, o, de ce nu vii să ne ajuţi?
Pe Hermes, moşul nostru, îl cinstim,
Noi, cei din jurul bălţii! Trudă, o!
O, o, de ce nu vii să ne ajuţi?

DIONYSOS

Acum ai două trude, o, Eschil...

EURIPIDE

„Aheul cel mai falnic! Tu, fecior
Al lui Atreu, stăpîn peste mulţimi,
De ce nu vii, să ne ajuţi, o, trudă?..."

[1] Versurile acestea sînt considerate de unii editori ca apocrife (n.t.).

DIONYSOS

(pune pe cîntar a treia pietricică)

Eschil, aceasta e a treia „trudă"...

EURIPIDE

„Se pregătesc melissonómele[1],
Să ne deschidă templul Artemidei!
De ce nu vii să ne ajuţi, o, trudă?...

DIONYSOS

(punînd alte pietricele)

Stăpîne Zeus! Ce potop de *trude!*
Mă duc la baie, căci mi s-au umflat
Rărunchii, ca un foi, de-atîtea *trude*...

EURIPIDE

Nu! Mai întîi ascultă altă stanţă,
Un cîntec însoţit de o ghitară!

DIONYSOS

Hai, pîn'la capăt! Însă fără „trude"!

EURIPIDE

„Doi regi[2], cu două tronuri, ai aheilor,
Şi-ai tineretului elin,
Toflátotrát, toflátotrát,
Trimit un sfinx, o javră de căţea,
Stăpîna zilelor fără noroc,
Toflátotrát, toflátotrát,
Cu lance şi cu braţ răzbunător;
Această pasăre năprasnică,
Toflátotrát, toflátotrát,
Pregăteşte lupta cu căţelele

[1] Numele unor preotese care adorau divinităţi feminine (n.t.).

[2] Această „stanţă lirică" este alcătuită din versuri de proveniență deosebită, rînduite după un anumit ritm, dară fără legătură între ele (n.t.).

Neruşinate, care mişună-n văzduh;
Toflátotrát, toflátotrát;
E partea care-nclină spre Aiax,
Toflátotrát, toflátotrát...

DIONYSOS

Dar ce-i „Toflátotrát"? L-ai auzit
La Maraton[1], sau ai cules cîntarea
Celui ce scoate apă din fîntînă?

ESCHIL

La loc frumos, ce-am strîns din loc frumos!
Să nu ne spună c-am cules şi eu
Aceeaşi preasfinţită pajişte
A muzelor, cu Phrynicos! El, ia
De la femei pierdute şi din arii
De flaute din Caria, din stihuri
De la ospeţe date de Melet,
Din bocete, din danţuri... Aşteptaţi!
Vă rog, o, daţi-mi lira! Dar la ce?
Arată-te, bătînd din castaniete,
Ţie-ţi cîntăm! Arată-te, o, muză,
A lui Euripide...

(Vine o cîntăreaţă goală.)

DIONYSOS

Nu-i din Lesbos...[2]

ESCHIL

Pe voi vă cînt, o, alcyoni[3]! Strigaţi
Pe largul necuprins al mărilor!

[1] Eschil a luat parte la lupta de la Maraton, din anul 490, împotriva perşilor. Se pare că refrenul *Flatotrat* era obişnuit în cîntecul de muncă, la scoaterea apei din fîntînă (n.t.).

[2] Muza din Lesbos era inspiratoarea vechii poezii a lui Terpandru, care l-a influenţat pe Eschil (n.t.).

[3] Păsări de mare (n.t.).

Muiați-vă în val aripile,
De rouă umezite... Voi, păianjenilor,
Vă toarceți firul pînzei, în unghere,
Și-l su-su-ciți[1] în cînturi de suveici...
Delfin, vrăjit de muzica de flaute,
Hai, saltă-te, avîntă-te din valuri
Spre prorele cu ciocuri azurii,
Mișcînd destine și oracolele[2]...
E bucuria vieții înflorite!
Ciorchin care-ntărește după muncă!
Copilule, cuprinde-mă în brațe!

(Către Dionysos.)

Vezi tu, acest picior[3] de stih?

DIONYSOS

Îl văd...

ESCHIL

Și îl vezi bine?

DIONYSOS

Da, îl văd prea bine...

ESCHIL
(către Euripide)

Făcînd astfel de versuri, cum cutezi
Să te apuci să-mi judeci cînturile?
Mișți din cîntări, în douăspre'ce feluri,
Precum Cyrene[4]-și mișcă șoldurile!

---

[1] Silabele repetate se împart pe mai multe note ale melodiei cîntate (n.t.).

[2] Textul este obscur în chip intenționat (n.t.).

[3] Eschil critică folosirea neregulată a anapestului, format din două silabe scurte și una lungă (n.t.).

[4] Eschil critică diversitatea metrelor lui Euripide, asemuindu-le cu procedeele rafinate ale curtezanei Cyrene (n.t.).

Atît despre cîntări... Acuma, vreau,
Să-ţi cercetez şi monodiile...
„A Nopţii beznă-ntunecată, o!
Ce vis năprasnic îmi trimiţi, venind
Pe căile lui Hades, cel lipsit
Vederii noastre, suflet fără suflet,
Copil al Nopţii negre, ce-nspăimîntă,
Cu-al lui veşmînt întunecat, de mort,
Şi ochi care ucid, ca nişte gheare!
Aprindeţi, sclave, lampa! Şi luaţi,
Apă din rîu, în vase! Încălziţi-o,
Să spăl şi să înlătur de pe mine
Dumnezeiescul vis!
Spun adevărul, zeu al mărilor!
Voi cei din casă, o, priviţi minunea:
Această Glyce mi-a furat cocoşul,
Şi a fugit! Voi, nimfelor din munţi,
Şi tu, Mania[1], alergaţi s-o prindeţi...
Vezi, eu, nefericita, mă găseam
La treburile mele, su-sucind
În mînă fusul plin cu tort de in,
Să fac un ghem, să-l duc, să-l vînd apoi
În piaţă, dimineaţă...
Iar ea s-a stins, în aer, a zburat
Pe vîrf de aripioare, ca un fulg,
Şi mi-a lăsat durere şi suspin...
Vărsat-am lacrimi, lacrimi am vărsat,
Din ochii mei, o, eu, nefericita!

[1] Eschil parodiază stilul lui Euripide. Subiectul banal contrastează cu forma pretenţioasă în care este îmbrăcat. O femeie sărmană toarce spre a-şi vinde produsul muncii. Adoarme şi visează un vis urît. Cînd se deşteaptă, bagă de seamă că o vecină i-a furat cocoşul. Ea o strigă în ajutor pe sclava Mania, şi pe arcaşii cretani (n.t.).

Cretanilor, ai Idei fii, veniţi-mi
În ajutor cu arcurile! Haideţi,
Mişcaţi-vă! Înconjuraţi-i casa!
Dictynno, preafrumoaso Artemis,
Porniţi în grabă, cu căţelele,
Şi cercetaţi-i casa, colţ cu colţ!
Iar tu, Hecate, fiică a lui Zeus,
Aprinde două torţe! Luminează-mi!
Mă duc şi eu la Glyce, s-o descos..."

DIONYSOS

M-am săturat de cîntece...

ESCHIL

Şi eu!
Aş vrea acum să-l duc lîngă cîntar,
Căci numai el ne poate măsura
Mai bine poezia, cumpănind
Cît e de greu cuvîntul ce-l rostim...

DIONYSOS

Deci, haideţi! Mă siliţi să cîntăresc
Ca brînza, iscusinţa de poeţi!

(Sclavii aduc un cîntar mare. Eschil şi Euripide se aşază de o parte şi de alta a balanţei.)

CORUL

Sînt vrednici amîndoi! Cum se pîndesc!
O, ce prilej ciudat şi nou avem
Să ne mirăm din toată inima,
Cum nici n-am fi-ndrăznit să ne gîndim...
De mi-ar fi spus vreun om una ca asta,
Pe drum, nicicînd eu nu l-aş fi crezut,
I-aş fi răspuns că a grăit în dodii...

DIONYSOS

Poftiţi, mai lîngă talgere...

ESCHIL şi EURIPIDE
(apropiindu-se)

Poftim...

DIONYSOS

Şi apucaţi-le! Dar să tăceţi,
Cînd o să auziţi că spun eu „cucu"...

ESCHIL şi EURIPIDE

Le-am apucat...

DIONYSOS

Hai, la cîntar cu stihul...

EURIPIDE

„Ce bine-ar mai fi fost, de nu zbura,
Pe Mare, nava Argo..."

ESCHIL

„lîngă rîul
Spercheidòs, cu plaiuri şi păşuni..."

DIONYSOS

Zic „cucu"...

ESCHIL şi EURIPIDE

Am tăcut...

DIONYSOS

O, mult mai greu,
Apasă-n jos al lui...
(Arătînd spre Eschil.)

EURIPIDE

Din ce pricină?

DIONYSOS

La fel c-un vrednic negustor de lînă,
Ce-şi udă marfa, tot aşa şi el

A pus un rîu... Al tău e prea uşor,
E ca un fulg...

EURIPIDE

Să spună alte versuri...

DIONYSOS

Deci, apucaţi de talgere...

ESCHIL şi EURIPIDE

Poftim...

DIONYSOS
(către Euripide)

Începe...

EURIPIDE

„Are-nduplecarea loc
Mai sfînt decît cuvîntul?"...

ESCHIL

„Numai Moartea
Nu cere daruri, dintre zei..."

DIONYSOS

Zic „cucu!"

ESCHIL şi EURIPIDE

Dar, iată, am tăcut...

DIONYSOS
(arătînd spre Eschil)

Na! Tot Eschil!
Căci a pus Moartea, răul cel mai greu...

EURIPIDE

Iar eu Înduplecarea! Stihul meu
E foarte bun...

DIONYSOS

Ușoară ca un fulg
E-nduplecarea! Pune altceva,
Puternic și măreț... în cumpănă,

EURIPIDE

Dar unde pot găsi?

DIONYSOS

Am să-ți spun eu:
„Ahile, zarul aruncînd, a scos
Mereu, tot asul..." Însă, să sfîrșim!

EURIPIDE

„Măciuca grea ca fierul apucînd,
Cu mîna dreaptă..."

ESCHIL

„Stau rostogolite,
Car peste car, trup peste trup..."

DIONYSOS
(către Euripide)

Te-ai ars!

EURIPIDE

Dar...

DIONYSOS

Două care și cu două trupuri!
Nu le-ar urni, egipțieni o sută...

ESCHIL

Să nu mă mai înfrunte stih cu stih,
Ci să s-așeze pe cîntar el însuși,
Cu cărțile, cu pruncii, cu nevasta,
Și cu Cephisophon! Eu voi rosti,
Ca să sfîrșim, doar încă două versuri...

(Sclavii dau cîntarul la o parte. Vine Pluton.)

DIONYSOS

Mi-s prieteni scumpi, şi nu-i pot judeca...
Şi nu aş vrea să-l supăr pe nici unul,
Căci unu-i înţelept, celalt mi-i drag...

PLUTON

Doar ţi-ai fost pus în gînd, venind aici...
Îţi aminteşti?

DIONYSOS

Ce-ar trebui să fac?

PLUTON

Pe cel ales îl poţi lua cu tine,
Să nu te plîngi că ai venit degeaba...

DIONYSOS

O, fericire, Pluton! Ascultaţi:
Am fost venit pentr-un poet...

EURIPIDE

Cum asta?

DIONYSOS

(către Eschil şi Euripide)

Vi-i liberă cetatea! N-are coruri...
Deci, care dintre voi va da un sfat
Mai bun, Cetăţii, pe acela-l iau...
Întîi, ce credeţi de Alcibiade...
Căci naşte în dureri cetatea noastră...

EURIPIDE

Ce spune, ea, Cetatea?

DIONYSOS

Despre dînsul?
„I-i drag şi îl urăşte... însă-l vrea..."[1]

[1] Vers luat din *Păzitorii* poetului Ion din Chios (n.t.).

Voi, ce gîndiţi despre Alcibiade?

EURIPIDE

Ce om! În slujba ţării abia mişcă,
Dar cum aleargă spre nenorocire!
Da, lui folos... iar patriei ponos...

DIONYSOS

Prea bine! Pe Posèidon!
(Către Eschil.)
Tu ce crezi?

ESCHIL

Să nu hrănim în stat un pui de leu,
Căci vom juca-ntr-o zi pe placul lui...

DIONYSOS

O, cum să hotărăsc, părinte Zeus...
Unul mi-a dat un sfat atît de-adînc,
Iar celălalt o vorbă clară! Cum
Să ne scăpăm cetatea de nevoi?

EURIPIDE

Lui Cleocrit[1] să-l puneţi ca aripi
Pe Cinesìas! Piară amîndoi,
În vîntul mării...

DIONYSOS

Să-i tot vezi! De ce?

EURIPIDE

Merg cu oţet la luptele navale,
Şi-l toarnă-n ochii inamicului...
Dar ştiu un mijloc...

DIONYSOS

Spune-ni-l şi nouă...

[1] Cleocrit era un cetăţean amator de plăceri senzuale, iar Cinesìas un poet slăbănog şi antipatic (n.t.).

EURIPIDE

Cînd e de necrezut ceva crezut,
Cînd credem că-i crezut...

DIONYSOS

Cum? Nu-nțeleg...
O, nu grăi așa adînc! Mai clar...

EURIPIDE

De nu ne-am mai încrede-n cetățenii
În care ne încredem, și de nu
I-am folosi pe cei ce-i folosim,
Am fi scăpați! Ne merge prost acum,
Dar am scăpa de-am face dimpotrivă...

DIONYSOS

Prea bine, Palamed[1]! O, ce idei!
Cin' le-a aflat? Cephisophon, sau tu?

EURIPIDE

Chiar eu! Cephisophon e cu oțetul...

DIONYSOS
(către Eschil)

Dar tu?

ESCHIL

Cetatea noastră-i folosește,
Pe cetățenii buni, sau pe cei răi?...

DIONYSOS

O, pe cei răi! Pe ceilalți, îi urăște...

ESCHIL

Alcibiade, nu! Îi folosește
Doar de nevoie! Cum să scapi un stat

[1] Tipul omului ingenios prin excelență (n.t.).

Căruia nu-i e potrivit, pe umeri
Sumanul, nici mantaua?

DIONYSOS

Dă-ne-un sfat,
Dacă dorești să te întorci iar sus!

ESCHIL

Eu aș grăi-n Atena, nu aici...

DIONYSOS

Trimite-i, de aici, cuvîntul bun!

ESCHIL

Să socotească gliile vrăjmașe
Și pe-ale lor, totuna! Flotele
Să fie doar izvoare de cîștiguri,
Cu ale lor foloase și ponoase...

DIONYSOS

Îar bogăția să n-o-nghită doar
Judecătorii...

PLUTON

Gata ești?

DIONYSOS

Sînt gata...
„Să-l iai pe cel ce inima mi-l vrea"[1]...

EURIPIDE

Doar ai jurat în fața zeilor,
Să mă trimiți acasă, sus; alege...

DIONYSOS

Da, am jurat, dar... îl aleg pe el...

[1] Parodie a stilului tragic (n.t.).

EURIPIDE

Ce faci, nelegiuitule?

DIONYSOS

Ce fac?
Îl socotesc biruitor în luptă!

EURIPIDE

Mi te mai uiți în ochi? O, ce ocară...

DIONYSOS

„Ocară, spui? Dar ce cred privitorii?"[1]

EURIPIDE

Deci, mort mă lași, nenorocitule?

DIONYSOS

„Dar cine știe de nu-i viața moarte,
Suflarea hrană, somnul blană-ntinsă..."[2]

PLUTON

Acum, poftiți la mine...

DIONYSOS

Dar la ce?

PLUTON

Să ospătați un pic, ca de plecare...

DIONYSOS

Pe Zeus! Bine zici! O, cu plăcere...

(Intră în palatul lui Pluton.)

---

[1] Parodia unui vers din tragedia *Aiolos* de Euripide (n.t.).

[2] Citat din Euripide. Ideea din primul vers se întîlnește des în tragediile lui (n.t.).

CORUL

O ştim, din multe fapte,
Că-i fericit bărbatul
Cu minte ageră!
O, iată-l pe acesta!
A judecat temeinic,
Şi se va-ntoarce-acasă!
De-nţelepciunea lui,
S-o folosi cetatea,
Şi rudele şi-amicii...
Să nu mai flecărim,
Alături de Socrate,
Din arta tragediei
Gonind vorba cu tîlc
Şi harul muzelor...
Se ştie! Doar smintiţii
Îşi pierd zadarnic timpul,
Cu vorbe prefăcute...

(Vin din nou pe scenă Pluton, Dionysos şi Eschil.)

PLUTON

Cu bine, du-te-n lume, o, Eschile,
Şi scapă-ne cetatea de nevoi,
Cu sfaturi bune! Cearcă şi-i îndreaptă,
Pe cei lipsiţi de minte, căci sînt mulţi...

(Îi dă o sabie.)

Poftim, s-o duci, s-o dai lui Cleofon...[1]

(Îi dă funii de spînzurătoare.)

Pe-acestea, strîngătorilor de dări,
Şi lui Myrmex, şi lui Nicómachos...

[1] Cleofon, Myrmex, Nicómachos şi Archénomos, demagogi atenieni aproape necunoscuţi (n.t.).

(Îi întinde o cupă cu otravă.)

Iar pe-aceasta, lui Archénomòs,
Şi să le spui să vină repede,
La mine, fără preget! De nu vin
În grabă, pe Apollo! am să-i ard,
Cu fierul înroşit, ş-apoi îi leg,
De mîini şi de picioare, la un loc
Cu Adimant[1], fiul lui Leucòlof —,
Şi-o să-i trimit îndată sub pămînt...

ESCHIL

Voi face-ntocmai! Însă tu să dai,
În paza lui Sofocle tronul meu,
Să mi-l păstreze, de mai vin cîndva
Pe-aci! Eu pe Sofocle îl socot,
După talent, al doilea-ntre poeţi!
Să-ţi aminteşti, să nu mi-l laşi nicicînd,
Pe-acest Euripide, pe acest
Viclean şi mincinos, şi măscărici,
Să stea pe tronul meu, nici chiar cu sila...

PLUTON

(către cor)

Iar voi, acuma, luminaţi-i calea,
Cu sfintele făclii şi însoţiţi-l,
Şi să răsune, ca un semn de cinste,
Cîntările şi cîntecele lui...

(Se înjghebează un alai spre a-l însoţi pe Eschil.)

CONDUCĂTORUL CORULUI

Voi, zei de sub glie! Daţi-i mai întîi o cărare uşoară,
Poetului ce merge şi urcă spre tărîmul luminii!

---

[1] Prieten al lui Alcibiade şi confrate de arme (n.t.).

Cetăţii daţi-i cuget curat, izvor de fapte măreţe!
Numai aşa vom pune un capăt suferinţelor noastre amare,
Şi încordările grele-n război! Cleofon, şi toţi cei ca dînsul,
Lupte-se, dacă mai vor, pe ogoarele patriei lor...[1]

[1] Cleofon, partizanul războiului, era originar din Tracia (n.t.).

NORII

în romîneşte de
DEMOSTENE BOTEZ
şi
ŞTEFAN BEZDECHI

PERSOANELE

STREPSIADE, cetățean din Atena
FIDIPIDE, fiul lui Strepsiade
SOCRATE
PASIAS, AMINIAS } creditorii lui Strepsiade
CORUL NORILOR
CORIFEUL
RAȚIONAMENTUL CEL DREPT
RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT
SLUGA LUI STREPSIADE
DISCIPOLI AI LUI SOCRATE

O cameră cu două paturi. Pe unul din ele stă treaz tatăl, Strepsiade, iar pe celălalt fiul, Fidipide, care doarme adînc sub un morman de velinţe. Alături de ei, pe jos, sforăie sclavii.

STREPSIADE

Ce lungi sînt nopţile, o zei, sînt parcă fără de sfîrşit!
N-o să se facă-o dată ziuă, că doară e atîta vreme
De cînd s-au deşteptat cocoşii şi eu i-am auzit cîntînd.
Dar slugile mai trag la soamne. Să fi poftit ele-nainte
Să trîndăvească-aşa tîrziu. Fii blestemat război, în veci,
Din mii şi mii de pricini, dar mai ales că nu e chip
Să-ţi pedepseşti servitorimea şi s-o trimiţi la cîmp, la muncă.
Iar drăgălaşul meu fecior nici nu gîndeşte să se scoale,
Ci-nfofolit în cinci velinţe, mai doarme-n propriu-i parfum

(Se culcă din nou.)

Ei bine, dacă este-așa, să-mi trag și eu o cergă-n cap,
Dar vai de mine, bietul om, nici n-am răgaz să ațipesc.
De-atîtea cheltuieli cu grajdul[1] și de atîtea datorii.
Ce-i pasă lui! El poartă plete[2], se ține doar de călărie,
Aleargă-n fel de fel de curse și nu visează decît cai.
Atunci cînd eu, în vremea asta, mă prăpădesc, văzînd cu groază
Cum vine douăzeci a lunii[3] și cresc dobînzile mereu.

(Trezește un sclav.)

Aprinde candela, băiete, dă-mi tablele cu socoteli
Să văd la cîți mai am de plată și ce dobînzi s-au adunat.
Lui Pasias, vezi bine, iată, în capăt douăspre'ce mine[4];
De ce-oi fi datorînd atîta și ce-am făcut cu-atîția bani?
A, da, i-am dat atunci pe murgul cel ce purta dangaua Kapa[5],
Că tare prost am fost, mai bine m-ar fi trăsnit atunci sincopa.

FIDIPIDE

(în somn)

Filon, de ce faci șiretlicuri și nu ții calea ta pe pistă?[6]

---

[1] Aluzie la pasiunea hipică a lui Fidipide, la modă în Atena după exemplul lui Alcibiade (n.t.).

[2] Pletele erau semnul distinctiv al aristocraților (clasa cavalerilor) (n.t.).

[3] În ziua de 20 se făcea la greci plata datoriilor (n.t.).

[4] Unitate monetară atică, echivalentă cu 100 drahme (432 gr. argint) (n.t.).

[5] Pecetea K. se punea numai ca semn al cailor de rasă (n.t.).

[6] Fidipide se visează la un concurs hipic, la care adversarul său încearcă să-și scurteze drumul (n.t.).

STREPSIADE

De-aicea mi se trag atîtea necazuri cîte le îndur,
Că şi cînd doarme nu visează decît la curse şi la cai.

FIDIPIDE

(tot în vis)

De cîte ori ocolul pistei îl faci cu carul de război?[1]

STREPSIADE

Rău mă mai faci să-alerg pe drumuri cu ale tale alergări!

(Reluîndu-şi tablele de socoteli.)

Ei, cui mai datoresc eu oare pe lîngă Pasias? A, da! Trei sute lui Aminias, pe-un scaun pentru car şi roate.

FIDIPIDE

(acelaşi joc)

Mai lasă calul să se zvînte şi după-aceea du-l la grajd.

STREPSIADE

Dar tu, băiete, şi pe mine m-ai tot zvîntat de-atîţia bani,
Că-s osîndit pentru neplată, iar alţii vor pentru dobînzi
Să-mi ceară-acum şi amaneturi.

FIDIPIDE

(trezindu-se)

Dar, tată, ce eşti îmbufnat
Şi cît e noaptea nu te-astîmperi şi parcă nu-ţi mai afli loc.

---

[1] Fiind mai grele, carele de război trebuiau să facă mai puţine tururi, şi Fidipide întreabă: cîte? (n.t.).

STREPSIADE

Un... „portărel" mă pişcă-ntr-una, scoţîndu-mă din aşternut.

FIDIPIDE

Mai lasă-mă în pace, tată, să pot dormi şi eu o clipă.

(Adoarme din nou.)

STREPSIADE

Dormi tu, băiete, însă află că toate-aceste datorii
În capul tău au să se spargă. Cum n-a pierit mai înainte
Afurisita peţitoare ce m-a peţit cu maică-ta!
Trăiam la ţară-aşa ferice, o viaţă dulce, ţărănească,
În largul meu, avînd de toate, bogat în stupi foind de-albine
Şi untdelemn şi oi alese. Şi iată că m-am însurat
Cu o nepoată-a lui Megacle[1], cu o Megacle, eu, ţăran,
Cu-o orăşeancă, — o domnişoară ce-i numai ifose şi mofturi.
În ziua nunţii, lîngă dînsa, cum stam la masă, miroseam
A must, a lînă, a corlată de stînă cu belşug de caşuri.
Ea, a săruturi desfrînate, şofran, mirozne şi risipă,
A lăcomie, a Afrodita Genetilis şi Colias.
Nu pot să spun că sta degeaba, muncea... de rîpă să mă ducă
Şi, ca şi cum i-aş fi-arătat sumanul ce-mi ţesea, spuneam:
„Vezi că opaiţul se stinge şi risipeşti prea multă lînă".

SCLAVUL

Stăpîne, în opaiţ nu e nici picătură de ulei.

[1] Megacle — om cu mare faimă (n.t.).

STREPSIADE

Cine te-a pus să-aprinzi, băiete, opaiţul cel nesătul?
Ţi-oi arde-o mamă de bătaie...

SCLAVUL

Dar ce-am făcut ca să mă bateţi?

STREPSIADE

Ai pus fitilul cel mai gros.

(Sclavul vine cu opaiţul aprins. Strepsiade, reluîndu-şi firul amintirilor.)

Ni s-a născut fecioru-acesta, al meu şi-al vrednicei soţii,
Şi cînd a fost să-i dăm un nume, am început să ne certăm.
Ea vrea să-i dea un nume nobil, neapărat sfîrşind în „hippos"[1],
Un nume cum ar fi Harippos, ori Callipide, ori Xantipos,
Eu vream să-i zicem Fidonide[2], cum îl chema pe tata-mare.
Gîlceava a ţinut o vreme, dar în sfîrşit ne învoirăm
Şi-l botezarăm Fidipide. Cînd maică-sa-l lua în braţe,
Îl dezmierda, firitisindu-l: „Feciorul meu, cînd vei fi mare
Şi spre cetate-ai să-ţi duci carul, în purpură, ca un Megacle".
Iar eu îl alintam, spunîndu-i: „Cînd tu de pe Feleu ţi-i duce,

[1] În *hippos* se terminau numele marilor familii din Atena (n.t.).

[2] Cuvîntul Fidon, care constituie rădăcina numelui Fidonide, înseamnă pe greceşte „zgîrie-brînză, zgîrcit" (n.t.).

Spre vale, caprele, pe umăr cu un cojoc, ca tatăl tău..."
Dar el nici nu voia să-audă şi-a pripăşit în viaţa mea
O boală-a cailor ce-mi zvîntă toţi bănişorii mei din pungă.

(După o mică pauză.)

Tot căutînd întreaga noapte o cale, am găsit; e una,
O potecuţă minunată şi, de-l înduplec s-o urmeze,
Eu am scăpat de-ncurcătură. Dar mai întîi ar fi mai bine
Să-l scol, pe cît e cu putinţă, din somn, încet, cu binişorul.
Dar cum să fac fără să-l supăr? Hai, Fidipide, dragul meu,
Hai, mititelule, te scoală.

FIDIPIDE

Ce-i, tată, ce s-a întîmplat?

STREPSIADE

Sărută-mă, feciorul meu, şi dă-mi încoace mîna dreaptă.

FIDIPIDE

Poftim! Ce vrei?

STREPSIADE

Ia spune-mi, dragă, ţii tu la mine, mă iubeşti?

FIDIPIDE

(arătînd spre statuia lui Poseidon, de alături)

Jur pe Poseidon, pe stăpînul măreţ al cavalerilor.[1]

[1] După o veche legendă greacă, Poseidon ar fi creat calul (n.t.).

STREPSIADE

O, pe Poseidon acesta al cavalerilor, nu, nu.
Că numai el este pricina nenorocirilor ce-ndur.
Dar dacă cu adevărat din inimă tu mă iubeşti,
Te rog să-mi împlineşti o rugă.

FIDIPIDE

Ce rugă?

STREPSIADE

Neîntîrziat
Să-ţi schimbi tot felul tău de viaţă, tot traiul tău de pînă acum,
Şi să te duci la-nvăţătură, să-nveţi tot ce ţi-oi spune eu.

FIDIPIDE

Ei bine, spune, ce-i porunca?

STREPSIADE

M-asculţi?

FIDIPIDE

Ţi-o jur pe Dionysos
C-am să te-ascult.

STREPSIADE

Ia vino-ncoace şi-aruncă-ţi ochii într-acolo,
Vezi tu portiţa ceea-nchisă şi casa mică-n dosul ei?

FIDIPIDE

Da, tată, văd şi casa mică, văd şi portiţa. Ce-i cu ele?

STREPSIADE

(arătînd lui Fidipide şcoala lui Socrate, care se afla alături)

Acolo este gînditoriul preaiscusiţilor mintoşi
Ce-s tobă de învăţătură şi se căznesc să ne înveţe

Că-naltul cerului n-ar fi decît o vatră de jeratic[1]
Ce ne învăluie şi-n care noi oamenii am fi cărbuni.[2]
Mintoşii-aceia, pentru-arginţi, ştiu să te-nveţe cum, prin vorbe,
Pot să triumfe orice pricini, fie că-s drepte ori nedrepte.

FIDIPIDE

Şi cine sînt aceia, tată?

STREPSIADE

Nu mai ţin minte cum îi cheamă,
Dar ştiu că-s oameni cumsecade[3], că sînt adînci cugetători.

FIDIPIDE

(ca şi cum şi-ar aduce aminte de nişte vechi cunoştinţe)

Îi ştiu eu pe calicii-aceia. Palavragii cu faţa suptă,
Nişte golani desculţi de teapa lui Herefon şi-a lui Socrate.

STREPSIADE

Taci. Nu-mi vorbi copilării; iar dacă de-al tău tată eşti
Îngrijorat să nu ajungă cumva un muritor de foame,
Atunci tu să-mi ajungi ca dînşii şi lecuieşte-te de cai.

FIDIPIDE

Pe Dionysos, niciodată, chiar dacă ai voi să-mi dai
Nişte fazani ca cei pe care îi îngrijeşte Leogoras.[4]

[1] Teoria filozofului grec Anaxagoras (sec. IV î.e.n.), primul care face distincţia între materie şi spirit (n.t.).

[2] Ironie la adresa filozofilor ionieni (naturalişti) (n.t.).

[3] Termenul corespunzător lui „cumsecade" are în limba greacă un sens special, referindu-se la aristocraţi (n.t.).

[4] Fazanii erau păsări rare la Atena şi costau scump. Numai oamenii foarte bogaţi (cum era Leogoras, tatăl oratorului Andocide) se încumetau să-i crească (n.t.).

Tu cel ce-mi ești mai scump pe lume ca nimeni altul,
eu te rog,
Te du și tu la-nvățătură.

FIDIPIDE

Dar, tată, ce-ai voi să-nvăț?

STREPSIADE

Se zice că la ei sînt două metode de argumentare:
E una tare, alta slabă, dar că, din două, acea slabă
E cea mai tare cînd e vorba ca să susții nedrepte
pricini,
Așa că, dacă-mi faci plăcerea, să o înveți pe cea
de-a doua,
Eu aș scăpa de datoria în care mă-nfundași tu singur
Și n-ar mai trebui să dau la creditori nici o lăscaie.

FIDIPIDE

Cu neputință; cum crezi tu, de-aș fi ca nemîncații
ăia,
Că-aș fi în stare să dau ochii cu cei mai mîndri cavaleri?

STREPSIADE

Atunci îți jur, nu mai mîncați pe socoteala mea nici
tu,
Nici calul de-nhămat la car și nici cel însemnat cu
Kapa.
Să mi te cari din casa mea să nu te văd, lua-te-ar
dracu.

FIDIPIDE

Te-asigur că Megacle unchiul n-o să mă lase fără cai,
Mă duc la el. Cît despre tine, să știi, de-acum puțin
îmi pasă.

(Iese.)

STREPSIADE

Ei bine, află-atunci că eu n-am să mă dau de loc bătut
Și zeii invocîndu-i plec, eu însumi cum m-or ține pașii,
Acolo-n casa-nțelepciunii, ca să mă fac și eu însumi, mintos.

(Șovăind.)

Cum o să poată-un ghiuj ca mine, uituc și-atît de greu de cap,
Să prindă cu repeziciune subtilitatea rațiunii?

(Hotărîndu-se.)

Ei, haide, ce o fi să fie, de ce să mă codesc atît
Și să nu bat la poarta asta?[1]

(Bate la poartă.)

Hei, măi băiete, băiețele!

UN DISCIPOL
(dinăuntru)

Lovi-te-ar ciuma! Cine oare s-a pus să dea cu maiu-n poartă?

STREPSIADE

Sînt Strepsiade al lui Fidon, din circumscripția Cicina.

DISCIPOLUL

Pe Zeus! Necioplit mai ești de bați cu-atîta nepăsare,
De parcă ai avea de gînd să scoți și poarta din țîțîni,
Și, iată, să mă faci să pierd ideea ce-mi venise-n minte.

STREPSIADE

Iertați-mă, eu am trăit departe, undeva la țară.
Dar, cum spuneați, care-i ideea pe care tocmai ați pierdut-o?

[1] Scena cuprinde două case: într-o parte, cea a lui Strepsiade, în cealaltă cea a lui Socrate (așa-numitul „gînditoriu") (n.t.).

DISCIPOLUL

Ei, asta nu-i îngăduit s-o spun decît unor discipoli.

STREPSIADE

De asta să nu-ţi fie teamă, căci, chiar aşa precum mă vezi,
Eu am venit la gînditoriu ca să devin şi eu discipol.

DISCIPOLUL

Să te iniţiez atunci, dar lucrul ţine de mistere:
Chiar adineaurea Socrate l-a întrebat pe Herefon
De cîte ori lungimea labei e-n stare-un purice să sară.
Tocmai atuncea îl pişcase pe Herefon de o sprînceană
Şi-apoi sărise, dintr-o dată, pe capul lui Socrate tocmai.

STREPSIADE

Dar, bine, cum a măsurat?

DISCIPOLUL

Cu iscusinţă! A topit
Un boţ de ceară şi apoi îi puse labele în ceară.
Cînd ceara se răci cu-ncetul, el se trezi ca încălţat
Cu nişte săndăluţe nouă, cum sînt acele de femeie.
Şi i le-a scos; apoi cu ele a măsurat distanţa toată.

STREPSIADE

O, doamne, cîtă subţirime de spirit, cîtă-nţelepciune!

DISCIPOLUL

Ce-ai să mai zici cînd îţi voi spune despre-o idee şi mai mare
A lui Socrate?

STREPSIADE

Care? Spune. Spune-o prietene, te rog!

DISCIPOLUL

O dată Herefon l-întreabă ce crede el: oare ţînţarii
Din gură bîzîie sau, poate, din contra, din posterior?

STREPSIADE

Şi în problema cu ţînţarul ce a răspuns, atunci, Socrate?

DISCIPOLUL

Spunea, ce-i drept, că intestinul ţînţarului e foarte-ngust,
Că aerul deci anevoie îi trece pînă dinapoi.
Or, toată îngustimea asta, lărgindu-se deodată-n spate,
L-ar face ca să-i cînte dosul ca un burduf umflat de vînt.

STREPSIADE

Deci, la ţînţar, posteriorul e, cum am spune, un cimpoi.
Halal de el că are parte de-aşa „intesti-gaţie"[1].
Un pricinaş poate scăpa uşor de orice osîndire,
Cînd ştie bine chestiunea cu intestinul la ţînţar.

DISCIPOLUL

Acum, în urmă, a pierdut o altă mare cugetare
Din pricina unei şopîrle.

STREPSIADE

Ia povesteşte-mi cum a fost[2]

---

[1] Cuvînt format de poet în original; vrea să facă o legătură între intestin şi investigaţie (n.t.).

[2] Istorioara ce urmează e o aluzie la proverbiala întîmplare a lui Tales care, uitîndu-se mereu la stele, a căzut într-o fîntînă (n.t.).

DISCIPOLUL

Socrate se uita la lună să-i cerceteze mersul, crugul,
Şi iată că pe cînd privea înspre văzduh, gură căscată,
De sus, prin beznă-o salamandră se scîrnăvi în gura lui.

STREPSIADE

(aparte)

Ei, bravo, o şopîrlă care îl spurcă, noaptea, pe Socrate.

DISCIPOLUL

Nu mai demult decît aseară, nici nu aveam ce pune-n gură...

STREPSIADE

Aşa? Şi ce-a mai născocit ca să vă deie de mîncare?

DISCIPOLUL

A presărat întîi pe masă un strat subţire de cenuşă
Şi, îndoindu-şi o frigare, o mînuia ca pe-un compas,
Furînd cu dînsa din palestră, pentru mîncare, o ciozvîrtă.[1]

STREPSIADE

Ce-aveam nevoie să-l slăvim pe-atît de cunoscutul Tales?
Deschide-o dată gînditoriul să-l văd şi eu pe-acest Socrate,
Că nu mai pot de nerăbdarea de-a-i fi şi eu de azi discipol.
Nu mă auzi, deschide-o dată, deschide poarta, ce mai stai?

(Prin poarta deschisă se văd, în diferite atitudini meditative, elevii palizi şi jigăriţi ai maestrului.)

Pe Hercule! de unde oare ieşiră-aceste arătări?

[1] Socrate e presupus într-o palestră, făcînd o demonstraţie de geometrie. Profitînd de atenţia generală, şterpeleşte o bucată de carne oferită zeilor pe altarul obişnuit al palestrei (n. t.).

DISCIPOLUL

Te miri? Cu cine ai găsit că ar avea asemănare?

STREPSIADE

Cu prinşii-aceia de la Sparta pe care i-a luat la Pilos.[1]
Dar ce au de privesc aşa, cu ochii ţintă în pămînt?

DISCIPOLUL

Ei scormonesc ce-i sub pămînt.

STREPSIADE

Desigur caută vreo ceapă.

(Adresîndu-li-se.)

Nu vă mai bateţi capu-atîta, că o să vă căzniţi degeaba.
Eu ştiu de mult unde se află cepi mari cît pumnul şi frumoase.
Dar ceilalţi ce fac acolo de stau cu nasul în pămînt?

DISCIPOLUL

Scrutează, precum vezi, Erebul[2], fundul infernului să-l vadă.

STREPSIADE

Dar dosurile lor ce cată, de tot privesc atîta-n cer?

DISCIPOLUL

Învaţă cu luare-aminte din tainele astronomiei.

(Către discipolii veniţi lîngă poartă.)

Dar voi ce căutaţi aicea? Intraţi, să nu vă afle *el*.

[1] E vorba de un episod din războiul peloponeziac, cînd pe insula Sfacteria, în faţa portului Pilos, o mică armată spartană a fost obligată să se predea, prin înfometare (n.t.).

[2] Erebul — loc întunecos, infernul (n.t.).

STREPSIADE

Mai lasă-i, zău, mai lasă-i, frate, să mai întîrzie o clipă;
Atîta cît să le cer sfatul într-o trebşoară de a mea.

DISCIPOLUL

Dar ei nu pot să stea la aer şi să se plimbe pe afară
Prea mult, căci sînt sortiţi să steie închişi între pereţii şcolii.

(Discipolii intră.)

STREPSIADE

(arătînd nişte obiecte[1]*)*

Pe numele lui Zeus, astea ce sînt? Nu ai putea să-mi spui?

DISCIPOLUL

Aceasta e astronomia.

STREPSIADE

(arătînd alt obiect)

Dar asta oare ce-o mai fi?

DISCIPOLUL

E geometria.

STREPSIADE

Spune-mi, însă, la ce e bună geometria?

DISCIPOLUL

Cu ea poţi să măsori pămîntul.

[1] Obiecte care constituie materialul didactic al gînditoriului: o hartă a lumii, un glob ceresc etc. (n.t.).

STREPSIADE

Pe care să-l împarți în loturi?[1]

DISCIPOLUL

Nu. Chiar pământu-ntreg.

STREPSIADE

Atuncea, ce minunat e tot ce-mi spui!

Ideea mie mi se pare că-i democratică și bună.

DISCIPOLUL

(arătîndu-i o hartă)

Aceasta este harta lumii și, de privești mai bine, vezi C-aicea e Atena.

STREPSIADE

Zău? Eu unul nu te cred de loc;
Nu văd aicea nicăierea judecătorii adunați.[2]

DISCIPOLUL

Îți spun că locul ce-l privești e chiar al Aticei pământ.

STREPSIADE

Dar cei din satul meu pe unde-s? Cicinienii unde sînt?

DISCIPOLUL

Aicea sînt. Iar Eubeea, dacă te uiți, este coleà.
De-atîta apăsare-ntinsă, zău s-a lungit peste măsură.

STREPSIADE

Da, știu că noi și cu Pericle am tot întins-o, tescuind-o[3].
Lacedemona unde este?

---

[1] Atenienii erau foarte preocupați de rezolvarea reformei agrare, problemă în acel timp foarte acută. Cuvîntul corespunzător grecesc are un dublu sens: și de a măsura și de a împărți (distribui) (n.t.).

[2] Atena, fără tribunale, era de nerecunoscut (n.t.).

[3] Răsculată împotriva stăpînirii ateniene, către jumătatea secolului al V-lea î.e.n., insula fusese recucerită și supusă unui tratament foarte sever (n.t.).

DISCIPOLUL

Unde să fie? Uite-o colo.

STREPSIADE

Aici? Dar tare e aproape de noi, şiasta nu e bine![1]
Gîndiţi-vă s-o strămutaţi pe cît se poate mai departe.

DISCIPOLUL

Peste putinţă.

STREPSIADE

Atunci, ceruri, să ştiţi că-i vai de pielea noastră.
Ei, asta-i! Cine-i cel din coşul[2] ce-atîrnă-acolo agăţat?

DISCIPOLUL

E dînsul.

STREPSIADE

Dînsul e?

DISCIPOLUL

Socrate.

STREPSIADE

Socrate! Nu m-auzi, Socrate?

(Socrate nu răspunde; către ucenic.)

Băiete, strigă-l tu atuncea, dar tare, ca să te audă.

[1] Nedîndu-şi seamă că harta reduce proporţional, după scara ei, distanţele reale, Strepsiade e înfricoşat să descopere că Sparta e atît de aproape de Atena, mai ales că piesa a fost scrisă în timpul războiului dintre aceste două cetăţi (n.t.).

[2] Coşul acesta e o parodie a maşinii, datorită căreia zeii erau reprezentaţi pe scenă coborînd din cer (n.t.).

DISCIPOLUL

Mai bine strigă-l dumneata, că eu n-am timp şi pentru asta.

(Pleacă.)

STREPSIADE

Socrate, ei, dragă Socrate.

SOCRATE

(suspendat într-un coş)

Ce vrei, fiinţă muritoare?

STREPSIADE

Dar mai întîi să-mi spui, te rog, ce faci acolo în paner?

SOCRATE

Plutesc aicea în văzduh şi soarele-l privesc de sus[1].

STREPSIADE

Ca să te uiţi de sus la zei, ţi-a trebuit să te cocoţi?
De pe pămînt n-ai fi putut?

SOCRATE

A cerului uriaşe-ntinderi
Eu niciodată-n adevăr n-aş fi putut să le pătrund,
De spiritul n-aş fi-nălţat şi n-aş fi contopit gîndirea
În aerul ca ea de-nalt şi pe măsură-i de subtil.
De-aş fi rămas tot pe pămînt, de jos n-aş fi descoperit
Nimic din ce-i superior, căci neapărat pămîntu- atrage
Ca-ntotdeauna, înspre el şi ar fi supt sucul gîndirii,

[1] Sensul din text: cu dispreţ (n.t.).

De pildă-așa cum și în fire se-ntîmplă lucrul cu măcrișul.

STREPSIADE

Ce spui? Gîndirea e în stare să tragă sucul din măcriș[1]?

Coboară, hai, Socrate dragă, spre mine pentru-a mă-nvăța
Acele lucruri pentru care am și venit eu pînă-aici.

SOCRATE

(coborînd)

Și pentru ce venișî anume?

STREPSIADE

Venii să-nvăț cum să vorbesc.
Dobînzile și creditorii cei fără milă nu-mi dau pace
Și m-au secătuit cu totul, iar ce mai am e-amanetat.

SOCRATE

Dar cum făcușî de te-nglodașî în datorii fără a-ți da seama?

STREPSIADE

M-a prăpădit „boala de cai", o boală care nu te iartă.
Dar, rogu-te, să mă înveți, din meșteșugul de-a vorbi,
Pe-acel de-a nu plăti nimic. Și orice preț ar fi să-mi ceri,
Îți jur pe zeii toți din ceruri, că-ți voi plăti fără crîcnire.

SOCRATE

Pe care zei? Noi n-avem zei, căci află-ntîi că pe la noi
Moneda asta n-are curs.

[1] E vorba de o plantă care are proprietatea de a sorbi toată umezeala din jurul ei, astfel încît celelalte plante se usucă (n.t.).

STREPSIADE

Atunci, pe cine vă juraţi?
Pe vreo monedă dintre-acelea, din fier, ce umblă în Bizanţ?

SOCRATE

Ai vrea să ştii cele cereşti cum sînt ele-n adîncul lor,
Cu-adevărat şi lămurit?

STREPSIADE

Firește, dacă-i cu putinţă.

SOCRATE

Atuncea să vorbeşti cu Norii, că ei ne sînt divinităţi.

STREPSIADE

Desigur.

SOCRATE

Ei, atunci te-aşază pe scăunaşu-acesta sfînt.

STREPSIADE

M-am aşezat.

SOCRATE

Şi-acuma pune-ţi coroána asta care-o vezi.

STREPSIADE

De ce-o coroană, ah! Socrate, să nu cumva să faci din mine,
Un alt Athamas[1] şi apoi ca şi pe el să mă jertfeşti.

SOCRATE

Nu; asta-i sfînta rînduială cu toţi ce se iniţiază.
Fă cum îţi spun eu.

[1] În *Athamas*, tragedia lui Sofocle, regele Athamas purta o coroană pentru a fi sacrificat lui Zeus (n.t.).

STREPSIADE

Şi pe urmă, cu ce m-aleg din treaba asta?

SOCRATE

Ajungi să fii ca o morişcă, un om umblat ce ştie multe,
O floare a oratoriei. Stai liniştit.

STREPSIADE

Pe Jupiter,
Nu mă-nşela. Aşa gătit, voi fi ca floarea de făină[1]

(Ceea ce urmează, pînă la intrarea corului, e declamat pe un ton larg şi solemn.)

SOCRATE

Va trebui, bătrîne, să îţi aduni gîndirea
Şi să-ţi apleci urechea la marea rugăciune.
O, cer, atotstăpîne, văzduh fără sfîrşit,
Tu care ţii pămîntul în spaţii să plutească,
Eter ce străluceşte, zeiţe preaslăvite,
Voi, Nori, ce duceţi tunet şi fulger luminos,
Vă ridicaţi o dată în cerurile-nalte,
Zeiţe, să vă vadă privirea de-nţelept.

STREPSIADE

Nu încă, mai aşteaptă o clipă, să am timp
Să-mi pun în cap mantaua să nu mă ude leoarcă.
Nenorocit de mine găsii ca tocmai astăzi
Să plec de-acasă fără să-mi iau măcar căciula.

---

[1] Socrate presară pe capul lui Strepsiade făină, ca pe victime la sacrificiu (n.t.).

SOCRATE

Veniţi, veniţi o dată, o, nouri preaslăviţi,
Acestui om, aicea, să v-arătaţi acum,
Veniţi de orişiunde, de sînteţi pe Olimpul
Cel bîntuit de viscol pe sfintele lui creste,
Sau poate din grădina părintelui Okèan[1],
În care coruri sfinte voi faceţi pentru Nimfe,
Sau de pe unde Nilul în mare se revarsă,
Sorbindu-i a lui ape cu urnele de aur,
Sau încă de pe lacul ce-i zice Méotis[2],
Sau stînca-nzăpezită pe piscurile Mimas[3].
Şi ascultaţi-mi ruga şi jertfa mi-o primiţi,
Şi riturile sfinte plăcute să vă fie.

(Corul Norilor se aude departe, învăluit în bubuitul tunetelor.)

CORUL

O, Nori, niciodată secaţi
Şi călătorii noştri aburi privirilor să-i înălţăm.
Pe-al nostru părinte Okèan cu muget adînc părăsind,
Să-ajungem pe-a munţilor creste, pe culmi păduroase.
De-acolo, de sus, să privim
A culmilor lanţuri din zare, pămîntul de rouă stropit,
Şi holda, şi rîuri divine, cu ape răsunătoare,
Şi marea cu muget năprasnic;
Căci ochiul eterului fără odihnă
Scînteia în toată lucoarea-i de raze.
Dar să-mprăştiem ceţoasele pulberi
Ce-acopăr a noastre eterne contururi
Şi cu o privire ce vede departe
Să contemplăm, pînă-n zare, pămîntul.

[1] Grădinile Hesperidelor, mărginite de fluviul Okèan (n.t.).
[2] Azi Marea de Azov (n.t.).
[3] Munţi în Ionia, în faţa insulei Chios (n.t.).

SOCRATE

O, Nori slăviţi, este vădit că voi mi-aţi ascultat chemarea.

(Către Strepsiade.)

Le-ai auzit cum glăsuiau cu-a tunetului muget sfînt?

STREPSIADE

Da. Mă prostern în faţa voastră, augustelor divinităţi,
Şi-mi vine să răspund cu-o ploaie de tunete l-al vostru tunet,
Atît de mult m-am speriat şi, uite, tremurînd de frică,
De-mi dau ori nu-mi dau voie zeii, eu mă cam scap acu' pe mine.

SOCRATE

Eşti bun să nu mă iei în rîs precum acei poeţ nevolnici
De comedie, care-i ştii, şi gîndul să-ţi aduni în taină,
Căci alt roi mare de zeiţe înaintează iar cîntînd.

CORUL

(încă nevăzut de actori)

Fecioare, noi, de ploaie purtătoare,
Înspre Atena, minunata ţară,
Bogată-n oameni, haide să pornim.
Cîmpie minunată a lui Cecrops
Unde se fac subtile ritualuri,
La care-ntîmpinînd iniţiaţii
Lăcaş eleuzin[1] deschide poarta
Şi sfinte rugi acuma să se-nalţe,
Pe cînd spre zeii cerului se urcă
Un fum subţire -al jertfelor aduse.

[1] Sanctuarul Demetrei şi al Proserpinei, la Eleusis (n.t.)

Acolo se ridică-n slavă temple
Cu-acoperişuri 'nalte şi statui,
Acolo sînt preasfintele alaiuri
A credincioşilor preafericiţi
Şi cu cununi de flori frumoase
În cinstea zeilor întind
Ospeţe-n orice anotimp.
Aicea primăverile aduc
A veselului Bachus sărbătoare
Cu cîntece de-armonioase coruri
Şi grave tremurări de flaut.

STREPSIADE

Pe Zeus, eu te rog, Socrate, să-mi spui şi mie-anume cine-s
Femeile acestea toate ce cîntă-atîta de solemn?
Nu sînt cumva nişte strigoaice?

SOCRATE

De loc. Sînt Norii cei din ceruri,
Mari zeităţi ai celor trîndavi, acele ce ne hărăzesc
Păreri şi raţionamente şi tot ce e gîndire-adîncă.
Şi limbuţia prea dibace, minciuna şi şarlatania,
Ce sînt în stare să lovească, şi să loveşti la rîndul tău.

STREPSIADE

De asta dar cînd le aud, se-nalţă sufletu-mi şi-aspiră
Să fie parcă mai subtil, să flecărească pe nimicuri
Şi unei cugetări s-opuie o cugetare mai adîncă
Şi argumente să ridice, mai tari, la alte argumente.
De-aceea dacă-i cu putinţă, aş vrea ca să le văd concret.[1]

SOCRATE

Atunci priveşte înspre Pàrnes[2], sînt ele ce încet coboară.

[1] Strepsiade a prins la gînditoriu acest cuvînt „filozofic" (n.t.).

[2] Munte în apropierea Atenei. Teatrul în Atena fiind sub cerul liber, Socrate putea să arate lui Strepsiade muntele Parnes (n.t.).

STREPSIADE

Arată-mi, unde?

SOCRATE

Uite, vin, atît de multe peste văi
Şi prin desişuri de pădure. Acolo vezi, în partea ceea...

STREPSIADE

Ce spui? Eu nu le văd de loc.

SOCRATE

Vezi, la intrare.

STREPSIADE

(aplecîndu-se pe-o parte)

Acum, da.
Le văd aşa, ca printr-o sită, de-abia, de-abia le deslueşc.

(Norii, în chip de femei îmbrăcate în văl străveziu, intră în scenă.)

SOCRATE

Doar dacă ai orbul găinii; altfel, acum le vezi, desigur.

STREPSIADE

Jur că le văd, slăvitele. Le văd acum peste tot locul.

SOCRATE

Dar nu ştiai că sînt zeiţe, nici n-ai crezut că sînt aievea?

STREPSIADE

Nu. Eu le-am luat drept ceaţă, aburi, drept pulberi străvezii de rouă.

SOCRATE

Dar, doamne, tu nu ştii că ele hrănesc o groază de sofişti.

Pe proorocii din Thurion, pe-artiştii medicinei şi
Toţi leneşii ce poartă plete, vopsite unghii şi inele,
Pe-acei ce-ndrugă strofe pentru a noastre coruri ciclice,
Pe şarlatanii uşuratici, tot neamu-acest de pierdevară
Ele-l hrănesc, să stea degeaba, pentru că ei le cîntă-n versuri.

STREPSIADE

Atunci de asta, în poeme, ei cîntă fără contenire
„Al umezilor nori avînt, cu fulgere strălucitoare...
Zbîrlitul păr al lui Typhon[1], ce are capete o sută
Suflarea plină de mînie a ne-nduratelor furtuni..."
Sau
„Zboru-naripat de nouri, ca nişte vulturi maiestoşi
Cu pliscu-ncovoiat, ce-n ceruri plutesc cu aripile-ntinse...
Ploi repezi ca de primăvară, ce cad în picuri mari din nouri..."
Drept plată pentru toate-acestea-i îndoapă norii cît ce pot
„Cu hălci gustoase de barbun" şi „piepturi fragede de sturzi".

SOCRATE

Desigur norii îi îndoapă. Şi poate nu li se cuvine?

STREPSIADE

Dar dacă-s nori într-adevăr, atuncea spune-mi ce-i apucă

[1] Uriaşul Typhon este simbolul erupţiilor vulcanice şi al furtunilor primejdioase (n.t.).

De umblă ca niște muieri de rînd, de-aici, de pe pămînt.
Pe cît știu, nourii din ceruri nu sînt făcuți și ei astfel.

SOCRATE

Ei, hai, ia să vedem cum sînt.

STREPSIADE

Să vezi, eu nu-mi dau bine seama,
E sigur însă că se-arată ca niște cîlți uriași de lînă,
Că nici nu seamănă-a femeie, nici nu aduc cît de puțin.
Acestea, nu vezi, sînt năsoase.

SOCRATE

Atunci răspunde-mi ce te-ntreb.

STREPSIADE

Hai, zi mai repede, ce vrei?

SOCRATE

Ți s-a-ntîmplat cumva vreodată
Ca tot privind, așa, la cer, să vezi că nourii iau chipuri
De leopard ori de centaur, sau chip de lup sau chip de taur?

STREPSIADE

Da, ai dreptate, am văzut, dar spune-mi, asta ce înseamnă?

SOCRATE

Iau orice chip pe care-l vor. De văd vreun om cu plete lungi

Vreo brută din cele păroase[1], ca fiul lui Xenofantos,
Pentru a-şi bate joc de dînsul şi patima lui nefirească,
Se-ntruchipează în centaur[2].

STREPSIADE

Dar dacă norii dau de Simon,
Tîlharul ce-a stins vistieria, atuncea poţi să-mi spui ce fac?

SOCRATE

Ca să-l arate-aşa cum este, iau dintr-o dată chip de lup.

STREPSIADE

Acu-nţeleg de ce chiar ieri, cînd l-au zărit pe Cleo-nimos[3],
Cel ce-a fugit zvîrlindu-şi scutul, luară norii chip de iepuri.

SOCRATE

Şi chiar acum cînd îl văzură pe muieraticul Clistene
Văzuşi cum norii dintr-o dată luară trup ca de femeie.

STREPSIADE

Bine-aţi venit aici, domniţe, şi dacă voi cumva, vreodată,
Cu glasul vostru-aţi încîntat pe alţii, să-l ascult şi eu,
Răsunător cît e văzduhul, atotstăpînitoare-a lumii.

---

[1] Aristofan îl vizează aici pe Hieronymos, autor de ditirambi, cunoscut prin viaţa lui desfrînată, şi care purta plete după moda tinerilor aristocraţi (n.t.).

[2] Centaurii erau socotiţi drept fiinţe desfrînate (n.t.).

[3] Un general de care autorul îşi bate joc şi în alte piese ale sale (de ex. *Viespile)* (n.t.).

CORUL

(către Strepsiade)

Bine-ai venit, bătrîne,
Cu anii tăi cei mulţi,
A muzelor cîntare
Prea dornic s-o asculţi.

(Către Socrate.)

Iar tu, solemne preot
Al mofturilor complicate,
Ne spune-acuma ce doreşti.
Urechea noastră n-am plecat
La vreun sofist din cei de-acuma,
Din cei ce sînt transcendentali
Cel mult doar lui Prodicos[1] numa'.
Acestuia pentru ştiinţa-i
Şi capul lui atît de bun,
Iar ţie pentru mersul tău
Pe stradă, mîndru, de păun.
Şi pentru felul cum arunci
Privirile, chiorîş, la mulţi,
Şi pentru toate cîte-nduri
Fiindcă mergi mereu desculţ,
Cum te vedeam trecînd pe jos,
Şi pentru-ncrederea în noi.
Şi pentru chipul tău măreţ.

STREPSIADE

O, cerule, ce glas frumos, ce minunat şi ce divin!

SOCRATE

Aceasta pentru că, vezi tu, sînt singurele zeităţi;
Tot restul nu este decît nimicuri doar şi flecuşteţe.

[1] Sofist, autor al unor tratate de sinonimie (n.t.).

STREPSIADE

Dar, după dumneavoastră, Zeus, Olimpianul, el nu-i zeu?

SOCRATE

Cum?! Zeus!! Ştii că asta-i bună! El, Zeus, doar nici nu există.

STREPSIADE

Ce?! Dar atunci, mă lămureşte, dacă nu-i el, cine dă ploaia?

SOCRATE

(arătînd spre nori)

Fără-ndoială, ei sînt totul, şi pot să-ţi şi arăt îndată
Văzut-ai de cînd eşti pe lume, să ploaie cînd pe cer nu-s nori?
Altfel s-ar fi putut ca Zeus să ploaie şi din cer senin.

STREPSIADE

Da, sigur, în privinţa asta, bine-ai adus-o, n-am ce zice.
Şi eu care credeam că Zeus îşi cerne peste noi urina!
Dar atunci spune-mi cine tună, ca să mă vîre-n sperieţi?

SOCRATE

Tot norii, cînd se dau de-a dura.

STREPSIADE

Cum asta? Spune-mi, că ştii toate

SOCRATE

Cînd, doldora de-atîta apă, sînt nevoiţi s-alerge-n cer,
Atîrnă jos fără să vrea, burduf de ploaia ce-i în ei.
Pe urmă, cînd se năpustesc, ciocnindu-se unul cu altul
Plesnesc, şi-atunci auzi tunînd.

STREPSIADE

Dar Zeus e cel ce-i goneşte.

SOCRATE

Nici gînd, prietene! Nu-i mînă decît Vîrtejul cel eteric[1].

Vîrtejul?! Asta n-o ştiam. Habar n-aveam că Zeus nu e,

Şi că în locu-i stăpîneşte, acuma, în văzduh, Vîrtejul.

Dar nu mi-ai spus încă nimic de unde-i zgomotul din tunet.

SOCRATE

N-ai auzit? Ţi-am spus o dată, că norii,doldora de apă,

Cad unii peste alţii şi vuiesc de îndesaţi ce sînt.

STREPSIADE

Cum vine asta?

SOCRATE

Uite-ndată, doar printr-o pildă-ai să-nţelegi.

La praznicele-Athenei[2], sigur, ţi s-a-ntîmplat, nu este-aşa?

Ca, ghiftuit de ciorbă multă, să simţi în burtă-o tulburare,

Să-auzi cum maţele în tine încep a ghiorăi prelung.

STREPSIADE

Da, pe Apollo, ai dreptate, simt ciorba cum de cap îşi face,

Şi precum tunetele, ciorba bufneşte înspăimîntător,

[1] Se vede că teoria „vîrtejului" era la modă pe vremea lui Aristofan (n.t.).

[2] Serbările panatenee, ţinute în onoarea zeiţei Athena (n.t).

La început o ia pe-ncetul: ghior-ghior, ghior-ghior şi gîl-gîl-gîl,
Iar mai pe urmă tot mai tare şi cînd e să mă uşurez,
Sînt tunete adevărate, ce bubuie la fel ca norii.

SOCRATE

Gîndeşte-te acum că dacă tu, cu o burtă-atît de mică,
Poţi trage tunete de astea, ce să te miri că-ntreg văzduhul,
Pe care-l vezi fără sfîrşit, detună-aşa cum îl auzi.

STREPSIADE

De-aceea vorbele „bronte" şi cu „porde" sună la fel.
Dar fulgerul de unde vine, cu focul lui strălucitor?
Să mă înveţi şi pentru ce atuncea cînd el ne loveşte,
Pe unii îi preface-n scrum, pe alţii-i ocoleşte însă.
Că doar Zeus îl aruncă în cei ce-şi calcă jurămîntul.

SOCRATE

Dar bine, nătărău ce eşti, tu parcă ai căzut din lună!
Căci dacă-ntr-adevăr loveşte pe cei ce-şi calcă jurămîntul,
Atunci cum n-a trăsnit pe Simon, pe Cleonimos sau Theoros?
Doar ei sînt cei mai mari sperjuri! În schimb, trăsneşte propriu-i templu,
Şi Sunion[1], „Capul Atenei", şi cei mai falnici din stejari[2].
Auzi idee? Doar stejarii n-au cum să-şi calce jurămîntul.

STREPSIADE

Ştiu eu? Da. Cred că ai dreptate. Dar, în sfîrşit, un fulger, ce e?

[1] Vestit promontoriu din Atica, pe care se înalţa templul lui Poseidon (n.t.).

[2] Stejarii erau copacii lui Zeus şi de aceea Socrate arată că e absurd ca Zeus să trăsnească chiar copacii închinaţi lui (n.t.).

SOCRATE

Cînd cîte-un vînt uscat se-nalţă şi intră-n ei pe dinăuntru,
Îi umflă ca pe o băşică şi-aşa neapărat îi sparge.
Înghesuit de apăsare, ţîşneşte brusc prin crăpătură
Şi-n zgomotoasa lui putere deodată singur se aprinde.

STREPSIADE

Ei, doamne, am păţit la fel şi eu o dată la Diasii[1].
M-am apucat să frig o oaie, jertfită pentru toţi ai mei,
Dar, ce să vezi, că eu uitasem în grabă ca să-i spintec burta
Şi s-a umflat. Apoi deodată, spărgîndu-se, mi-a aruncat
În ochi cu balega dintr-însa şi-aşa îmi arse faţa toată.

CORIFEUL

O, muritor ce-ai năzuit să afli-a noastră-nţelepciune,
Vei fi un muritor ferice printre atenieni şi greci,
De eşti gîndirilor sortit, de poţi să ţii prea bine minte
Şi dacă poţi să-nduri orice; de nu te istoveşti nici dacă
Stai în picioare sau alergi, de ştii şi gerul să-l înduri
Fără-a te necăji prea tare, de poţi să stai şi nemîncat,
Şi poţi să te fereşti de-a face gimnastică şi cîte alte,
Şi de socoţi că-i mai presus — cum şade unui om deştept —
De-a birui în tot ce faci, şi-n tribunal, şi în dispute.

STREPSIADE
(către Socrate)

Ei, bine, dacă este vorba să pot avea un suflet tare
Să pot dormi tot iepureşte, şi să nu fiu prea pofticios,

[1] Sărbătoare în cinstea lui Zeus (n.t.).

De a mînca urzici şi ştevii, apoi să nu ai nici o grijă,
Să ştii că eu aş fi în stare să-mi fac din burtă... nicovală.

SOCRATE

Ai vrea atunci să nu cunoşti alţi zei decît pe zeii noştri
Ce-s: Norii, Haosul şi Limba — şi nici un altul decît ei?

STREPSIADE

Cu alţii nici n-oi sta de vorbă, de loc, chiar dacă-i întîlnesc,
Nici nu am să le ies cu jertfe, nici cu libaţii şi tămîie.

CORIFEUL

Şi-acum să spui fără sfială, ce păs ni te-a adus aici?
Şi dac-ai să ne proslăveşti şi cinste-ai să ne-aduci şi dacă
Îi căuta să fii dibaci, noi ţi-om îndeplini dorinţa.

STREPSIADE

Stăpînelor, n-am să vă cer, decît ca-n darul de-a vorbi
Pe toţi clănţăii din Elada eu de căruţă să îi las.

CORIFEUL

Ei, ce-ai dorit aievea fie şi în obştească adunare
Alt nimeni să nu poată trece mai multe legiuiri ca tine.

STREPSIADE

Nu-i vorba ca să trec vreo lege,
Nu asta-i ceea ce-mi doresc.
Vreau numai să găsesc chichiţa

Cu care să cîştig pricine,
Să scap de-atîţia creditori.

CORIFEUL

Dorinţa ta va fi-mplinită,
Căci n-ai cerut prea mare lucru.
Hai, lasă-te de-acum pe mîna
Acelor ce ni-s slujitorii.

STREPSIADE

Voi face-o-ncrezător în voi.
Că altfel nici nu am ce face,
Căci caii şi căsătoria
Mi-au risipit întreg avutul.
(Cu o volubilitate plină de îngîmfare.)
De-acuma deci, de vor, să facă
Din mine tot ce vor pofti;
Le dau pe mînă trupu-acesta
Să-l bată, să-l înfometeze,
Să-l lase însetat, murdar,
Şi îngheţat, şi să-l jupoaie,
Să facă-un altu-n locul lui,
Numai să scap de datorii
Şi să pot trece-n ochii lumii
Cutezător şi bun limbut,
Obraznic şi neruşinat,
Un mincinos fără pereche,
Un guraliv cum nu se află,
Un stîlp de judecătorie,
Samsar viclean de judecăţi,
Clănţău, vulpoi şi pişicher
Ce se-nconvoaie ca nuiaua,
Şiret, bun numai de palavre
O zdreanţă şi un cîrcotaş,
Un şmecher şi-o jigodie...

De-ar fi de-acuma să mă strige
Pe stradă oamenii astfel,
Stăpînii mei din mine facă
Ce vor pofti, la bunul plac,
Chiar dacă, pe Demeter, vor
Din mine caltaboşi să facă
Să mă dea hrană la ciraci.

CORIFEUL
(către Socrate)

E un om tare, cu voinţă,
Viteaz şi gata la orice.

(Către Strepsiade.)

De-ndată ce vei învăţa
Acestea toate de la mine,
Să ştii că pînă-n'naltul cer
Se va-nălţa slăvirea ta
Prin gloata cea de muritori.

STREPSIADE

Şi ce se va-ntîmpla cu mine?

CORIFEUL

De-acum vom duce împreună
Aceeaşi viaţă amîndoi, de toată lumea pizmuită.

STREPSIADE
(în extaz)

Am să ajung oare să văd, vreodată, ziua ceea mare?

CORIFEUL

Da, ai să vezi mulţimi de oameni dînd buzna-n poarta casei tale
Într-una, ca să stea de vorbă cu tine şi să te întrebe
De-ntîmpinări, de judecăţi, pentru-o mulţime de talanţi,

Ce vor fi vrednice de tine, de al tău duh prea luminat
Şi-asupra cărora veni-vor să-ţi ceară sfatul tău de preţ.

(Către Socrate.)

Şi-acum încearcă-a-i arăta bătrînului ce-ai vrea să-nveţe.
Încearcă-a lui înţelepciune şi vezi cum ştie-a judeca.

SOCRATE

Ia să-mi arăţi acuma mie, cam care este firea ta.
Îmi trebuie să ştiu ca, apoi, să-mi fac noi planuri împotrivă-ţi.

STREPSIADE

Dar, pe slăvitul Zeus, ce vrei, să mă loveşti în toată legea?

SOCRATE

De loc. Vreau doar să te descos, să văd de nu eşti un uituc.

STREPSIADE

Dar asta-i după cum se-ntîmplă. Cînd careva îmi e dator,
Atunci ţin minte foarte bine; în schimb, cînd datorez, uit tot.

SOCRATE

Înseamnă că eşti bun de gură?

STREPSIADE

Ba mai degrabă-s lung de mînă.

SOCRATE

Atunci, cum vei putea să-nveţi?

STREPSIADE

N-ai grijă, strună o să
meargă.

SOCRATE

Să-ncepem. Cînd ţi-oi arunca o seamă de gîndiri
adînci
Asupra lumilor cereşti, încearcă să le prinzi din zbor.

STREPSIADE

Da' ce, ştiinţa se azvîrle cum dai mîncarea unui
cîine?

SOCRATE

(aparte)

Dar omul ăsta e un barbar, un necioplit şi un
netot.

(Tare.)

Mă tem, bătrîne, c-o să fie nevoie să te cam ating.
Ia spune-mi, ce te faci, de pildă, cînd cineva-ţi
croieşte una?

STREPSIADE

Mănînc bătaie; după-aceea, aştept puţin şi îmi iau
martori,
Mai las să treacă-un timp şi apoi chem bătăuşu-n
judecată.

SOCRATE

Atunci dezbracă-te îndată[1].

STREPSIADE

De ce? Doar n-am făcut
nimic.

[1] Socrate îi cere să se dezbrace, aşa cum se obişnuia la oficierea misterelor. Strepsiade crede însă că i se cere să se dezbrace ca să fie bătut (n.t.).

SOCRATE

Aşa-i aicea obiceiul, să intre toată lumea goală.

STREPSIADE

Dar, vezi, eu n-am de gînd să intru pentru a face-o cercetare[1].

SOCRATE

Dezbracă-te şi lasă gura.

STREPSIADE

(scoţîndu-şi haina)

Aş mai avea o rugăminte:
De-oi fi sîrguitor şi bun, cu ce discipol o să seamăn?

SOCRATE

Vei fi leit ca Herefon.

STREPSIADE

Ah, vai de mine, ce strigoi!

SOCRATE

Destulă vorbă, taci o dată şi hai cu mine-n prăvălie.

STREPSIADE

Dă-ntîi o mînă de colivă; altfel mă tem să intru-aicea
În chichineaţa asta scundă, ca-n vizuina lui Trofoniu[2].

SOCRATE

Ce ai de te codeşti atîta în faţa porţii? Intră. Intră.

(Intră amîndoi.)

---

[1] Cel însărcinat să percheziţioneze trebuia înainte de toate să se dezbrace (n.t.).

[2] Cine intra în sinistra peşteră a lui Trofoniu, spune legenda, nu mai rîdea niciodată (n.t.).

Hai, bucură-te, fii ferice
De bărbăţia ce arăţi,
Şi spor la muncă-acestui om
Ce la vîrstă-naintată
Vrea să-şi avînte al său spirit
Spre noile idei la modă,
Spre tainele filozofiei.
Azi, privitori, o să vă spun, fără înconjur, adevărul,
Dionysos îmi este martor, el care m-a crescut pe mine,
Aşa să-mi fie al meu renume şi să mă bucur de izbînzi,
Precum e-adevărat că eu vă cred un public priceput.
Şi socotesc această piesă drept comedia mea mai bună
Şi am voit ca voi, întîi, să o gustaţi acum din nou —
Că-am ispăşit destul cu ea. Cu toate-acestea m-oi retrage[1]
Înfrînt de nişte măscărici, chiar dacă nu am meritat-o.
De asta vă-nvinovăţesc pe voi acei ce vă pricepeţi
Şi pentru care m-am trudit. Dar chiar aşa, de bunăvoie,
N-am să-i dezamăgesc pe-acei ce ştiu să judece cu gust,
Căci de pe cînd aicea oameni, în faţa căror e-o plăcere
Să tot vorbeşti şi să te-asculte,
Primit-au cu bunăvoinţă şi pe „Băiatul cel cuminte"
Ca şi pe cel fără ruşine[2], şi de pe cînd, fecioară încă,
Nu aveam voie ca să nasc, mi-am părăsit copilul meu,

---

[1] E vorba de prima variantă a comediei *Norii*, care a căzut. Versiunea de faţă e cea revizuită de autor (n.t.).

[2] Personaje principale din *Benchetuitorii*, prima piesă a lui Aristofan, jucată în anul 427 înaintea erei noastre (n.t.).

Pe care-o altă tinerică pe lîngă ea l-a oploşit[1],
Pe care apoi, omeneşte, voi l-aţi hrănit şi l-aţi crescut
De-atunci voi aţi făcut cu mine un credincios prieteşug.
Acum, ca antica Electră, această comedie vine
Să vadă de-ar putea să aibă un public tot aşa-nţelept.
Ea fratele îşi va cunoaşte, după o buclă-a lui de păr[2].
Vedeţi-o cît e ea din fire de rezervată şi cuminte:
Ea nici nu rîde de cei cheli, spre hazul puştilor obraznici,
Nici nu-şi dă poala peste cap, jucînd în dansuri deşucheate,
În ea nu-apare nici un ghiuj, ce recitînd la versuri proaste
Ar bate cu toiagul lui pe cel de-alăturea de dînsul,
Ca să ascundă-n felu-acesta tot vorbe fără de perdea;
Nici nu se năpusteşte-n scenă, aşa, cu surle şi fanfare,
Cu torţele aprinse-n mînă şi chiuind în gura mare.
Ea-naintează-ncrezătoare, în ea şi-n versurile ei.
În ce priveşte însă, eu, deşi sînt mare ca poet,
N-am să mă umflu-aici în plete[3] şi n-am să-ncerc să să vă înşel
Dînd tot mereu sub alte nume, şi de trei ori, aceeaşi piesă,
Eu vă înfăţişez de-a pururi tot alte şi-alte născociri
Ce plăsmuiesc cu multă artă şi nu se-aseamănă-ntre ele,
Şi toate sînt dibace foarte. Eu cel ce, atacînd pe Cleon[4]

[1] La vîrsta de 20 de ani, Aristofan a scris o comedie, pe care, neputînd-o reprezenta sub numele său, a semnat-o cu alt nume. De aici comparaţia cu un copil părăsit (n.t.).

[2] Aluzie la Electra, care şi-a recunoscut fratele, Oreste, după o buclă de păr pe care acesta o depusese pe mormîntul lui Agamemnon, tatăl lor (n.t.).

[3] Aristofan era chel (n.t.).

[4] Demagog atenian atacat de Aristofan în piesa *Cavalerii* (n.t.).

În toată măreția sa, i-am repezit una în burtă,
Dar după ce căzu lat, jos, eu totuși nu m-am îndurat
Să-l calc, acolo, în picioare. Însă dușmanii mei, de cînd
Hiperbolos le-a fost în mînă, îi cară ne-ncetat la pumni
Nu numai lui — și mamei sale. Dar cel dintîi Eupolis
Tîrî pe Maricas pe scenă[1], răstălmăcindu-mi *Cavalerii*,
Nemernicul fără rușine, și-n ea punînd și-o babă beată
Să joace deșănțat un kordax[2] — un personaj de mult creat
În *Andromeda* de Frinicos — pe cînd un monstru slut de mare
Stă gata-gata s-o înghită. Și Hemipos la rîndul său
Pe Hiperbolos îl tot spurcă și de-atunci toți năvăliră
Ca niște ciori asupra lui, furîndu-i pilda cu pescarul
Ce tulbură nămolu-n fund, pentru a prinde un țipar[3].
Acel ce gustă-asemeni piese, să nu o guste pe a mea;
Dar de cumva vă place piesa și născocirile din ea,
Să știți atunci că-n viitor veți trece drept oameni deștepți.

PRIMUL MIC COR

Întîi pe Zeus, domnitorul, pe-al zeilor stăpîn ceresc,
Cel ce domnește-n înălțime, eu îl poftesc în corul nostru
Și pe Poseidon cel care, puternic, cu al său trident

[1] Hiperbolos, conducător al partidului democratic din Atena, după moartea lui Cleon, a fost atacat de Eupolis în comedia *Maricas*, așa cum Aristofan, în piesa *Cavalerii*, îl viza pe Cleon în personajul paflagonianului (n.t.).

[2] Dans obscen (n.t.).

[3] Autorul se referă la un fragment din *Cavalerii* (n.t.).

Pământul tot îl stăpîneşte şi-naltă-n mare uragane,
Şi pe al nost cinstit părinte, Eterul cel atotslăvit
Şi dătător a tot ce-i viaţă, şi Soarele ce de pe caru-i —
Divinitate fără seamăn, şi printre zei şi printre oameni —
Cu a lui raze sclipitoare pământul tot îmbrăţişează.

CORIFEUL
(către spectatori)

Privitori prea luminaţi, fiţi, vă rog, cu luare-aminte:
Nedreptatea ce ne-o faceţi vrednică-i de orice vorbe.
Nici un zeu nu e cetăţii, decît noi, mai cu folos,
Totuşi nouă nu ne-aduceţi sacrificii, nici prinosuri,
Deşi vă păzim de rele. Cînd începeţi fără rost
Vreun război, vă dăm de veste, sau prin tunet sau prin ploi.
Iar apoi cînd voi pe Cleon, tăbăcarul paflagon,
Cel cu zeii-n duşmănie, era gata să-l alegeţi
Căpetenie-a oştii voastre, noi am încruntat sprînceana
Şi „prin scăpărări de fulger, tunetele-am slobozit",[1]
Se îndepărtă şi luna de pe calea ei ştiută,
Chiar şi soarele-şi ascunse, grabnic, felinarul lui,
Nemaivoind să şi-l aprindă, dacă-i Cleon căpetenie[2].
Totuşi l-aţi ales. Se spune că soluţiile greşite,
Cresc în voie la Atena, dar că aezii au ei grijă,
Şi le-ntorc în fel şi chipuri, să vă fie de folos.
Chiar greşeala cea de-acuma ni-i uşor să vă-nvăţăm
Cum se poate-ntoarce-n bine: dacă într-o zi, pe Cleon,
Vultur cunoscut de pradă, voi l-aţi prinde luînd mită

[1] Parodia unui vers din *Teucros* a lui Sofocle (n.t.).

[2] În octombrie 425 înaintea erei noastre, a avut loc o eclipsă de lună, iar o eclipsă de soare în 424, tocmai cînd Cleon a fost ales comandant, drept răsplată pentru victoria de la Pylos (n.t.).

Sau furînd cumva ca-n codru şi i-aţi pune laţu-n gît
Şi prostia asta, iarăşi — cum se-ntîmplă totdeauna—
Se va-ntoarce ca alt'dată, înspre binele cetăţii.

AL DOILEA MIC COR

Vino lîngă mine-Apollon, ce pe stînca Cyntiană,
Pe cel mai înalt din piscuri, ţi-ai ales locaş în Delos,
Vino şi tu, fericito, cea care-n Efes trăieşti[1]
Într-un templu numai aur şi în care cu mîndreţe
Lidienele fecioare te ridică-n slava mare;
Vin' şi tu, zeiţa noastră, tu, Atena, care porţi
Cu putere-n mînă scutul ce-ocroteşte-n veci cetatea;
Şi tu cel ce stă pe stînca Parnasiană şi luceşte
În mijlocu-atîtor torţe, cu bacante delfiene,
Nobilă figură-amică a lui comos[2] Dionysos.

CORIFEUL

În clipa cînd, pentru-a veni, noi eram gata de plecare,
Am întîlnit în cale luna, ce ne-a rugat, întîi şi-ntîi,
Să dăm la toţi atenienii şi aliaţi un „bună-ziua"
Apoi ne-a spus că-i supărată fiindcă-aţi fost neobrăzaţi
Cu ea, ce v-a slujit pe toţi, nu prin cuvinte — cu, lumină.
Căci, mai întîi, în orice lună, vă face o economie
Nu mai puţin de-o drahmă-ntreagă, la torţele ce nu le ardeţi
Şi asta în aşa măsură, încît spre seară cînd ieşiţi
Parcă v-aud: „Nu e nevoie, băiete, să mai cumperi torţe,

[1] Este vorba de Artemis (n.t.).

[2] Comos — serbare doriană în cinstea lui Dionysos. Cu un sens mai general — petrecere cu dansuri şi muzică (n.t.).

Că-afară e o lună plină de vezi ca în amiaza mare".
Şi' tot ea spune că vă-aduce şi alte multe binefaceri,
Că zilele nu le ştiţi bine şi-aţi încurcat tot calendarul
Şi că din pricina aceasta mereu o ameninţă zeii
De cîte ori vin nemîncaţi, că au pierdut ziua de praznic,
Fiindcă ziua cu pricina fu după vechiul calendar,
Iar cînd e ziua pentru jertfe, voi, încuscriţi, vă judecaţi.
Adeseori, pe cînd noi, zeii, postim în semn de pomenire-a
Lui Memnon şi a lui Sarpedon, voi faceţi chef şi vă hliziţi.
De-aceea lui Hiperbolos, ce-i membru-n marele consiliu[1],
Noi zeii i-am luat cununa. De-acum nu va uita uşor
Că-a zilelor orînduială se ţine numai după lună[2].

SOCRATE
(ieşind din casă)

Pe-a Universului suflare[3], pe Haos gol şi pe Văzduh,
Eu încă n-am văzut în viaţă un om atît de necioplit,
Un bădăran stîngaci ca tine, atît de tont şi de uituc,
Chiar orice fleac, nici nu apuc ca să i-l vîr bine în cap,
Nu-i intră încă pe-o ureche şi-a şi ieşit pe cealaltă.
Cu toate-acestea, să-l poftesc să iasă-afară în plin soare.

---

[1] Consiliul anfictionic, ai cărui membri erau însărcinaţi, printre altele, şi cu controlul şi rînduiala sărbătorilor (n.t.).

[2] Grecii antici îşi stabileau calendarul după ciclul lunii, nu al soarelui (n. t.),

[3] Este vorba de suflul universal, care întreţine viaţa fiinţelor (n.t.).

Ei, Strepsiade, unde eşti? Hai, ieşi, cu patul tău cu tot.

STREPSIADE

Eu l-aş aduce bucuros, dar ploşniţele nu mă lasă.

SOCRATE

Hai, ce te tot învîrţi? Aşază-l colea şi seama ia.

STREPSIADE

Poftim.

SOCRATE

Şi-acum să-mi spui curat, ce-ai vrea să te învăţ mai înainte
Din lucrurile despre care n-avuşi prilej să ştii nimic?
Să-mi spui ce te interesează: măsura, versurile, ritmul?

STREPSIADE

Să te aud despre măsură. Şi-acum mi-e ciudă că deunăzi
Un făinar m-a înşelat cu-o dublă la măsurătoare

SOCRATE

Nu poate fi vorba de asta. Eu te întreb care-i măsura
Cea mai frumoasă care-ţi place: trimetrul e, sau tetrametrul?[1]

STREPSIADE

Ei, după mine, de mă-ntrebi, măsura cea mai bună-i sfertul.

---

[1] Termeni uzuali în metrică pentru a exprima versul de 12 şi 16 silabe (n.t.).

SOCRATE

Măi omule, vorbeşti prostii.

STREPSIADE

Eu fac prinsoare pe ce vrei că tetrametrul este sfertul.

SOCRATE

De unde! Vai, ce ţopîrlan! Uff! Tare mai eşti greu de cap
Dar poate că atuncea, ritmul o să-l pricepi mai uşurel.

STREPSIADE

La ce slujeşte tactu-acesta, că doar nu poţi trăi din el?

SOCRATE

Întîi slujeşte să faci faţă, cînd printre oameni te-ai afla,
Să ştii că ritmul e enoplic[1] şi că nu este un dactil[2].

STREPSIADE

Pe degete? Atuncea ştiu prea bine, pentru dumnezeu.
Dar vezi că eu din toate-acestea nu aş voi să-nvăţ nimic.

SOCRATE

Atunci, ce vrei?

STREPSIADE

Ţi-am spus o dată. Ştii, trebuşoara cealaltă:
Să-nvăţ deprinderea aceea, a nedreptăţii, ştii tu care.

SOCRATE

Dar sînt atîtea multe alte ce trebuie să ştii-nainte:
De pildă printre patrupede să-nveţi a le cunoaşte bine

[1] Ritmul dansurilor războinice (n.t.).

[2] Joc de cuvinte: *Dactilos* pe grecește înseamnă şi dactil şi degete (n.t.).

Pe cele de sex masculin.

STREPSIADE

Le ştiu pe cele masculine, de-o poştă, că nu sînt nebun:
Berbecul, taurul şi ţapul, pe urmă cîinele, cocorul.

SOCRATE

Vezi, părţii femeieşti îi spui ca şi bărbatului: cocor.

STREPSIADE

Cum?

SOCRATE

Vezi tu, tot cocor îi zici, de e femeie sau bărbat.

STREPSIADE

Adevărat, pe Poseidon. Dar cum ar trebui să-i zic?

SOCRATE

Să zici cocor şi cocoroaică.

STREPSIADE

Ah! Cocoroaică! Foarte bine. Atît de-am învăţat şi încă
Ţi-oi da o dimirlie rasă, să ai ce frămînta-n copaie.

SOCRATE

Iată-ai făcut înc-o greşeală, acu chiar, cînd rostişi „copaie".
O faci de parte bărbătească, deşi-i de genul feminin.

STREPSIADE

Dar nu-nţeleg de loc cum fac, copaia, parte bărbătească.

SOCRATE

Cum nu-nţelegi? Cînd zici copaie, e cum ai spune Niculaie[1].

[1] În original joc de cuvinte între „cardopos" (copaie) şi numele propriu Cleonymos. După cum se vede, Socrate — mai bine zis sofiştii — erau analogişti (n.t.).

STREPSIADE

Cum?

SOCRATE

Pentru tine e totuna: ori Niculaie ori copaie.

STREPSIADE

De unde, dragă, Niculaie zău n-a avut nici o copaie.
El doar își frămînta aluatul într-o rotundă piuliță.
De-acum încolo, cum să-i spun?

SOCRATE

Ei, uite-așa, să spui ca mine:
Copina, precum zici de pildă, cînd spui unei femei
Marina.

STREPSIADE

Copina? — genul feminin?

SOCRATE

De vrei să nu faci vreo
greșeală...

STREPSIADE

Atuncea forma cea mai bună ar fi Copina Niculina.

SOCRATE

Și trebuie să mai înveți ce nume sînt pentru bărbați,
Să le deosebești deodată de orice nume de femeie.

STREPSIADE

Le știu pe cele femeiești.

SOCRATE

Atuncea spune-mi cîteva.

STREPSIADE

Ar fi Lysilla și Filina, Clytagora și Demetria.

SOCRATE

Dar dintre cele masculine, ce nume ai putea să-mi spui?

STREPSIADE

Ştiu multe: este Filoxénos, Melessias şi-Aminias.

SOCRATE

Dar, caraghiosule, nu vezi că nu sînt nume masculine?

STREPSIADE

Ei, cum se poate! Toate astea, la voi, nu-s nume bărbăteşti?

SOCRATE

De loc! Cum l-ai striga, de pildă, de-l întîlneşti pe Aminias?

STREPSIADE

Cum l-aş striga? I-aş spune numai: Ia vino-ncoa, Aminia![1]

SOCRATE

Ei, vezi că-l chemi pe-Aminias cu-un nume de femeie? Vezi?

STREPSIADE

Cu drept cuvînt, căci nu a fost niciciînd în viaţa lui în oaste.[2]

Dar pentru ce ne pierdem timpul cu-atîtea lucruri cunoscute?

---

[1] Vocativul „Aminia" al substantivului masculin „Aminias" are aceeaşi terminaţie ca şi nominativul „Demetria" din versul 738. Dialogul se referă la sofistul Protagoras care, cel dintîi, a clasat numele după genul lor (n.t.).

[2] Aminias era un personaj cunoscut la Atena; în timpul războiului peloponeziac se învîrtise ca să rămînă la vatră (n.t.).

SOCRATE

Te-nșeli amar. Dar, ia poftim și culcă-te puțin aici.

(Îi arată patul.)

STREPSIADE

Și-apoi?

SOCRATE

Gîndește-te la tot ce te frămîntă mai ales.

STREPSIADE

Te rog, nu, nu, aici nu pot.
Dar dacă, oricum, e nevoie,
Mă-ntind mai bine pe pămînt și m-oi gîndi cît vrei de-adînc.

SOCRATE

Ba-n pat, că altfel nu se poate.

STREPSIADE

Atuncea vai de pielea mea,
Că ploșnițele dinăuntru grozav au să mi-o tăbăcească.

(Se culcă. Socrate se îndepărtează.)

CORUL

(către Strepsiade)

Adună-ți gîndul — și gîndește
La eul tău, și-l cercetează
Și pe o față și pe alta,
În tine-nchide-te cu grijă
Cînd dai de vreo încurcătură
Sai iute la altă idee
Și nu lăsa ca somnul dulce
Pe lîngă ochi să ți se dea.

STREPSIADE

Ah, vai de mine! vai de mine!

Dar ce-ai păţit şi ce te doare?

STREPSIADE

De-acu' m-am dus, nenorocitul!
Ieşind, de peste tot din pat,
Mă pişcă ploşniţele, droaie,
De parc-ar fi corintieni[1],
Aşa-mi scot sufletul din mine,
Şi sîngele din vine-mi sug,
Şi dosul tot mi-l găuresc,
Iar pîn' la urmă mă omoară.

CORIFEUL

Nu te văita aşa de tare.

STREPSIADE

Dar e vreun chip să fac altfel?
Cînd tot ce am s-a dus pe copcă,
Şi rumeneala din obraji,
Şi viaţa şi... încălţămintea,
Şi cînd, pentru a-mi pierde vremea,
Mai trebuie să mai şi cînt.
Acuşi, acuşi m-am dus cu totul.

(Pauză.)

SOCRATE

Da' ce faci, nu gîndeşti, amice?

STREPSIADE

Pe Poseidon, doar asta fac.

SOCRATE

Ia să vedem ce meditai?

[1] În greceşte, joc de cuvinte imposibil de tradus. Cuvîntul grecesc *Kŏreis*, care înseamnă ploşniţă, era, se pare, şi o poreclă a corintienilor (n.t.).

STREPSIADE

Ei, uite, mă-ntrebam şi eu.
De-or mai lăsa ceva din mine aceste ploşniţe lihnite!

SOCRATE

Ai să te pierzi ca un nemernic.

(Se îndepărtează.)

STREPSIADE

Dar, dragul meu, s-a şi
făcut!

CORIFEUL

Nu-i vorba să te dai bătut, ci să-ţi tragi blana peste cap,[1]
Să-mi afli silogismul fals, o-ntorsătură-nşelătoare.[2]

STREPSIADE

Dar cine-o arunca pe mine acele blănuri fermecate,
Din care ar putea să sară întorsătura-nşelătoare?

SOCRATE

(revenind)

Să văd ce face omul nostru. Ei, tu, ce faci acolo, dormi?

STREPSIADE

Nici pomeneală!

SOCRATE

Ei, găsişi?

STREPSIADE

Nimica, zău.

---

[1] În greceşte, hazliu joc de cuvinte între „blană de miel" şi cuvîntul asemănător care înseamnă „a nega" (n.t.).

[2] Întorsătură-nşelătoare — negaţie (n.t.).

SOCRATE

Nimic? Nimic?
Mai vîră-ți capul înăuntru, și prinde iar a te gîndi.

STREPSIADE

La ce să mă gîndesc? Hai, spune-mi și lămurește-mă, Socrate.

SOCRATE

Gîndește singur la ce vrei și apoi spune-mi ce-ai găsit.

STREPSIADE

Ți-am spus de mii de ori ce vreau și pentru ce-am venit aici.
E vorba de dobînzi să scap, să nu le mai plătesc la nimeni.

SOCRATE

Hai, iute, bagă-te sub blană și împărțindu-ți cugetarea
În bucățele, te gîndește cu de-amănuntul și adînc,
După deviza cunoscută, împarte și-apoi cercetează.

STREPSIADE

(pișcat de ploșnițe)

Ah, vai de capul meu!

SOCRATE

Așteaptă! Te domolește! Vreo problemă
De-ți pare grea și te încurcă, o lasă baltă deocamdată;
Apoi supune-o judecății din nou, o mai agită iar,
Și-o cîntărește bine, bine.[1]

STREPSIADE

Dar, prea iubitul meu Socrate...

[1] Aristofan parodiază procedeul de investigații al lui Socrate (n.t.).

SOCRATE

Ce e, bătrîne?

STREPSIADE

Am găsit ideea care să mă scape!
De plata de dobînzi.

SOCRATE

Ei, care?

STREPSIADE

Ia, spune, însă, dacă...

SOCRATE

Ce?

STREPSIADE

Dac-aş năimi o vrăjitoare tesaliană să dea jos
Din ceruri luna, s-o închid bine-ntr-un toc rotund ca tocul
Unei oglinzi şi s-o încui.

SOCRATE

La ce-ar putea să-ţi folosească?

STREPSIADE

De nu mai este lună nouă, nu mai plătesc nici eu dobînzi[1].

SOCRATE

De ce?

STREPSIADE

Păi, banii se-mprumută cu luna. Ăsta-i obiceiul.

[1] Procentele se plăteau în ultima zi a lunii, ziua în care e lună nouă (n.t.).

SOCRATE

Prea bine! Şi acum ascultă o-mprejurare şi mai şi:
De eşti chemat în judecată într-un proces de cinci talanţi[1],
Să-mi spui cum faci ca să îl stingi?

STREPSIADE

Cum? Nu ştiu, dar o să găsesc.

SOCRATE

Nu-nchide-ntr-una gîndu-n tine. Dă-i drumul gîndului să zboare
În aer, ca şi cărăbuşul legat cu aţă de-un picior.

STREPSIADE

Găsii un mijloc de minune ca judecata să o sting
Tu însuţi o să-mi dai dreptate.

SOCRATE

Ce mijloc?

STREPSIADE

Uneori desigur
Că ai văzut un fel de piatră frumoasă pe la spiţerii,
O piatră tare străvezie cu care se aprinde focul.

SOCRATE

Cristalul vrei să zici?

STREPSIADE

Ei, da. Să iau o piatră dintr-acestea
Şi-n clipa-n care grefierul s-ar apuca să scrie jalba,
Să stau, aşa, mai la o parte şi să topesc frumos, la soare,

[1] Amenda lui Cleon în *Babilonienii* (n.t.).

Cu piatra, textul acuzării.[1]

SOCRATE

Pe Graţii! Straşnic vicleşug!

STREPSIADE

Ah! Ce-ncîntat sînt că am şters o plîngere de cinci talanţi!

SOCRATE

Acuma, haide, prinde-n grabă înc-o idee şi mai grea.

STREPSIADE

Ce caz?

SOCRATE

Cum, strîns de vreo pricină mai poţi scăpa de osîndire,
Cînd trebuie să pierzi la sigur, pentru că nu ai nici un martor?

STREPSIADE

Asta-i un fleac!

SOCRATE

Ce spui? Ei, cum?

STREPSIADE

Să-ţi spun! Aştept pînă-o striga
Pricina dinaintea mea şi-o rup la fugă şi mă spînzur.

SOCRATE

Astea-s prostii.

[1] Textul reclamaţiilor şi al depoziţiilor martorilor era scris pe tablete de lemn unse cu ceară (n.t.).

STREPSIADE

Ba chiar aşa. Căci, ştii, pe zeii toţi din ceruri,
Cînd voi fi mort, atuncea nimeni n-o să-mi mai facă judecată.

SOCRATE

Baţi cîmpii. Şterge-o de aicea. Nu mai am chef să te învăţ.

STREPSIADE

Dar pentru ce, mă rog. Socrate, pe Zeus cel atotputernic?

SOCRATE

Ţie îţi intră pe-o ureche şi-ţi iese lesne pe cealaltă
Tot ce înveţi. Să-mi spui, de pildă, ce-ai învăţat întîi şi-ntîi?

STREPSIADE

A, da, ce-am învăţat întîi? De aia... aia, cum se cheamă,
Lucrul acela-n care, ştii, se plămădeşte aluatul.
Pe Joe, nu mai ştiu ce-a fost.

SOCRATE

Mînca-te-ar corbii, căzătură; piei repede din ochii mei;
Prea eşti uituc şi nedibaci.

STREPSIADE

Bietul de mine, ce mă fac,
Că de nu-nvăţ să-mi umble gura, atunci e vai de capul meu.
Hai, Norilor, de ce nu-mi daţi un sfat să-mi fie de folos?

CORIFEUL

Bătrîne, noi te sfătuim, de ai acasă vreun fecior

Destul de mare, să-l trimiţi să-nveţe-aici în locul tău.

STREPSIADE

A, da, să vezi am un băiat. E bun şi foarte de ispravă,
Dar din păcate nu prea vrea să-nveţe. Ce e e făcut?

CORIFEUL

Şi tu îl suferi? Cum se poate?

STREPSIADE

Îl sufăr, că e un zdrahon nemaivăzut şi plin de vlagă;
Se trage după mamă, din neamu-ncrezut al Caesyrei.
Dar, totuşi, eu pornesc să-l caut şi de nu vrea-l gonesc din casă.

(Către Socrate.)

Pînă atunci te du-năuntru, că eu mă-ntorc cît ai clipi.

(Iese.)

CORUL

(către Socrate)

Îţi dai tu seama ce foloase
În clipa asta o să ai,
Şi datorită numai nouă
Dintre toţi zeii care sînt?
Căci el e gata, omul nostru,
Să facă tot ce-i poruncești,
Dar, vezi, pierdut aşa cum este
Şi, după cum îţi poţi da seama,
Atîta de înflăcărat,
Tu nu scăpa acum prilejul
De-a-l jumuli cît poţi mai bine;
Dar fă-o repede, prilejuri
Din astea n-ai atît de des

Şi se sfîrşesc mai totdeauna
Cum nici prin cap nu ţi-a trecut.

(Siriepsiade reintră.)

STREPSIADE

(împingîndu-şi băiatul înainte)

Pe Neguri, de acum încolo, aicea n-o să mai rămîi.
Te du la unchiu-tău Megacle şi roade-i stîlpii de la casă.[1]

FIDIPIDE

Dar ce ai, tată? Nu ţi-e bine?

(Aparte.)

Să ştii, sărmanul, că-i bolnav,
Zău că nu eşti în toată firea, pe Jupiter Olimpianul.

STREPSIADE

Auzi! Auzi! pe Jupiter, pe Jupiter Olimpianul;
Ce nerozie să mai crezi în Jupiter la vîrsta asta!

FIDIPIDE

Şi ce-ai găsit aici de rîs?

STREPSIADE

Cum să nu rîd cînd mă gîndesc
Că doar nu eşti un copilandru şi crezi în scornituri băbeşti
Dar, oricum, dă-te mai aproape că am să-ţi povestesc ceva,
Cînd vei afla, om te-ai făcut. Rămîne însă între noi.

FIDIPIDE

Ei, iată-mă, să auzim.

---

[1] Megacle era, precum se vede, un nobil ruinat (n.t.).

STREPSIADE

Tu, ştii, juraşi pe tata Joe.

FIDIPIDE

Ei şi?

STREPSIADE

Ce bine e să ai în viaţă-un dram de-nvăţătură!
Căci află, dragă Fidipide, că Joe-al tău nu mai domneşte.

FIDIPIDE

Dar atunci cine?

STREPSIADE

Cum? Vîrtejul. El l-a dat jos din tron pe Joe.

FIDIPIDE

Ei asta-i! Ce vorbeşti prăpăstii?

STREPSIADE

Ba află că e chiar aşa.

FIDIPIDE

Şi cine-a spus?

STREPSIADE

Au spus mai mulţi. A spus Socrate Melianul[1].
Şi Hrefon, acel ce ştie cît sare-un purice în mers.

FIDIPIDE

Şi tu-ai ajuns în aşa hal de nebunie, de sminteală,
Încît să crezi tot ce te-nvaţă ţicniţii ăştia care-i spui?

[1] Aristofan atribuie lui Socrate, care era din Atena, ca patrie insula Melos, de unde se trăgea ateul Diagoras, pentru a insinua că şi Socrate e ateu (n.t.).

STREPSIADE

Să-ţi tacă gura, să nu zici nimic de rău de aceşti oameni
Destoinici, plini de judecată şi care ţin atît de mult
La fiecare gologan, încît nici unul dintre ei
Nu şi-a tuns chica niciodată, nici untdelemn pe trup n-au dat
Şi nici la baie nu s-au dus, să se mai cureţe un pic,
Pe cînd tu, parcă-aş fi murit, aşa mi-ai curăţat averea.
Acuma, haide, nu mai sta şi-nvaţă-n locul meu, băiete.

FIDIPIDE

Mă rog, şi ce scofală mare-aş putea să-nvăţ eu de la ei?

STREPSIADE

Zău? Apoi toată-nţelepciunea din toată omenirea asta.
Şi o să-ţi dai tu singur seama cît eşti de prost şi necioplit.
Dar stai aici şi mă aşteaptă că eu o să mă-ntorc îndată.

(Dă o fugă pînă acasă.)

FIDIPIDE

Ei, ce e de făcut acuma, că tata şi-a ieit din minţi?
Să-l chem în judecată, oare, să-l pun cumva sub curatelă,
Sau poate la gropar mai bine-ar fi să spun că e nebun[1].

STREPSIADE

(se întoarce, avînd în fiecare braţ cîte o gaiţă)

Ia să vedem acum, la asta, cum o să-i spui tu.
Să-auzim!

FIDIPIDE

Cum? Gaiţă.

[1] Aceste vorbe echivalează cu: oare să-i comand sicriul? (n.t.).

STREPSIADE

Dar ăsteilalte, cum o să-i spui?

FIDIPIDE

Şi ei la fel.

STREPSIADE

La fel le spui la amîndouă? O să ajungi de rîsul lumii.
Prostia asta gogonată, să n-o mai spui de azi încolo,
Vezi, asta-i gaiţă, femeie; iar astalaltă-i găiţoi.

FIDIPIDE

Cum, găiţoi? Zi, asta este înţelepciunea cea grozavă
Cu care-aici te procopsiră de cînd intraşi nu de demult?

STREPSIADE

Da, asta, şi atîtea alte. Dar pe măsură ce-nvăţam
Eu toate le uitam îndată, din pricină că-s prea bătrîn.

FIDIPIDE

De-atît glagore rătăcit-ai şi haina ce-o purtai în spate?

STREPSIADE

Nu, rătăcit nu e cuvîntul, fiindcă l-am răstălmăcit.

FIDIPIDE

Şi-apoi sandalele pe unde-s, nesăbuitule ce eşti?

STREPSIADE

Deh, zic aşa ca şi Pericle[1]: „Le-am cheltuit... pentru nevoi".
Ci haide să plecăm o dată. De-ar fi de astăzi să greşeşti

[1] Pericle refuza să justifice întrebuinţarea unei sume de bani cu care cumpărase retragerea spartanilor, mulţumindu-se să spuie că i-a cheltuit „pentru nevoi" (n.t.).

Că doar aveai vreo şase ani, şi gîngureai, eu te-ascultam.
Chiar cea dintîi a mea simbrie, primită-atunci ca jurător,
Am dat-o pentr-un cărucior, eu, la Diasii-n zi de praznic.

FIDIPIDE

(supunîndu-se în silă)

Te-ascult, dar ai să vezi cu timpul că o să-ţi pară tare rău.

STREPSIADE

Frumos că ai recunoscut.

(Se îndreaptă spre casa lui Socrate, strigînd.)

Socrate, vino, ieşi puţin.
Ţi-aduc feciorul. Uite, ăsta-i, dar greu mi-a fost să mi-l înduplec.

SOCRATE

(măsurîndu-l pe Fidipide din cap pînă-n picioare)

E un copil şi nu-i deprins să-şi poarte capul sus, prin nori.

FIDIPIDE

În schimb al tău cum s-ar deprinde, de-ar fi o dată spînzurat!

STREPSIADE

(încet, către fiul său)

La naiba, ce te-a apucat, ca să-ţi blestemi învăţătorul?

SOCRATE

Cuvîntul ce l-a spus la urmă, ştii, cuvîntelul „spînzurat",
Ce grosolan a fost rostit, cu toată gura lăbărţată!

Cum o să fie oare-n stare băiatul ăsta să învețe
Ce-i arta de-a pleda prin care să poți scăpa de orice osîndă
Sau cum se face-o acțiune, sau vocea să și-o îndulcească
Să fie mai convingătoare? Cînd te gîndești, pentru un talant
Hipérbolos chiar a-nvățat să facă toate astea bine.

STREPSIADE

N-ai grijă. O să-nvețe el. Băiatul e isteț din fire.
De cînd era un prichindel, un țîncușor abia de-o șchioapă,
El o căscioară își făcea sau ne scobea în lemn vreo luntre,
Făcea cîte-un căruț din piele, ba chiar din coaja unei rodii
Făcea broscuțe, de minune. Încearcă deci și îl învață
Acele două judecăți: cea dreaptă și cea strîmbă care,
Atuncea cînd susții pledînd o pricină de tot nedreaptă,
O dovedește pe cea dreaptă, iar dacă nu e cu putință
Să le deprindă pe-amîndouă, atunci să faci în așa fel
Încît cu orice preț s-o-nvețe măcar pe cea cu strîmbătate.

SOCRATE

O să învețe chiar el singur din gura celor două feluri,
Știute, de argumentare. Și, astea spuse, eu mă duc.

STREPSIADE

Și nu uita să-l faci să poată răspuns să dea la tot ce-i drept.

(Socrate intră în casă, din care ies raționamentul cel drept și cel nedrept, certîndu-se.)

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT[1]

Poftim în față, să te vadă și privitorii, de cutezi.

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

Oricît ești de neruşinat merg unde vrei. În fața lumii
Mie-mi va fi mult mai uşor ca să te dau de-a berbeleacul.

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

Pe mine, tu? Dar cine ești?

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

Un argument.

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

Da, dar cel slab.

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

Și totuși eu te voi răpune, cît te ții tu de voinicos.

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

Și prin ce mijloace, mă rog?

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

Prin ale mele noi precepte
Pe care eu le-am născocit.

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

Din astea-ntr-adevăr acuma,
E plină lumea, und' te-ntorci.
(Arătînd spre spectatori.)
Din pricina acestor proşti.

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

Nu proşti. De loc. Ci înțelepți.

[1] Raționamentul cel drept se numea „tare", iar cel nedrept „slab" (n.t.).

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

Ce-am să te dau eu în tărbacă!

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

Ești bun să-mi spui cum ai să faci?

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

Spunînd pe față ce e drept.

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

Dar eu am să-ți stau tot împotrivă și-am să-ți dau totul peste cap.

Ba chiar voi spune că dreptatea, cum o numești, nici nu se află.

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

Cum nu se află?

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

Dacă este, atunci să-mi spui și mie unde-i.

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

Dreptatea e la zei.

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

Atunci, dacă mai este vreo dreptate,
Să-mi spui cum mai trăiește Zeus ce-a pus pe tatăl său în lanțuri?[1]

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

Ptiu! Iată că îmi vine rău. Mi-i greață. Adă-mi un lighean.

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

Ești un țicnit, o căzătură.

[1] După o legendă mitologică, Zeus l-a detronat pe tatăl său, Cronos, și l-a pus în lanțuri (n.t.).

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

Ești un stricat fără rușine

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

Ce spui, e floare la ureche.

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

Ești o paiață, dar bag seama...

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

Că mă încununezi cu crini.

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

Un paricid.

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

Fără să vrei mă poleiești cu aur, tot.

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

Pe vremuri, aurul acesta purta alt nume: tinichea

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

O fi! Dar azi îmi face cinste.

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

Dar tare ești neobrăzat!

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

Dar tu? Un groaznic ramolit!

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

De răul tău, azi nici un tînăr
Nu mai cunoaște drumul școlii[1], dar o să afle într-o zi
Întreg poporu-atenian ce vîri tu proștilor în cap.

[1] Școlii vechi, bineînțeles. Tînăra generație alerga la cursurile sofiștilor (n.t.).

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

Te tîrîi ca un prăpădit.

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

Și ție-ți merge de minune!
Mă mir, fiindcă înainte cerșeai sub masca lui Teléfos
Și foloseai precepte proaste din traista lui Pandeletos[1].

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

Halal de-așa înțelepciune.

Halal de-asemeni nebunie...

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

... ca cea pe care o arăți

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

... cum e a ta și a cetății
Ce te-a hrănit la sînul ei, corupător al tinereții

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

Un Cronos cum ești tu, nu poate să descălească acest băiat?

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

De ce nu, dacă omul cu orice chip vrea ca să scape
Și nu vrea să deprindă numai doar arta de-a-ndruga palavre.

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT
(către Fidipide)

Hai, vino repede cu mine, și lasă-l pe nebunul ăsta
Să spună cai verzi pe pereți.

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

Să știi că de te-atingi de dînsul o să se-aleagă praf de tine.

[1] Un sicofant (n.t.).

CORIFEUL

(intervenind ca să-i împiedice să ajungă la bătaie)

Destulă ceartă şi gîlceavă. Mai bine-ar fi să arătaţi

(Adresîndu-se celui drept.)

Tu, ce-ai predat mai înainte...

(Către cel nedrept.)

Iar tu, ce-i noua-nvăţătură —

Ca după ce v-ar auzi discuţia-n contradictoriu

Băiatu-acesta să-şi aleagă ce şcoală-anume să urmeze.

RAŢIONAMENTUL CEL DREPT

E tocmai ce voiam să fac.

RAŢIONAMENTUL CEL NEDREPT

Şi eu.

CORIFEUL

Ei, bine, de-i aşa,

Atunci, care vorbeşte-ntîi?

RAŢIONAMENTUL CEL NEDREPT

N-are decît să-nceapă el.

Şi după ce va fi vorbit, l-oi copleşi cu fraze scurte[1]

Şi cugetări cu totul noi ce-or curge ploaie de săgeţi.

La urmă, de-o mai zice „pis", prea ascuţitele-mi sentinţe,

L-or înţepa în ochi, pe faţă, pînă şi-o da la urmă duhul.

CORUL

Acuma amîndoi or să arate, încrezători în arta lor măiastră,

A lor abilitate fără seamăn, şi cugetările de duh, subtile,

[1] Aluzie la felul de a scrie al lui Euripide (n.t.).

Şi meditările abil turnate, în cele mai dibace aforisme.
Şi s-o vedem de data asta cine-i, din doi, cel mai de seamă vorbitor;
Căci a venit se pare ceasul mare al celei de pe urmă încercări
De a cunoaşte toată-nţelepciunea, cea pentru care duşmanii cei doi
Duc fără de răgaz, de-atîta vreme, o luptă grea pe viaţă şi pe moarte.

(Către cel drept.)

Ei, haide, tu, cel ce împodobit-ai strămoşii cu purtări aşa curate,
Dă-ţi drumul glasului cum ţi-i plăcerea şi spune-acuma care-ţi este firea

RAŢIONAMENTUL CEL DREPT

Voi spune, aşadar, ce fel şi cum era-nvăţat'nainte tineretul,
Cînd înfloream cinstind numai dreptatea, iar cuviinţa era-n mare cinste.
Întîi şi-ntîi, nici un copil pe-atunci nu trebuia să scoată nici o vorbă,
Pe urmă, îi vedeai pe străzi mergînd, în rînduială fără de cusur
Pe toţi copiii dintr-un cartier, spre casa dascălului lor de cînt,
Neîmbrăcaţi şi-nghesuiţi în rînduri, chiar dacă viscolea cu măzăriche.
Şi-acolo, cum stăteau cu toţi cuminţi, fără-a ţinea picior peste picior,
Îi învăţa să cînte: „Palas, tu cea de cetăţi atotnimicitoare[1]“

[1] Începutul unui cîntec atribuit lui Lamprocle sau lui Stesichor (n.t.).

Sau: „Cînt de liră ce străbaţi departe", în versul doric din părinţi lăsat,
Cînd unul o făcea pe caraghiosul, sau poate îşi îngăduia să facă
Vreo modulaţie întortocheată, aşa cum azi obişnuieşte Frinis[1],
Atunci pe loc îl şi snopea-n bătaie, ca unul ce strica arta cîntării.
Iar cînd stăteau băieţii pe nisip, ei toţi ţineau picioarele întinse,
Ca nu cumva acei ce se uitau să vadă, poate, ceva de ruşine.
Pe urmă, cînd se ridicau de jos, ei trebuiau să-ndrepte iar nisipul,
Ca nu cumva să lase-n el vreo urmă de ce-ar părea cumva prea ruşinoasă.
Nu se ungea nici unul cu ulei mai jos de unde-i aşezat buricul,
Aşa că-n locurile de ruşine, le înflorea un puf ca de gutuie,
Nici unul nu vorbea muindu-şi glasul, nici nu se-apropia de-alesul său,
Făcînd ocheade pline de-nţelesuri. La mese nu-i era îngăduit
Ca să-şi servească un cap de ridiche şi nici care cumva s-o ia-naintea
Acelor care-s mai bătrîni ca ei, nici ţelină şi nici măcar mărar,
Să fie lacom, ori să rîdă-n hohot şi nici să stea picior peste picior.

---

[1] Compozitor care probabil introdusese în muzică sau întrebuinţa de predilecţie „ruladele" sau „coloraturile" care ofensau gustul simplităţii bătrîneşti (n.t.).

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

Ce spui acolo-s vechituri din vremea cînd oamenii tot mai serbau Dipolii[1];
La care boi se aduceau drept jertfă și se umbla cu greieri[2] scumpi în păr
Și se spuneau poeme de Kikide[3].

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

O fi! Dar cu asemeni vechituri și cu-ale mele drepte-nvățăminte
Crescuta neamul mîndru de războinici care-a învins pe perși la Maraton.
Tu însă-nveți copiii cei de azi să se înfofolească în mantale,
Că nu mai pot de ciudă cînd îi văd, atunci cînd joacă la Panatenee[4],
Punînd în față scutul să se-ascundă, fără rușine, de Palas Atena.

(Către Fidipide.)

Pe mine deci, că-s rațiunea dreaptă, tu tinere ca dascăl să m-alegi,
Cu mine ai să-nveți să-ți fie scîrbă de Agora și baie și masagii,
Să te-nroșești de tot ce-i rușinos, iar de-o să-ți rîdă cineva de tine,
Obrazul tău să ardă sub ocară; să te ridici cînd intră un bătrîn,
Să nu fi grosolan cu-ai tăi părinți și să nu faci vreo faptă rușinoasă

[1] Serbare foarte veche ce se celebra la Atena în onoarea lui Zeus (n.t.).

[2] Vechii atenieni își prindeau pletele cu greieri de aur (n.t.)

[3] Un poet vechi al cărui nume ajunsese proverbial, pentru a arăta timpurile de demult (n.t.).

[4] Cea mai mare sărbătoare a anului la Atena (n.t.).

Ce-ar fi să-ţi întineze idealul de cinste ce îl porţi în al tău suflet;
Nici să te-ndeşi să-aplauzi dansatoare, ca nu cumva privind acestea toate
Cu jind, să nu primeşti măru-aruncat de cine ştie care desfrînată
Şi-aşa să-ţi pierzi frumosul tău renume; nici să nu ieşi din sfatul părintesc,
Să te păzeşti, spunîndu-i „căzătură", pe nas să-i scoţi înaintata vîrstă
Şi anii-n care tu ai fost crescut de dînsul ca un mînzişor.

RAŢIONAMENTUL CEL NEDREPT

De-l crezi, atuncea, pe Dionysos, pe tine, tinere, te vor lua
Drept unul din nepoţii lui Pericle[1] şi-o să te strige lumea „puiul mamei".

RAŢIONAMENTUL CEL DREPT

Voinic şi strălucind de sănătate, îţi vei petrece timpul în gimnaziu
Iar nu în Agora, să spui palavre, spinoase, fără cap şi coadă,
Aşa cum se obişnuieşte astăzi; sau să te zbaţi mereu în chiţibuşuri,
Numai chichiţe şi pişicherlîc şi contestaţii fără de sfîrşit.
La Akademos în a lui grădină vei coborî şi sub măslinii sacri
Vei alerga încununat în trestii, alături c-un amic de-aceeaşi vîrstă.
Şi sălcii înflorite ai să miroşi, şi fără grijă plopi cu scoarţa albă

[1] Nepoţii lui Pericle erau cunoscuţi de toată lumea ca foarte slabi cu duhul (n.t.).

Din care au să cadă mîţişorii, şi ai să guşti al primăverii ceas
Cînd ulmii cu platanii îşi şoptesc.

(Mai viu.)

Dacă-ai să faci precum îţi spun
Şi n-ai să uiţi de sfatul meu,
Tu vei avea un piept puternic
Şi umeri largi, pielea curată;
Dar dacă tu o să te iei
După moravurile de-azi,
O să arăţi la faţă palid
Şi o să ai umeri înguşti
Şi pieptul mic, pipernicit,
O limbă lungă, fesa slabă...
Şi vei întinde ca pelteaua
Interminabile decrete;
Ba, după spusa lui, ajungi
Să iei drept bine şi cinstit
Tot ce e astăzi ruşinos,
Şi de ruşine, ce-i cinstit,
Iar pe deasupra îţi va da
Scîrbosul viciu muieratic,
Pe care-l are Antimah[1].

CORUL

Frumoasă-naltă-strălucită e toată-această-nţelepciune.
Ce floare suavă de virtute porţi în a tale dulci cuvinte;
Ferice-acei care-au trăit pe-acele vremuri strămoşeşti.

(Către raţionamentul cel nedrept.)

Iar tu, cu arta-ţi cea subţire, să îi răspunzi cu ceva nou,

[1] Antimah era un afemeiat, cu moravuri degradante (n.t.).

Căci, precum însuți ai văzut, bătrînu-a fost la înălțime.

CORIFEUL

Așadar, tu va trebui să-aduci puternice-argumente
De vrei să-ți dovedești dușmanul și tu să nu te faci de rîs.

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

Într-adevăr de mult fierbeam, nerăbdător ca să răstorn
Toate-argumentele aduse, cu-a mele maxime contrarii;
Cugetătorii m-au numit raționamentul cel nedrept;
Pentru că eu am fost întîiul ce a avut ideea nouă
De-a contrazice în vorbire justiția și-ale ei legi.
Și arta asta are preț mai mult de-o mie de talanți;
Să fii cu cauza cea slabă și totuși tu să biruiești.

(Către Fidipide.)

Și-acum ascultă cum răstorn, eu, educația frumoasă
Cu care-atîta se fălește. Întîi, el nu-ți va-ngădui,
Cum a și spus-o răspicat, să faci și tu o baie caldă.
Ia spune-mi, ce păcat găsești să facă omul cîte-o baie?

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

Ei, pentru că-acest obicei, e rău și-l face pe om laș.

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

Stai, stai, că-acu' te-oi prinde de n-ai să știi să scoți cămașa.
Dintre-a lui Zeus fii să-mi spui, pe cine îl socoți mai tare,
Mai curajos, care-a făcut mai multe lucruri de ispravă?

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

Părerea mea e că Hercule e mai presus de orișicare.

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

Dar unde ai văzut vreodată „băi herculane[1]“ reci, nu calde?
Și cine-a fost mai brav ca el?

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

Vezi, asta-i marea ta scofală
Cu care faci tot tineretul să flecărească toată ziua,
Prin toate sălile de baie, pe cînd palestrele[2] sînt goale!

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

Apoi îi critici fiindcă merg la întruniri. Eu îi aprob.
Căci dac-ar fi vreun rău în asta, atunci Homer nu ar fi pus
Pe Nestor și pe ceilalți capi să ție oștii cuvîntări.
Pe urmă, a vorbirii artă e socotită flecăreală
Și tinerii n-ar trebui vreodată să și-o însușească.
Ei, eu spun tocmai dimpotrivă. Pe de-altă parte, spune el,
A fi morali e-o datorie. Aici sînt două mari greșeli.
Pe cine-a procopsit morala vreodată, ai putea să-mi spui?
Înfundă-mă! Arată-mi cînd și cui a fost de vreun folos?

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

La mulți. De pildă lui Peleu, de asta și-a primit cuțitul.[3]

---

[1] „Băi herculane“ era numirea dată izvoarelor calde (n.t.).

[2] Locuri pentru exerciții fizice (n.t.).

[3] Legenda spune că Peleu, un erou grec, pe nedrept acuzat de regina Hipolita, a fost abandonat de rege, în timpul unei vînători, în pustietățile munților. Drept recompensă pentru virtutea sa, zeii i-au trimis prin Hermes un cuțit ca să aibă cu ce să se apere de animalele sălbatice (n.t.).

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

Un cuțitaș? Ce dar grozav a mai primit, nenorocitul!
Hiperbolos, vînzînd lămpi false, a cîștigat zeci de talanți
Dar nu, pe Zeus, ca Peleu, un flecușteț de cuțitaș.

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

Dar se căsători cu Tetis, tot datorită cinstei sale.

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT
(către Fidipide)

Deci, tinere, vezi și socoate tot ce morala îți aduce
Și ce plăceri ispititoare îți sînt oprite pe vecie.
Adio voi băieți, femei, petreceri, băutură, jocuri;
Ce rost mai are oare viața, cînd n-ai nimic din toate-aceste?
Și-apoi sînt unele nevoi ce sînt în firea unui om.
Greșești, comiți vreun adulter, te prinde soțul cu pricina;
Te-ai dus, cînd nu știi să vorbești. Pe cînd la mine dacă-nveți,
Zburzi, rîzi, faci ce poftești, că nu-i nimica de rușine.
Iar de te-a prins cumva bărbatul în adulter, o să-i răspunzi
Că n-ai făcut nici un păcat. Apoi pe Zeus zvîrle vina,
Că doar și el, cît e de zeu, e-nvins de-amor și de femei,
Darmite tu, un muritor, cum poți fi decît el mai tare?

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

Dar dacă-i bagă undeva un hrean, pentru că-ți dă crezare,
Și dacă îi pîrlește dosul cu niscaiva cenușă-ncinsă,
Ce-ar spune ca să dovedească precum că totuși nu-i stricat?

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

Dar dacă chiar așa ar fi, ce pagubă-ar avea din asta?[1]

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

Mai bine spune ce-ar putea să i se-ntîmple și mai rău?

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

Și ce ai mai avea de spus, de te înfund și de-astă dată?

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

Ce-aș zice? Aș tăcea chitic.

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

(mai însuflețit)

Ei bine-atunci să-mi răspunzi:
De unde-alegem avocații?

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

Dintre acei care-s stricați.

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

Dar dramaturgii?

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

Tot din ei.

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

Dar demagogii?

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

Tot la fel.

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

Vezi! recunoști că tot ce spui
Nu face nici două parale.
Și printre privitori, te uită,
Majoritatea, ce să spun?

[1] În original expresia este mult mai concretă, indicînd viciul greco-oriental, foarte răspîndit în antichitate (n. t.).

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

Privesc.

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

Ei, și atunci ce vezi?

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

Majoritatea, ce să spun,
Cu toții niște desfrînați.
De pildă, uite unul colo
Pe care îl cunosc de mult,
Și celălalt cu plete lungi,
Și celălalt...

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

Ei, ce mai zici?

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

(către public)

Mă dau bătut, o! desfrînați!

(Întorcîndu-se către școala lui Socrate.)

Și iată, îmi dezbrac mantaua
Și trec și eu de partea voastră.

(Intră la Socrate.)

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

(către Strepsiade)

Ce faci? Îți iei băiatu-acasă, sau ți-l învăț oratoria?

STREPSIADE

Învață-l bine, dă-i bătaie, deprinde-i fălcile-amîndouă,
Pe una ca să lehăiască, în pricini, știi, mai mărunțele,
Iar pe cealaltă s-o deprinzi pentru afaceri mari și grase.

N-ai nici o grijă-o să se-ntoarcă sofist cum nici n-ai pomenit.

FIDIPIDE
(aparte)

Zi, mai degrabă, foarte palid, și prăpădit, pe cît mi-nchipui.

CORIFEUL

Și-acum plecați de-aci.

(Raționamentul cel nedrept și Fidipide intră în gînditoriu.) (Către Strepsiade.)

Dar cred că mai tîrziu ai să regreți.

CORIFEUL
(se întoarce spre public)

Ce au de cîștigat judecătorii, dînd corului o mînă de-ajutor
Vom spune-o noi, acum aici. Cînd primăvara veți porni
Ca să arați pămîntul vostru, noi vom ploua la voi întîi
Și mai pe urmă la ceilalți. Și-apoi a voastre vii și holde
Le vom lua în grija noastră, ca să nu sufere cumva,
Nici de prea mare uscăciune și nici de ploi preambelșugate.
Dar dacă vreun muritor ne-o supăra pe noi, zeițe,
Să știe că din partea noastră va fi să-ndure multe rele,
Că n-o să aibă parte nici de vin și nici de alte roade,
Căci cînd va fi să-nmugurească măslinii, și migdalii, vița,
Vom trage cu astfel de prăștii, că le-om strica din muguri rodul.

Iar cărămizi de-o fi să-şi facă, porni-vom rupere de nori
Şi ţigla de pe casă-om sparge-o cu-o grindină şi mai grozavă,
Iar cînd sau el sau vreun prieten ar vrea cumva să se însoare,
Noi toată noaptea vom ploua[1], încît mai bine ar fi fost
Să se găsească în Egipt.[2]

STREPSIADE
(ieşind de la el de-acasă)

Mai sînt cinci zile, apoi patru, pe urmă trei şi apoi două
Şi iată ziua cea de care mă tem mai mult ca de orice,
De care tremur şi-o urăsc, căci după dînsa vine-ndată
Şi ziua-aceea ce desparte o lună nouă de cea veche,
Cînd fiecare creditor, plătindu-şi taxa acţiunii
De darea mea în judecată, c-o să mă facă praf de jură
Deşi pretenţiile mele sînt drepte' şi sînt chibzuite:
„Împielitatule, nu-mi cere să-ţi dau această sumă-acu'
Cu datoria cealaltă mă mai îngăduie puţin,
Iar pe a treia, zău, mi-o iartă". Ei însă spun că-i port cu vorba,
Că-n felu-acesta niciodată n-o să mai intre în parale,
Mă-njură, cică n-am obraz, şi-au să mă dea în judecată.
Ei bine, fie. Nici nu-mi pasă, căci Fidipide-o fi-nvăţat
Cum se pledează un proces şi asta aflu eu îndată:

[1] Cortegiul nupţial se îndrepta spre casa mirelui noaptea, la lumina faclelor. Stingerea acestora era considerată ca un semn rău (n.t.).

[2] În Egipt ploile sînt foarte rare (n.t.).

Mă duc acasă la Socrate şi am să bat la gînditoriu.

(Bate la uşa gînditoriului.)

Băiete, ei băiete-auzi?

SOCRATE

(deschizînd)

Ei, bună ziua, Strepsiade.

STREPSIADE

Aşijderea, dar deocamdată primeşte săcuşorul ăsta.
Ştii, pe un dascăl se cuvine să-l răsplăteşti puţin cu-un dar;
Da' fiul meu mi-a învăţat vorbirea cea mult lăudată
De care îmi vorbeai deunăzi, cînd l-ai luat ca nvăţăcel?

SOCRATE

Da, sigur!

STREPSIADE

Atunci slavă ţie, regina lumii, şmecherie.

SOCRATE

Aşa că, de acum încolo, ai să cîştigi uşor de tot
Cînd vrei, în orice judecată.

STREPSIADE

Chiar dacă-au fost de faţă martori atunci cînd m-am împrumutat?

SOCRATE

Cu atît mai bine, chiar de-ar fi să aibă martori şi o mie.

STREPSIADE

Atunci să cînt în gura mare:
„De-acum adio, cămătari".

Şi voi, şi capitalul vostru,
Cu tot procentul la procent!
De-acuma nu veţi mai putea
Să vă legaţi de capul meu,
Că mi se-nalţă un fecior
În casa asta, pentru mine,
Cu-o limbă cu două tăişuri:
Un meterez e pentru mine,
Şi temelie casei mele, —
Iar pentru duşmani, o năpastă.
El l-o scăpa de angarale
Pe necăjitul său părinte.

(Către Socrate.)

Mergi repede şi-l cheamă încoace.

(Socrate reintră cu Fidipide.)

„Copilul meu, o! fiul meu,
De ce nu ieşi? N-auzi tu oare
Cum cheamă părintescul glas?"[1]

SOCRATE

Ei, iată omul cel vestit.

STREPSIADE

O! dragul meu; o, scumpul meu.

SOCRATE

Poţi să ţi-l iei şi să te duci.

(Reintră.)

STREPSIADE

A-ha-ha-ha copilul meu,
Ce bine-mi pare, mai întîi, cînd văd ce rumen eşti la faţă!
Acuma, cînd mă uit la tine, văd dintr-o dată cum arăţi:

[1] Parodie după *Hecuba* lui Euripide (n.t.).

Un negator fără pereche, contradictor[1] înverşunat.
Pe chipul tău chiar de departe citeşti: „Şi-acuma ce mai ai de zis?“[2]
Şi felu-acesta de-a o face, tu, pe jignitul cînd jigneşti
Şi cînd tu îi ataci pe alţii, eu îl cunosc atît de bine!
Şi-n ochi ce ática[3] privire! De-acuma, vezi, să bagi de seamă.
Să-mi fii tu mie salvatorul, căci doar tot tu m-ai dus de rîpă.

FIDIPIDE

Dar spune-mi ce te-ngrijorează?

STREPSIADE

E ziua cea veche-nouă.

FIDIPIDE

E oare-o zi care să fie cum o numeşti tu „veche-nouă“?

STREPSIADE

Da. Este ziua-n care spun c-au să plătească împotrivă-mi
Şi taxele de judecată.

FIDIPIDE

Ei şi? Parale date-n vînt.
Căci cum o iei tot nu se poate, o zi să facă totuşi două!

STREPSIADE

Zici, aşadar, că nu se poate?

---

[1] Adică în stare să nege totul. Strepsiade întrebuinţează cuvintele la modă. Străinii îi acuzau pe atenieni de şiretenie şi spirit şicanator (n.t.).

[2] Formulă mult întrebuinţată în discuţii pentru a face pe adversar să-şi piardă cumpătul (n.t.).

[3] O privire obraznică (n.t.).

FIDIPIDE

Păi cum? De unde să se poată?
Dar dacă crezi că o femeie, aceeaşi, s-ar putea să fie
Şi babă în acelaşi timp, şi totodată o fetiţă.

STREPSIADE

Cu toate-acestea, aşa-i legea.

FIDIPIDE

Apoi, tocmai aicea, cred,
Că ei nu înţeleg prea bine care-i anume sensul legii.

STREPSIADE

Şi care e cu-adevărat?

FIDIPIDE

Făuritorul legii, Solon,
Cum ştii, era prin firea lui un democrat nedezmînţit.

STREPSIADE

Ce au a face toate astea cu ziua plăţii, veche-nouă?

FIDIPIDE

El e acel ce-a hotărît, pentru chemarea-n judecată,
Şi ziua veche şi cea nouă, pentru ca taxa să se ia
În ziua-ntîi a noii luni.

STREPSIADE

De ce-a mai pus şi ziua veche?

FIDIPIDE

Ca să le dea la părţi o zi în care ele să se-mpace
De nu, să fie sîcîiţi de-ntîi a lunii chiar în zori.

STREPSIADE

Dar cum se face că atunci judecătorii nu primesc
La plată taxa de-acţiune în ziua-ntîi a noii luni,
Ci cu o zi mai înainte de a începe luna nouă?

FIDIPIDE

Deh! facşi ei pe cît se pare, aşa cum fac degustătorii[1],
Să puie mîna cît mai iute pe taxele de acţiune,
Ca să le poată degusta cu-o-ntreagă zi mai înainte.

STREPSIADE
(către spectatori)

Nenorociţilor, ei bine, ce staţi ca nişte slabi cu duhul
Drept pradă pentru noi, deşteptii, ce staţi ca nişte
boloväni,
Voi, turmă, miei duşi la tăiere, voi, poloboace
desfundate?
Va trebui atunci să cînt în cinstea mea şi-a fiului
Pe care mi-l vedeţi aicea, un cînt de slavă, triumfal,
Pentru-ale noastre mari izbînzi:

„Preafericite Strepsiade,
Tu însuşi te-ai născut deştept,
Dar ce copil crescuşi la sîn!"

(Către fiul său.)

Aşa vor spune de acum
Prietenii şi toţi acei
Ce sînt cu mine în district,
De pizmă roşi, cînd or vedea
Procesele cum le pledezi
Şi cît de sigur le cîştigi.
Întîi, în cinstea ta să-ntind
O masă mare şi bogată.

(Intră la Strepsiade. Soseşte primul creditor, întovărăşit de un martor.)

PRIMUL CREDITOR PASIAS
(martorului)

Aşadar, omu-ar trebui să se lipsească de avere?

[1] Slujbaşi cu caracter religios, care aveau sarcina ca, în ajunul sărbătorii Apaturiilor, să guste felurile destinate ospăţului public care avea loc în prima zi a sărbătorii (n.t.).

Ba, nicidecum. Era mai bine atunci, în ziua ceea chiar,
Să las ruşinea la o parte decît să-mi fac atît necaz:
Căci ca să-mi intru în parale, eu astăzi te tîrăsc cu mine
Să îmi fii martor şi, apoi, eu pe deasupra o să-mi fac
Duşman pizmaş dintr-un vecin. Dar, orice-o fi, eu niciodată
N-oi face ţara de ruşine[1], eu însă-acestui Strepsiade
Neapărat îi fac proces...

STREPSIADE

Dar cine este dumnealui?

PASIA

E, ştiţi, e ziua veche-nouă.

STREPSIADE

(către martor)

Te iau drept martor. O să juri
Că nu mi-a spus o zi, ci două.

(Către creditor.)

Dar ce pricină am cu tine

PASIAS

Pentru o mie două sute de mine ce-ai împrumutat
Să cumperi calu-acela sur.

STREPSIADE

Un cal, ai auzit, un cal?
Cînd ştie toată lumea cît urăsc eu cai şi călărie.

PASIAS

Pe Zeus, mi-ai făgăduit şi ai jurat să mi-i întorci.

---

[1] Ironie la adresa concetăţenilor maniaci de procese (n.t.).

STREPSIADE

Pe-atuncea însă nu ştiam că Fidipide o să-nveţe
Vorbirea asta nouă, tare, ce-i dă pe toţi de-a
berbeleacul.

PASIAS

Şi-acum de-aceea ai de gînd să spui că nu îmi eşti
dator?

STREPSIADE

Altfel de ce folos mi-ar fi învăţătura lui de azi?

PASIAS

Şi ai fi gata de tăgadă, jurînd pe zei oriunde-ţi cer?[1]

STREPSIADE

Pe zei? pe care zei anume?

PASIAS

Pe Zeus, Hermés, Poseidon.

STREPSIADE

Pe Zeus, dacă-mi dai prilejul să jur, voi da chiar
trei oboli.[2]

PASIAS

Şi pentru-obrăznicia asta, ce-o spui rîzînd, nu te ia
dracu?

STREPSIADE

Dubit şi pus la saramură, ai face-un minunat burduf.

PASIAS

Ah! cum îţi rîzi acum de mine!

---

[1] Pe altarul din Agora sau pe Acropole, sau în oricare alt sanctuar indicat de reclamant, care avea dreptul de a alege locul unde să se depună jurămîntul (n.t.).

[2] În semn de dispreţ faţă de jurămînt (n.t.).

STREPSIADE

Burduf să ţie şase vedre.

PASIAS

Pe Zeus cel atotputernic, ca şi pe ceilalţi zei din ceruri,
Ai să-mi plăteşti ocara asta, să ştii, cu vîrf şi îndesat.

STREPSIADE

Mă faci să rîd peste măsură cu toată gloata ta de zei.
Iar al tău Zeus, ce-l iau martor, e-un caraghios pentru acei
Ce azi cunosc cum e povestea.

PASIAS

Încît priveşte aceste vorbe, o să-ţi plătească el, n-ai grijă,
Dar vreau să ştiu ce ai de gînd, dacă îmi dai ori nu-mi dai banii;
Să-mi spui şi lasă-mă să plec.

STREPSIADE

Mai stai puţin şi-am să-ţi răspund.

(Intră la el.)

PASIAS

(către martor)

Pe tine cum te taie capul: o să-mi plătească? Da, sau ba?

STREPSIADE

(se întoarce cu o copaie)

Unde-i acel care-a venit să ceară plata datoriei?

(Arătînd copaia.)

Hai, spune repede, ce-i asta?

PASIAS

Păi, ce să fie: o copaie.

STREPSIADE

Cînd eşti aşa de nătărău, cum îndrăzneşti să-ţi mai ceri banii?
Oricine-ar fi, n-am să-i plătesc nici o lăscaie-atunci cînd spune
Că copina e o copaie.

PASIAS

Aşadar nu vrei să-mi plăteşti.

STREPSIADE

Pe cît ştiu, nici prin cap nu-mi trece
Dar nu vrei să mă laşi în pace, s-o ştergi din faţa uşii mele?

PASIAS

Mă duc, dar trebuie să ştii, chiar mort eu tot plătivoi taxa.

(Iese împreună cu martorul.)

STREPSIADE

Plăteşte. Ai s-o pierzi ca cele o mie două sute mine.
Cu toate astea n-aş dori să suferi pierderea aceasta
Numai fiindcă îi spuseşi copinei cum nu trebuieşte.

(Intră al doilea creditor.)

AMINIAS

(al doilea creditor; un tînăr elegant, îmbrăcat după ultima modă)

Ah! Vai de mine! vai de mine!

STREPSIADE

Dar cine se boceşte-acolo

O fi vreun zeu de-al lui Karkinos[1] de se jelește-așa de tare.

AMINIAS

Ce vă uitați așa la mine? Vreți poate să știți cine sînt?
Un om năpăstuit de soartă.

STREPSIADE

Atunci rămîi așa cum ești.

AMINIAS

O, zei, cumplită soartă,
Ce carul mi-a stricat
Purtat de caii mei!
O, Palas, sînt pierdut![2]

STREPSIADE

Te-a necăjit Tlepólem?

AMINIAS

Nu-ți bate joc de mine,
Zi fiului tău mai degrabă să-mi dea paralele-napoi,
Azi mai cu seamă cînd îmi merge, și fără asta, tare prost.

STREPSIADE

Dar despre ce parale-i vorba?

AMINIAS

De cele date cu-mprumut.

STREPSIADE

Pe cît văd eu, într-adevăr, nenorocit grozav mai ești.

[1] Autor de tragedii care, în una din dramele sale, introdusese zei care se lamentau (n.t.).

[2] Versuri parodiate după o tragedie a lui Xenocles, fiul lui Karkinos, în care unul din personaje deplînge moartea fratelui său, ucis de un oarecare Tlepólemos (n.t.).

AMINIAS

(crezînd că face aluzie la rana vizibilă de la cap)

A, da, pe cînd mînam eu caii, căzui din carul meu la curse.

STREPSIADE

Ce aiurezi atunci ca unul trîntit pe jos de un măgar?

AMINIAS

Poate-aiurez fiindcă vin să intru-n bănişorii mei?

STREPSIADE

Eu cred că nici tu n-ai scăpat în toate minţile.

AMINIAS

De ce?

STREPSIADE

Pe cît văd eu ţi-a zdruncinat grozav şi creierii din cap.

AMINIAS

O să se zdruncine şi-ai tăi, cînd te-oi chema la judecată,
De nu-mi dai banii înapoi.

STREPSIADE

Să-mi spui, te rog, cînd Joe plouă,
Socoţi că pică-o apă nouă, sau e mereu aceeaşi apă
Pe care soarele o suge, de jos, de-aici, de pe pămînt?

AMINIAS

Habar nu am ce apă este şi asta prea puţin îmi pasă.

STREPSIADE

Cînd nu ştii ce se-ntîmplă-n cer, mai ai pretenţii să-ţi vezi banii?

AMINIAS

Dacă cumva eşti strîmtorat, poţi să-mi plăteşti
numai dobînda.

STREPSIADE

Dobîndă? Ce jivină-i asta?

AMINIAS

Ce vrei să fie? zi cu zi
Şi-n orice lună, banii cresc, aşa, cu cît se scurge
vremea.

STREPSIADE

Bine-ai adus-o. Şi pe urmă, crezi tu că marea-i azi
mai plină
De cît era mai înainte?

AMINIAS

Ba, asta nu, că-n firea mării nu e să crească zi cu zi.

STREPSIADE

Dar, ticălosule, atunci dacă nici marea nu sporeşte,
Deşi în ea se varsă fluvii, cum vrei să-ţi crească
banii tăi?
Vrei să mă dai în judecată?... Ia-ţi tălpăşiţa de
pe-aici.
Să mi se-aducă un ciomag.

AMINIAS

Îmi sînteţi martori cum se poartă.

STREPSIADE

Ei, şterge-o, piei din ochii mei.

AMINIAS

Asta-i curată silnicie.

STREPSIADE

Hai, cal de curse, la galop, că te înțep acuș sub coadă.

(Aminias o ia la goană.)

Fugi, hai? Știam eu bine c-am să te pun, frumos, pe goană,
Cu roate și cu atelaj, de n-o să te mai prindă nimeni.

(Intră în casă.)

CORUL

Aceasta-nseamnă să iubești
Afacerile necurate!
De dragul lor acest bătrîn
Vrea să-și înșele creditorii,
Să nu-și plătească datoria,
De-aceea n-o să treacă mult
Și cine știe ce-ntîmplare
Va face ca pe-acest sofist,
Pentru atîtea șmecherii,
Să-l răsplătească într-o zi.
El în curînd o să găsească
Ce căuta mereu, de mult:
Să-i fie fiul bun de gură
Să știe să răstoarne legea,
Să-i biruie pe toți acei
Cu care va avea de-a face,
Chiar dac-ar fi ca pentru asta
Să spuie-orice nelegiuiri.
Dar poate va veni o vreme
Cînd ar dori ca fiul său
Din naștere să fi fost mut.

(Strepsiade se năpustește afară din casă, urmat de aproape de către Fidipide.)

STREPSIADE

Vecini, prieteni, rubedenii, săriţi, săriţi în ajutor,
Şi mă-apăraţi în orice chip, că mă snopeşte în bătaie!
Ah, capul meu! Şi falca mea!

(Către Fidipide.)

Îl baţi pe tată-tău!

FIDIPIDE
(foarte liniştit)

Da, tată!

STREPSIADE

Vedeţi? Mărturiseşte singur!

FIDIPIDE

Desigur!

STREPSIADE

Paricid! tîlhar!

FIDIPIDE

Zi înainte-aşa mereu, şi chiar mai tare dacă-ţi vine.
De-ai şti tu ce plăcere-mi face asemenea ocări s-aud!?

STREPSIADE

Stricatule!

FIDIPIDE

Mă copleşeşti cu ploaia ta de trandafiri.

STREPSIADE

Îl baţi pe tată-tău!

FIDIPIDE

Şi pot, în faţa zeilor să-arăt,
Că-aveam tot dreptul să te bat.

STREPSIADE

Jigodie fără pereche!

Cum poate cineva să bată pe al său tată cu dreptate?

FIDIPIDE

Am să-ţi arăt şi am credinţa c-am să te-nfund, argumentat.

STREPSIADE

În asta să mă-nfunzi? Auzi!

FIDIPIDE

În totul, fără greutate. Îţi las s-alegi din judecăţi
Pe-acea pe care o preferi.

STREPSIADE

Din care?

FIDIPIDE

Dreapta, sau cea strîmbă.

STREPSIADE

Dar eu te-am învăţat, sărmane, să-ntorci justiţia pe dos,
Iar nu să mă convingi pe mine că este drept şi e frumos.
Un tată ciomăgit să fie, şi încă cum, de-ai lui feciori.

FIDIPIDE

Eu sînt în stare-a te convinge aşa, încît tu însuţi, tată
Nu o să ai nimic de spus de-ndată ce-ai să mă asculţi.

STREPSIADE

Într-adevăr sînt curios să-aud şi eu ce poţi să-mi spui.

CORUL

E rîndul tău, bătrîne, vezi, în ce chip poţi veni de hac
Acestui om.

Căci trebuie să aibă-n spate ceva ce-i dă atît curaj
Şi-obrăznicie.
Se bizuie el pe ceva, de are-atîta siguranţă
Precum se vede.

CORIFEUL

E bine corului să-i spui de la-nceput cum s-a iscat
Încăierarea între voi. Aceasta n-ar fi rău s-o faci.

STREPSIADE

Într-devăr, da, am să spun, cum am ajuns să ne sfădim.
Eram, aşa cum ştiţi, pe cale să ne-aşezăm la un ospăţ.
Întîi i-am spus să-şi ieie lira, să-mi cînte, colo, un poem
De Simonide[1] despre Krios[2]: „Berbece, cum te-au scărmănat".
Dar el, îndată îmi răspunse că-s obiceiuri învechite
Să cînţi din gură şi din liră, cînd stai la un pahar de vin,
De parcă-ai fi ca o femeie care rîşneşte orz prăjit.

FIDIPIDE

Păi nu era drept să te bat, şi să te calc chiar în picioare,
Cînd mi-ai cerut să-ţi cînt la masă de parcă eu aş fi fost greier
Şi n-veam dreptul să mănînc.

STREPSIADE

Şi-n casă tot aşa-mi vorbi,

[1] Vestit poet liric care delectase generaţia dinaintea lui Aristofan (n.t.).

[2] Renumit atlet. În elină *krios* înseamnă berbec. Atletul este comparat cu un berbec tuns (n.t.).

Iar cît privește Simonide, cică-i poet fără valoare.
Iar eu, nu fără greutate, ce-i drept, m-am stăpînit întîi,
Apoi i-am spus ca, cel puțin, să ia un ram de mirt în mînă
Și să-mi recite din Eschil. Dar el a și-nceput să-mi spună
Că printre ceilalți poeți Eschil e cel mai zgomotos,
Că-i fără șir și e umflat, prăpăstios peste putință.
Atunci eu am simțit, îndată, în inimă ca un tăiș.
M-am stăpînit cu toate-acestea și-am zis: „Ei bine atunci recită
Măcar ceva din cei mai noi, un vers din vreun învățat",
Și el pe dată îmi cîntă un cîntec din Euripide
În care se vorbea de-un frate ce — o, Apollo, mă ferește —
Pe surioara lui de mamă și-o violase. Și atunci
Pierzîndu-mi cumpătul, pornii să-l ocărăsc cu vorbe grele.
De-aici, firește, unu-a spus o vorbă, altul altă vorbă,
Pînă-n sfîrșit sări asupră-mi și prinse să mă burdușească,
Să mă înghesuie, să-mi care, să mă omoare și-alta nu,

FIDIPIDE

Și nu era poate pe drept de-ndată ce tu nu admiri
Pe marele Euripide, pe cel mai înțelept poet?

STREPSIADE

El?! Cel mai înțelept? Dar ce cuvinte meriți pentru asta
Ți-aș spune eu, dar iar mă bați.

FIDIPIDE

Desigur. Și-ar fi foarte drept.

STREPSIADE

Cum, drept?! Neruşinat ce eşti! Eu care te-am crescut şi care
Doar cît bolboroseai din gură şi eu ghiceam tot ce dorești,
De cum îmi gîngureai un „ap", eu îţi şi dam apă să bei.
De cum spuneai o dată „papă", îţi dam îndată de mîncare.
Nici nu-apucai să zici „ca-ca", şi eu te şi duceam afară
Şi te ţineam în faţa mea.

(Mai animat.)

Iar tu cînd mă strîngeai de gît,
Mai adineauri, eu, oricît strigam şi tot urlam la tine
Că-mi vin nevoile, mişele, tu n-ai vrut să mă scoţi afară.
Aşa că, tot numai sudori făcui şi eu pe mine „caca".

CORIFEUL

Eu cred că tinerii din cor
Nici nu mai pot de nerăbdare
Să ştie ce-are să răspundă
Al nostru tînăr învăţat,
Căci dacă după o purtare
Ca asta, omu-acesta poate,
Prin lunga lui sporovăială,
Să-l şi convingă pe bătrîn,
Atunci pe toate-aceste rable
N-oi da o ceapă degerată.

CORUL

Acuma este rîndul tău, făuritor de vorbe noi,
Să afli-un mijloc de-a convinge, din care limpede să iasă

Că toate cele ce vei spune într-adevăr sînt lucruri drepte.

FIDIPIDE

Plăcut mai e să te ocupi de lucruri noi, ingenioase,
Şi să te poţi uita de sus la toate legile-n fiinţă.
Aşa, de pildă, atunci cînd mă ocupam de cai şi curse,
Eu nu puteam fără greşeală nici să îndrug trei vorbuliţe,
Dar astăzi, de cînd acel care stă colea a sfîrşit cu-aceste
Nimicuri şi de cînd eu sînt deprins cu-argumentări subtile,
Cu verbul ascuţit şi cu întortocheate şiretlicuri,
Voi fi-n măsură să arăt că-i drept pe taică-tu să-l baţi.

STREPSIADE

Pe Zeus! Du-te iar la curse, prefer să întreţin din nou
Un atelaj cu patru cai, decît să fiu snopit în pumni,

FIDIPIDE

Revin la ceea ce spuneam, cînd mi-ai tăiat deodată vorba.
Şi, mai întîi, am să te-ntreb: cînd eram mic, nu mă băteai?

STREPSIADE

Ba da, spre binele tău doar, din grija ce-ţi purtam tot timpul.

FIDIPIDE

Atuncea, spune-mi, nu e drept la rîndu-mi să arăt şi eu
Aceeaşi grijă pentru tine şi interes, şi să te bat,

De vreme ce a te-ngriji de cineva înseamnă-a-l bate?
Mai spune-mi, trupul tău de ce scutit să fie de bătaie,
Iar al meu nu! Şi doar eram şi eu om slobod din născare!
Ştiu bine că tu-ai să-mi răspunzi că-aşa e dat copilului.
Dar pentru ce, mă rog, un tată nu ar păţi şi el la fel?
Eu aş putea -ntorcîndu-ţi vorba, să-ţi spun că oamenii bătrîni
Ajung copii a doua oară şi e mai drept şi mai firesc
Să-i pedepsim pe ei mai mult, decît pe nişte copilaşi,
Cînd mai ales a lor greşeli se pot ierta şi mai puţin.

STREPSIADE

Dar legea nicăieri nu spune că fiu-şi poate bate tatăl.

FIDIPIDE

Dar cel care-a făcut întîi această lege pentru toţi
N-a fost un om cum sîntem noi, şi cum altfel decît prin vorbe
A-nduplecat el pe străbuni ca să primească legea asta?
De ce nu mi-i îngăduit să fac de astăzi înainte
O lege nouă-ngăduind la fii să-şi bată taţii lor?
Bătăile ce le-am primit 'nainte de această lege
Să fie şterse. De acord. Să treacă asta de la mine.
Ia uită-te tu la cocoşi, sau şi la alte vietăţi,
Ce zdravăn îşi mai bat părinţii şi, totuşi, ce deosebire
E între noi şi între ei, decît că ei nu fac decrete?

STREPSIADE

De ce dacă imiţi în totul cocoşii, nu mănînci şi tu
Ca ei, din bălegar de cal şi nu dormi stînd pe o prăjină?

FIDIPIDE

Nu e totuna; nici Socrate nu ar împărtăşi părerea.

STREPSIADE

Atunci nu bate, că-ntr-o zi tu însuţi ai să te căieşti.

FIDIPIDE

De ce?

STREPSIADE

Fiindcă dreptul meu, de a te bate eu pe tine,
Şi ţie îţi va folosi cînd vei avea vreodată-un fiu.

FIDIPIDE

Dar dacă n-am, atunci înseamnă că am mîncat bătăi degeaba,
Iar tu, acolo, în mormînt, parcă te văd rîzînd de mine.

STREPSIADE

Eu cred, bătrîni de vîrsta mea, că el grăit-a cu dreptate
Să-ngăduim acestor tineri, tot ce-i cinstit, aşa să fie,
Căci drept e să fim pedepsiţi de cîte ori călcăm dreptatea.

FIDIPIDE

Consideră şi celalt punct.

STREPSIADE

Atuncea sînt un om pierdut.

FIDIPIDE

Şi totuşi n-o să-ţi pară rău că m-am purtat aşa cu tine.

STREPSIADE

De ce? Ia spune-mi ce folos pot eu să am din treaba asta?

FIDIPIDE

Pe mama am s-o bat la fel.[1]

[1] Fidipide se gîndea că Strepsiade, care era supărat pe nevastă-sa fiindcă era mîndră şi cheltuitoare, are să fie bucuros să ştie că şi ea o să fie bătută de fecioru-său (n.t.).

STREPSIADE

Cum? Cum ai spus? Dar vina asta
E şi mai grea ca cea dintîi.

FIDIPIDE
(mai însufleţit)

Ce-ai zice cînd cu judecata
Cea strîmbă eu ţi-aş dovedi
Că orişicine e dator
Pe maică-sa să o şi bată?

STREPSIADE

Ce să mai zic? De faci aşa,
Nu-ţi mai rămîne altă treabă,
Să faci, decît să te arunci
În Baratron[1], cu-al tău Socrate
Şi a lui strîmbă judecată.

(După un moment de tăcere, Strepsiade se întoarce brusc spre cor.)

O, Nouri, voi sînteţi pricina că am ajuns cum am ajuns,
Căci eu mi-am pus numai în voi nădejdea-n tot ce mă priveşte.

CORUL

Ba, mai curînd, tu eşti de vină de toate cîte ţi se-ntîmplă,
Căci tu eşti doar acela care te-ai dat la rele şi păcate.

STREPSIADE

Ce nu mi-aţi spus de la-nceput şi-aţi zăpăcit un biet ţăran,
Un biet bătrîn nepriceput?

[1] Prăpastia în care erau azvîrliţi criminalii la Atena (n.t.).

CORUL

Noi așa facem cu oricine
Cînd dăm de cîte cineva ce-i pătimaș pentru păcate.
Îl ducem la nenorocire, ca omul singur să învețe
Că-n viață trebuie să trăiască în frica zeilor.

STREPSIADE

Vai mie!
Ce crud e tot ce-mi spuneți, Nouri, dar ce aud e-atît de drept!
Eu trebuie să dau-napoi toți banii ce-am împrumutat.

(Către Fidipide.)

Și-acuma, scumpul meu băiat, hai, vino! Să-i nimicim
Pe Herefon și pe Socrate, pe ticăloșii-aceștia doi,
Căci numai ei ne-au înșelat, pe tine și pe mine. Ei!

FIDIPIDE

Numai că eu nu am de gînd să fac vreun rău la ai mei dascăli.

STREPSIADE

Ba da, ba da, cinstește numai pe Joe, care-i zeul tată.

FIDIPIDE

Ei; na-ți-o! Spus-ai „zeul tată" de s-ar afla vreun Zeus.
Poveste veche!

STREPSIADE

Da, se află.

FIDIPIDE

Vîrtejul, numai el domnește
De cînd l-au alungat pe Zeus.

STREPSIADE

Dar nu l-au alungat. Şi eu
Credeam ca tine altădată.

(Adresîndu-se vasului.)

Din cauza vîrtejului[1]
Acesta.

(Adresîndu-se vasului.)

Vai de capul meu, eu care te-am luat drept zeu,
Sărmane vas de lut ce eşti!

FIDIPIDE

Rămîi să spui de unul singur tot felul de copilării.

(Pleacă.)

STREPSIADE

Ce rătăcire! Să mă lepăd de zei, cum m-a-nvăţat Socrate!

(Întorcîndu-se către statuia lui Hermes din apropiere.)

O, Hermes, nu porni acum a ta mînie împotrivă-mi.
Mă iartă de m-a rătăcit pălăvrăgeala şi să-mi spui
De trebuie să-i urăsc, să-i chem în faţa judecăţii,
Că fac tot ceea ce doreşti.

(Se apropie de statuia lui Hermes şi trage cu urechea ca şi cum ar asculta glasul zeilor.)

Îmi dai povaţă minunată spunîndu-mi să nu fac proces,
Ci să dau foc cît mai degrabă la cuibul cu palavragii.

(Chemînd.)

Aici, Xantias, aici. Dă-mi scara, adă-mi un topor,

[1] Joc de cuvinte. *Dinos* în greceşte înseamnă şi vîrtej şi un fel de vas de băut, din argilă, un vas adînc, larg la gură şi ascuţit jos (n.t.).

Tu urcă-te pe gînditoriu şi, dacă ţii la mine, prinde
A dărîma acoperişul pîn-o să cadă peste ei.

(Xanthias se urcă pe acoperiş şi începe să-l dărîme.)

Iar mie-aduceţi-mi o torţă aprinsă, să-i învăţ eu minte
Oricît de şarlatani ar fi.

UN DISCIPOL
(dinăutru)

O, vai de mine, vai de mine!

STREPSIADE

E rîndul tău, acum, făclie, să arzi cu vîlvătăi de flăcări.

DISCIPOLUL

Ei, omule, ce faci acolo?

STREPSIADE

Ce fac? Nu vezi? E limpede. Dialoghez în mod subtil
Cu căpriorii.

ALT DISCIPOL
(dinăuntru)

Vai de mine, dar cine dă foc casei noastre?

STREPSIADE

Cel căruia i-aţi scos mantaua.

AL DOILEA DISCIPOL

Dar ne omori aici pe toţi.

STREPSIADE

Păi, tocmai asta vreau şi eu, toporul doar să nu-mi înşele
Nădejdile, sau mai'nainte, să nu-mi rup gîtul eu, căzînd.

SOCRATE

(apărînd la fereastră)

Ei, ce faci tu, mă rog, de fapt, acolo pe acoperiş?

STREPSIADE

Plutesc aicea în văzduh şi, precum vezi, mă uit la soare[1].

SOCRATE

O să mă-năbuş. Vai de mine!

AL DOILEA DISCIPOL

Iar eu sărmanul, mă fac scrum!

STREPSIADE

Dar voi ce v-aţi apucat să faceţi zeii de ocară,
Să iscodiţi luna din cer?

(Către Xanthias)

Goneşte-i, nu-i lăsa, loveşte-i, pentru o mie de pricini,
Dar mai ales pentru că ei făcut-au zeii de ocară.

CORUL

(retrăgîndu-se)

Şi-acum să mergem, corul nostru, pe străzi, a jucat destul.

[1] Strepsiade îi dă lui Socrate răspunsul pe care acesta i l-a dat cu ocazia primei lor întîlniri (n.t.).

CUPRINS

Pag.

PARINTELE COMEDIEI ANTICE 5

PACEA 23
în romîneşte de *Eusebiu Camilar* şi *H. Mihăescu*

PASĂRILE 107
în romîneşte de *Eusebiu Camilar* şi *H. Mihăescu*

BROAŞTELE 217
în romîneşte de *Eusebiu Camilar* şi *H. Mihăescu*

NORII 319
în romîneşte de *Demostene Botez* şi *Ştefan Bezdechi*

T. 1.788

Responsabil de carte : Suzi Gredinger
Tehnoredactor : Sanda Eschenasy
Corector : Neli Teodosiu

Dat la cules 12.07.56. Bun de tipar 01.12.56. Tiraj 12.000+3100 ex. Hîrtie ediţii tip B. de 60 gr. m.p. Ft. 840×1080/32. Coli ed. 14,06. Coli de tipar 13,5. Ediţia I. Comanda 1664. Planşe tiefdruck 1. A. nr. 02775. Pentru bibliotecile mici indicele de clasificare 8 A—2=R.

Tiparul executat sub com. nr. 1086 la Combinatul Poligrafic Casa Scînteii „I. V. STALIN", Bucureşti R.P.R.

Lei 7.55